

ЦЕНТР ПРОГРЕСИВНОЇ ОСВІТИ «ГЕНЕЗУМ»

Збірник матеріалів Всеукраїнської
науково-практичної конференції

ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ТА НАУКОВІ РОЗРОБКИ

27 листопада 2023 р.

Київ – 2023

УДК 373.1

ББК 74.2

Освіта XXI століття: міждисциплінарні підходи та наукові розробки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 27 листопада 2023 року). Київ: Центр прогресивної освіти «Генезум», 2023. – 186 с.

У збірнику містяться результати практичних та теоретичних досліджень освітян, що були подані на Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Освіта XXI століття: міждисциплінарні підходи та наукові розробки». Даний збірник розрахований на вчителів, класних керівників, представників адміністрації та інших учасників освітнього процесу. Тематика публікацій свідчить про різноманітність інтересів педагогічної спільноти у напрямку перспектив впровадження інновацій у освітній процес. Опубліковані матеріали адресовані як фахівцям, так і тим, хто цікавиться сучасним станом інноваційної діяльності у роботі українських закладів освіти.

Організатори конференції приймали матеріали у авторській редакції, що позначилося на тому, що у збірнику тез доповідей із максимальною точністю відображається орфографія і пунктуація, яка була обрана авторами публікацій.

Усі матеріали подаються у оригінальній редакції авторів тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Освіта XXI століття: міждисциплінарні підходи та наукові розробки».

© Колектив авторів, 2023

© Центр прогресивної освіти «Генезум», 2023

Зміст

Секція 1. Міждисциплінарність в освітньому процесі: інтеграція наук і мистецтв

Доношенко І.П. Інтегрований урок астрономії, образотворчого мистецтва, музичного мистецтва та української літератури «Астрономія і мистецтво».....	6
Бован К.О. Використання LEGO-технології в освітньому просторі нової української школи.....	10
Проценко О.А. Інтелектуальний розвиток школярів засобами народної педагогіки.....	15
Фербей О.І. Використання проектної методики як засобу ефективного розвитку комунікативної компетенції здобувачів освіти.....	19
Григор'єва Н.П. Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія взаємодопомоги в освітньому процесі у роботі з дитиною із синдромом Дауна.....	23
Денисевич І.І. Використання арт-технологій на уроках польської мови.....	26
Маус Д.М. Лінгвістична природа умінь креативного мислення на основі аналізу та синтезу.....	28
Маус Д.М. Доцільність використання аналізу та синтезу у формуванні різних видів мислення учнів.....	31
Філіпчук І.І. Інформаційно-комунікаційні технології навчання в умовах НУШ.....	33

Секція 2. Цифрові технології у освіті: від електронних дошок до віртуальної реальності

Сомик Л.П. CHATGPT – сучасний інструмент вчителя. Впровадження та використання в освітньому процесі.....	36
Мохтан І.Ю. Технологія розвитку критичного мислення у контексті інноваційних методик викладання української мови.....	39
Чебикіна І.В. Використання інтернет-ресурсів в освітньому процесі.....	44
Устименко А.М. Використання інтернет-ресурсів як засобу формування інформаційно-цифрової компетентності.....	49
Мельниченко І.Л., Кузьменко О.Ю. Роль он-лайн ігор в процесі навчання лексики учнів старших класів.....	54
Шляхова О.В. Використання інтернет-сервісу LearningApps в початковій школі.....	58
Мороз О.Ф. Використання інноваційних технологій на уроках фізичної культури в початковій школі.....	61

Секція 3. Досвід вчителя у системі освітніх трансформацій

Василець О.О. Розробка уроку з використанням інтерактивних вправ для дистанційного навчання за темою «Транспорт речовин у тварин» в 7 класі.....	66
Малютіна К.В. Подвоєння букв у загальних назвах іншомовного походження. Винятки.....	71
Баштова Н.В. Розробка уроку «Образи нових жінок-інтелектуалок: талановитої піаністки Софії, аристократичної Марти, пристрасної і вольової художниці Ганнусі у «Valse melancolique» О.Ю. Кобилянської».....	73
Зозуляк Л.С. Педагогічна студія (педагогічна рада).....	81
Морокко Л.М. План уроку - громадського огляду знань учнів з української літератури у 8 класі «Творчість Лесі Українки».....	89
Паровенко Н.Е. Інтегрований урок (математика, історія, географія) «Додавання і віднімання десяткових дробів» у 5 класі.....	94
Буткеєва Н.А., Коржовська І.В., Ривкіна К.Є. Тема уроку: "Земля - наш спільний дім".....	99
Радченко Г.М. Технологія діяльнісного методу навчання і його реалізація на уроках початкової школи.....	102
Буткеєва Н.А., Кожухарь І.О. Розробка виховного заходу засідання дискусійного клубу «Сучасний підліток: який він?».....	107
Ковальська Г.Є. Написання прислівників разом і через дефіс.....	112
Данюк А.О. Специфіка характеротворення у романі В. Підмогильного «Місто».....	119
Трифонов О.В. Урок на тему: «Хімічні рівняння».....	125
Разгільдєєва Л.В. Урок на тему: «Незвичайна школа В. Сухомлинського. Що таке Школа під голубим небом?».....	128
Малюга Н.Б. Урок на тему: «Трагедія «Ромео і Джульєтта» У. Шекспіра. Гуманістична цінність трагедії, її популярність серед різних поколінь».....	130
Дубровська О.Б. Перевернуте навчання або як спланувати все інакше.....	135
Соловйова О.В. Урочистий захід до Дня народження великого Кобзаря.....	141
Осипенко І.В. Розробка уроку з біології для 8 класу на тему: «Особливості функціонування ока людини».....	145
Корнус І.В., Жуковіна Г.В., Жуковіна Т.В. Міждисциплінарний захід «Симетрія в природі і природа симетрії».....	149
Рудько Г.М. Розробка уроку на тему: «Кирило-Мефодіївське братство».....	152
Орлова С.В. Формування критичного мислення на уроках біології людини.....	157
Возьна Ю.Р. Гра «Юні знавці хімії». Узагальнення знань з теми «Початкові хімічні поняття».....	166

Казмирчук А.І. Реалізація діяльнісного підходу при вивченні інтегрованого курсу «Література» шляхом застосування проєктної діяльності учнів 5-6 класів.....	170
Шапран Т.М. Внутрішньоособистісний баланс підлітків в умовах війни.....	174
Косован Ю.О. Психолого-педагогічні умови використання фізкультхвилинок для молодших школярів в системі НУШ.....	176
Юрченко О.С., Літяйкіна О.В. Особливості використання засобів візуалізації на уроках української мови в НУШ.....	178
Хозяйонук Л.О., Письменна О.І. Дидактична гра як засіб розумового розвитку пізнавальної активності молодших школярів в умовах НУШ.....	180
Відомості про авторів.....	183

СЕКЦІЯ 1. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ІНТЕГРАЦІЯ НАУК І МИСТЕЦТВ

Доношенко І.П.,
вчитель фізики
КЗ «Безруківський ліцей»
м. Дергачі, Харківська область, Україна

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК АСТРОНОМІЇ, ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА, МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ «АСТРОНОМІЯ І МИСТЕЦТВО»

Мета: поглибити знання учнів про космос і пояснити, яким чином використовуються досягнення астрономії у створенні та збереженні творів мистецтва; виховувати гармонійно розвинену особистість, розвивати почуття прекрасного і вміння насолоджуватися красою мистецтва.

Тип уроку: урок поглиблення знань.

Обладнання: портрети відомих художників, фотокопії їхніх картин, малюнки учнів на космічну тему, музика гурту «SPACE», презентація з фотографіями книжок, малюнками учнів про космос, сюжет про проект у музеї Корсаків.

Методичні поради: урок проводиться у відповідно оформленому кабінеті. З метою більш емоційного сприйняття декламація віршів, розповідь про картини і книжки варто робити під музичний супровід. Його доцільно провести спільно з вчителем образотворчого або музичного мистецтва.

Хід уроку

Ведучий 1: Астрономія і мистецтво... Здається, вони несумісні. Однак, це не так і сьогодні ми спробуємо це довести.

Ведучий 2: Всесвіт – мінливий, він змінюється, рухається, живе. І наші очі знову і знову підіймаються вгору у захопленні та милуванні, в надії осягнути його велич, у спробі зрозуміти його суть, в усвідомленні своєї безпомічності у безмежних його глибинах. Тому людина постійно намагається пізнавати космос за допомогою різних видів мистецтва: відтворювати його недосяжну красу на полотнах, відчувати вібрації космічних подій у звуках музики, уявляти та втілювати свої фантазії у фільмах і книжках.

Ведучий 1: Космогонія завжди була популярним сюжетом в мистецтві. Художники з усіх куточків світу зображували походження і розвиток Всесвіту, використовуючи різні стилі і техніки.

Космогонія стала революцією в мистецтві, оскільки вона відкрила нові можливості для митців. Вона дозволила їм зобразити Всесвіт як місце чудес і можливостей.

До прикладів космогонічних творів мистецтва можна віднести такі:
Картина Леонардо да Вінчі "Зоряна ніч" (1609-1610);

Картина Клода Моне "Зоряне небо" (1892);
Картина Василя Кандинського "Композиції VII" (1913);
Картина Сальвадора Далі "Постійність пам'яті" (1931);
Картина Олександри Екстер "Міф про створення світу" (1921);
Картина Ігоря Ключова "Планетарій" (1960);
Картина Юрія Якутовича "Зоряний оркестр" (1990).

Ведучий 2: 108 років тому українець Малевич створив «Чорний квадрат» і заснував супрематизм, змінивши світове мистецтво. Тепер українці знову роблять мистецьку революцію, створюючи «Космогонію» в Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків у місті Луцьку.

Художник Петро Антип та куратор Віктор Корсак втілюють в життя 2000 квадратних метрів діалогу про минуле, теперішнє і майбутнє. Це картина від українців для всього світу про увесь світ. Це проект, який інтегрує живопис, скульптуру, інсталяцію, перформанс, медіа-арт та пропонує варіант мистецтва майбутнього

«Космогонія» - це те, чого раніше не було. У цьому мистецькому творі простежується сучасне українське новаторство. Це унікальний український варіант мистецтва майбутнього, якому немає аналогів на планеті.

Ведучий 1: «Космогонія» має величезне національне значення і вже може вважатися культурною спадщиною України.

До вашої уваги сюжет про створення картини у Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків у місті Луцьку.

Перегляд відеофрагменту на мультимедійній дошці.

Ведучий 2: Космос вабить і надихає учнів нашого ліцею. До вашої уваги виставка малюнків юних художників.

На мультимедійній дошці показ презентації з малюнками учнів.

Учень 1: А ви знали, що вчені з NASA в рамках одного зі своїх унікальних проєктів зуміли перетворити зображення зірок, зібрані телескопами, на приємну музику». Проєкт дістав назву «ультразвукування». За допомогою програми Universe of Learning та під керівництвом рентгенівської обсерваторії NASA перетворюють на звук мовчазні візуальні дані з деяких найпотужніших телескопів світу. Завдяки цьому можна пережити дані з космічних джерел цілком у новий спосіб: слухом.

Учень 2: У музиці, так як і у космосі, є гармонія. Між усіма музичним звуками існує лад, злагодженість, порядок, тому усі музичні твори мелодійні та милозвучні. Передати космічну атмосферу можна за допомогою електронної музики, яскравим представником якої є гурт «SPACE», що в перекладі означає «космос». Колектив полюбляв зображати звучання космосу за допомогою музики. Композиція «Чарівний політ» заворює своїм оригінальним, неймовірно глибоким звучанням, що вібрує у душах слухачів енергією космосу.

Альбом цього гурту «Space Opera» було відправлено на орбітальну станцію і включено астронавтами серед зірок, в надії, що сила зброї може бути подолана музикою.

Тема космосу стає головною у творчості гурту. Випускаються нові і нові платівки, що розходяться у рекордних кількостях в усьому світі.

Звучить уривок музики гурту «SPACE».

Ведучий 1: Література також насичена космічною тематикою. Зараз ви в цьому переконаєтеся.

Учень 3: Доповідь «Книжки про космос»:

Протягом останніх років на українському ринку з'явилося чимало якісних книжок про космос для дітей. Більшість із них – це перекладені видання, проте є і вітчизняні. Автори подають факти про космос все більш креативно, захопливо, що навіть дорослі залюбки читають ці книжки. Серед видань не лише енциклопедії, а й художні історії, біографії і автобіографії, а ще головоломки, квести. Книжок на космічну тематику дуже багато, але книжки, які на мою думку, варті уваги і обов'язкові до прочитання – це:

На мультимедійній дошці показ фотографій обкладинок книжок:

Пол Браун «Марсіанин з нашого району».

Кріс Гедфілд, Кейт Філлон «Найтемніша темрява».

Валентина Вздольська «Плутон».

Нурія Рока, Керол Ісерн, Росіо Бонілла «Небо».

Рут Мартін «Космічний світ».

Олена Ольховська «Моя перша енциклопедія. Загадковий космос».

Тетяна Маслова «Що заховано в космосі?».

Алекс Фріт, Джером Мартін, Еліс Джеймс «100 фактів про космос».

Ігор Панасов «Леонід Каденюк».

Ці книжки мають багато ілюстрацій, наповнені ґрунтовним поясненням про космос, цікаві та захоплюючі, надихають, мотивують, вчать мріяти і ставити перед собою навіть, здавалося б, неможливі цілі. Деякі з них містять цікаві завдання, головоломки, логічні вправи. Також можна дізнатися багато цікавого і навіть дивного: як космонавти чухають носа в скафандрі; чи існують на Місяці хвороби; чому не варто молоти перець у космосі; чи є в космосі шпигуни; що доведеться робити першим колонізаторам Марса; яким був перший бутерброд у космосі чи перший вид позаземного спорту.

Докладний і цікавий виклад життя українського космонавта Леоніда Каденюка у однойменній книзі може стати для малих читачів натхненням і розумінням, що мрії стають реальністю. Врешті, ця біографія буде цікавою й дорослим, які, можливо, не знали, що йому довелося сфальсифікувати дату народження, або й кумедні моменти про те, як доводилося митися чи голитися в космосі. Варто читати кожному українцеві, щоб краще знати історію своїх героїв, черпати натхнення для своїх не космічних щоденних звершень.

Найпопулярнішими серед книжок для дорослих є такі:

Стівен Гокінг і Леонард Млодінов «Найкоротша історія часу».

Оксана Абрамова «Астрономія».

Дуглас Адамс «Автостопом по Галактиці. Ресторан «В кінці Всесвіту».

Енді Вейп «Марсіанин».

Марк Гарлик «Всесвіт. Ілюстрований атлас».

Ведучий 2: Український фольклор багатий творами про походження землі, неба і появу людини, що бере початок вже у києво-руських піснях, легендах і переказах.

Учень 4: Доповідь «Космізм в українській літературі»:

Пізніше, у ХІХ ст., в українській поезії космічна тематика втілилась у циклі « У космічному оркестрі» П. Тичини, в поемах «Електра» В. Еллана (Блакитного), «Навколо» В. Сосюри, «В електричний вік» М. Хвильового та ін. У 60-ті роки тема космічних мотивів фігурує у творчості І. Драча, М. Вінгаровського, де яскраво виражені намагання синтезувати світоглядні елементи з досягненнями НТР.

У будь-якому випадку космізм пов'язувався виключно з поезією, в українській прозі він асоціювався лише з художньою творчістю Олеся Гончара.

Космізм умовно можна поділити на соціальний, філософський і цивілізаційний. Публіцисти-шестидесятники принесли в літературу такі проблеми: підкорення космосу, етична правомірність НТР, відповідальність ученого за наслідки своїх відкриттів.

Ведучий 1: Наші учні не тільки створюють прекрасні малюнки. Вони пробують писати вірші.

Учень 5: Розповідає власний вірш:

Безмежний космос, неосяжний,
Такий далекий і чужий
І в той же час такий прекрасний,
Моєму серцю ти близький.
В нічному небі сяють зорі,
Як діаманти мерехтять,
Мов душі у німому хорі
Лиш тільки дивляться й мовчать.
Чумацький шлях сатин розкинув,
Сховався Місяць між зірок,
І я задумливо порину
У чорні діри своїх думок.
Серед сузір'їв незліченних
Згряя супутників летить,
І зараз там, в глибинах темних,
Якось зоря згасає вмиль.
Я дочекаюсь зорепаду
І загадаю сто бажань,
Щоб моя рідна Україна
Жила без болю і страждань.
Щоб наші діти мирно спали,
Дивились в небо без страху,
Щоб мріяли і посміхались,
Забувши цю страшну війну.

Ведучий 2: Час, простір, людина, тема космосу і підкорення Всесвіту – це те, що дозволяє побачити майбутнє очима художника, уявити далекі світи, космічні кораблі і міста, почути космос у творах музикантів, поринути у пригоди разом з героями літературних творів. Фантазія, погляд крізь час і простір – ідея, яка була актуальною і довгий час буде залишатися такою.

Ведучий 1: Тема космосу буде захоплювати і надихати творчих людей ще багато років. Без сумніву, попереду на нас чекають нові неповторні художні, літературні та музичні твори.

Бован К.О.,

заступник директора з НВК, вчитель початкових класів

Запорізька гімназія № 55

м. Запоріжжя, Запорізька область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Педагогічна ідея досвіду.

Головним завданням сучасної освіти є створення умов та середовища для різностороннього розвитку дитини, яка є майбутнім нашої держави. Для цього необхідні нові методи навчання, які сприятимуть покращенню розвитку оперативної пам'яті, творчому підходу, ментальній гнучкості, формуватимуть комунікативні та соціальні компетентності [1].

Представники молодого покоління сьогодні мають практично необмежений доступ до інформації. На кожному кроці до них надходять сотні різноманітних даних, які їхній мозок має просіяти, як сито. Саме поява соціальних платформ, де можна поширювати різноманітну інформацію, тепер стало найпривабливішим місцем для контактів і джерелом знань. Діти проводять все більше часу, граючи вдома та використовуючи цифрові пристрої. Як охопити молодь у сучасній цифровій епосі? Як стимулювати їхню креативність та бажання досліджувати світ не лише через призму цифрових технологій та технологій? Їх важко здивувати, а якщо вдалось, то вони швидко втрачають зацікавленість. Вони не можуть навчатися за старими стандартами – підручник та дошка. Сьогоденням стають стратегічне самонавчання, креативність та ініціативність, критичне та аналітичне мислення. LEGO-технології – це саме те, що допомагає розвивати всі ці стратегії нового десятиліття.

Актуальність і перспективність.

Основне завдання сучасної освіти – допомогти дитині стати собою. Для цього необхідно створити умови, в яких дитина зможе вільно пізнавати світ і розвивати свої здібності. Це означає, що освіта повинна бути спрямована на розвиток дитини, а не на передачу їй готових знань і навичок.

Нова роль педагога – це роль фасилітатора, який допомагає дитині вчитися. Педагог повинен створити освітнє середовище, яке буде

стимулювати дитину до пізнання та діяльності. Він також повинен бути готовим підтримувати дитину в її дослідницькому процесі.

Мета НУШ – забезпечення всебічного розвитку дитини. А коли мова йде про всебічний розвиток дитини, то це не тільки розвиток пізнавальної сфери а ще і соціальний розвиток, і креативність, і емоційність, і фізичний розвиток. У цьому зв'язку дослідження використання інноваційних технологій в освітньому просторі нової Української школи набуває особливого значення та актуальності.

Освітнє середовище LEGO об'єднує в собі спеціально скомпоновані для занять в групі комплекти LEGO, ретельно продуману систему завдань для дітей і чітко сформульовану освітню концепцію.

LEGO-педагогіка – це одна з найвідоміших і поширених нині педагогічних систем, що широко використовує тривимірні моделі реального світу і предметно-ігрове середовище навчання та розвитку дитини.

LEGO-конструктор спонукає працювати в рівній мірі і голову, і руки дитини. Конструктор допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати і фантазувати, захоплено працюючи і бачачи кінцевий результат. Саме LEGO дозволяє вчитися граючи і навчатися в грі [2].

Науково-теоретична база досвіду.

Питання щодо впровадження та використання LEGO-технологій на заняттях досліджували – Н. Бібік, Ю. Демченко, А. Євсюкова, Т. Мукий, І. Палазова, Т. Пеккер, О. Петегрич, А. Костецька, Т. Форостюк, видання методичних розробок із використання LEGO – О. Рома; вплив LEGO-технологій на розвиток здобувачів досліджували – В. Близнюк, О. Борук, Р. Юськевич [3].

Серед вітчизняних та зарубіжних науковців, які займалися вивченням використання інноваційних технологій у процесі навчання були В. Бурова, Дж. Гудвін, Л. Калініна, О. Локшина, Г. Матвєєва, І. Маріуц, В. Мелешко, О. Онаць, І. Осадчий, Н. Островерхова, Л. Паращенко, О. Пастовенський, В. Рогова, Я. Стемковська, Л. Шалаєва, М. Шевцова та інші. Віддаючи належне внеску відомих вчених, слід відмітити, що окремі питання даного напрямку потребують подальшого дослідження. Зокрема, недостатньо розкритою та актуальною на сьогоднішній день залишається тема використання LEGO-технології в освітньому просторі НУШ, оскільки ця концепція в Україні з'явилася досить недавно.

Опис досвіду.

Спираючись на вагомість даної проблеми, її актуальність, тема мого дослідження: «Використання LEGO-технології в освітньому просторі нової української школи».

Мета досвіду.

Головною метою цієї роботи є дослідження використання LEGO-технології в освітньому просторі нової Української школи, обґрунтування теоретичних аспектів використання LEGO як засобу навчання в умовах Нової української школи.

Виклад основного матеріалу.

Початок шкільного життя для дітей є складним періодом, пов'язаним зі стресом і хвилюванням. Щоб допомогти дітям адаптуватися до школи, вчителі часто використовують ігрову педагогіку.

Гра дозволяє дітям швидше і легше засвоювати навчальний матеріал, а також розвивати соціальні навички, творчість і емоційну регуляцію. Використання ігор на уроках дозволяє вчителям зацікавити учнів і зробити навчання більш ефективним. Вона має велике розвивальне і виховне значення. У грі діти пізнають світ, розвивають свої здібності і формують особистість. Вона дозволяє їм досліджувати, експериментувати і створювати. Гра сприяє розвитку пізнавальних здібностей, творчості, соціальних навичок і емоційного здоров'я.

Використання наборів LEGO в роботі з дітьми дає позитивні результати у навчанні та вихованні. Це підтверджують як вітчизняні, так і зарубіжні педагоги. Набори LEGO – це не просто іграшки. Вони є ефективним інструментом, який дозволяє розвивати у дітей важливі навички, необхідні для успішного навчання та життя.

Ігри LEGO виступають в освітньому процесі засобом дослідження і орієнтації дитини в реальному світі, просторі і часі. А це найважливіше! Це дозволяє створити мотивуюче, захопливе освітнє середовище не тільки для навчання ключових предметів шкільної програми, а й для розвитку найважливіших навичок XXI століття:

- критичного і творчого мислення;
- вирішення завдань;
- вміння працювати в команді;
- вести дискусію;
- знаходити єдине рішення в спірній ситуації.

LEGO є однією із інноваційних технологій, яка дає допомогає створити нове освітнє середовище, підвищує мотивацію дітей до навчання, сприяє формуванню навичок наукової діяльності та винахідництва, допомагає втілювати положення Нової української школи. Ця діяльність не лише захоплює, а й приносить велику користь. Використання елементів LEGO на заняттях ставить перед вчителем такі завдання:

- формувати у дітей цілісну систему уявлень про навколишній світ;
- формувати елементарні знання з основ математики;
- навчати школярів основним прийомам та способам конструювання різних моделей з деталей LEGO-конструктор;
- формувати загальні вміння – виконувати завдання відповідно до поставленої мети;
- доводити розпочату роботу до кінця, працювати поряд і разом з дорослим, з однолітками;
- планувати діяльність, аналізувати та оцінювати її результат;
- розвивати дрібну моторику, формувати зорову координацію рухів, правильну поставу;

- створювати умови для активного розвитку всіх психічних процесів, зокрема конструктивного мислення; репродуктивної та творчої уяви; образної, рухової та словесно-логічної пам'яті;
- збагачувати активний словник дошкільників та формувати навички зв'язного мовлення, вербального та невербального спілкування;
- формувати морально-етичні цінності; виховувати такі базові якості особистості, як самостійність, цілеспрямованість, наполегливість, креативність [4].

Наступні покоління дітей, які вступають до школи, стають все більш досвідченими у використанні цифрових технологій. Учитель має бути для дитини маяком, орієнтувати учнів і показувати їм, як найкраще використовувати технології у навчанні. Важливо, щоб вчителі використовували кубики LEGO в освітньому процесі творчо та з урахуванням вікових особливостей учнів. Використання цих наборів дозволяє краще засвоювати знання з автоматизації, робототехніки та програмування, які сьогодні стають необхідними для розвитку ключових технічних компетенцій. Вчителі також повинні пам'ятати, що не кожен учень володіє однаковими ручними навичками та уявою – якостями, необхідними для роботи з кубиками. Учні, з проблемами з ручним і гіперактивним рухом, можуть відчувати непотрібні спалахи агресії через проблеми зі з'єднанням блоків. Тому введення в навчальний процес кубиків LEGO має бути продуманим і добре підготовленим педагогами, передувати відповідні пояснення та чіткі інструкції для дітей.

LEGO-технологія цікава тим, що об'єднує в собі елементи гри та експериментування. Кожен педагог може знайти у ній щось корисне для себе: музичні керівники будуть вивчати ноти за допомогою конструктора, учитель фізкультури може використовувати цеглинки як нестандартне обладнання, практичний психолог проводити тестування та релаксаційні вправи. За допомогою LEGO учні можуть вивчати мову, знайомитися з довкіллям і навіть малювати цеглинками [5]. Конструктор є надійним помічником у роботі вчителів-логопедів і корекційних педагогів. І така популярність цілком обґрунтована.

Отже, застосування LEGO-технології сприяє всебічному розвитку учнів початкової школи та має велику кількість переваг.

Апробація і результативність досвіду.

Апробація досвіду проводилася з учнями початкової ланки на базі Запорізької гімназії № 55 Запорізької міської ради. Моніторингові дослідження розпочалися в вересні 2020 року. Впродовж 3 років ведеться щоденник спостережень за навчальною діяльністю учнів, визначаючи впровадження даної технології та роботи не використовуючи її.

Висвітлення даної теми відображалось на батьківських зборах, засіданнях методичного об'єднання вчителів початкових класів, засіданнях шкільного методичного об'єднання, на засіданнях педагогічної ради школи.

На своїх уроках я застосовувала набори «Шість цеглинок» під час ігор-театралізації, в яких вміст, ролі, ігрові дії обумовлені сюжетом і змістом тої чи

іншої казки, у роботі із загадками та прислів'ями, з метою ознайомлення з цифрами та числами математичними діями, одиницями вимірювання різних величин і т.д.

Кожен предмет розкриває певні здібності дитини, якщо вона використовує цеглинки. Робота з LEGO є жвавою і цікавою, відкриває нові перспективи, де немає меж фантазії. Воно сприяє розвитку мислення, спритності, а також інтелекту, уяви та творчих задатків. Сприяє формуванню таких якостей, як уміння концентруватися, здатність співробітничати з партнером, і найголовніше – почуття впевненості в собі.

Такі уроки сприяють розвитку логічного мислення, аналізу, розпізнаванню закономірностей та встановленню аналогій, вмінню приймати правильні тактичні рішення, командній роботі, дрібній моториці рук, дізнатися багато важливих ідей і розвиває необхідні в подальшому житті навички суспільно активної, творчої особистості, яка самостійно генерує нові ідеї, приймає нестандартні рішення.

Отже, у процесі своєї роботи я переконалась, що завдання із шістьма цеглинками може інтегруватися у будь-який вид діяльності та форму роботи, оскільки даний інструмент носить міждисциплінарний характер.

Методика «Шість цеглинок» сприяє не лише розвитку компетентностей учнів НУШ, а і становленню учителя Нової школи, який прагне відійти від педагогіки однієї правильної відповіді.

Отже, «Шість цеглинок» – це не фіксований набір завдань та інструкцій, а відкрита система, яка стимулює учня робити відкриття, досліджувати, експериментувати, шукати власні відповіді на проблемні ситуації, ставити цілі та розробляти план дій, творити та імпровізувати досхоchu.

Література

1. Впровадження методики lego в освітній простір нової української школи http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/71/part_1/32.pdf
2. Використання LEGO-технології в освітньому просторі нової української школи <https://naurok.com.ua/vikoristannya-lego--tehnologiy-v-osvitnomu-prostori-novo-ukra-nsko-shkoli-123419.html>
3. Упровадження методики lego в освітній простір нової української школи <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/8543/1/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%86.%D0%9E.%2C%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B.%D0%86..pdf>
4. Впровадження lego - технологій в освітній процес початкової школи <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/94-vseukrainska-studentska-internet-konferentsiia-dlia-mahistrantiv-problemy-i-perspektyvy-rozvytku-osvity-khkhi-stolittia-11-12-lystopada-2019/396-vprovadzhenya-lego-tehnologij-v-osvitnij-protse-pochatkovoji-shkoli>
5. LEGO в освітньому просторі <https://naurok.com.ua/prezentaciya-vikoristannya-lego-v-osvitnomu-prostori-314271.html>

Проценко О.А.,
учитель української мови та літератури
Криворізька гімназія № 9
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Визначне місце у народній педагогіці займає інтелектуальне виховання людини. Як відомо, інтелектуальні почуття – допитливість, цікавість, радість розв'язання задач, здивування та інші. Синонімом до цього поняття є пізнавальні почуття.

Пізнання – процес психологічного відображення, який забезпечує набуття (у тій чи іншій мірі) засвоєння знань (у людини – один з атрибутів свідомості поряд з переживанням та відображенням).

Пізнавальні процеси – процеси відчуттів, сприймання, уваги, уяви, пам'яті, мислення, уявлення, мовлення, які забезпечують окремо і в сукупності пізнання. Отже, пізнавальні (інтелектуальні) почуття забезпечують набуття і засвоєння знань через пізнавальні процеси.

Інтелект – система різних рівнів складності, яка знаходиться між стимулами, що відображаються та відображеними реакціями, система процесів сприймання, запам'ятовування та засвоєння зв'язків між інформаціями, які необхідні для вирішення задач.

Народна педагогіка надає великого значення розумовому вихованню, інтелектуальному розвитку та їхній ролі і значенню у житті і діяльності кожної людини: «Знання та розум – скарб людини». За народними педагогічними уявленнями, «не краса красить, а розум». Від розумового виховання залежить успіх підготовки до життя: «Розумний всьому лад дає», трудові успіхи людини: «Без розуму ні сокирою рубати, ні личака в'язати», особиста доля і щастя: «Щастя без розуму – торбина дірява». Складні перипетії і труднощі життя долаються не силою, а розумом, бо «сила уму уступає», «треба розумом надточити, де сила не візьме».

Розумове виховання – процес довготривалий і складний: «Вік живи – вік учись». Успіх розумового виховання залежить від багатьох чинників. Провідне місце народна педагогіка відводить живому спілкуванню з розумними людьми: «З ким поведешся, від того й наберешся». Народ дає поради: «Краще з мудрим загубити, ніж з дурним знайти».

Крім живого, безпосереднього ситуаційного спілкування з дітьми, у практиці розумового виховання дітей багато важить використання фольклору.

М. Стельмахович писав: «Нам ніколи не треба забувати й щедро використовувати такі чудові, високоефективні, перевірені багатолітнім досвідом поколінь засоби розумового виховання, як пісні, пестушки, примовки, загадки, легенди, прислів'я, приказки тощо» [2, с. 14].

Інтелект нації разом з її духовністю – єдиний шлях виходу української науки, культури і техніки на світовий рівень. Одним із шляхів забезпечення

розвитку особи школяра є озброєння учнів знаннями народного світорозуміння та світосприймання, знання ними культурно-історичних традицій, міфології, фольклору, вірувань, прикмет української нації.

Не можна не погодитись з В. Кононенком, який стверджує: «Навчання виступає основним чинником становлення особистості – формування розуму й світогляду дитини, її почуттів, пам'яті, уяви, мовлення і мислення, уваги й спостережливості, ставлення до життя, знань і праці, пізнавальних і творчих здібностей та інтересів». Узагальнення багатовікової практики навчання, відкриття його найтипівіших об'єктивних закономірностей стало засадами виділення основних народно-дидактичних принципів навчання: природовідповідності («Чого Івась не навчився, того Іван не знатиме»), наочності («Краще один раз побачити, ніж сто разів почути»), свідомості і активності («Хто думає, той і розум має»), систематичності («Хто хоче знати, тому треба менше спати») та ін. [1, с. 115].

Саме на народних уявленнях про порядність людини, її вихованість і готовність до життя ґрунтується і розумове виховання. Основними його завданнями є: розвиток інтелекту, творчої активності, пізнавальних здібностей, прищеплення інтересу до навчання. Завдяки використанню засобів народної дидактики (казки, легенди, прислів'я, приказки, загадки, пісні тощо) складний для дітей матеріал стає доступним, зрозумілішим, легшим для засвоєння. На думку І. Якиманської, «...якщо учень не одержує можливості працювати на досягнутому ним рівні, то він взагалі перестає що-небудь робити на уроці» [5, с. 47]. Влучний народний вислів у формі поговірки, прислів'я, почуті на уроці слова, які дитина чує від батьків, старших, знімає у неї напруження, спонукає до активної розумової діяльності і, відповідно, сприяє розумовому розвитку.

Народно-дидактичні матеріали, що використовуються на уроці, не тільки формують інтелектуальну культуру учнів, але й значною мірою створюють позитивну емоційно-естетичну атмосферу у навчанні.

Народна педагогіка, що ненав'язливо, на прикладі десятків і тисяч поколінь вивіряла істинність кожного народного судження, є фундаментом інтелектуального розвитку. Інтелектуальний розвиток це процес зростання інтелектуальних сил, пізнавальних здібностей, мислення учнів. У процесі розумового виховання відбувається накопичення фонду знань: імен, назв, дат, понять, існуючих між ними зв'язків. Народно-побутові поняття є первинними, бо засвоюються від перших вихователів – матері і батька, дідуся і бабусі, старших членів сім'ї. Лише згодом учень вивчатиме закони, правила, закономірності, формули тощо. І все як такі розвиток мислення, оволодіння певними розумовими операціями (співставляти, порівнювати, вміти слухати і розуміти) починається ще задовго до систематичного й наукового пізнання світу. Починається з народної педагогіки.

Неоціненне виховне значення для розумового розвитку мають народні ідеї щодо безмежності світу, вічності життя та його постійного оновлення, Сонця як джерела життя, Землі як годувальниці всього живого. Велике розвивальне значення має прогностична функція народного календаря: «Вінця

навколо Сонця – на дощ», «Небо над лісом посиніло – буде тепло», «Дощ на Зелені свята – на врожай».

Але, не завжди народне поняття світу співпадає з його науковим тлумаченням. У школі відбувається переоцінка окремих цінностей, дещо спростовується, пояснюється, але головним залишається те, що загальні знання (повні, неповні, істинні й фальшиві) є основою, на якій формуються наукові погляди і переконання. Саме на загальних знаннях розвиваються світоглядні уміння, розумові операції – здатність аналізувати, систематизувати, робити висновки тощо. Розвиток уяви, пам'яті, спостережливості, усного мовлення, мислення і почуттів (особистого переживання) є невід'ємними складовими розумового розвитку взагалі.

Народно-педагогічний підхід полягає в тому, що дітей спонукають мислити в процесі гри. Особливо значні можливості для розвитку мислення мають загадки. Відгадуючи їх, діти і не здогадуються і не можуть здогадуватись, що розказування загадок є одним із ефективних шляхів формування нестандартного мислення у дітей: «Весною веселить, літом холодить, а восени годує» (фруктове дерево); «Повзуни повзуть, бігуни біжать» (сани і коні).

Загадки будуються на основі аналізу об'єкта і синтезу його ознак або складових частин. Тому загадки є не лише добрим стимулятором мислення, але й засобом аналітико-синтетичної діяльності розуму. У розгадуванні загадок беруть участь мислення, уява, пам'ять тощо. За допомогою загадок народна педагогіка послідовно веде дитину від більш знайомого до менш знайомого, від зрозумілого до менш зрозумілого. Це фактично принципи послідовності засвоєння знань.

Загадки про знаряддя праці і продукт праці, про предмети матеріальної культури і тварин тощо не лише сприяють розвитку мислення, спостережливості, допитливості, але й є засобом кращого пізнання навколишнього світу. Кожне слово в загадці несе якусь інформацію, допомагає по-іншому уявляти реальні речі, вчить фантазувати. Інтелектуальний розвиток дитини характеризується не тільки кількістю і якістю уявлень, кількістю і якістю зв'язків між цими уявленнями. Чим більше розвинута дитина, тим більше уявлень та ідей вона може об'єднати в одне зв'язне ціле. Інтелект, кмітливості і розумові здібності визначаються швидкістю, оперативністю розумових процесів. Самостійне здобування знань породжує зрілість думки. Тому змістом розумового виховання школярів на основі народної педагогіки є:

- поважне ставлення до розуму і розумних людей. Бажання стати мудрою людиною;
- глибоке усвідомлення значення знань для життя, праці, діяльності. Діти молодшого шкільного віку повинні знати для чого вони навчаються, кому це потрібно, як, де і коли можуть бути застосовані отримані ними знання;
- переживання негативних почуттів від списування чи використання шпаргалок, невиконання домашніх завдань;

- набуття навичок самостійної організації своєї навчальної праці, уміння ділитися враженнями від вивченого, прочитаного;
- розвиток допитливості, кмітливості, активності на уроках, прагнення самостійно виконувати завдання тощо [2, с. 112].

Досягти реалізації цього змісту можна не лише за умови, що кожен урок є уроком мислення, де панують пошук і знахідки, відкриття і здивування. Саме вони є джерелом напруження як інтелектуальних, так і вольових зусиль.

Велике значення для «відточення» розуму учнів мають їх зустрічі з народними мудрецями, мудрими оповідачами, творчою інтелігентністю. Для правильної самооцінки своєї розвитку учням варто брати участь у різних конкурсах та олімпіадах, народних національних і традиційних шкільних святах та інших формах розумного дозвілля. Доцільним є проведення конкурсів «Юних ерудитів» із використанням різних жанрів усної народної творчості.

Важливу роль у розумовому вихованні учнів відіграють прислів'я та приказки. Це стислі афористичні вислови, в яких у художній формі виражено судження народу про життєві явища. Їх справедливо вважають вираженням мудрості та філософії народу: «Мудре слово глибше безодні, прислів'я – гостріше голки». Прислів'я та приказки – складова частина духовної культури українського народу, невичерпний скарб, яким він володіє з найдавніших часів і яким він збагачує все нові і нові покоління.

Саме в них, підкреслює К. Ушинський, «є те, що дитині належить збагнути: становить маленьку розумову задачу, цілком по дитячих силах» [3, с. 63]. Вони є неоціненним засобом розвитку уяви, пам'яті, усного мовлення. Вміле використання педагогом прислів'їв та приказок активізує мислення дітей. Якщо прислів'я й приказки поєднувати з текстовим матеріалом (на уроках читання), то це сприятиме активізації розумової діяльності школярів.

Багатий матеріал для розумового виховання дає українська казка – глибока і мудра книга життя. На думку М. Чумарної, «українська казка є метафоричною формулою, в якій закодувались древні знання, її доступність, простота і поетичність допомогли донести до нас глибоку мудрість народу» [4, с. 6]. Казка належить до тих духовних витоків, які ніколи і ніде не старіють. Ці чарівні сюжети передаються із покоління в покоління удосконалюючись, вбираючи в себе елементи сьогодення, наповнюючись сучасною проблематикою. Казка супроводжує людину впродовж всього життя, її люблять і дорослі й діти.

«Я рішуче ставлю народну казку недосяжно вище своїх оповідань, написаних... для дітей освіченою літературою», – відзначав К. Ушинський [3, с. 16]. Казки розвивають уяву, образне мовлення, стимулюють творчу активність, слугують дієвим засобом самовиховання дитини. Школярі вчать спостерігати, аналізувати, узагальнювати. Казкові історії містять інформацію про динаміку життєвих процесів. Вони надають можливість легкого й природного осмислення реального світу, тобто є своєрідним містком між казковим, фантастичним і реальним життям. На основі аналізу улюблених

казок учня можна встановити зв'язок між казковими подіями та його поведінкою в житті. Для дитини вони є своєрідним «духовним хлібом», який ніколи не проїдається.

Підсумовуючи розгляд проблеми інтелектуального розвитку школярів засобами народної педагогіки, наголошуємо, що звертаємось до народного педагогічного генія не тільки тому, що це джерело мудрості, але й тому, що це витoki народної мудрості. Забуваючи своє коріння, розриваємо зв'язок часів і поколінь. Не увібравши традиції предків, не засвоївши його історичний досвід, його творчість і мудрі настанови, діти втрачуть багато часу у своєму розумовому розвитку.

Література

1. Кононенко В.І. Народознавство та інтелектуальний розвиток учнів // Національне виховання учнів засобами українського народознавства. [Посібник для вчителів] / За ред. проф. Р. П. Сеульського. – Івано-Франківськ, 1995. – 344с.
2. Стельмахович М.Г. Методичні рекомендації з використання української етнопедагогіки в педагогічній пропаганді серед батьків. – Івано-Франківськ, 1990. – 380с.
3. Ушинський К.Д. Родное слово. Соч.: В 6 т. – К., 1989.
4. Чумарна М. Мандрівка в українську казку; Приказкове поле. Вип. 1. / Упор. Б. Чепурко. – Львів: Каменяр, 1994. – 79с.
5. Шмаргун В. Інтелектуальний розвиток дітей із ЗПР та звичайних дітей / В. Шмаргун // Рідна школа – 2004 – №4 – С.13-15.

Фербей О.І.,

вчитель англійської мови

Криворізька гімназія № 93

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ ЯК ЗАСОБУ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сучасна стратегія шкільної освіти акцентує увагу на підготовці випускників до повноцінного функціонування у постіндустріальному суспільстві. Це передбачає їхню гнучкість у адаптації до змін соціально-економічних та культурних умов, активну взаємодію з суспільством в різних сферах життєдіяльності та самостійне вирішення різних особистих і соціальних проблем. Нове соціальне замовлення, втілене в державних ініціативах з модернізації української освіти, таких як національна освітня ініціатива «Нова українська школа» і освітні стандарти загальної освіти, вимагає, щоб учні ставали активними учасниками та творцями освітнього процесу.

У цьому контексті в системі загальної середньої освіти все більше використовується проектна діяльність здобувачів освіти. Цей підхід володіє значним потенціалом у формуванні у школярів «вміння вчитися», завдяки їх творчому, інтерактивному та соціальному характеру. Крім того, він сприяє розвитку самостійності учнів на всіх етапах виконання проекту. З нашої точки зору, проектна діяльність учнів може призвести до досягнення значущих довгострокових результатів в освіті, виступаючи як один з оптимальних засобів розвитку пізнавальних інтересів школярів, що визначають їхню активність і самостійність.

Проектна методика часто передбачає групову роботу. Здобувачі освіти повинні ефективно співпрацювати, обмінюючись ідеями та інформацією.

Багато проектів завершуються публічним виступом або презентацією результатів. Це вимагає розвитку у здобувачів освіти навичок публічного виступу та вміння чітко і ефективно висловлювати свої думки.

Залучення сучасних технологій, таких як відео, аудіо, веб-ресурси, може покращити комунікативні навички здобувачів освіти та зробити процес більш захопливим.

Проекти можуть включати написання звітів, пропозицій або інших текстів, що дозволяє здобувачам освіти розвивати навички письма та структурування інформації.

Важливим етапом є здатність аналізувати власну та інші роботи, давати та приймати конструктивний фідбек.

Активізація пізнавальних інтересів учнів у проектній діяльності допомагає забезпечення різноманітного контенту з різних джерел інформації (візуальних, аудіальних, аудіовізуальних, мультимедійних). Учасники проекту звертаються до цих джерел під час пошуку можливих варіантів розв'язання завдань. Важливо відзначити, що проектна діяльність не обмежує здобувачів освіти у виборі джерел інформації. Натомість вона дозволяє їм вільно вибирати ті джерела, які відповідають їхнім інтересам і індивідуально-психологічним особливостям, зокрема враховуючи їх ведучий сенсорний канал сприйняття інформації.

Внаслідок цього робота з джерелами інформації, яка відповідає домінантним психологічним тенденціям учнів, сприяє загостренню розумових, емоційних і регулятивних психічних процесів. Це, в свою чергу, суттєво сприяє розвитку пізнавальних інтересів учнів.

Головна мета навчання іноземної мови полягає в розвитку комунікативної компетенції учнів, що становить основу для формування комунікативних умінь. Ці уміння виробляються на основі мовних знань і навичок.

Комунікативний підхід до вивчення англійської мови передбачає активну участь учнів у освітньому процесі. Особливу важливість отримують мовленнєві вміння, що належать до різних видів мовленнєвої діяльності, таких як аудіювання, говоріння, читання й письмо.

Визначаючи комунікативний підхід до навчання англійської мови, О. Фарина вказує на те, що навчання читанню, як виду мовленнєвої діяльності,

охоплює різні види, включаючи читання з розумінням основного змісту тексту (ознайомлювальне), читання з повним розумінням тексту (вивчаюче) і читання з метою пошуку необхідної інформації (вибіркове). Процес читання не обмежується лише сприйманням змісту текстів; він завжди пов'язаний з конкретним завданням і визначається як дія з текстом, спрямована на вирішення комунікативного завдання. Учні навчаються ефективно сприймати та розуміти текст залежно від конкретної мети читання. Читання з розумінням, вивчаюче читання та вибіркове читання є ключовими стратегіями, що дозволяють читачеві взаємодіяти з текстом відповідно до визначених цілей і завдань комунікації [3, с. 20].

Цей підхід покладає акцент на взаємодію учасників освітнього процесу та вивчення мови як засобу комунікації.

Випускник школи повинен мати необхідні знання, вміння і навички для виконання різних видів мовленнєвої діяльності, таких як аудіювання, говоріння, читання і письмо. З часом в українській методиці виникло поняття комунікативна компетенція, що визначається як набір навичок та умінь, що дозволяють ефективно взаємодіяти з іншими через мову. О. Акмалдінова цей термін визначає як здатність здійснювати спілкування через мову, тобто передавати і обмінюватися думками в різноманітних ситуаціях в процесі взаємодії з іншими учасниками, правильно використовувати систему мовних і мовленнєвих норм та вибираючи комунікативну поведінку, адекватну автентичній ситуації спілкування [1, с. 79].

Формування комунікативної компетенції не розглядається як внутрішня особистісна риса учня; вона стає очевидною у процесі активного спілкування.

Іноземна мова в освітньому процесі має свою унікальну специфіку, оскільки спілкування виступає не лише кінцевою метою, але й засобом досягнення цієї мети. Вчителі здійснюють значущий внесок у досягнення цієї мети, використовуючи творчий підхід у навчанні. Сучасний етап шкільної освіти відкриває можливості для вчителів виявити творчість в організації проведення уроків.

На сучасному етапі розвитку комунікаційних технологій вчителям англійської мови нового покоління важливо використовувати «унаочену комунікацію» для залучення здобувачів освіти. Крім того, вчені визнають важливість компетентності як окремого підходу до вивчення мови.

Організація інтерактивного навчання передбачає застосування дидактичних і рольових ігор, моделювання реальних ситуацій та створення проблемних завдань. За В. Редьком, сучасна комунікативна методика акцентує увагу на широкому впровадженні активних та нетрадиційних методів і форм роботи в навчальний процес для кращого засвоєння матеріалу [2, с. 32]. У практиці виявлено, що індивідуальна, парна, групова та колективна робота є досить ефективними формами роботи.

Комунікативний підхід є стратегією, що відтворює спілкування, спрямоване на формування психологічної та мовної готовності до комунікації, а також на свідоме осмислення матеріалу та способів дій з ним.

Англомовна комунікативна компетентність розглядається як здатність та готовність здобувачів освіти ефективно взаємодіяти англійською мовою. Ця здатність і готовність формуються на основі конкретного комплексу компетенцій та якостей, що складають структуру англомовної комунікативної компетентності.

У комунікативному підході використовуються різноманітні технології навчання, такі як ігри, рольові ігри та завдання з вирішенням проблем. Здобувачі освіти активно використовують мову у різних видах діяльності, а робота часто проводиться у невеликих групах, де кожен учень має можливість обговорення. Широко застосовуються автентичні матеріали.

Навчання іноземній мові – це не просто передача інформації здобувачам освіти, воно вимагає напруженої розумової роботи та активної участі здобувачів освіти у процесі навчання. Це можливо досягти лише через активне навчання, використовуючи інтерактивні методи, які залучають здобувачів освіти до бесід та діалогів.

Методи навчання іноземної мови не можуть бути простими алгоритмізованими процедурами. Їх ефективне та обґрунтоване використання на заняттях вимагає творчого підходу вчителя.

Основні принципи сучасних методів включають рух від загального до конкретного, орієнтацію на здобувача освіти, цілеспрямованість та насиченість матеріалу занять, спрямованість на досягнення соціальної взаємодії з вірою вчителя в успіх своїх учнів, а також інтеграцію мови та вивчення її через знання з інших галузей науки.

Під час різних видів роботи здобувачі освіти стикаються з необхідністю поповнення знань, лексичного запасу та комунікативних навичок. Це стимулює активність здобувачів освіти та під час спілкування заохочує їх вирішувати виникаючі питання. Такий підхід позитивно впливає на розвиток мислення та уваги, зацікавлює здобувачів освіти та стимулює до співпраці.

Комунікативність передбачає ситуативність у навчанні, що вже широко визнаною необхідністю. Це не лише спосіб мовної ситуації, але й умова для розвитку мовних навичок, таких як цілеспрямованість та продуктивність.

Основна мета вивчення англійської мови в середній школі полягає в практичному оволодінні мовленнєвою діяльністю здобувачів освіти на заняттях з іноземної мови. Для повноцінної реалізації цієї мети необхідно розробити ефективну та надійну систему вправ і послідовно використовувати її в процесі навчання.

Вчитель повинен створити умови для практичного володіння мовою для кожного здобувача освіти, обираючи методи навчання, які дозволяють кожній дитині виявити свою активність і творчість, а також стимулювати пізнавальну діяльність здобувачів освіти під час вивчення іноземної мови.

Отже, застосування проектної методики в навчанні іноземної мови сприяє розвитку ключових компетенцій, зокрема іншомовної комунікативної компетенції здобувачів освіти. Вона сприяє вивченню навичок самостійної, парної та групової творчої діяльності, поліпшує уміння висувати та вирішувати проблеми в різних ситуаціях життєвого контексту та розвиває

вміння використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології у процесі навчання. Таким чином, проектна методика створює оптимальні умови для формування комунікативної компетенції здобувачів освіти в основних видах іноземної мовленнєвої діяльності і підвищує ефективність навчання.

Література

1. Акмалдінова О. М. Лінгвосоціокультурний аспект навчання іноземним мовам. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / ред. кол. О. П. Гребельник [та ін.]. Київ, 2010. Вип. 61. С. 78–83
2. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови. Рідна школа 2011. №8–9. С. 28–36.
3. Фарица О. З. Комунікативний підхід до навчання англійської мови в спеціалізованій школі з поглибленим її вивченням. // Англійська мова і література. 2011. №22–23. С. 7–24.

Григор'єва Н.П.,

асистент вчителя

Криворізький ліцей № 119

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЄКТОРІЯ ВЗАЄМОДОПОМОГИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У РОБОТІ З ДИТИНОЮ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА

У статті розглядаються особливості дітей із синдромом Дауна. Наводяться основні фактори, що впливають на народження дітей із цим захворюванням. Даються історичні відомості та дані досліджень щодо структури порушень при синдромі Дауна. Пояснюється механізм виникнення інклюзивної освіти як індивідуальної траєкторії взаємодопомоги в освітньому процесі у роботі з дитиною із синдромом Дауна.

Наводяться рекомендації педагогам для включення дитини до освітнього процесу за умов інклюзивної освіти.

Ключові слова: синдром Дауна, інклюзивна освіта, корекційна педагогіка, траєкторія взаємодопомоги

Актуальність дослідження. Сучасна модернізація освіти націлена на забезпечення адекватних умов навчання і виховання всіх категорій дітей. В останні десятиліття в більшості країн світу, в тому числі і в нашій країні, збільшується число дітей з особливими освітніми потребами [2, с. 45].

Діти з синдромом Дауна входять до категорії дітей з обмеженими можливостями здоров'я, але вони можуть мати великі можливості у розвитку.

При синдромі Дауна у дитини виражене відставання у розумовому розвитку. Зустрічаються і інші відхилення внутрішньоутробного розвитку.

Проблема стоїть настільки гостро, що одним з найважливіших напрямків роботи в умовах інклюзивної освіти розглядається організація корекційно-розвивальної роботи з метою допомоги таким дітям.

В якості умов подолання шкільних труднощів дітей з синдромом Дауна розглядаються диференціація та індивідуалізація навчання, застосування методів стимулювання, організація групової роботи, особистісно-орієнтований підхід і т.д. До теперішнього часу не визначені і не налагоджені механізми взаємодії фахівців закладу інклюзивної освіти, що займаються корекційною роботою з дітьми із синдромом Дауна, котрі відчувають труднощі навчання і адаптації.

Ще одна гостра і актуальна проблема організації інклюзивної освіти як індивідуальної траєкторії взаємодопомоги в освітньому процесі у роботі з дитиною із синдромом Дауна пов'язана з організацією інтегрованого навчання. Інтегрована освіта виступає оптимальним засобом соціальної інтеграції осіб з обмеженими можливостями здоров'я, будучи в даний час найбільш пріоритетним і закономірним напрямком модернізації сучасного інклюзивно-ресурсного центру, які вимагають об'єднання зусиль, досвіду і можливостей масової і спеціальних шкіл.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні комплексу педагогічних умов організації інклюзивної освіти як індивідуальної траєкторії взаємодопомоги в освітньому процесі у роботі з дитиною із синдромом Дауна.

При цьому корекційно-розвивальна робота з дитиною із синдромом Дауна виділяється рядом дослідників в якості необхідної умови подолання відставання серед інших дітей.

Виклад основного матеріалу. Дітьми із синдромом Дауна, займаються різні фахівці, причому незалежно один від одного. Парадоксальним, на наш погляд, є те, що мета у всіх одна - психічно, фізично, морально здорова особистість, проте зусилля по досягненню цієї благої мети додаються розрізнено, іноді діяльність одних фахівців суперечить зусиллям інших [5, с. 82].

В даний час відбувається модернізація системи освіти. Особливо значні зміни в системі освіти дітей із синдромом Дауна. В інклюзивній освіті в загальноосвітній організації педагог-психолог організовує корекційно-розвивальну роботу із дітьми з синдромом Дауна за такими принципами:

1. Принцип єдності діагностики і корекції.

Цей принцип передбачає реалізацію двох етапів корекційної роботи. Перший етап включає комплексну діагностику, на підставі якої складається первинний висновок і формулюються цілі та завдання корекційно-розвивальної роботи. На другому етапі фіксується динаміка зміни особистості, поведінки, діяльності, емоційних станів клієнта в процесі корекційної роботи [1, с. 12].

2. Принцип нормативності розвитку.

3. Принцип корекції «згори вниз».

Основним змістом корекційної діяльності є створення «Зони найближчого розвитку» дитини. Це означає, що корекція носить випереджаючий характер і спрямована на майбутнє з урахуванням формування психологічних новоутворень.

4. Принцип корекції «знизу-вгору».

Даний принцип передбачає тренування і закріплення вже наявних психологічних здібностей. В рамках поведінкового підходу це означає навчання заданої моделі поведінки і її обов'язкове закріплення.

5. Принцип системності розвитку психічної діяльності [3, с. 58].

Цей принцип передбачає врахування в корекційній роботі профілактичних і розвиваючих завдань. При проведенні корекції необхідно виходити з найближчого прогнозу розвитку, що дозволяє уникнути різного роду відхилень у розвитку. Даний принцип дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки і ієрархію відносин між симптомами і їх причинами.

Виходячи з усього вище викладеного, у вітчизняній психології виділяють три основних напрямки в постановці цілей для реалізації умов корекційно-розвиваючої роботи:

1. Оптимізація соціальної ситуації розвитку.
2. Розвиток видів діяльності дитини.
3. Формування статево-психологічних новоутворень [4, с. 98].

Безумовно, корекційно-розвиваюча робота безпосередньо пов'язана з розвитком пізнавальних процесів і емоційно-вольовою сферою дитини, розвитком мотивації навчання і довільності, формуванням навчальних навичок і розвитком сфери міжособистісних відносин як з однолітками, так і з дорослими.

Висновки. Отже, проаналізувавши вищесказане ми дійшли до таких висновків:

1. Визначили проблему інклюзивної освіти як індивідуальної траєкторії взаємодопомоги в освітньому процесі у роботі з дитиною із синдромом Дауна і підходи до її вирішення.
2. Розглянули поняття корекційно-розвивальної роботи. Необхідне цілеспрямоване теоретичне й експериментальне вивчення психологічної готовності дітей до інклюзії як умови ефективного навчання з дітьми з особливими освітніми потребами.

Література

1. Бойчук Ю.Д., Казачінер О.С. «Сонячна» дитина. Зошит на друкованій основі для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта». Харків: ФОП Панов А.М., 2021. 52 с.
2. Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За загальною редакцією Бойчука Ю.Д. – Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.
3. Барбінова А. Структура готовності вчителів до професійної діяльності в умовах інклюзії. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Вип.1. Український педагогічний журнал. 2021. С.58-64. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/301> (дата звернення: 21. 11. 2022)
4. Біла О.О., Левицька Ю.В. Застосування методики «тан-содерберг» у процесі розвитку мовлення молодших школярів із синдромом дауна: Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних

викликів: теорія і практика: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.). Харків: Харк. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. Харків, 2022. С.204-207. URL: https://drive.google.com/file/d/1_fHw8SF0BwFBe3SDbSGSnLsRWhEMdtLD/view?usp=sh

5. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. – [2-ге вид., доп.]. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. – 170 с.

6.

Денисевич І.І.,
вчитель польської мови
ліцей № 6 ім. В.Г. Короленка
м. Житомир, Житомирська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто застосування мистецького методу на уроках вивчення польської мови. Представлено види польського народного мистецтва, які можна застосовувати на уроках польської мови.

Ключові слова: польська мова, польська культура, декоративне мистецтво, арт-терапія, емоції.

Специфіка навчання іноземної мови у порівнянні з іншими навчальними предметами полягає в тому, що оволодіння мовою передбачає не тільки засвоєння мовних знань, а й культури народу мова якого вивчається. Навчання іноземної мови також передбачає підготовку учнів до вміння застосовувати мову у живому спілкуванні з носіями цієї мови. Оволодіння іноземною мовою є свідомим, цілеспрямованим та одночас керованим процесом.

Мистецькі або ж арт-технології, які застосовуються у педагогіці та психології, вважаються техніками та прийомами арт-терапії. До арт-технологій відносяться засоби ілюстративної наочності (фотографії, картини, карикатури, діаграми, колажі, слайди); казки; пісні; римівки та вірші; ігри; кінематографія; комп'ютерна творчість; театральні постанови; танці; малювання. Спонтанність, креативність та творчість є найважливішими складовими частинами арт-технології [1, с. 161].

Застосування арт-технологій сприяє кращому вивченню мови, а також зменшує емоційну напругу викликану складністю мови та трагічними подіями в українському суспільстві. Багато досліджень доводять корисність вивчення мови для нашого емоційного, навіть фізичного здоров'я. Вивчення мови може покращувати концентрацію, розвивати пам'ять, зміцнювати комунікативні навички, розвивати творчість та багато інших позитивних змін [Spence].

Як творчу арт-технології радимо використовувати на уроках польської мови такі види польського декоративного мистецтва, як витинанка, писанка, розмальовування торунських пряників та інше.

Наприклад, народна польська витинанка почала розвиватися у ХІХ столітті. У цей період на вікнах сільських хат висіли паперові штори, вирізані різними візерунками. Важливим фактором стала і поява в 50-х рр. ХІХ ст. кольорового глянцевого паперу. З моменту його поширення стали з'являтися нові прикраси у вигляді штучних квітів. Вони виконувалися окремо для декору ікон та у вигляді букетів. Витинанка наклеювали на балки та прямо на стіни. Спочатку їх використовували двічі на рік, на Різдво та Великдень, а згодом і перед важливими сімейними святами. Витинанки створювалися за допомогою ножиць для стрижки овець без попереднього начерку на папері. Мотиви були взяті з великодніх яєць, розписних скринь та вишивки [6, 7].

Фото з власного архіву.

На польських землях найдавніші великодні яйця, датуються к. Х ст. Малюнок на стародавніх писанках був намальований розплавленим воском, а потім поміщений в барвник – лущиння цибулі, які надавали їм коричнево-червоний колір. У процесі християнізації пасхальне яйце було включено як елемент великодньої символіки. Писанки або ж ще інші назви крашанки, драпанки, ажурки символізують зародження природи, а в християнстві, крім того, надію, що випливає з віри в Воскресіння Христа [Kotomowska]. Як бачимо традиція та спосіб малювання таких польських писанок дуже подібний до українських.

Висновки. Такі види роботи підвищують мотивацію, пробуджують зацікавленість та відкривають на вивчення мови. Одне з головних завдань у застосовуванні такої роботи – це також сприяти кращому психо-емоційному клімату в класі. Також мистецькі заняття мають терапевтичний ефект – допомагають зняти психічне напруження, яке загострюється в період війни. Для дітей також важливо бачити результат. Тому коли вони принесуть додому виготовлений власними руками виріб – це буде мати позитивний ефект і даватиме поступ у навчанні.

Таким чином, вчитель може звертатись до різних компетенцій – розвивати моторику, пам'ять, викликати позитивні емоції, розвивати уяву.

Література

1. Кравчина Т. В. Арт-технології на заняттях з англійської мови. Науковий Вісник Ужгородського університету. серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2016. – випуск 1 (38).
2. Spence Carley. How learning a new language changes your brain. <https://www.cambridge.org/elt/blog/2022/04/29/learning-language-changes-your-brain/>
3. Fryś-Pietraszkowa E., Kunczyńska-Iracka A., Marian Pokropek M., Sztuka ludowa w Polsce, Warszawa 1988.
4. Jackowski A. Polska sztuka ludowa, Warszawa, 2002.
5. Komorowska J. Świąteczne zwyczaje domowe w wielkim mieście: studium na przykładzie Warszawy. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1984, s. 126.
6. Pietrzak M. Materiały do tematu „W świecie wycinanek”. https://muzeum-szreniawa.pl/w_swiecie_wycinanek/
7. Śledziwski A. Wycinanka polska, Warszawa, 2008.

Маус Д.М.,

студент

*Житомирський державний університет ім. І. Франка
м. Новоград-Волинський, Житомирська область, Україна*

ЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА УМІНЬ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ТА СИНТЕЗУ

Аналіз наукової літератури, зокрема робіт Торенс Торранс, Е. Пол Торранс, Роберт Стернберг, Говард Гарднер, Міхаліс Циксентміхаліс, показав, що формування креативних умінь починається ще у дитячому віці, а креативність розглядається як один із ключових аспектів розумової діяльності та креативного інтелекту. Розглянемо детальніше поняття креативного інтелекту та креативних умінь.

Дослідження вищезазначених наукових робіт описує креативність [2] як здатність людини створювати абсолютно нові ідеї, знаходити оригінальні

рішення, відхилятися від традиційних схем мислення, здатність аналізувати проблеми та знаходити різні варіації її вирішення.

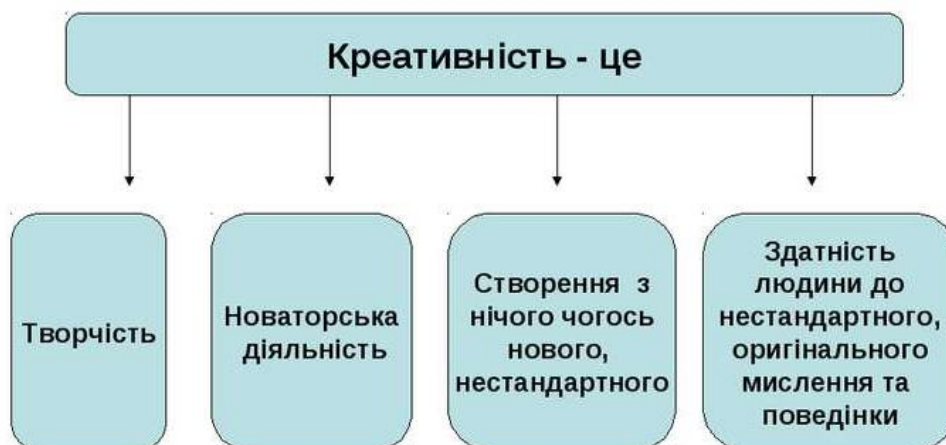
Уперше термін «креативність» використав учений-психолог Д. Сімпсоном [3] у 1922 році. Він вважав, що «креативність» – це здатність людини відмовитися від стандартних способів мислення, «здатність до руйнування загальноприйнятого кліше».

Одне з найперших визначень креативності надав американський учений, професор Стенфордського університету Джон Као [4]: «Креативність – це цілісний процес генерації ідей, їх розвитку та перетворення на цінності. Цей процес поєднує в собі те, що люди називають новаторством». Він відзначає одночасно мистецтво породження нових ідей і науку відточування цих ідей до стадії відтворення в дійсності.

Незважаючи на тривале застосування терміну, креативність як окреме поняття було виділено лише в 50-х рр. XX ст. завдяки Дж. Гілфорду. У 1950 році саме Дж. Гілфорд запропонував психологам зосередити свою увагу на вивченні креативності. Були створені декілька лабораторій та інститутів, стали виходити часописи і монографії, однак, за оцінками Р. Стернберга, усього лише 0,5% статей (із 1975 по 1995 рік) мали відношення до проблеми креативності. Однією з причин такого ставлення до проблеми креативності з боку психологів-експериментаторів була нечіткість у визначенні поняття і відсутність методик її діагностування.

Можемо узагальнити усе вище сказане у вигляді діаграми.

Діаграма 1

Окремі компоненти, відповідальні за творчий процес, взаємодіють. І сукупний ефект від їхньої взаємодії не можна звести до впливу якогось одного з них. Мотивація може компенсувати відсутність творчого середовища, а інтелект, взаємодіючи з мотивацією, значно підвищує рівень креативності.

На сьогодні креативність стала однією з ключових якостей для вирішення різноманітних завдань і досягнення успіху в різних сферах, знання мови є важливою частиною творчого мислення. Дослідження природи цих здібностей шляхом аналізу та синтезу мовних структур відкриває нові горизонти для розуміння того, як мова взаємодіє з процесами творчого

мислення. Аналітичні навички дозволяють не тільки аналізувати мовні конструкції, а і розкривати їхні внутрішні взаємозв'язки та значення завдяки синтезу та виокремленню результатів.

Мовні навички відіграють ключову роль у здатності висловлювати та розвивати ідеї за допомогою мови. Аналіз і синтез мови допомагають створювати оригінальні концепції та ефективно їх виражати. Розглянемо це детальніше:

- Аналіз включає в себе здатність розуміти структуру, функції і особливості окремих компонентів системи.
- Аналіз виявити закономірності, залежності і причинно-наслідкові зв'язки в інформації.
- Аналіз включає в себе здатність розуміти структуру, функції і особливості окремих компонентів системи.
- Синтез ж з'єднує, комбінуванує та узагальнює інформацію або ідей.
- Синтез включає в себе здатність створити нові зв'язки між інформацією або ідеями та розробити цілісний погляд або рішення.

Власне креативне мислення ґрунтується на таких варіантах вирішення проблеми:

1. Фокус. Потрібно зосередитись на проблемі, не відволікаючись, сформулювати все, що відомо, а це означає синтез усіх видів мислення;
2. Розрив шаблону. Записати ту єдиною правильну відповідь, яка виникає в результаті логічних висновків, потім написати кілька альтернативних способів вирішення цього завдання тобто проаналізувати усі способи вирішення;
3. Зв'язок. На цьому етапі потрібно проаналізувати кожну ідею, ретельно обмірковувати кожний варіант, потім встановити логічний зв'язок. У результаті з'являється кілька нових ідей, одна з яких обов'язково призведе до вирішення проблеми, що виникла. Це і можна вважати «латеральним вибухом» або ж «результатом взаємодії аналізу та синтезу».

Як ми можемо побачити, використання аналізу та синтезу є невід'ємними умовами при розвитку умінь креативного мислення. Усі процеси, що допомагають учневі дослідити ту чи іншу задачу базуються на розгляді інформації (її аналізі) та дослідженні взаємозв'язків.

Література

1. Енциклопедія освіти / за ред. В. Кременя. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Taylor C. W. Various Approaches to and Definitions of creativity / C.W. Taylor; R.J. Sternberg (Ed.). – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1988. – P. 99–124.
3. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня: [монографія] / С.О. Сисоєва. – Київ: Поліграфкнига, 1996. – 406

4. Лісабонська декларація (Університети Європи після 2010 року: різноманіття за єдності мети. Брюсель, 13 квітня 2007 року). URL: https://drive.google.com/open?id=0B_jORfZbHWtINEpONW1.

Маус Д.М.,

студент

*Житомирський державний університет ім. І. Франка
Науковий керівник – к. пед. н., професор Калініна Л. В.
м. Новоград-Волинський, Житомирська область, Україна*

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІЗУ ТА СИНТЕЗУ У ФОРМУВАННІ РІЗНИХ ВИДІВ МИСЛЕННЯ УЧНІВ

В програмі з іноземної мови позначена основна мета вивчення іноземної мови у школі - формування комунікативної компетентності, яка передбачає оволодіння певними комунікативними вміннями. Відповідно до чинної шкільної програми, на кінець 9 класу учні основної школи загальноосвітніх навчальних закладів мають оволодіти такими комунікативними вміннями на рівні B1:

- сприймання на слух (учень розуміє достатньо, щоб задовольнити конкретні потреби, якщо мовлення чітке й повільне);
- зорове сприймання (учень розуміє короткі прості тексти на знайомі теми конкретного типу, побудовані на основі широковживаного мовного матеріалу, пов'язаного з побутом і навчанням);
- усна взаємодія (учень спілкується досить легко у реальних та умовних комунікативних ситуаціях, якщо співрозмовник допоможе в разі необхідності. Веде прості повсякденні розмови без надмірних зусиль; ставить запитання і відповідає на запитання, обмінюється думками та інформацією на близькі/знайомі теми у передбачуваних повсякденних ситуаціях);
- писемна взаємодія (учень пише особисті листи й записки, пов'язані зі сферою нагальних потреб);
- онлайн-взаємодія (учень спілкується онлайн на побутові теми, використовуючи мовні кліше. Розміщує в мережі Інтернет короткі описові дописи про повсякденну діяльність та почуття. Обмінюється простими коментарями з іншими дописувачами);
- усне продукування (учень описує або представляє людей, розпорядок дня, смаки та уподобання у вигляді короткого зв'язного висловлення, побудованого з простих фраз і речень);
- писемне продукування (учень пише низку простих фраз і речень, з'єднаних простими конекторами/ сполучниками, напр., «та/і/й», «але/проте», «тому, що») [1, с. 15].

Аналіз методичної літератури, зокрема робіт Едварда де Боно [2, с. 108], показав, що основними механізмами всіх типів мислення являється механізм аналізу та синтезу.

Згідно нової програми з іноземної мови, на кінець 9-ого класу учні повинні володіти такими видами мислення як логічне, латеральне, критичне, аналітичне та творче.

В методичній та психологічній літературі вирізняють 2 типи мислення – конвергентне, що вимагає 1 правильний варіант вирішення проблеми і базується на логічному мисленні, та дивергентне [3], що базується різних типах мислення – критичному, креативному. Представимо це у вигляді діаграми.

Діаграма 1

Ці два види мислення можуть бути важливими в різних контекстах і мають свої переваги та обмеження. Конвергентне мислення часто використовується для знаходження оптимальних рішень у структурованих завданнях, тоді як дивергентне мислення сприяє творчому процесу та генерації нових ідей. Проте разом вони базуються на аналізі та синтезі поданої раніше інформації. Зобразимо це у вигляді таблиці.

Таблиця 1

Вид мислення	Аналіз (приклад взаємодії)	Синтез (приклад взаємодії)
Латеральне мислення	Учні можуть аналізувати інформацію, розбираючи її на частини, визначати важливість фактів та аргументів	Здатність об'єднувати різні елементи для створення нових ідей або підходів, що сприяє розвитку критичного мислення.
Аналітичне мислення	Допомагає учням детально досліджувати	Об'єднує різні аспекти інформації для

	інформацію та розуміти її структуру	отримання цілісного розуміння ситуації
Логічне мислення	Допомагає учням досліджувати послідовність подій та їхні зв'язки	Сприяє виведенню результатів з наявної інформації

Використання аналізу та синтезу у формуванні різних типів мислення може бути реалізовано через завдання, які вимагають від учнів розбору інформації, створення нових концепцій, вирішення проблем, аналіз логіки або розгляд системних взаємозв'язків.

Мета взаємодії усіх видів мислення (латеральне, аналітичне, логічне, конвергентне, дивергентне) полягає у формуванні креативних умінь учнів основної школи, а також навчити учнів конструювати різні варіанти вирішення поставленої задачі. Всі вони несуть практичну, виховну, навчальну цінність. Звідси робимо висновок про те, що учень 21-го століття, це учень, що самостійно виконує задачі, мислить логічно та критично.

Література

1. Навчальні програми з іноземних мов: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>
2. Edward de Bono. Lateral Thinking: Creativity Step by Step. Random House UK, 2015. 363 p.
3. Психолого-педагогічні аспекти формування дивергентного мислення у студентів / Ю.Ц.Жидецький // Науковий вісник [Львівського державного університету внутрішніх справ]. Серія психологічна – 2014 – Вип.1 – С. 65-73

Філіпчук І.І.,

вчитель початкових класів

Криворізька гімназія № 108

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В УМОВАХ НУШ

Сучасне суспільство переживає період оновлення у всіх сферах життя, що вимагає від системи освіти виконання нових завдань для досягнення передових позицій у науково-технічному розвитку. Особливо важливим стає навчання, яке сприяє формуванню нового способу мислення та діяльності, спрямованого на ефективне вирішення проблем у виробничій, соціальній, культурній сферах. У зв'язку з швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, актуальним стає питання професійної підготовки особистості для компетентного та безпечного використання цих технологій. В умовах глобалізації та інтеграційних процесів виникає потреба оновлення національної системи шкільної освіти.

На сучасному етапі в системі освіти набуває важливості інтеграція інформаційних технологій у освітній процес початкових класів. Зараз уже неможливо уявити якісне викладання без використання ІКТ та інтернет-ресурсів у роботі вчителя з учнями. Є очевидною необхідність розширення освітніх можливостей учнів початкової школи, щоб задовольнити їхні освітні потреби. Залучення ІКТ в освітній процес стає ключовим фактором у створенні інтегрованого навчального середовища на цьому етапі. Таке середовище забезпечується через предметний та соціальний контексти діяльності учнів, створюючи умови для засвоєння необхідного обсягу знань, розвитку вмінь та навичок, визначених стандартами початкової освіти, а також застосування релевантної інформації, розширення соціального досвіду та покращення якості освіти у початкових класах.

Підсумовуючи результати наукових досліджень та практику інноваційних учителів, можна виділити кілька ключових аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у початковій школі, які сприяють інтенсифікації уроків та формуванню інтегрованого освітнього середовища. До них відносяться: посилення цілеспрямованості та мотивації у навчанні, використання активних методів навчання, прискорення темпу освітнього процесу, а також покращення запам'ятовування та відтворення матеріалу.

У початкових класах використання ІКТ часто базується на ігрових методиках та програмному забезпеченні, яке включає ігрові та навчально-тренувальні елементи, а також на використанні комп'ютерів як технічного засобу навчання. Важливо зазначити, що ігрова діяльність, особливо коли вона комп'ютерно орієнтована, не тільки зацікавлює молодших школярів, але й має свою специфіку та особливий вплив на розвиток психіки та стан центральної нервової системи у дітей цього віку.

Використання комп'ютерної техніки під час уроків в початковій школі забезпечує яскравість та насиченість освітнього процесу. Це спонукає учнів до активної роботи, стимулює їхню цікавість та інтерес до пізнання. Комп'ютери сприяють збільшенню мотивації учнів завдяки взаємодії зі стимулюючими візуальними та аудіальними елементами (текст, звук, колір, анімація), орієнтації на успіх у навчанні та ігровому підході до інтеракції з комп'ютером, який вирізняється своєю стійкістю та «дружелюбністю» до учнів.

Комп'ютерне навчання, особливо для молодших школярів, часто сприймається як ігрова діяльність. Прикладні програми, розроблені для молодшої школи, приваблюють своєю яскравістю та інтерактивністю, пропонуючи завдання в ігровій формі з динамічними та тривимірними зображеннями та анімацією. Такі програми встановлюють чіткі цілі для дітей, наприклад, вирішення задач допомагає казковим героям, що формує позитивну мотивацію для засвоєння знань і розвиває математичні, конструкторські та комбінаторні навички учнів. Програмне забезпечення для молодших класів часто базується на відомих учням мультфільмах та казках, що природно приваблює та мотивує їх до навчання.

Однією з найпопулярніших та простих програм, які використовуються для різноманіття уроку у змішаній системі навчання, є програма Power Point. Презентації допомагають зробити урок більш інтерактивним і залучити увагу учнів, використовуючи графіку, анімації, звукові ефекти, а також забезпечуючи зворотний зв'язок через кросворди, ребуси та інші інтерактивні елементи. Вони також дають вчителям можливість адаптувати навчальний матеріал до потреб та сприйняття учнів в реальному часі.

Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у практиці роботи з молодшими школярами є важливою складовою створення безпечного освітнього середовища для учнів. Це дає можливість здобувачам освіти навчатися більш ефективно та інтенсивно, розвивати свої природні таланти, збагачувати особистий досвід та отримувати задоволення, натхнення та радість від навчального процесу.

Література

1. Пікалова М.В. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування освітнього середовища у початковій школі. Теорія та методика електронного навчання. Т. XIII (2015), вип. 2 (36).С. 309-318.
2. Кадемія М.Ю., Шахіна І.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: навчальний посібник. Вінниця, ТОВ «Планер». 2011. 220 с.
3. Козігора М.А. Основні психолого-педагогічні вимоги до використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи. Становлення і розвиток педагогіки. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 23-24 грудня 2016 року). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016.С. 172-174.

СЕКЦІЯ 2.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ОСВІТІ: ВІД ЕЛЕКТРОННИХ ДОШОК ДО ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Сомик Л.П.,
вчитель математики та інформатики
Тальнівський НВК «ЗОШ I-III ступенів № 1-гімназія»
м. Тальне, Черкаська область, Україна

CHATGPT – СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВЧИТЕЛЯ. ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Технології розвиваються і продовжують дивувати все більшими можливостями. Сьогодні дуже жваво обговорюється в інформаційному просторі така новинка як ChatGPT. Давайте і ми спробуємо з'ясувати які особливості, переваги і як ми власне можемо використати цей інструмент у своїй професійній спільноті. ChatGPT - це є чат - бот розроблений на основі штучного інтелекту компанією OpenAI.

Цей інструмент здатний допомагати людині в будь яких питаннях, від таких операцій як готувати письмові повідомлення у стилі Шекспіра до порад що можна приготувати дитині на день народження. З 18 лютого 2023 року ця технологічна новинка світу стала доступна для реєстрації в Україні. Зацікавленість цим ресурсом б'є всі рекорди, перевершили навіть такі застосунки як ТікТок та Instagram. ChatGPT - це новий виток у розвитку штучного інтелекту. Але разом з тим ведеться багато дискусій, чи це помічник, чи виклик деяким професіям, які сьогодні можуть бути замінені таким застосунком. Чат - бот сьогодні є конкурентом компанії Google, оскільки звичайні пошуковики видають досить релевантні відповіді, а от ChatGPT прямо відповідає на запитання, тому не потрібно відвідувати безліч ресурсів, перечитувати гігабайти інформації, він може підготувати відповідь досить лаконічно. Окрім написання тексту, бот може видавати базовий програмний код, генерувати фінансовий аналіз статті, робити прогнози, давати поради, йому можна ставити питання на будь які теми. На один і той самий запит, чат готує різні відповіді. Діти в класі якщо пишуть есе, то всі вони будуть різними. Він може підготувати віршований формат, лише зазначити які слова використовувати у вірші. Або можемо попросити написати вірш у стилі Тараса Шевченка. Може допомогти учневі розв'язати задачі з математики, фізики, хімії з детальним роз'ясненням. Але він і допускає помилки. Тому його дуже ризиковано використовувати бездумно.

Ми можемо використовувати цей додаток для отримання допомоги та інформації з різних математичних питань:

* Під час підготовки до уроків або вирішенні завдань.

* Пояснення теорії. Бот може пояснити складні концепції та теореми з математики.

* Розв'язування задач. Може крок за кроком пояснити розв'язання певного типу задач.

* Створення вправ. Можна запитати про конкретні вправи або завдання для учнів і бот знайде цікаві та відповідні математичні завдання для різних рівнів навчання.

* Може надати загальну інформацію про математичні терміни концепції або теорії. Це може бути корисно для уточнення або освіження нашого знання.

* Ми можемо попросити написати публікацію до персонального блогу про необхідність вивчення математики (матеріал генерується дуже швидко).

Приклади як використовувати бот:

- Підготуй таблицю про елементарні функції та їх властивості.
- Напиши план заходів до тижня математики (на наступному кроці можемо деталізувати, наприклад підібрати головоломки, допомогти описати критерії оцінювання, підготувати сертифікати).
- Напиши 5 прикладів як вивчення математики може знадобитися в повсякденному житті.
- Напиши поради для учня, щоб навчитися розрізняти елементарні функції та зрозуміти їх властивості.
- Добери ресурси з математичного програмного забезпечення графічних калькуляторів або онлайн сервісів, що можуть полегшити вивчення та візуалізацію елементарних функцій.
- Підготувати тест.
- Дайте мені 10 запитань, щоб оцінити розуміння поняття квадратичні для учнів 9 класу.
- Напиши конспект уроку для 9 класу "Елементарні функції".

Є недоліки та переваги.

Деякі країни заборонили ChatGPT.

Недоліки (загрози):

- відповіді, які надає бот можуть бути неактуальними, оскільки, він використовує дані до 2021 року;
- він не може генерувати зображення;
- в моменти великої кількості запитів може занадто повільно працювати або видати повідомлення, щоб користувач спробував ще раз пізніше;
- безглузді відповіді;
- правдоподібні, але хибні;
- «фабрика» плагіату;
- поширення шкідливого програмного забезпечення;
- генерування тексту для пропаганди.

Переваги (можливості):

- персональний помічник;
- швидкий доступ до інформації;

- простота використання;
- гнучкість та адаптивність;
- написання текстів, налагодження та виправлення помилок;
- генерування ідей;
- креативне програмування;
- розв'язування алгоритмічних задач;
- тестування та відлагодження написаного коду.

Протестуйте і з'ясуйте як ви можете використовувати цей бот для своєї роботи.

Щоб зареєструватися потрібно перейти за адресою на ресурс. Після цього, якщо ви вперше користуєтесь, перейти за покликанням для реєстрації чатів. Хто користувався використовує інше покликання. Після цього бот відкриває нову сторінку. Найпростішим із способів зареєструватися - використати якийсь із існуючих Google акаунтів. Трохи більше часу забере реєстрація через електронну адресу яку треба ввести у відповідному віконечку. Натиснути продовжити, підібрати пароль. На наступному кроці до вас прийде на електронну скриньку лист верифікації. Для підтвердження адреси потрібно натиснути на яскраву зелену кнопку. Посилання з листа відкриває сторінку де чат бот пропонує вказати своє ім'я та прізвище. Останнім кроком буде введення номера телефону на який прийде смс-код підтвердження із 6 цифр. Після введення коду повинен бути відкритий доступ до головної сторінки ресурсу. І ось у нижньому віконці можна прописувати запитання до чату. Інтерфейс надзвичайно простий. Збоку ми бачимо панель де зберігається попередній запит. Там ми можемо у налаштуваннях очистити попередні запити, вибрати тему відображення (світлу чи темну). Варто зазначити, що чат краще працює англійською, досвід використання української не дуже великий, але можна й українською.

Кожна інновація викликає побоювання, але якщо ми проаналізуємо вже з історії людства, кожна така технологічна новинка потім дуже органічно вплітається в повсякденне життя, вона стає незамінним помічником. ChatGPT може нам допомогти у вирішенні багатьох завдань, підібрати ресурс, терміни до певної теми, створити шаблон, генерувати ідеї, але звісно що це потребує критичного аналізу. Перш ніж покладатися на технологію, ми маємо розуміти що вона має для нас бути лише допоміжним інструментом. Будемо з нею знайомитись щоб використовувати у своїй професійній діяльності.

Мохтан І.Ю.,
вчитель української мови та літератури
Криворізька гімназія № 93
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Зацікавлення технологією критичного мислення як освітньою інновацією з'явилося в Україні близько п'ятнадцяти років тому. Велика кількість ідей даного підходу витримала перевірку часом і зараз потребує поширення та впровадження у освітніх закладах.

В цілому критичне мислення формувалось як перехід від навчання, спрямованого передовсім на запам'ятовування, до навчання, націленого на розвиток самостійного свідомого мислення учнів. А чи не найвагомішим чинником критичного мислення є його відповідність вимогам сучасної реформи освіти та суспільства. Воно є дієвим способом виховання сучасного демократичного менталітету громадян, як учнів, так і вчителів, що робить цю технологію актуальною для досягнення поставлених освітніх задач.

Отже, **актуальність** практичного застосування технології розвитку критичного мислення вбачаємо у:

- ❖ можливості встановлення партнерських стосунків між педагогами та учнями;
- ❖ організації в освітньому процесі продуктивної співпраці тих, хто навчається, і тих, хто навчає;
- ❖ орієнтації навчання на очікуваний результат і набуття учнями найважливіших освітніх та життєвих компетентностей;
- ❖ здійсненні практичної реалізації технологічного та індивідуального підходів до організації освітнього процесу.

Основними **завданнями** роботи вважаємо:

- дослідження поняття «критичне мислення» у сучасній педагогіці і психології;
- аналіз ефективності та результативності застосування технології у сучасному освітньому процесі;
- дослідження інструментарію впровадження технології у практичну діяльність вчителя-філолога.

Беззаперечним є той факт, що навчальна програма з кожного предмету має індивідуальні особливості, пов'язані з його специфікою, так само, як є різними за будовою підручники, індивідуальними - технічні засоби навчання, вчителі, інтереси, здібності різних учасників освітнього процесу. Але все-таки існують певні тенденції, обумовлені внутрішніми можливостями ми кожної навчальної програми: вони пов'язують навчальні предмети з розвитком мислення і з життям поза освітніми закладами, підвищуючи у такий спосіб рівень критичної рефлексії. І саме тоді, коли даний підхід формується та

реалізується вчителем-професіоналом – це і є першооснова школи, справді орієнтованої на розвиток потреб сучасної дитини.

Застосування технології критичного мислення на уроках словесності дає можливість учителю формувати в учнів одночасно цілий комплекс життєвих компетентностей. Зокрема, розвиток соціальної компетентності полягає у формуванні умінь робити власний вибір, приймати зважені рішення, брати на себе відповідальність, безконфліктно співіснувати з оточуючими. Розвиток полікультурної компетенції формує в учнях розуміння інших людей, індивідуальності, їх відмінності за соціальними, національними, культурними та іншими ознаками, усвідомлення загальнолюдських цінностей. Формування комунікативної компетентності полягає у навичках коментування учнями розв'язаних ними проблемних ситуацій, виконаних творчих робіт чи проєктів, удосконалення вміння учнів формулювати мету особистої діяльності та підбивати підсумки за її результатами, організації парної та групової роботи. Розвиток інформаційної компетентності полягає у залученні викладачем додаткової інформації в процесі викладання, стимулюванні учнів до використання додаткової інформації, використанні схем, таблиць як джерел інформації та складання схем, таблиць, планів як результату роботи учнів з інформацією, навчанні учнів співвідношенню теоретичних знань з конкретними життєвими ситуаціями. Компетентність самоосвіти і саморозвитку формується шляхом використання випереджувальних завдань, що передбачають активну самостійну та самоосвітню діяльність учнів, залученні учнів до роботи консультантами, інструкторами, що підтримує їх самоосвітній тонус.

Отже, технологія розвитку критичного мислення є одною з найбільш ефективних, оскільки вона є універсальною, міжпредметною. Вона дозволяє розвинути вміння працювати з інформаційним потоком, висловлювати власні думки, формувати особисту точку зору, займатися самоосвітою і співпрацювати у команді.

Застосування технології розвитку критичного мислення сприяє не лише засвоєнню певного обсягу знань учнем, а формує його особистісні якості. Означена технологія – процес, коли ставиться проблема, продовжується пошук і осмислення інформації і приймається рішення щодо розв'язання. Треба пам'ятати, що критично мислити учень може у будь-якому віці, але навчитися мислити критично не можна протягом одного уроку. Для цього необхідне систематичне застосування прийомів і методів, які б навчили учнів мислити критично та вдосконалювали і розвивали ці вміння. Варто також зазначити, що технологія розвитку критичного мислення може застосовуватися у поєднанні з іншими.

Традиційно розвиток критичного мислення пов'язується з проблемним навчанням, під яким слід розуміти «Таку організацію навчального процесу, яка передбачає створення у свідомості учнів під керівництвом учителя проблемних ситуацій та активної самостійної діяльності учнів з їх розв'язання, у результаті чого відбувається творче оволодіння знаннями, вміннями, навичками й розвиток мислительних здібностей» [9, 61]. Проблема ситуація

створює своєрідну інтелектуально-творчу задачу для особистості учня, коли він не може зрозуміти явища, і це мотивує його до пошуку нових способів пояснення чи дії, до самостійного критичного мислення. Т. Ноель-Цигульська пропонує модель проблемного навчання із застосуванням технології розвитку критичного мислення.

Також, у науковій та методичній літературі ґрунтовно описано технологію розвитку критичного мислення, при застосуванні якої широко застосовуються прийоми та методи інтерактивної технології навчання, оскільки в її основі лежить діалогове навчання, то в процесі застосування учні вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу ситуацій. Взагалі в основі інтерактивних технологій лежать групові форми навчальної діяльності, робота в групах, парах. Методи інтерактивного навчання передусім спрямовані на стимулювання критичного мислення про зв'язки між окремими поняттями.

Беззаперечним є той факт, що одним із методів, що суттєво збагачують навчальний процес сучасної школи та сприяє формуванню навичок критичного мислення, є метод проєктів, використання якого змінює традиційний підхід до навчання учнів. Його алгоритм містить складові етапи, до яких входять елементи технології розвитку критичного мислення.

Отже, застосування технології розвитку критичного мислення на уроці не обмежується властивими їй прийомами, а взаємопов'язане з іншими технологіями в цілому і окремими їх прийомами. Тому формується модель зв'язку технологій, яка дає змогу ефективно реалізувати учителям поставлені педагогічні завдання щодо організації навчального процесу, а учневі максимально розвивати навички та вміння аналізувати факти, продукувати ідеї, захищати думки, робити порівняння, будувати логічні умовиводи, оцінювати аргументи та розв'язувати проблеми.

У процесі підготовки до кожного конкретного уроку одним з важливих чинників успіху є вміння педагога об'єднати обов'язкові етапи уроку розвитку критичного мислення з традиційною структурою сучасного уроку.

Корисним досвідом у цьому питанні стала розробка структури уроку, запропонована Каменською Л.В., учителя української мови та літератури Ганно-Опанлинського НВК I-III ступенів Приазовської районної ради Запорізької області, яку ми активно використовуємо при підготовці своїх уроків. Пропонована структура уроку виглядає приблизно так:

- 1) Організаційний момент;
- 2) Розминка;
- 3) Мотивація навчальної діяльності;
- 4) Оголошення теми та прогнозування очікуваних результатів;
- 5) Надання необхідної інформації;
- 6) Інтерактивна вправа;
- 7) Рефлексія.

Саме запропонована структура уроку виявилась найбільш ефективною в процесі впровадження технології на уроках гуманітарного циклу.

Після традиційного організаційного моменту етап розминки має переважно психологічний підтекст, адже має на меті створення сприятливого психологічного клімату, підвищення авторитету педагога, зняття психологічного навантаження. Етап мотивації передбачає постановку конкретної навчальної мети. Прогнозування очікуваних результатів дає змогу учням усвідомити практичне значення уроку. Надання необхідної інформації варто розпочинати тільки після актуалізації вже набутих знань, що забезпечуватиме побудову логічних зв'язків між елементами навчальної теми. На цьому етапі за допомогою вчителя учні:

- порівнюють власні очікування з тим, що реально пропонує вивчити педагог;
- експериментують, здійснюють спроби застосувати набуті знання й уміння на практиці;
- аналізують отриманий досвід;
- переглядають попередні очікування і формулюють нові;
- вичленовують основне, осмислюють теоретичні ідеї;
- пов'язують зміст уроку з особистим досвідом;
- відпрацьовують уміння і стратегії мислення.

Найбільш важливим у структурі уроку вважаємо етап рефлексії, на якому учні мають самостійно оцінити власну діяльність та назвати ті види роботи, які дали найкращий результат. Надзвичайно доречним є також аналіз допущених помилок, причин їх виникнення та недопущення у майбутньому.

Так на цьому етапі вчитель має змогу:

- визначити, чи досягнуто мету уроку, виявити, що допомогло чи завадило в її досягненні;
- дослідити, які саме нові знання й уміння опанували учні;
- порівняти отримані результати з очікуваними;
- визначити, які труднощі виникали під час уроку і чому;
- спланувати подальші дії, при потребі скоригувати план.

У такий спосіб здійснюється самоаналіз вже в процесі уроку. Здійснюючи самоаналіз, доречно використати різнокольорові картки емоційного настрою: «Мені радісно», «Я розмірковую», «Мені сумно» або так звані «смайли».

На етапі уроку рефлексії доцільно використовувати прийом «Мікрофон».

- На уроці я дізнався...
- На уроці я навчився...
- На уроці мені краще вдавалися такі види роботи...
- Знання й уміння, здобуті на уроці, мені знадобляться для...

Дана структура уроків дає змогу педагогові поєднати змістовий і мотиваційний компоненти навчальної діяльності. Тому вкрай важливо

обґрунтовувати кожен вид роботи. За таких умов школярі працюватимуть із більшим інтересом, якщо усвідомлюватимуть його практичне значення. Обираючи той чи інший вид роботи, потрібно зважити, наскільки він сприятиме розвитку самостійності учня, допоможе йому виявити себе, розвиватиме творчі здібності.

Педагогічна технологія розвитку критичного мислення дозволяє педагогові значно наблизити навчальний процес до реального життя, яке протікає за стінами класної кімнати, і сам урок стає життям юних особистостей. Навчені основам критичного творчого мислення, учні роблять крок за кроком до життєвої компетентності, до досягнення бажаних цілей, і педагогічна діяльність стає спрямованою на побудову інтелектуального та духовного суспільства.

Література

1. Баханов К. О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі: Дидактичний словник -довідник./ К.О. Баханов. - Запоріжжя.: 2002. – 38с.
2. Бойко Г.В. Освітній проект «Корисному навчатися самому» як теоретична основа посібника з літератури для учнів старших класів./ Григорій Васильович Бойко // Проблеми сучасного підручника середньої і вищої школи. Зб. наук, праць. Випуск 3. / Упорядкування і наукова редакція: В.В. Оліфіренко, В.С.Білецький. - Донецьк: Східний видавничий дім, 2005.- 108с.
3. Вовк Т.В. Технологія розвитку критичного мислення як засіб формування особистості учня./Т.Вовк // Педагогічна майстерня. Харків: Основа.– 2012.-№2.- С.12-15.
4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Українська мовай література в середніх школах. – 2004. - № 3. – С. 76-80.
5. Єрмаков І. Феномен компетентісно спрямованої освіти./ І.Єрмаков, І.Погоріла // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2005. - № 9-10.- С.10-12.
6. Канарська С.П. Розвиток критичного мислення на уроках мови./С.Канарська// Вивчаємо українську мову та літературу. - № 3. – 2010. – С.17-19.
7. Марченко О.Г. Формування критичного мислення школярів./О.Марченко - Харків: Основа, 2007. - 156 с.
8. Омельчук С. Формування мовленнєво-комунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису: Лінгводидактичні аспекти/С.Омельчук // Дивослово. – 2006. - № 9. – С. 2-5.
9. Пометун О.І. Основи критичного мислення. Навчальний посібник./Пометун О.І., Пилипчатіна Л.М., Сущенко І.М., Баранова І.О.- Тернопіль. Навчальна книга – Богдан. – 2010. – 216с.

Чебикіна І.В.,

вчитель української мови та літератури
Херсонський загальноосвітній НВК № 48
м. Херсон, Херсонська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

На сучасному етапі розвитку суспільства через стрімке зростання обсягу інформації знання самі по собі перестають бути самоціллю, вони стають умовою для успішної реалізації особистості в її подальшій професійній діяльності. Через це основним завданням, яке постає перед будь-яким педагогом, є допомогти тим, хто навчається, стати активними учасниками процесу навчання і формувати в їх свідомості потребу постійного пошуку додаткових знань, які виходять поза межі базового підручника. Кажучи іншими словами, необхідно створити таку модель навчального процесу, що дозволила б розкривати та розвивати творчий потенціал учнів, який надасть їм можливість максимально продуктивно використовувати і поза межами навчальної аудиторії.

Завданням сучасної школи є формування цілісної системи універсальних знань, умінь і навичок, а також досвіду самостійної діяльності й особистої відповідальності учнів, що і визначає якість змісту освіти. Проте підвищення якості освіти має здійснюватися не за рахунок додаткового навантаження на учнів, а через удосконалення форм і методів навчання, відбору методів й форм навчання, через упровадження нових освітніх технологій, орієнтованих не на передавання готових знань, а на формування комплексу особистісних якостей учнів, розвитку їх життєвих компетентностей.

Такими педагогічними інноваціями є інтернет-ресурси, які сучасні педагоги все частіше використовують в освітньому процесі.

Сучасний освітній процес для підвищення ефективності, економії часу потребує забезпечення інтернет-ресурсами, які стали одними з основних джерел інформації поряд з традиційними паперовими засобами. За допомогою інтернет-ресурсів знання та освіта набувають мобільності, долаючи відстані та час. Водночас збільшуються можливості доступу до інформації в цілому, що забезпечує більш об'єктивне уявлення про навчальну дисципліну.

У педагогіці під інтернет-ресурсами розуміють текстові, аудіо- та візуальні матеріали з різної тематики, спрямовані на розвиток комунікативно-когнітивних умінь учнів здійснювати пошук, відбір, класифікацію, аналіз та узагальнення інформації.

Характерною ознакою інтернет-ресурсів є те, що в них застосовано новітні педагогічні інструменти, такі як інтерактив, мультимедіа, комунікативність, продуктивність [25, с. 472].

Інтерактив дає змогу розвивати активні форми навчання, оскільки зміст предметної галузі представлено такими навчальними об'єктами, якими можна маніпулювати, і процесами, у які можна самостійно втручатися.

Мультимедіа дозволяє представити навчальні об'єкти безліччю різних способів: за допомогою графіки, фото, відео, анімації та звуку, що забезпечує реалістичне уявлення об'єктів і процесів.

Комунікативність забезпечує можливість безпосереднього спілкування, оперативність подання інформації, можливість швидкого доступу до освітніх ресурсів, розташованих у мережі «Інтернет» в режимі онлайн.

Продуктивність збільшує швидкість пошуку необхідної інформації, посилює ефективність навчальної діяльності.

Інтернет-ресурси розширюють інформаційне середовище для здійснення ефективної освітньої діяльності як педагога, так і учнів. Проте перед учителем постає досить складне завдання з пошуку відповіді на питання щодо ефективності інтернет-ресурсів, методичних прийомів їх використання, які дозволять досягти прогнозованих результатів.

Проблема вибору ефективних інтернет-ресурсів, що сприяють реалізації нових цілей освіти – одна з актуальних проблем і нині.

Інтернет-ресурси в освітньому процесі виконують кілька важливих дидактичних функцій, поєднуючи в собі:

- засіб зберігання й відтворення змісту навчання;
- засоби унаочнення навчального матеріалу;
- забезпечує сучасним матеріалом, що відповідає інтересам і потребам учнів;
- сприяє розвитку самостійності учнів, спонукає користуватися інформацією, що безпосередньо стосується навчання;
- дає можливість вчителю застосовувати індивідуальний підхід до учнів;
- завдяки наявності різноманітних типів текстів підвищує мовні компетенції здобувачів освіти;
- засоби організації управління освітнім процесом [2, с. 5].

Інтернет за своєю значущістю не уступає найбільш суттєвим винаходам людства. Він дуже активно та міцно закріпився в сучасному житті й продовжує нарощувати темпи поширення та розвитку. На сьогодні через мережу «Інтернет» можливо здійснювати значну кількість різноманітних операцій не лише розважального, а й практичного характеру.

Найпростіше використання Інтернету в освітньому процесі – це використання його як джерела додаткових матеріалів для вчителя та учня. Це величезна довідково-інформаційна система, яка може бути використана для вивчення мови. Матеріали можуть бути роздруковані для традиційного заняття. Однак використання інтернет-ресурсів у процесі навчання не повинно бути самоціллю. Насамперед, вчителю необхідно дати відповідь на запитання: для кого, для чого, коли, у якому обсязі повинні бути використані інтернет-ресурси, оскільки дуже важко зорієнтуватися у величезному об'ємі інформації.

Можливості використання мережі «Інтернет» у рамках навчальних програм можуть вміщувати цілу низку компонентів: від пошуку навчальних

платформ за допомогою діючих пошукових систем до інтернет-уроків, відеоконференцій та організації дистанційних індивідуальних занять.

Майже необмежені ресурси Інтернету дають можливість відшукати будь-яку інформацію (у текстовому, фото чи відеовигляді), яку вчитель бажає використати на уроках. Інтернет-середовище дозволяє педагогу моделювати умови комунікативної діяльності, реалізовувати їх у різноманітних тренувальних вправах, перевіряти знання учнів, вдосконалювати їх вміння й навички.

Сайти, які є корисними для педагога і які можуть бути використані під час уроку, можна розділити на інформаційні та власне навчальні. Інформаційні сайти використовують для добору цікавих текстових документів, творчих завдань. Спеціальні навчальні сайти містять різні види робіт, вони розроблені з урахуванням рівня знань учнів. Крім того, є група вузькоспеціальних навчальних сайтів, призначених для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та аудіювання), вивчення фонетики, граматики, лексики тощо.

Нині Інтернет містить велику кількість сайтів з цікавим і актуальним матеріалом для освіти, зокрема мовної. Наведемо для прикладу національну платформу з вивчення української мови – <https://speakukraine.net/>. На сайті зібрано в одному місці ефективні онлайн- та офлайн- ресурси, а також мобільні додатки з вивчення української мови для користувачів з різним рівнем володіння мовою. Такий інтернет-ресурс буде корисний не лише початківцям, а й тим, хто посилено вивчає українську мову та готується до вступних іспитів.

Цікавими та простими у використанні для вчителя-мовника є сучасні сервіси Google, які дозволяють не тільки виконувати пошук у середині сервісу, а й легко переходити від одного сервісу до іншого. Наприклад, LearningApps.org (<http://learningapps.org>) – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи й завдання з мови. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою, або як індивідуальні вправи для учнів.

Інтернет-ресурси ефективні не лише з точки зору методики викладання української мови, але й водночас сприяють формуванню важливої в наш час інформаційно-цифрової компетентності учнів, адже, отримуючи з мережі навчально-значиму інформацію, учні набувають різних навичок: аналіз, систематизація й класифікація інформації за заданими ознаками; уміння виділяти головне в інформаційному повідомленні; застосування інформаційно-комунікаційних технологій для обробки даних з навчальною метою.

Інтернет-ресурси є важливими для професійного розвитку педагога, становлення його фахової компетентності.

Напрями використання вчителями ресурсів Інтернету:

– самоосвіта, самостійне підвищення своєї кваліфікації на основі інформації, що міститься в мережі, вивчення досвіду своїх колег;

- отримання методичних, нормативно-довідкових документів із серверів Міністерства освіти, обласних, міських і районних відділів освіти;
- отримання інформації про новітні педагогічні технології;
- використання на уроках і позакласних заходах методичних і дидактичних матеріалів, наявних в мережі;
- розробка власних матеріалів і публікація їх в мережі;
- тестування школярів на основі контрольних-оцінювальних матеріалів, що зберігаються в мережі;
- знайомство з новими книгами, підручниками, методичною літературою і придбання їх в інтернет-магазинах;
- участь у заочних конференціях і конкурсах;
- створення власного сайту вчителя; пошук однодумців і колег в інших регіонах, листування з колегами і друзями.

Інтернет-ресурси для педагогів – це можливість продемонструвати свої досягнення, розмістити актуальну інформацію для зацікавлених осіб (батьки, абітурієнти, школярі, учителі, студенти, викладачі, колеги), проінформувати суспільство про освітні послуги, опублікувати свої надбання, матеріали, результати досліджень, реалізувати обмін досвідом, консультації тощо.

До новітніх видів інтернет-ресурсів учені зараховують штучний інтелект, який розглядають як науку і технологію, здатну відтворити процеси мислення людського мозку і направити їх на створення і обробку різних комп'ютерних програм, а також інтелектуальних машин, здатних повністю замінити і спростити людську роботу.

Більшість людей не усвідомлюють, що використовують технології штучного інтелекту в щоденному житті. Ми розглядаємо його як далеке майбутнє, очікуємо бачити розумного робота, який розмовляє та думає, як ми. Насправді ми стикаємося з ним кожного дня, навіть не задумуючись про це. Інструменти штучного інтелекту покликані полегшити всі аспекти нашого життя. Так, пошукові асистенти – Siri, Alexa, Cortana, доступні на пристроях Apple, Android та Windows, оснащені програмами обробки та розпізнавання людського голосу, здатні керувати повідомленнями та передбачати потреби власника телефону, що робить їх інструментами штучного інтелекту.

Також ми спостерігаємо використання штучного інтелекту в освіті для поліпшення процесів навчання. Він може забезпечити підтримку вчителя в проведенні занять та оцінюванні знань, використовуючи аналітичні інструменти. Може допомогти відстежувати прогрес учнів, виявити проблемні зони та рекомендувати ефективні методи навчання. Аналізуючи їх навчальні потреби, може допомогти в навчанні, забезпечуючи персоналізований підхід до кожного учня. Штучний інтелект цілком може бути персональним вчителем. Саме він сьогодні розширює та дає ті освітні можливості, які донедавна були доступні лише для обмеженого кола людей. Сучасні вчителі, які використовують переваги штучного інтелекту, значно розширюють не тільки свою фахову компетентність, а й якість взаємодії із тими, кого вони навчають. У свою чергу, це може підштовхувати їх не тільки до постійного

самовдосконалення, а й до зміни змісту освітнього процесу як такого, – коли географічні межі взагалі не мають значення.

Існує значна кількість інтернет-ресурсів для організації групової роботи. Тобто, над створенням електронного документа (презентація, зображення, графік, сайт) може працювати як один користувач, так і група. Відповідно, подібний інтернет-ресурс виступає у якості комунікативної платформи для обміну даними та досвідом між користувачами. Наведемо деякі з таких ресурсів:

- Google Диск – у пошті Gmail є можливість створити віртуальний документ, на зразок документу Word, і надати доступ на спільне редагування або перегляд іншим користувачами пошти Gmail. Спільні документи Google можна використовувати як шаблон, у якому сформульовано завдання, надавати доступ учням для редагування. Відповідно, педагог зможе спостерігати як наповнюється шаблон, як відповідають студенти, залишати свої коментарі або зауваження у Документі тощо;

- динамічні презентації Prezi – ресурс, за допомогою якого можна створювати онлайнові мультимедійні презентації. Prezi дозволяє запрошувати до спільного редагування презентації інших зареєстрованих користувачів;

- Glogster – надає можливість створювати мультимедійні постери з додаванням фото, відео, які можна розміщувати на будь-якому сайті або блозі. Glogster можна використовувати для презентації проєктів учнів, для створення постерів різноманітних акцій, презентації групи, тощо.

- Padlet – мультимедійний ресурс для створення, спільного редагування та зберігання інформації.

Розглянемо можливості Padlet докладніше. Інтернет-ресурс Padlet являє собою віртуальну стіну на яку можна прикріплювати фото, файли, посилання на сторінки Інтернет, замітки. Це може бути приватний проєкт стіни, модерована стіна з кількома учасниками, які будуть заповнювати віртуальну стіну інформацією або доступний для читання і редагування будь-яким користувачем майданчик для обміну інформацією. Padlet можна успішно використовувати для організації групової форми роботи як на уроках, так і в дистанційному режимі.

Інтернет-ресурс Wordwall пропонує багато шаблонів і тем для конструювання вправ, серед яких для педагогів точно знайдеться те, що буде відповідати змісту й формі уроку. Створені завдання можна використовувати чотирма способами:

- демонстрація під час живого спілкування на онлайн-уроці;
- самостійне опрацювання учнями (варто лише поділитися посиланням);
- самостійне опрацювання учнями з відслідковуванням їхнього прогресу;
- завантаження матеріалу в pdf-форматі й використання під час очного уроку.

Можна не лише створювати власні завдання, а й користуватися вже готовими, які є в бібліотеці платформи у вільному доступі.

Отже, в освітньому процесі інтернет-ресурси можуть відігравати роль джерела інформації, засобу контролю, поля спілкування, способу організації самого процесу навчання. Для навчального процесу інтернет-ресурси відкривають широкі можливості оптимізації та підвищення ефективності, тим самим впливаючи на якість освіти як результат цієї діяльності. По-друге, використання інтернет-ресурсів як засобу контролю знань дає можливість педагогу економити аудиторний час, відведений на вивчення дисципліни.

По-третє, інтернет-ресурси відкривають великі можливості для особистісного розвитку як педагогів, так і учнів.

Цілком очевидно, що інтернет-ресурси надають унікальну можливість для здобуття освіти. Утім, не дивлячись на всі переваги Інтернету, ми не повинні відкидати традиційні методи навчання, а додавати новітні технології, поєднуючи їх, що зробить навчальний процес більш гнучким та динамічним. Поєднавши кращі методи з існуючих, систематизувавши навчальні матеріали, ми отримаємо позитивний результат у вивченні будь-якого предмету.

Література

1. Скуловатова О. Інтернет-ресурси як психологічний фактор впливу на якість навчання. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2013. № 5. С. 84-94.
2. Гречуха Л. О. Інтернет ресурси як ефективне лінгводидактичне джерело: оглядовий аналіз. Молодий вчений. 2020. № 2(2). С. 408-412.
3. Задерихіна І. С. Освітні Інтернет-ресурси як засіб підвищення мотивації дітей до розвитку власної обдарованості. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2021. № 2. С. 42-47.
4. Юрійчук Н. Використання інтернет-ресурсів на уроках української мови. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. 2021. Вип. 14-15. С. 151-154

Устименко А.М.,

вчитель зарубіжної літератури

Криворізької гімназії № 93

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сучасний урок неможливо уявити без застосування інформаційних технологій, адже вони надають вчителю можливість відтворити за короткий час значний за обсягом матеріал, подати його в незвичному аспекті, викликати в учнів нові образи, деталізувати нечітко сформовані уявлення, поглибити здобуті знання. Головне завдання використання інформаційних комп'ютерних технологій - підвищити пізнавальний інтерес учнів до предмета, ефективність його опанування.

Концепція «Нова українська школа» передбачає використання учнями отриманих знань і навичок для вирішення щоденних життєвих проблем, критичне мислення, співпрацю з оточуючими, використання інтернет-ресурсів для пошуку необхідної інформації та обміну нею, дотримання етичних норм у віртуальному інформаційному просторі та критичне ставлення до інформації, активну громадську позицію, прагнення змінити життя на краще. Тому від сучасного закладу загальної середньої освіти вимагається запровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток у учнів необхідних компетентностей, зокрема, інформаційно-цифрової. Основним принципом у використанні інноваційних технологій на уроках має стати активність самого учня. Даний підхід значною мірою змінює функції та форми організації освітнього процесу, оскільки за основу береться не трансформація, передача знань, а особистий досвід учнів. Одним із таких інноваційних підходів, які використовуються в ході вивчення зарубіжної літератури, є формування під час навчання інформаційно-цифрової компетентності як однієї із ключових компетентностей Нової української школи, яка в подальшому забезпечить здатність випускників закладу освіти до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Технологія розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності на уроках зарубіжної літератури, як правило, включає:

- формування базових знань учнів із навчального предмета;
- формування вміння швидкого пошуку актуальної та корисної інформації із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- розвиток вміння опрацьовувати, редагувати, виділяти інформацію, використовуючи новітні технології;
- формування вміння аналізувати, співставляти факти, аргументувати власну думку, робити висновки та генерувати нові ідеї.

Дана технологія у порівнянні з традиційним підходом до навчання змінює ролі педагогів та учнів. Учні стають активними, а не пасивними учасниками освітнього процесу, вони мислять, опираючись на власний досвід, обмінюються думками один з одним, читають різноманітні тексти, пишуть, дискутують над прочитаним, проводять пошукову діяльність, виконують творчі, креативні завдання, презентують власні ідеї, беруть на себе відповідальність, задовольняючи власний пізнавальний інтерес в інформаційно-цифровому середовищі. Застосування широкого спектру методів і прийомів дозволяє вчителю додати уроку елементів цікавості та сучасності, активізувати пізнавальну діяльність учнів, розвивати їхні творчі здібності.

На уроках зарубіжної літератури необхідно використовувати різноманітні прийоми і стратегії розвитку інформаційно-цифрової компетентності, зокрема:

1. Аудіоматеріали.

Більшість дітей сьогодні не читають книги, а слухають їх (зазвичай це популярні твори жанру фентезі, фантастики та детективу). Враховуючи бажання і потреби дітей, актуальним як ніколи постає питання про

використання на уроках літератури аудіокниг, створених на основі вершинних творів художньої літератури: класичних новел, віршів відомих поетів, літературних казок.

Аудіокнига – це озвучений професійними артистами та записаний на звуковий носій літературний твір. Над створенням художніх аудіокниг працює команда професіоналів: режисер, звукооператор, композитор, артисти-виконавці. Тож аудіокниги можна використовувати як еталонне прочитання, до якого необхідно прагнути. Пізнавальна мета аудіоматеріалів – познайомити учнів з голосом відомих письменників, поетів, акторів; з відомими творами світової класичної музики.

2. Відеоматеріали.

Перегляд фрагментів екранізацій літературних творів використовується як ілюстрація до художньої книги, для співставлення авторської та режисерської інтерпретацій. Учні не просто дивляться відео. Їм попередньо пропонуються завдання, питання, на які треба відповісти після перегляду відеосюжету. По мірі перегляду вони можуть записувати основні факти, дати або складати тези чи простий план, що розвиває загальнонавчальні вміння та навички; виконувати найбільш прості завдання типу: які події передували даному моменту і які посліднують за ним. Після перегляду обов'язково проводиться бесіда з учнями.

Прекрасно підвищують інтерес до уроків літератури і творчості поетів відеокліпи, створені за піснями на вірші відомих поетів.

3. «Хмари слів».

Це візуальне відтворення списку слів за допомогою спеціального програмного забезпечення, яке сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації, це обговорення пропозицій і вибір найперспективніших рішень.

З «хмарами слів» можна працювати по-різному: за допомогою онлайн-платформи PollEv.com учні відповідають на поставлене запитання та бачать відповіді на головному екрані у вигляді «хмари слів»; якщо дозволяє матеріально-технічне забезпечення, учні створюють графічну систематизацію слів власноруч; заздалегідь за створеною «хмарою слів» за допомогою однієї із спеціальних програм (Wordcloud.pro, Word Art, Word Cloud Generation, Word It Out) можна запропонувати учням здогадатися, якою темою об'єднані слова чи знайти зайві (наприклад, імена героїв одного твору, і зайве слово – ім'я з іншого, вивченого раніше, твору) тощо.

4. Створення «facebook-сторінок».

«Facebook-сторінка» – це сторінка, яка дозволяє учням створити профіль видатного письменника або літературного героя з фотографією та інформацією про себе, змінювати статус, залишати повідомлення на сторінках інших учнів.

На сторінку учні додають коротку біографію, щоб розповісти про письменника чи літературного героя (ім'я, дату та місце народження, місце проживання, інформацію про батьків, родичів, сімейний стан, відношення до релігії, вид діяльності, хобі, друзів, мрію, життєві випробування, риси характеру, ставлення до інших людей/героїв тощо), демонструючи не лише

знання з предмету чи переказ прочитаного, а й аналіз інформації, її критичне осмислення та створення власних креативних думок.

5. Використання QR-кодів.

Розвиток новітніх технологій не змушує на себе чекати. Сьогодні немає жодного учня у школі, який не знає, що таке QR-код та як його зчитати. Для вчителя це один із напрямів віртуальної реальності, який з користю можна використовувати на уроках: вікторини, віртуальні екскурсії, різноманітні закодовані завдання, «швидкі опитування», тести, посилання на аудіофайли та відеоматеріали, екранізовані художні твори, квести тощо.

6. Інфографіка.

Подати великий обсяг інформації у зручному форматі для учнів, які мають низьку концентрацію уваги, зазвичай досить складно, але вихід є. Інформаційна графіка – це графічне зображення інформації, візуалізація даних, основною метою якої є швидке відображення і, як наслідок, запам'ятовування комплексної інформації великих обсягів.

На уроках зарубіжної літератури разом з учнями можна створювати інфографіку в сервісі PikToChart. Схеми, картинки, діаграми, різні візуальні «родзинки» учні сприймають набагато легше; наочність допомагає їм запам'ятати деталі, на які при читанні тексту вони не звернули б увагу.

7. Ментальні / інтелектуальні карти.

Створення ментальних карт є дієвим засобом активізації пізнавальної діяльності учнів та ефективним способом запам'ятовування ключової інформації. Вони розвивають асоціативне, креативне та творче мислення.

Використання ментальних карт можливе як при підготовці до уроку, так і на різних його етапах у формі мозкового штурму, презентації, виконання проєкту, вивчення нового матеріалу, створення опорного конспекту, роботи в парах чи групах. Зекономити дорогоцінний час та зусилля допомагають Інтернет-ресурси, зокрема, XMind та MiMind.

8. Печворк.

Одна із найцікавіших ігор на уроках зарубіжної літератури – печворк. Її основна мета – з декількох зображень створити цілісну картину.

Дану гру можна використовувати при вивченні біографії автора, при аналізі твору чи характеристиці певного героя. Учнім необхідно об'єднати всі елементи в правильній послідовності та скласти розповідь, аргументувати власну точку зору. Користь гри – у розвитку мовлення учнів та формуванні вміння послідовно висловлювати власну думку.

9. Кроссенс.

Головоломка з дев'яти картинок, сутність якої полягає у встановленні асоціативних зв'язків між сусідніми зображеннями. А її цікавість – у тому, що у учнів можуть виникати різні асоціації з приводу розшифровки однієї і тієї ж картинки. Часто дану вправу використовують для роботи в парах або групах, для того, щоб навчити учнів аргументувати власні думки та поважати ідеї інших.

10. Написання електронних листів.

В час новітніх технологій сучасне покоління все частіше спілкується за допомогою мобільних телефонів та мережі Інтернет. Гаджети можуть допомогти вчителю зацікавити учнів у розвитку зв'язного мовлення.

11. Фотоколаж.

Особлива форма роботи, яка, на перший погляд, здається простою. Проте для виготовлення фотоколажа необхідно добре володіти матеріалом, вміти аналізувати та звертати увагу на ключову інформацію. Різноманітні колажі (за змістом твору, за життєвим і творчим шляхом письменника, характеристика героїв, тематичні тощо) створюються учнями індивідуально, у парах, в групах, на уроках та в позаурочний час. Створення різноманітних завдань за допомогою платформи LearningApps.org («Перший мільйон», головоломка «Знайди слова», «Знайди пару», гра «Літературні перегони» тощо).

12. Підкреслення.

Велика проблема для сучасного покоління дітей знаходиться в пошуці основної інформації в тексті, часто їм важко виділити головне, тому метод «виділення ключових слів підкресленням» якнайефективніше послугує даній меті. При формуванні в учнів інформаційно-цифрової компетентності як однієї із важливих компетентностей Концепції «Нова українська школа», процес навчання на уроках зарубіжної літератури стає цікавим, різноманітним та ефективним, а учні – зацікавленими і мотивованими.

13. Віртуальна екскурсія.

Віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів з метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів. Створення заочних екскурсій – важливий момент у роботі словесника. Вони заміщують «живі» екскурсії, оживляють викладання, роблять урок більш цікавим і змістовним, розширюють кругозір учнів.

Комп'ютеризація сьогодні - не мода, а потреба часу, необхідна складова нашого сьогодення. Не може сучасна людина володіти свіжою інформацією, якщо комп'ютер не став частиною її життя. Учні мають або не мають нахили до різних предметів. Вони обирають або не обирають предмет для поглибленого вивчення. Та зараз їх об'єднує велике бажання працювати з комп'ютером. Мозок дитини, спрямований на отримання знань у формі розважальних програм та ігор, набагато легше сприйме запропоновану на уроці інформацію за допомогою медіазасобів, які організовують увагу, пробуджують цікавість, надають можливість проявити свої здібності та створюють стимули для долаття перешкод. Науковці усвідомлюють: «завдання методики навчання сьогодні полягає у тому, щоб поєднати «класичні» підходи засвоєння знань із сучасними комп'ютерними засобами».

При проведенні ряду досліджень було встановлено, що більшість людей запам'ятовують: 5% - почутого, 20% - побаченого, 40-50% - побаченого та почутого.

В наш час існує велика кількість інформаційних технологій – це: електронні підручники, словники, тренажери, комп'ютерні програми, відео,

аудіо- матеріали, мультимедійні посібники, web-сторінки, презентації, буктрейлери, віртуальні екскурсії та ін.

Література

1. Богосвятська А. І. Методика компетентнісного викладання на уроках літератури. Зарубіжна література в школах України. – 2016. – № 7-8.
2. Водолазька С. Інноваційний вплив книжкових соціальних мереж на популяризацію читання в країнах східноєвропейського регіону / С. Водолазька // Український науковий журнал «Освіта регіону» — 2013. — Вип. 4. — Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article>
3. Ісаєва О. Про основні парадигми шкільної літературної освіти // Всесвітня література в СНЗУ. – 2018. – № 1.
4. Кисіль К. Соціальні мережі для читачів — право на власну територію [\\http://osvita.mediasapiens.ua/web/social/sotsialni_merezhi_dlya_chitachiv_pravo_na_vlasnu_teritoriyu/](http://osvita.mediasapiens.ua/web/social/sotsialni_merezhi_dlya_chitachiv_pravo_na_vlasnu_teritoriyu/)

Мельниченко І.Л.,

магістрант

*Житомирський державний університет ім. І. Франка
м. Житомир, Житомирська область, Україна*

Кузьменко О.Ю.,

канд.філол.н., доцент кафедри

міжкультурної комунікації та іншомовної освіти

*Житомирський державний університет ім. І. Франка
м. Житомир, Житомирська область, Україна*

РОЛЬ ОНЛАЙН ІГОР В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Постановка проблеми. У сучасному світі зростає важливість використання інноваційних методів у навчальному процесі, а онлайн ігри стають одним з ефективних інструментів для вивчення різних аспектів мови, зокрема лексики. В епоху цифрових технологій учні знають і цінують гру як засіб відпочинку та розваг, а використання онлайн ігор у навчанні може стати стимулом для активного залучення до вивчення лексичних одиниць.

Сучасна освітня система потребує постійних інновацій для вдосконалення якості навчання. У цьому контексті розгляд онлайн ігор як інструменту для вивчення лексики є актуальним та перспективним напрямком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань навчання лексиці займалися вітчизняні (Л.Г. Вербка, Г.В. Лук'янова, І.М. Мостовий, А.Г. Ніколенко, Ю.С. Потятник, О.М. Раєвська, О.О. Селіванова) та зарубіжні вчені (Б. Аткинс, Л. Брінтон, Х. Джексон, Д. Вілкінс, А. Кіркпатрік, Д. Круз, М. Левіс). Питання про застосування онлайн ігор у навчальному процесі у своїх роботах підіймали А.І. Буровицька, Н. Дроздович, Т. Дрофа, Т. Ковальова, Г. Стенлі.

Існує багато досліджень щодо використання онлайн засобів на уроках англійської мови, однак питання ефективності навчання лексики засобами онлайн ігор є недостатньо розкритим, зокрема, з огляду на кількість таких ігор, що постійно зростає, та з огляду на доцільність застосування ігор на етапі старшої школи, що й становить актуальність нашої розвідки. Саме тому у нашій роботі представимо результати експериментального дослідження щодо ефективності використання онлайн ігор в опануванні лексикою старшокласниками.

Мета статті полягає у дослідженні ефективності застосування онлайн ігор з метою розвитку лексичних навичок на уроках англійської мови в старшій школі.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Дослідження ефективності застосування онлайн ігор на уроках англійської мови в старшій школі з метою навчання лексиці здійснювалось у декілька етапів:

Констатуючий етап передбачав опрацювання та аналіз науково-теоретичної літератури, окреслення мети й завдань дослідження, вибір експериментальної бази для його проведення та розробку програми експерименту.

Формуючий етап полягав у розробці та впровадженні комплексу онлайн ігор, що застосовувались на уроках англійської мови у старшій школі з метою навчання лексики.

Під час контрольного етапу проводилась обробка отриманих результатів, їх узагальнення, систематизація та аналіз. Також було сформовано висновки щодо ефективності застосування вказаних ігор у вивченні лексичних одиниць.

В ході першого етапу експерименту учням було запропоновано виконати 5 різнотипних вправ для доекспериментального зрізу лексичних навичок учнів із теми «Family relationship». Збір первинних даних здійснювався за допомогою розробленої системи вправ на платформі Wizer.me [4]. Приклад вправ проілюстровано на рис.1.

The image shows a worksheet from Wizer.me. The first section is a matching exercise: 'Match each word from the list on the left with its antonym from the list on the right.' The left list contains: 1. Tactful, 2. Fussy, 3. Mature, 4. Rude, 5. Strict. The right list contains: F. Tidy, A. Immature, C. Polite, D. Lenient, B. Insensitive, E. Easygoing. The second section is a fill-in-the-blanks exercise: 'Fill in the gaps with the appropriate words from the box below.' The text discusses communication skills and adolescence. The word box at the bottom contains: to obey, negotiation, to blame, rebellious, intention, adolescence, judgment, generation, to escape, inevitable.

Рис. 1. Приклад вправ доекспериментального зрізу лексичних навичок учнів

Відповідно до результатів (див. рис. 1), можемо побачити, що більшість учнів (43,33% експериментальної групи і 40,0% контрольної групи) демонструють середній рівень сформованості лексичних навичок, іншими словами, для них характерним є володіння англійською лексикою на репродуктивному рівні. Також є учні з низьким рівнем сформованості лексичних навичок (по 3 учні в кожній групі) та з високим (по 4 учні).

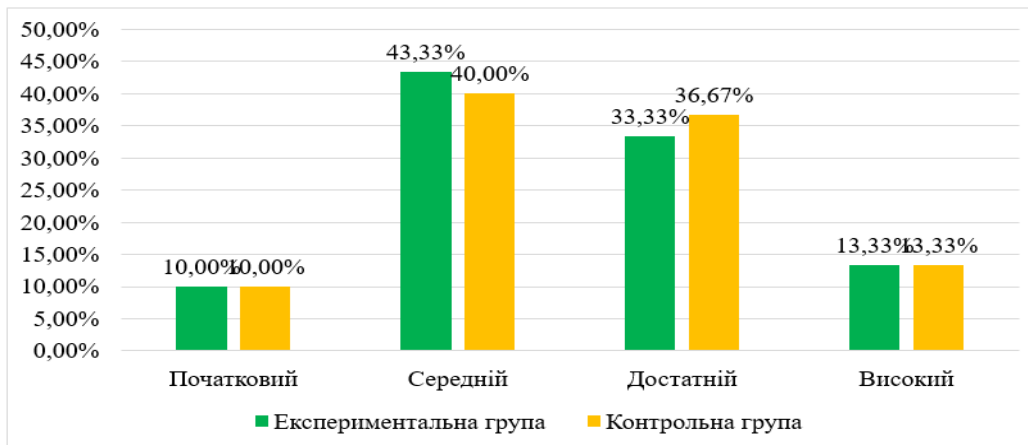

Рис. 2. Рівні сформованості лексичних навичок учнів 11-х класів в контрольній та експериментальній групах на констатувальному етапі експерименту

У ході формувального етапу експерименту було розроблено та впроваджено системи онлайн вправ, що були спрямовані на засвоєння лексики в інтерактивному форматі. Таким чином, було розроблено 6 план-конспектів з використанням онлайн ігор. Було застосовано такі ігри: шибениця, кросворди, квізи, перший мільйонер, скачки тощо на онлайн платформах Wordwall, Learning Apps, Kahoot, Quizlet, Nearpod, Liveworksheets тощо.

Приклади вправ, що застосовувались на формуючому етапі, представлені на рис. 3:

Рис. 3. Приклади вправ формуючого етапу експерименту

Задля перевірки ефективності комплексу розроблених та впроваджених вправ, було проведено контрольний етап експерименту.

У ході дослідження було встановлено, що в експериментальній групі жоден учень не має початкового рівня, зменшилась кількість учнів на середньому рівні. За результатами контрольного зрізу, більшість учнів продемонстрували достатній рівень (14 осіб чи 46,67%). Кількість школярів на високому рівні майже вдвічі збільшилась із 4 до 7 осіб. Результати можна побачити на рис. 4.

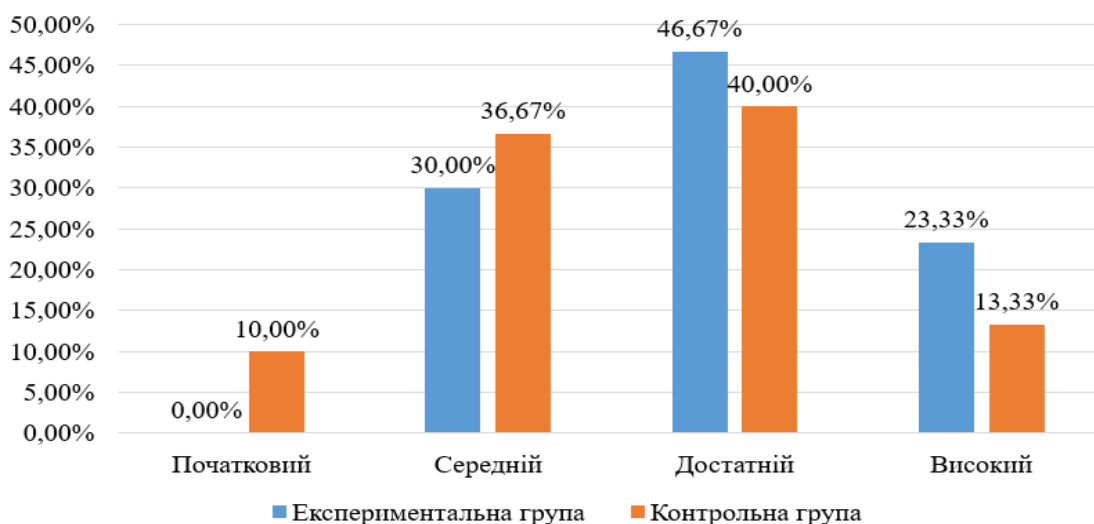

Рис. 4. Рівні сформованості лексичних навичок учнів 11-х класів в контрольній та експериментальній групах на контрольному етапі експерименту

Варто зазначити, що у контрольній групі, в якій навчання проводилось за традиційною методикою, на початковому рівні залишились 3 учні (10,00%). Також суттєвою є різниця у кількості учнів високого рівня. В експериментальній групі на завершення експерименту на високому рівні розвитку лексичних навичок перебуває 7 осіб, в той час як в контрольній групі – 4. В експериментальній групі жоден учень не має початкового рівня, а також знизилась кількість учнів на середньому рівні.

Висновки. Підводячи підсумки, можемо побачити, що після формульовального етапу експерименту показники експериментальної групи значно покращились. Тобто, можна вважати, що розроблений комплекс вправ із використанням онлайн ігор є ефективним у навчанні лексики. Проте, оскільки ще велика кількість учнів експериментальної групи перебуває на достатньому рівні, пов'язуємо це із коротким часом використання розробленої методики і вважаємо доцільним продовжувати впровадження даного комплексу вправ.

Отже, з огляду на проведене дослідження, можна сказати, що включення онлайн-ігор в уроки англійської мови у старших класах значно розширює можливості у вивченні лексики. Ранній юнацький вік характеризується зануренням в технології, тому інтерактивне навчання є значною перевагою. Застосування онлайн-ігор у ході навчання лексики на уроках англійської мови

не тільки відповідає навчальним уподобанням учнів, проте і мотивує їх застосовувати потенціал технологій для ефективного засвоєння мови.

Дані дослідження можуть бути використані вчителями старшої школи для створення ефективного комплексу вправ та ігор для використання на уроках іноземної мови.

Література

1. Використання дистанційних освітніх технологій у викладанні іноземних мов: збірник доповідей міжвузівського науково-методичного семінару. Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 98 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxBw==/109664606dc6a9db927e7ec06f000e5a.pdf> (Дата останнього звернення 17.11.2023)

2. Єльнікова О.В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій. Імідж сучасного педагога. 2001. № 3–4 (14–15). С. 71 – 74.

3. Kapp K.M. The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education. New York: Pfeiffer. 336 p. URL: <https://app.wizer.me/>

Шляхова О.В.,

вчитель початкових класів

*Майська гімназія-філія Кислянського ліцею
с. Майське, Дніпропетровська область, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-SERVICE LEARNING APPS В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасний учитель повинен широко використовувати новітні технології у своїй роботі для того, щоб освітній процес відбувався максимально ефективно, щоб підвищити зацікавленість молодших школярів і максимально наблизити навчальне середовище до реального життя.

Результат успішності учнів залежить від того, як учитель сформує у них навчально-пізнавальні, інформативні, комунікативні компетенції. Для сучасного педагога необхідним є постійне підвищення кваліфікації та вдосконалення професійної майстерності. Потрібно шукати нові підходи до створення навчальних занять, звертати увагу на удосконалення змісту і форм їх проведення.

Активний розвиток інформаційних технологій вимагає від вчителя вміння орієнтуватися в просторі, змінювати його, застосовувати для власних потреб. Головне завдання кожного вчителя – формувати всебічно розвинуту, гармонійну особистість, і цьому сприяють сучасні технології навчання.

Онлайновий сервіс LearningApps допомагає створити інтерактивні вправи на уроках і в позакласній роботі. Конструктор вправ LearningApps має призначення розробляти, зберігати та використовувати інтерактивні завдання. За допомогою них учні в ігровій формі перевіряють та закріплюють свої знання. Цей сервіс дозволяє створювати вправи, як для колективного

використання з інтерактивною дошкою, так і для індивідуальної роботи учнів. Перевагою цього сервісу є можливість використання при змішаному та дистанційному навчанні. Конструктор можна застосовувати на різних етапах уроку: під час організації самостійної, індивідуальної роботи та у проектно-дослідницькій діяльності.

Платформою Learning Apps легко користуватися. На сайті є розділи:

- 1) вікно для пошуку необхідної вправи;
- 2) перегляд вправ;
- 3) створення вправ;
- 4) реєстрація.

Щоб розпочати роботу із сайтом, треба створити особистий кабінет, де зберігатимуться потрібні завдання. У меню “Реєстрація” потрібно обрати “Створити новий обліковий запис”, де міститься дані, щоб ідентифікувати користувача. Це ім’я користувача, логін, пароль, адреса електронної скриньки, які слід внести в реєстраційну форму. Після цього відкривається вільний доступ до всіх ресурсів сервісу. Щоб переглянути готові завдання, потрібно натиснути “Перегляд вправ”, обрати потрібний предмет. Щоб зберегти потрібну вправу, потрібно скористатися кнопкою “Закласти у «Моїх вправах»”. Щоб внести зміни у таке завдання, слід обрати кнопку “Створити схожу вправу”.

Можна швидко створити власну вправу, гру, кросворд, пазл та інші види, для цього є багато готових шаблонів, в які додаються текст, аудіо- чи відеофайли.

Насамперед вчитель визначає мету вправи, її місце на уроці, розробляє завдання, обираючи на сайті її тип з-поміж наступних:

- знайди пару,
- класифікація,
- числова пряма,
- просте впорядкування,
- вільна текстова відповідь,
- фрагменти зображень,
- вікторина,
- заповнити пропуски,
- колекція вправ,
- перший мільйон,
- пазл,
- кросворд,
- знайти на карті,
- знайти слова,
- де це?,
- вгадай слово та ін.

З часом вправ накопичується багато. Щоб систематизувати вправи, які знаходяться у кабінеті, можна створювати папки, як в звичайному комп'ютері, і перемішувати в них відповідні вправи. Для цього достатньо клацнути на

папки і дати їй назву, а потім перетягуванням розмістити вправи у відповідні папки.

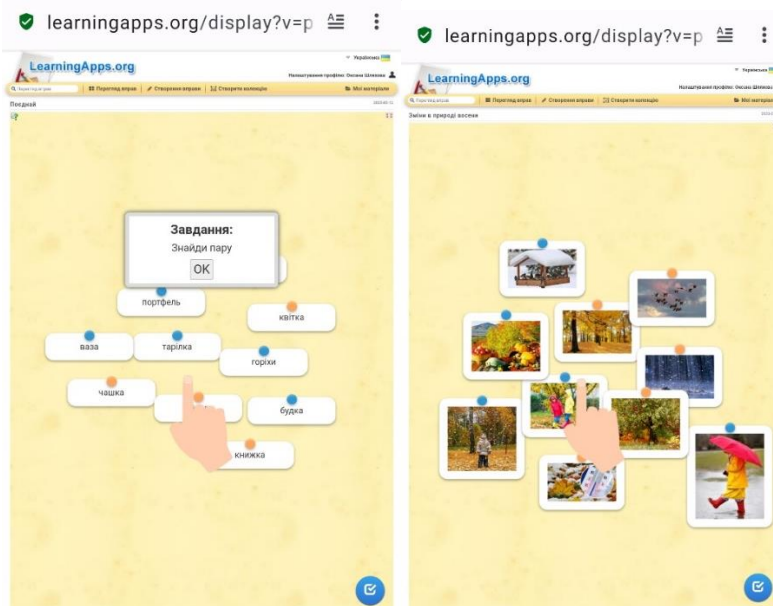
Кожен вчитель може створити набір класів у власному акаунті, ввести дані про учнів, створити для кожного учня профіль, задати пароль для входу.

Приклади інтерактивних вправ:

1. Шаблон «Кросворд».

2. Шаблон «Знайди пару».

3. «Встанови відповідність»

Використання інтерактивних вправ сервісу Learning Apps в початковій школі сприяє формуванню в учнів навичок ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій, уміння працювати в групах, стимулює розвиток інтересу до навчання.

Мороз О.Ф.,

вчитель початкових класів

ЗЗСО «Гута-Боровенський ліцей»

с. Гута-Боровенська, Волинська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Уроки фізичної культури та фізкультурно-оздоровчі заходи сприяють поліпшенню психологічного клімату в учнівських колективах. Проте, на практиці, досить часто трапляється так, що однією з причин зменшення рухової активності є втрата інтересу до традиційних уроків фізичної культури. Зниження зацікавленості учнів пов'язане з недостатньою можливістю вибору форм занять, ставленням вчителя до проведення уроків та невдоволенням учнів традиційною формою на уроках фізкультури.

Навчання фізичної культури в початковій школі спрямоване на досягнення загальної мети базової загальної середньої освіти. Ця мета полягає в розвитку та соціалізації учнів, формуванні їх національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, а також розвитку творчих здібностей, дослідницьких і життєво-забезпечувальних навичок. Крім того, навчання має сприяти здатності учнів до саморозвитку й самонавчання в сучасному суспільстві.

Головним завданням кожної школи є підвищення якості освіти, що досягається через впровадження інноваційних технологій на уроках та позакласних заходах. Саме тому важливо, щоб сучасний педагог був компетентним у використанні цих технологій і успішно застосовував їх на своїх уроках. Використання вчителем сучасних технологій дозволяє не лише покращити фізичні якості учнів, але й розвивати їх творчий потенціал.

За загальною практикою, використання ігрових технологій із врахуванням вікових особливостей завжди є актуальним питанням. Для кожного вікового періоду існує свій набір ігор та вправ, хоча є й винятки. Ігрова технологія є унікальною формою навчання, яка може зробити звичайний урок цікавим та захоплюючим.

Використання ігрової діяльності на уроках фізичної культури відіграє важливу роль в навчальному процесі. Цінність ігрової діяльності полягає в тому, що вона враховує педагогічні та психологічні особливості дитини, відповідає її потребам та інтересам. Гра сприяє формуванню соціальних навичок, розвитку системи цінностей, орієнтації на групову та індивідуальну діяльність, а також спростовує стереотипи поведінки в суспільстві. Використання ігрової діяльності на уроках в школі допомагає підвищити інтерес учнів до навчальних занять. Вона дозволяє засвоювати більше інформації, базованої на прикладах конкретної діяльності, яка моделюється в грі, і сприяє навчанню дітей приймати відповідальні рішення в складних ситуаціях.

Інноваційний педагогічний процес - це цілісний навчально-виховний процес, що містить у собі єдність і взаємозв'язок виховання та навчання. Він характеризується спільною діяльністю, співпрацею і спільною творчістю його учасників, сприяючи найбільш повному розвитку та самореалізації особистості учня.

Загальними вимогами до сучасного уроку фізичного виховання є:

- забезпечення учнів свідомими, глибокими та міцними знаннями;
- формування навичок та вмінь, які допоможуть учням підготуватися до дорослого життя;
- підвищення виховного ефекту навчання на уроці та формування особистісних якостей учнів;
- реалізація всебічного розвитку учнів, враховуючи їх загальні та індивідуальні особливості;
- сприяння формуванню в учнів самостійності, творчої активності та ініціативності;
- розвиток вмінь самостійного навчання, оволодіння навичками та вміннями, які можна творчо використовувати в практичній діяльності;
- формування позитивних мотивів для навчальної діяльності, пізнавального інтересу, бажання вчитися, потреби у розширенні та отриманні знань, а також позитивного ставлення до навчання.

Інноваційні програми розвитку шкіл мають одну спільну мету - підвищення якості освіти. У сучасному підході до модернізації шкільної освіти передбачається впровадження принципу варіативності в програмах фізичної

культури та використання науково-технологічних досягнень у спортивній культурі в рамках загальноосвітніх шкіл. Це дає можливість виявлення невикористаних можливостей для зміцнення здоров'я, гармонійного розвитку та підвищення фізичної й розумової активності учнів.

Програма інноваційної програми спрямована на те, щоб учні вміли активно використовувати фізичну культуру для зміцнення та збереження свого здоров'я, а також розвивали усвідомлене ставлення до формування власного здоров'я та були готові захищати себе від негативного впливу природних і соціальних чинників.

Мета інноваційної програми у галузі фізкультурно-оздоровчої роботи полягає в створенні фізично розвиненої особистості, здатної реалізувати свій творчий потенціал та активно використовувати фізичну культуру для підтримання і зміцнення здоров'я, розвиненого осмисленого ставлення до цього процесу. Загальний план впровадження інноваційної програми може бути наступним: оцінка пріоритетів основних напрямів змін у педагогічній системі школи; визначення термінів реалізації кожного напрямку змін; складання графіку впровадження змін за напрямками; визначення термінів та змісту реалізації етапів програми [4, с. 55].

На уроках фізичної культури для учнів шкільного віку важливо дотримуватися та враховувати особливості фізичного виховання. Фізичне виховання є невіддільною складовою частиною виховання особистості, визначеного системою організованих занять і тренувань. Метою цього педагогічного процесу є покращення та розвиток рухових якостей і функцій організму людини [2].

На сучасному етапі вдосконалення методики викладання уроків фізичної культури, важливим стає питання підвищення мотивації та інтересу на заняттях фізичною культурою. Це, в свою чергу, сприяє формуванню нових знань та розвитку нових рухових вмінь і навичок серед учнів. У цьому контексті особливо актуальним стає впровадження інноваційних технологій у фізичній культурі, до яких відноситься і функціональний тренінг. У фізичній культурі характерним є цілеспрямований вплив фізичної активності на конкретні м'язові групи, що сприяє досягненню ефекту фізичного розвитку [1, с. 16].

Функціональний тренінг враховує новий підхід до навчання фізичних вправ, де учні знають, що кожен м'яз виконує роль окремої ланки в системі основних м'язових груп. Особлива увага відводиться тренуванню тієї частини тіла, яка отримує основне навантаження від фізичної вправи. Вказаний підхід дозволяє учням засвоювати знання та вміння керувати впливом фізичного навантаження не лише на основні поверхневі м'язи, але й на глибокі м'язи-стабілізатори, більшість з яких зазвичай не підконтрольна свідомості. Глибокі м'язи-стабілізатори є основою, з якої виникає кожен правильний рух, формування правильної постави, що дозволяє учням утримувати своє тіло в динамічній та статичній рівновазі. Соціальне й педагогічне значення цієї проблеми полягає в тому, що функціональний тренінг сприяє гармонійному розвитку та удосконаленню тіла, підвищує рівень фізичного розвитку, формує

потребу в руховій активності, досягненні фізичного вдосконалення та зміцненні здоров'я, враховуючи наявність необхідних якостей, таких як сила, швидкість, витривалість та спритність, а також розмаїття рухових навичок і умінь.

До інноваційних технологій на уроках фізкультури можна також віднести щоденні комплекси дихальної та коригуючої гімнастики, заняття на тренажерах, пальчикову гімнастику, вправи на корекцію зору тощо. Разом із тим, необхідно формувати культуру здорового способу життя здобувачів освіти як у навчальний, так і позаурочний час. Серед форм та інноваційних методів процесу формування позитивної мотивації до здорового способу життя дітей пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії всіх учасників навчального процесу, спрямовані на самостійний творчий пошук, розвиток здібностей дитини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи та творчості. Разом з учнями педагоги розробляють сценарії і проводять спортивні свята, конкурси, ігри.

Отже, інноваційна форма участі учнів на уроці фізичної культури є унікальною соціально-педагогічною системою, яка організовує процес формування фізичної культури особистості. Ця система передбачає взаємодію з метою збагачення індивідуального та суспільного досвіду в рамках фізичного та духовного розвитку.

Аналізуючи педагогічний досвід, педагоги ставлять собі за мету зберегти в учнів здатність до захоплення та радості кожним їхнім кроком, стимулюють енергію, людяність та бажання досягати істини, добра і справедливості. На уроках фізичної культури педагогам необхідно навчитися запобігати легковажному ставленню до завдань, підтримувати дисципліну та надавати можливість учням реалізувати свою ініціативу та творчість у контексті завдань, які їх стосуються. Окрім того, необхідно заохочувати розвиток фантазії, творчої уяви та інтелектуальної активності, особливо у практичних завданнях щодо оцінки свого здоров'я та рівня фізичної підготовки [3, с. 41].

Отже, впровадження інноваційних методів на уроках фізичної культури можна розглядати як загальний тренд у роботі вчителя в контексті педагогічної парадигми, орієнтованої на особистість. Слід уважніше аналізувати сучасні умови проведення уроків фізичної культури та рішуче оновлювати форми рухової активності учнів через впровадження додаткових інноваційних методів та засобів у цю сферу. Підвищення якості фізичного виховання в сучасному освітньому середовищі вимагає використання інноваційних підходів та методик. Важливим елементом є не лише передача фізичних знань, але і розвиток особистісних якостей учнів, сприяння їхньому фізичному, психологічному та соціальному розвитку. Інтерактивні методи, ігрові технології, а також урахування індивідуальних особливостей учнів у процесі фізичного виховання дозволяють зробити навчання цікавим, ефективним і відповідним вимогам сучасності. Однак важливо наголосити, що

успіх у цьому напрямі вимагає від педагогів гнучкості, креативності та постійного вдосконалення свого професійного рівня.

Література

1. Безверхня Г. В. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5-11 класів. Львів, 2004. 22 с.
2. Концепція Нової української школи. Електронний ресурс. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 23.11.2023)
3. Качан О. А. Особливості використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках фізичної культури. Харків: Ранок, 2013. 150 с.
4. Москаленко Н.В. Інформаційні технології у фізичному вихованні. Дніпропетровськ: «Інновація», 2014. 128 с.

СЕКЦІЯ 3. ДОСВІД ВЧИТЕЛЯ У СИСТЕМІ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Василець О.О.,
вчитель біології
Харківський лицей № 85
м. Харків, Харківська область, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ВПРАВ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ТЕМОЮ «ТРАНСПОРТ РЕЧОВИН У ТВАРИН» В 7 КЛАСІ

Мета навчальна: сформувати уявлення про транспорт речовин; особливості будови к/с у різних тварин; порівнювати особливості транспорту речовин у різних тварин; пояснювати функції крові, обґрунтовувати взаємозв'язок між будовою органів та їхніми функціями; розвивальна: розвивати пізнавальний інтерес до предмету, вміння аналізувати, порівнювати, робити самостійні висновки за допомогою питань і завдань; виховна: виховувати переконання в пізнаваності живої природи.

Базові поняття та терміни: транспорт речовин, кровоносна система: незамкнена, замкнена; гемолімфа, кола кровообігу: велике, мале; кров, гемоглобін, гемоціанін; функції крові.

Підготовка до уроку.

Дорогий семикласнику! На цьому уроці ти дізнаєшся:

- Яку будову має кровоносна система?
- Особливості будови серця тварин.
- Еволюційні зміни в будові кровоносних систем і серця.
- Навчишся розпізнавати та описувати кровоносні системи тварин різних типів та класів.
- Зможеш порівнювати кровоносні системи окремих представників і робити висновки на основі порівняння.

Цікаві факти про тварин: кров в залежності від складу може мати різний колір. Так у ссавців кров червона, у комах жовта, в омарів синя.

Біологія + Історія.

Клод Бернар (1813-1878) - відомий французький лікар і фізіолог. Серед учнів Бернара були дослідники з Англії (Ф. Певі), Німеччини (В. Кюне), Америки (С. Мітчелл); в його лабораторії працював І.М. Сеченов. Бернар був обраний членом багатьох європейських наукових товариств. Клод Бернар ввів поняття про внутрішнє середовище організму. З'ясувавши значення крові і лімфи як «внутрішнього середовища» для всіх клітин, він показав, що вона є джерелом, з якого клітини отримують поживні речовини і в яку вони віддають продукти свого обміну. Класичний афоризм Бернара: «Сталість або стійкість внутрішнього середовища є умовою вільного життя» [5].

Згадаємо минулий матеріал.

Онлайн-квач: починає вчитель, називає тему минулого уроку. Учень озвучує визначення і далі має «заквачувати» наступним запитанням-прикладом однокласника.

Тест Еббінгауза: заповніть пропущені слова в наступному повідомленні.

У тварин органи дихання дуже різноманітні. У водних тварин - це.... Зябра -..... Зябрами дихають.....У риб зябра -.... У комах дихальна система представлена Вони... все тіло..... - органи дихання наземних тварин. Вони мають вигляд -.....

Теоретичний матеріал.

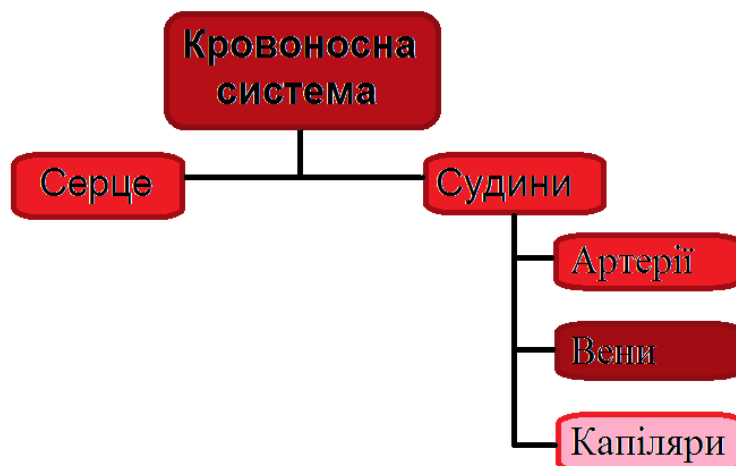
Транспорт речовин - це сукупність фізичних і хімічних процесів, що здійснюють за допомогою крові, тканинної рідини та лімфи перенесення різних сполук у середині організму для забезпечення його життєдіяльності.

В одноклітинних організмах тварин (наприклад, амеба, інфузорія-туфелька) переміщення поживних речовин в клітині відбувається за рахунок руху цитоплазми. При цьому у амеби відбувається перекочування цитоплазми, а, отже, перемішування поживних речовин. У інфузорії-туфельки здійснюється круговий рух цитоплазми, яке призводить до розподілу речовин в клітині.

У багатоклітинних тварин перенесення поживних речовин і газів виконує кров або Гемолімфа, утворюючи особливу систему - кровоносну. Вона складається з судин і серця.

Гемолімфа - у безхребетних тварин (наприклад, комах), безбарвна рідина, утворює незамкнуту систему.

Кров - рідка сполучна тканина червоного кольору, що є частиною внутрішнього середовища, переміщується по замкненій кровоносній системі й забезпечує транспорт речовин в організмі. У людини на кров припадає близько 7% загальної масі тіла, що для дорослої людини масою 70 кг становить близько 5 літрів.

Типи кровоносної системи.

Виділяють два типи кровоносної системи. Якщо кров рухається в організмі тварини тільки по кровоносних судинах, то говорять про замкнену

кровоносну систему, а коли частково по судинах, а частково по порожнинах тіла — то говорять про незамкнену кровоносну систему.

Незамкнена кровоносна система - це тип кровообігу характерний для найпростіших безхребетних, голкошкірих, членистоногих і плеченогих молюсків, а також напівхордових.

У них доставка кисню і життєво корисних елементів здійснюється за допомогою дифузних струмів. У деяких живих істот з'являються шляхи для проходження крові.

Відмінною особливістю незамкненою кровоносної системи є занадто низька швидкість руху по відношенню до великого обсягу крові. Вона повільно, під низьким тиском рухається між тканинами, а потім через відкриті закінчення венозних судин знову збирається до серця. Повільна циркуляція гемолімфи призводить до пасивного дихання і поганого забезпечення організму киснем.

Замкнена кровоносна система - це тип кровоносної системи, при якій кров тече виключно по судинах (артеріях, венах, капілярах).

Цей тип кровотоку може складатися з одного або двох кіл - великого і малого. Циркулюючи по ним, кров періодично може змінювати свій склад і ставати то венозної, то артеріальної.

Переваги замкнутої системи крові. Такий тип характеризується досить високим тиском. На відміну від незамкненою кровоносної системи, швидкість руху крові по судинах тут набагато швидше. При цьому час одного обороту у всіх організмів різний - у кого-то двадцять хвилин, а у кого-то кров робить оборот за шістнадцять секунд.

А зараз настав час фізкультхвилинки.

Узагальнення.

Еволюція йшла в напрямку створення спеціалізованої кровоносної системи, здатної забезпечувати всі клітини тіла необхідними для життєдіяльності речовинами:

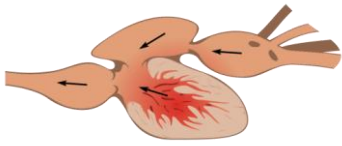
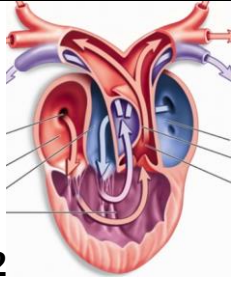
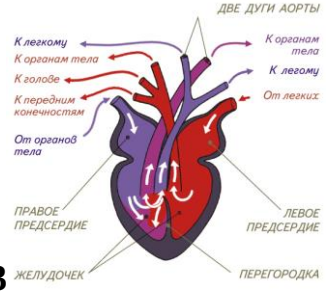
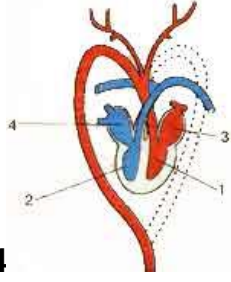
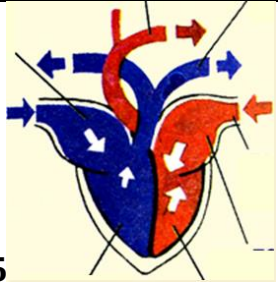
- ускладнення будова серця;
- збільшення числа кіл кровообігу;
- поділ крові на артеріальну та венозну.

Кров (рідина червоного кольору) та гемолімфасполучна тканина, утворюють внутрішнє середовище організму.

Виділяють два типи кровоносної системи замкнену кровоносну систему та незамкнену кровоносну систему.

Підводимо підсумки.

Завдання 1. Де чие серце? Зіставте зображення тварин української фауни із зображенням серця.

 1	 A
 2	 Б
 3	 В
 4	 Г
 5	 Д

Біологія + Хімія. Завдання 2. Дайте відповідь на питання.

Кров - це система, що містить майже всі хімічні елементи періодичної системи Д.І. Менделєєва (суперсистема хімічного складу всесвіту). Людина - та, хто і створює цю систему за рахунок гормонів, вихід яких в кров формує масовий склад елементів; ендокринна система - творець елементів таблиці Д.І. Менделєєва. Взаємодія всіх структур крові - є життя людини. Червоні кров'яні тільця - це молекули з чистими елементами. Вони легко створюють з'єднання елементів, що відповідають характеру емоцій, які долає людина. А що для тебе значить кров та кровотворення?

Домашнє завдання. Інтерактивні вправи:

- опрацювати матеріал підручника
- переглянути відео «Як серце перекачує кров»

<https://www.facebook.com/CikavaNaukaStudio/videos/1936738369977187>

- вивчити базові поняття та терміни (глосарій)
- виконати завдання за посиланням

<https://learningapps.org/display?v=pe4bycgsj21>

- встановити правильну послідовність

<https://learningapps.org/display?v=p5rwczu4k21>

- виконати тести за посиланням <https://naurok.com.ua/test/krovonosna-sistema-tvarin-782343.html>

Література

1. Бінарні уроки та зв'язок із іншими предметами під час викладання біології[Текст]/ укладач К.М. Задорожний. – Харків: Видавнича група «Основа», 2008. – 140 с.
2. Остапченко Л. І., Балан П. Г., Серебряков В. В., Матяш Н. Ю., Горобчишин В. А. Біологія: 7 клас / підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. - Київ: Генеза, 2015. – 306 с.
3. Соболев В.І. Біологія: 7 клас / підручник для загальноосвітніх навчальних закладів.- Кам'янець – Подільській: Абетка, 2015.- 288 с.
4. Лайфхаки з дистанційного навчання: Найкращий досвід учителів. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/lajfhaky-z-dystantsijnogo-navchannya-najkrashhyj-dosvid-uchyteliv/>
5. Учені-біологи України: біографічні відомості. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://geniusrevive.com/klod-bernar-osnovopolozhnik-endokrinologii/>

Малютіна К.В.,
вчитель української мови та літератури
Оскільський ліцей
с. Оскіл, Харківська область, Україна

ПОДВОЄННЯ БУКВ У ЗАГАЛЬНИХ НАЗВАХ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ. ВИНЯТКИ

Про це мовчать історії **аннали**,
Та ми б хотіли, аби ви це знали...

Уважайте, що це **мotto** до нашої розповіді.

На одному острові на розкішній **віллі** жила собі **панна**.

Вона була красива, її обличчя нагадувало образ
Мадонни.

Звали панну Галатія, тому на її особистих речах була вишита
буква Г – **гамма**.

Щоранку **бонна** готувала для панни
мокко і, поки та пила, читала їй
новини з ранкових газет, які щодня
приносив старий **мулла**,
отримуючи за це два **пенні**.

Того ранку панна, як завжди, сиділа біля столика, милувалася розкішним **панно** на стіні й слухала новину про те, що з музею історії зник **білль** про права. Точніше, не сам білль, а його копія, що була чи не найвідомішим експонатом. Туристи цікавилися ним більше, ніж зразками біблійної **манни**, майстерно виготовленими з якогось піноподібного матеріалу.

Роздуми панни про зниклий білль перервав дзвінок. Бонна

відчинила двері, і до передпокою увійшов хлопець. Це був продавець всякої всячини: від свіжої зелені до засобів для чищення кахлів та **ванни** (добре, що ці речі він носив у окремих кошиках). Панна завжди щось купувала в нього, даючи кілька пенні на чай.

Цього разу хлопець приніс насіння **канни**, **дурри** й квітучу гілочку **мірри**.

- Посіємо за віллою, - порадила бонна, - нехай собі ростуть. А мірру я поставлю у воду.

Панна згодилася, і щасливий продавець передав бонні коробку з насінням.

собі на ногу.

- Добре, що тут не вигукнула жінка.
- Що ти, - сказала фунта, а **брутто** –

Та взяла коробку, але не втримала її і впустила

тонна насіння! –

панна, - **нетто**, мабуть, пів трохи більше.

Наступного ранку садівник висіяв канни й дурру.
І білль, до речі, знайшовся!
Про це повідомили ранкові газети.

Баштова Н.В.,
вчитель української мови та літератури
Харківська гімназія № 42
м. Харків, Харківська область, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ «ОБРАЗИ НОВИХ ЖІНОК-ІНТЕЛЕКТУАЛОК: ТАЛАНОВИТОЇ ПАНІСТКИ СОФІЇ, АРИСТОКРАТИЧНОЇ МАРТИ, ПРИСТРАСНОЇ І ВОЛЬОВОЇ ХУДОЖНИЦІ ГАННУСИ У «VALSE MELANCOLIQUE» О.Ю. КОБИЛЯНСЬКОЇ»

Мета: вчити аналізувати художній твір, виокремлювати риси, притаманні певній стильовій течії, допомогти учням через художній твір усвідомити важливість життєвого вибору та право кожної людини на такий вибір, формувати громадянську позицію, виховувати уміння співпереживати, нести відповідальність за свої слова і вчинки.

Предметні компетентності:

Учень/учениця: знає основні віхи життєвого і творчого шляху О. Кобилянської; дає загальну характеристику творчості письменниці; аналізує новелу, зосереджуючи увагу на створенні образів нових жінок-інтелектуалок; характеризує образи в їхньому порівнянні.

Ключові компетентності:

Учень/учениця: логічно висловлює власні думки, дає оцінку героїням, використовуючи навички критичного мислення; виявляє лідерські якості за аналогією до героїнь художніх творів, бере на себе відповідальність за прийняття рішення; уміє визначати ситуації, у яких людина потребує підтримки, володіє засобами їх надання; на прикладі головних героїв твору шукає оптимальні шляхи вирішення життєвих проблем; висловлює власні судження про творчість Ф. Шопена; порівнює власні враження із впливом його музики на героїв.

Емоційно-ціннісне ставлення.

Усвідомлення рівності жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя як необхідна умова розв'язання актуальних політичних, соціально-культурних та психологічних проблем

Тип уроку: комбінований урок, урок захисту міні-проектів.

Форми навчання: групова, індивідуальна, фронтальна.

Хід уроку

1. Організаційний момент.

Добридень, любі друзі! Сьогодні ми маємо говорити про кохання. Про справжнє почуття любові. Ми любимо рідних, друзів, коханих, свою землю, а ще в кожного з нас є улюблена справа. Коли ми нею займаємося, наша душа радіє. Душа буковинської письменниці раділа, коли вдавалося написати проникливі рядки літературного твору.

Записали число, тему уроку.

Мотивація. Прийом «Займи позицію».

На думку Соломії Павличко, О. Кобилянська «...відобразила вихід на історичну сцену жінок, яких називають... «новими».

Сама ж письменниця була переконана, що прийшов час, коли «...побіч до теперішніх Марусь, Ганнусь і Катрусь можуть стати і жінки європейського характеру, не спеціально галицькоруського».

Критик С. Єфремов запевняв: «Пані Кобилянська великий гріх на душу бере, створюючи шкідливий, антисуспільний, здатний розбестити нетверді уми напрямок у літературі».

Чия думка з приводу твору видається вам слушною?

2. Перевірка домашнього завдання.

Вдома ви прочитали новелу О.Ю. Кобилянської «Valse melancholique». У вас на парті є тестові завдання, за допомогою яких ми перевіримо, чи добре ви знайомі зі змістом твору. Дві хвилини лунатиме музика – це час виконання завдань, коли вона вимкнеться, поміняйтеся роботами з сусідом по парті. (Лунає етюд Шопена).

На дошці ключі до тестів, перевірте, будь ласка роботи. Передайте аркуші наперед. Під час виконання завдань звучав етюд Шопена № 21 («Метелик»). Чому саме він?

3. Словникова робота.

Меланхолійний - власт. меланхолікові. Сповнений меланхолії (у 1 знач.); сумний Меланхолія - важкий, похмурий, сумний настрій, сум, туга.

Вальс - вид парного бального та народного танців.

Чи поєднуються ці два слова? Як називається такий художній прийом? Наведіть інші приклади такого прийому.

4. Визначення теми твору, жанру.

Жанр – новела.

Тема - історія життя трьох жінок, які випереджають свій час. Головні героїні думками та світовідчуттям не вписувалися у формат пересічних жінок, це жінки європейського типу.

Для того, щоб з'ясувати ідею новели, я запрошую до слова саму авторку. Ольго Юліанівно, яка головна думка Вашого твору?

О.К.: А ви маєте її, коли переживаєте настрій, який не дає вам спокою, викликає прагнення здійснити велику мрію, кличе вас кудись так сильно, що ви не можете навіть передати того поклику? Краще послухайте. Не можу слухати меланхолійної музики.

А вже найменше такої, що приваблює зразу душу ясними, до танцю визиваючими граціозними звуками, а відтак, зрікаючися їх незаметно, ллється лиш одною широкою струєю смутку! Я розпадаюся тоді в чуття і не можу опертися настроєві сумному, мов креповий флер...

Вчитель: Що ж, тоді спробуємо з'ясувати її самотійно.

6. Аналіз образів твору.

Презентація роботи груп.

Героїня	Ганна	Марта	Софія
Професія	Художниця, «улюблениця долі»	Вчителька	Музикант, композитор
Навчання	Була вже майже укінченою артисткою і працювала саме над одним образом, який хотіла продати і поїхати до Італії, щоб побачити тамошню штуку та найти їй собі дорогу до неї.	Вчилася музики, і язиків, і прерізнних робіт ручних, ба — і все інше, що лише можна було, забирала я в себе, щоб стало колись капіталом і обернулося в хосен	грає прегарно й лагодиться до консерваторії.
Джерело прибутку	Родичі Подавалася о стипендію, надіялася з певністю, що одержить її, а тут — не дістала.	Гаруєш і так доволі тяжко. За книжками і зошитами ти вже й так втратила почуття свободи і	Дядько Вона дуже боялася, щоб вуйко не оженився, чим грозив від часу до часу, бо відтак не могла б іти до

		зробила з себе якусь машину.	консерваторії, що було б для неї тим самим, що смерть. Він утримує її й матір, і хоч вона могла б і в Відні заробляти на себе, — заробляє вже й тепер, даючи лекції музики, — то там не могла б цього чинити, бо мусила б увесь час посвятити музиці. Вуйко подавав їй до відомості, що оженився і не може її у Відні удержувати.
Портрет	Мала двадцять і кілька років, була знімчена полька і брала своє заняття дуже поважно. Була гарна сама собою. Ясна, майже попеляста блондинка, з правильними рисами і дуже живими блискучими очима. Збудована була прегарно..	не була ніяким новітнім типом, не мала жодних претензій до титулу “вибраної істоти”, або “расової людини”, — все ж таки розуміла її і знала, як і коли гамувати ту справді артистичну натуру.	Змарніле лице з великими смутними очима... Вона держиться просто... гарна і має смутні очі. Чешеться цілком antique(14) і оббиває голову два рази вузькою чорною оксамиткою, мов діадемою. Взагалі вона з профілю цілком type antique(15). В неї чоло й ніс творять одну лінію...
Кохання	Вона мала багато поклонників, але сама не залюблювалася ніколи. Вона душею — артистка, хоч її твори не здобудуть собі, може, європейської слави. На те нема ліку. Ні чоловік, ні діти не вилічать її з того; до того, вона гарна - вона є сама краса, і шкода би втискати	Штука — то великий чоловік; але я сказала би, що любов - більший.	Я не з тих, що вміру люблять!

	ту артистично закроєну душу в формат пересічних жіночих душ.		
Шлюб і родина	Як мені лучиться ще раз таке, як нині зі стипендією, я готова віддати руку першому-ліпшому заможному чоловікові, що перейде мені дорогу, щоб тим щиріше віддатися штучі.	в мені стільки тепла, що можу ним і інших зогріти. На те дав бог серце... — О, розуміється! Треба борзо голівку під очіпочок пхати. тип тих тисячок звичайних, невтомно працюючих мурашок, що гинуть без нагороди, а родяться на те, щоб любов'ю своєю удержувати лад на світі...	Я понищила б усіх своєю любов'ю, діти й мужа.
Історія життя	Повернула по трьох роках побуту з Італії і привезла з собою прекрасного дволітнього хлопчину, темного, мов із бронзи, з її очима. — Де твій чоловік? — спитала я її, коли зложила мені візит, елегантна, пишна, мов княгиня. Вона підсунула високо брови й поглянула на мене здивованими очима. — Чоловік? Я не маю чоловіка. Батько мого хлопця остався там, де був. Не могли погодитися в способі життя, і коли не хотів мене зрозуміти, я покинула його. Але хлопець — мій. Я заробляю сама на нього, і він — мій. Ніхто не має права до нього, окрім мене.	я була нареченою професора...	Кожний рух його був для мене потребою, його вид був мені потребою, голос його був для моєї душі потребою, його хиби й добрі сторони... ми ніколи не говорили про любов до себе... вона існувала між нами лише німою музикою... Одного дня, — говорила дальше, по хвили глибокого віддиху, розійшлися ми лише так, до “завтра”; я з усміхом на устах і з сонцем у душі, бо ми мали знов бачитися. І не побачилися більше. Від'їхав, а ліпше сказати — втік. Я була лише до любові, — казав, — і не належала до тих, що їх береться за жінки. Більше не любила я нікого в

	Те право закупила я своєю доброю славою. Але — ти того не розумієш!		своїм житті. Але воно добре, — додала, поглянувши повним сіяючим поглядом до другої кімнати, де стояв її улюблений інструмент, — бо можу цілу душу віддати резонаторові. І я віддаю її йому! Коли сяду до нього, нахожу рівновагу свого духу, вертає мені гордість і почуття, що стою високо-високо! Зате й граю йому звуками, яких не почує від нікого, і буду йому грати до останнього свого віддиху... Я знаю. Він останеться мені вірним. Він не мужик; не з того дерева, що виростає на широкій дорозі, але з того, що росте на самих вершинах...
--	---	--	--

У процесі презентації учениця, що представляє Ольгу Кобилянську, цитує уривки з листів:

Професія	«...музику люблю пристрасно, і вона має на мене дуже сильний, майже потрясаючий вплив». «Думайте, я і рисувала колись. Сама — так ніхто не вчив, і я тепер дивуюсь — як я рисувала! Але з мене, мабуть, помимо всього, музик мав вийти, а вийшов літерат...».
Навчання	мене не давали вчити родичі.
Джерело прибутку	Я донька бідних родичів
Портрет	Я цілком негарна. Очі мої, кажуть, молоді, як у молодій кітці (сталевій барви). Ніс, на мою думку, рішуче загрубий. А про уста цілком нема що сказати.
Кохання	Се, що я до Вас відчуваю, воно таке велике і святе... Я знаю: ніхто не перевершить любов мою. Ви мене о ню не просили. Але вона сама зійшла звідкись на мене. Я знаю: вона не затупить мою жіночу гідність, як не затупить Вашу мужеську, що звернулась до Вас... Ви не знаєте, що зо мною діється, — відки? Ви ж мовчите.
Шлюб і родина	Я рішилась вийти за вас заміж, під умовою, щоб дали Ви мені можливість віддатись дальшим студіям... а там і покінчити їх, та все оце — під Вашою достойною управою й дозором, моя-бо рідня противна

	мійому планові. За все те прийміть у заміну мене, котра сповнить свято всі на себе повзяті обов'язки проти вас
Історія життя	Я дуже кохала пана Осипа Маковця, та виявилось, що він цінує в мені лише друга й талановитого письменника. Якимось чином отримав запрошення працювати у Львові й поїхав, а мені не повідомив, начебто не хотів засмучувати, дізналася про це лише через кілька тижнів, від спільних знайомих...

7. Прийом «Займи позицію». Дівчатка, визначтеся, чия позиція вам найбільш близька? Хлопці, якою ви б хотіли бачити жінку поряд із собою на життєвому шляху?

На вашу думку, чиї погляди поділяє авторка?

Пані Ольго, що Ви нам скажете?

О.К.: Прочитали «Valse melancolique» і знаєте історію мого життя. Се моя історія. Більше не кажу нічого.

Чому письменниця дає таку відповідь?

8. Визначення ознак модернізму (імпресіонізму) у творі.

Риси на екрані, а учні пояснюють прикладами з твору.

Установити відповідність між епізодами та цитатами й рисами літературного напрямку.

Елітарність - вишуканість мови, музикальність, належність героїнь до творчих професій, звернення до мистецького досвіду читача: згадки про відомі музичні та живописні твори, знання героїнями іноземних мов та прагнення їх вивчати.

Я — артистка і живу відповідно артистичним законам, а ті вимагають трохи більше, як закони такої тіснопрограмової людини, як ти! Коли б усі були артисти освічені і виховані, почавши від чуття аж до строю, не було б стільки погані й лиха на світі, як тепер, лиш сама гармонія й краса. Лише ми одні підтримуємо красу в житті, ми, артисти, вибрана горстка суспільності, розумієш?

Індивідуалізм - розповідь ведеться від першої особи, події описуються через призму сприйняття однієї героїні, Марти, висловлена саме її точка зору на описувані події.

«Прочитали « Valse melancolique» і знаєте історію мого життя. Се моя історія. Більше не кажу нічого».

Психологізм - передача почуттів та настроїв персонажів, намагання зрозуміти їх внутрішній світ.

«Одна з моїх товаришок, якої душа немов складалася з тонів і була сама олицетворена музика».

Фаталізм - наявність пророчих деталей, які натякають на сумну розв'язку, усвідомлення невідворотності життєвих колізій, приготованих долею.

«Подавалася по стипендію, надіялася з певністю, що одержить її, а тут - не дістала».

Символічність - наявність образів-знаків, що уособлюють певні настрої, явища, життєві перипетії.

«Коли увійшла в кімнату, потягнула за собою довге пасмо холоду знадвору... Ганнуса аж рамена вгору підняла... Се подих смерті завис на мені».

9. Підсумкова бесіда.

- Що символізує меланхолійний вальс?

- Як правило назва твору відповідає його темі чи основній думці, що означає назва «Valse melancolique»?

Учні представляють графіки життєвих доль героїнь твору, та графік зміни настроїв у меланхолійному вальсі.

Ганна

Відмова

Смерть Софії

Очікування стипендії

Прихід Софії

Повернення з Італії

Софія

Лист від дядька

Марта

Підготовка до матури

Переїзд Софії

Смерть Софії

Іспити, одруження, родинне життя

Меланхолійний вальс

На початку твору персонажі живуть ілюзією про те, що вони зможуть жити поза правилами суспільства.

«Коли останемося незамужніми жінками, - говорила (слова «стара панна» ненавиділа), - то будемо також разом жити.

Будемо собі жити по душі. Тоді юрба переконується, що незамужня жінка — то не предмет насміху й пожалування, лише істота, що розвинулася неподілено. Значить: не будемо, приміром, жінками чоловіків або матерями, лише самими жінками. Будемо людьми, що не пішли ані в жінки, ані в матері, а розвинулися так вповні...».

Але доля жорстоко жартує над найталановитішими з них. Як і меланхолійний вальс, їх життя починається світло і радісно та завершується новела на сумній ноті.

- На вашу думку, який образ близький до самої письменниці?

«А я тобі кажу, Мартухо, що царство на землі належить все-таки до тебе».

- А що говорить Valse melancolique? За чим шукає в нім безустанно? Не словами, не поведінням, ані очима, ані руками своїми не шукає, лише самими звуками... і я знаю, за чим шукає...

- За чим, Ганнусю?

- Е, ти того не розумієш...

- Щастя, Ганнусю?

- Е, щастя! Його нема. Гармонії шукає, хоче гармонійно вижитися вповні. Шукає рівноваги. Розумієш, що то значить? Щоб не заважати надто долину й не піти без міри вгору, а саме як треба. Але - ти того не розумієш!

- Що ми можемо визначити головною думкою новели?

Людина повинна жити в гармонії, кожна людина має право жити відповідно до власних уявлень про щастя.

Прийом «Зміни позицію»

10. Домашнє завдання: написати есе, яке пояснить, чому саме ви підтримуєте обрану точку зору.

Підсумок, прийом «Кроссенс».

Тести використано з мережі Інтернет за посиланням:
[http://www.asyan.org/potrb/%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0+%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0+%C2%ABValse+melancolique%C2%BB+\(%C2%AB%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%85%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%81%C2%BB\)b/main.html](http://www.asyan.org/potrb/%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0+%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0+%C2%ABValse+melancolique%C2%BB+(%C2%AB%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%85%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%81%C2%BB)b/main.html)

Зозуляк Л.С.,
 заступник директора з навчальної роботи
 КЗО СЗШ № 6
 м. Дніпро, Дніпропетровська область, Україна

ПЕДАГОГІЧНА СТУДІЯ (ПЕДАГОГІЧНА РАДА)

Тема педагогічної ради: «Формування професійної етики в педагогічному колективі як один із аспектів розвитку педагогіки партнерства в умовах Нової української школи».

Мета: показати на вправах і при виконанні завдань ідеальну модель відносин педагогічних працівників між собою та адміністрацією школи.

Цілі: активація процесу психологічно позитивної самоперебудови; формування навичок конструктивної взаємодії педагогічних працівників школи; збереження здоров'я педагогів.

Завдання:

- формування навички самоорганізації, самомотивації, прагнення до самоефективності педагогічного колективу навчального закладу на основі внутрішнього потенціалу;
- сприяння усвідомленню важливості і відповідальності педагогічної діяльності, розвитку критичного і творчого мислення вчителів;
- сприяння формуванню в учителів позитивного ставлення до себе;
- відкриття для себе як психічної реальності й усвідомлення своєї особистої позиції стосовно навколишнього світу й підпрацівників, з якими заступники директорів працюють;
- формування навички саморегуляції в стресових ситуаціях;
- згуртування педагогічного колективу.

Відпрацювання навичок самоорганізації і самоконтролю, ухвалення рішення, визначення мети, розв'язання проблем, толерантного поведіння, конструктивного спілкування, позитивного ставлення до себе і до життя, співробітництва тощо.

Тестування при реєстрації, підведення підсумків до педради

«Квадрат сприйняття» (за Д. Карузо).

Тестування: Як ви себе зараз почуваєте?

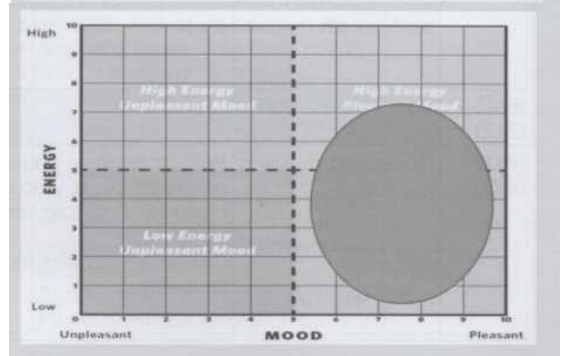
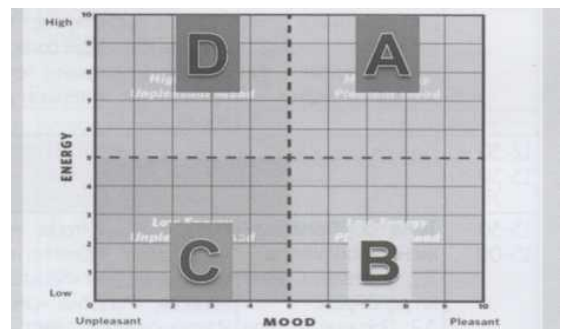
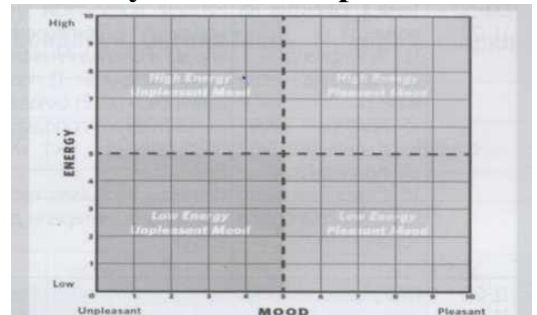
Крок 1. Оцініть свій настрій - за шкалою від 0 до 10: 0 відповідає дуже пригніченому настрою, 10 - вкрай піднесений настрій. І паралельно, оцініть свій рівень енергії за шкалою від 0 до 10: 0 означає, що ви практично безсилі, і 10 - максимальний рівень. Оцінюйте себе у цей момент часу.

Крок 2. Відмітьте свій настрій на горизонтальній осі координат, а рівень енергії - на вертикальній. Визначте, який з квадрантів А, В, С чи Д відповідає діагностованому вами стану.

Крок 3. Визначте власний стан сприйняття і налаштування на співпрацю.

У «квадраті сприйняття» - дві правих і дві лівих частини. Дві правих відповідають двом позитивним станам: стан А - прекрасний настрій і високий рівень енергії, і стан В - хороший настрій і середній рівень енергії. Якщо стан людини «потрапляє» в ці дві частини квадрата, то її здатність запам'ятовувати, оперативно давати зворотній зв'язок на інформацію зростають.

Дві ліві частини - це два негативних стани: стан С - занепадницький настрій і слабкий рівень енергії, і стан Д - поганий настрій, але при цьому енергії хоч відбавляй (це «руйнівна» енергія). Індивід, «що знаходиться» у зонах С і Д схильний критикувати,

здатний до сарказму, будь-яка інформація сприймається, як абсурд, марна трата часу.

Актуалізація.

Сучасний учитель має постійно працювати над собою, швидко вчитися, опановувати нові технології, миттєво змінюватися, щоб відповідати швидкоплинним вимогам суспільства. Він поступово перестає бути джерелом знань, а має навчити молоде покоління організовувати процес засвоєння знань. Тому сьогодні Міністерство освіти і науки вже не просить, а вимагає від учителів бути відкритими до змін.

Що ж таке етика і в чому особливості педагогічної етики?

Термін «етика» походить від давньогрецького слова «ethos» («етос»), яке спершу означало спільне життя, домівку, звірине лігвище тощо, пізніше – звичай, норов, правило, характер.

Мораль – сфера (спосіб) нормативної регуляції діяльності людини в суспільстві. Особлива форма суспільної свідомості та вид суспільних відносин. За допомогою поняття «мораль» розкриваються такі поняття як «природа» та «зумовленість дій», які визнають правильними.

Етика як наука про природу, сутність виникнення, розвиток структури і функції оцінок у поведінці людини визначає розвиток моральних відносин і моральної свідомості, досліджує логіку дій людини в суспільстві, де існують абсолютні, незалежні від конкретних обставин цінності, тобто моральні.

За своєю природою етика покликана практично розв'язувати моральні проблеми. Її завданням є: обґрунтування моральних ідеалів, зразків моделей людських взаємин і способів їх реалізації.

Професійна етика – вчення про професійну мораль.

Мораль конкретних професійних груп людей вивчають відповідні галузі етики. Одним із видів професійної етики є педагогічна етика.

Педагогічна етика – галузь етичної науки, що досліджує основи, сутність, специфіку, особливості педагогічної моралі, обґрунтовує принципи та їх реалізацію у сфері педагогічної праці, розкриває її функції, категорії, а також вивчає зміст моральної діяльності педагога загалом, у т. ч. моральні взаємини в педагогічному середовищі.

Унікальність професійної етики педагога зумовлює предмет його фахової діяльності – душа, розум, емоційна сфера особистості.

Засновником античної етики вважають Сократа (469 – 399 рр. до н.е.), який визначив головні чесноти:

- мудрість;
- мужність;
- помірність;
- справедливість;
- самовдосконалення.

Давньогрецький філософ Аристотель (384 – 322 рр. до н.е.) стверджував, що кожна людина, особливо вчитель, повинна володіти високими моральними якостями, серед яких виокремив десять основних:

- мужність;

- розсудливість;
- щедрість;
- пишність;
- величавість;
- честолюбство;
- справедливість;
- правдивість;
- дружелюбність;
- люб'язність.

Сучасні вчені зазначають, що формування професійної етики є складовою формування етичної культури сучасного педагога – цілеспрямованого процесу, що охоплює фахову підготовку і діяльність учителя, який поєднує етичну компетентність, професійну культуру, моральність і гуманізм, любов до професії.

Структура педагогічної етики.

Педагогічна етика розглядає сутність основних категорій педагогічної моралі та моральних цінностей.

Моральними цінностями називають систему поглядів на добро та зло, справедливість і честь, які виступають своєрідною оцінкою характеру життєвих явищ, моральних чеснот і вчинків людей. Серед основних категорій педагогічної етики виділяють:

- професійний обов'язок - характеристика перетворення у свідомості вчителя моральних вимог до педагогічної професії на особистісну мету;
- педагогічну справедливість – категорія моральної свідомості, що визначає необхідний порядок людських взаємин у педагогічній діяльності;
- професійно-педагогічну честь – поняття, яке визначає оцінку значимості професії в житті особистості;
- педагогічний авторитет – це моральний статус учителя в колективі, який залежить від усього комплексу професійних і особистісних чеснот педагога, його моральної гідності.

Сьогодні ми розглянемо етику службових відносин педагога «по вертикалі».

Етика службових відносин «по вертикалі» регламентує відносини управління і підпорядкування. Провідна роль у цих відносинах належить лідеру, керівнику, тому до його особистісних якостей висуваються особливі вимоги.

Лідерство – це природний соціально-психологічний процес у групі, оснований на впливі особистого авторитету людини на поведінку членів групи.

Робота в групах.

Питання 1 групі «Адміністрація»:

Які уміння повинен мати вчитель, щоб стати керівником?

Відповідь: вважається, що просуванню нагору та обійманню керівної посади сприяють:

- Вміння працювати з людьми;
- Готовність ризикувати й брати відповідальність на себе;
- Здатність генерувати ідеї.

Питання 2 групі «Вчителі»:

За наявності яких факторів керівник може стати успішним лідером?

Відповідь: якщо перераховані якості допомагають фахівцеві стати керівником, то бути успішним лідером, менеджером освітніх систем – директором навчального закладу, завучем завідувачем райвно він може за наявності певних факторів (С. Самигіна, Л. Столяренко):

1. Бажання та інтерес займатися управлінською діяльністю.
2. Уміння працювати з людьми, спілкуватися, взаємодіяти, переконувати, впливати на людей.
3. Гнучкість, нестандартність, оригінальність мислення, здатність знаходити нетривіальні оптимальні рішення.
4. Оптимальне поєднання розкутості й відповідальності.
5. Здатність передбачити розвиток подій, результати рішень. Наявність інтуїції.
6. Високий рівень професійної компетентності й спеціальна управлінська підготовка.

Завдання для 3 групи «Учні».

Розробити правила управлінської поведінки.

Відповідь. Правила управлінської поведінки:

- Під час переконання співробітника в чомусь не поспішайте застосовувати владу, поки не використаєте всі інші засоби.
- Не робіть зауважень підлеглим у присутності сторонніх.
- Об'єктом критики має бути погано виконана робота, а не сам працівник.
- Будьте об'єктивні під час оцінювання пропозицій, навіть якщо ініціаторами їх є неприємні вам особи.
- Будьте уважні до порожніх пропозицій: грубо відкинувши їх сьогодні – значить позбутися можливості отримати корисну пораду завтра.
- Якщо хочете, щоб підлеглі були наділені всіма необхідними якостями, необхідними для справи, виховуйте їх спочатку в собі.
- Розпорядження краще віддавати не у формі наказу, а у вигляді прохання чи побажання.
- Пам'ятайте, що від вашого настрою та поведінки залежить настрій, поведінка та працездатність інших.
- Будьте начальником лише на роботі.
- Етика вертикальних відносин висуває вимоги не лише до поведінки начальника. Інша сторона спілкування «по вертикалі» - це ставлення підлеглих до керівника.

Завдання для 4 групи «Батьки».

Розробити правила поведінки ставлення підлеглих до керівника.

Відповідь:

- Дисциплінованість, ввічливість, відчуття субординації;
- Коректні й виважені стосунки з адміністрацією навчального закладу; довіра і повага до досвіду і знань керівника, розуміння його відповідальності;
- Вміння підпорядкувати свій особистий або вузькопрофесійний інтерес більш широкому баченню керівником загальних завдань колективу;
- Усвідомлення своєї особистісної відповідальності як члена колективу за результати своєї діяльності.

Виконувати ці правила нам допоможе вправа «Внутрішнє Добре».

Вправа № 1 «Внутрішнє Добре!».

Інструкція: «Що б не сталося, говори собі з внутрішньою усмішкою: «Добре!» На тебе кричать – «Добре». Ти кричиш – теж «Добре». Усе добре. Добре? Уважно переглянь свої дні і відзнач всі ситуації, на які ти реагуєш негативом. Скільки їх? Поспостерігайте за собою годину. Що хорошого ти побачиш у цих негативах? Що б ти не робив, роби це з насолодою. Один із секретів успіху – розвивати внутрішнє «Добре». Якщо внутрішнє «Добре» слабке, це потребує обґрунтування: «Добре, тому що....». Якщо ж твоє внутрішнє «Добре» зміцніє, воно буде з тобою завжди. «Я живий. «Добре!»».

Вправа №2 «Повітряні кулі» (5 хв.).

Тренер демонструє учасникам три надутих повітряних кулі. Одна надута дуже сильно, друга – дуже слабо, а третя куля – в міру.

Питання для обговорення:

- Як ви думаєте, чим ці три кулі відрізняються одна від одної? (За ступенем наповненості повітрям)
- Що загрожує кулі, яка надута надмірно? (Вона може луснути)
- Що загрожує кулі, що надута дуже слабо? (Вона занадто м'яка і не може зберегти форму кулі навіть за незначного натискання на неї)
- Яка куля довше «проживе»? (У міру надута)
- Чи траплялося вам бачити людину, про яку можна було сказати, що вона от-от лопне?
- Як ви думаєте, які почуття її переповнюють?

Коментар тренера: Дуже часто джерелом проблем є надмірно роздуті побоювання і турботи. «А що, коли я погано справлюся з дорученою мені справою?». До чого призводить така зосередженість на поганих думках? У людини псується настрій. Той, хто занадто багато переживає, уже втрачає свою енергію і тому не може знайти в собі сили для вирішення цілком посильних проблем. Той, хто занадто «кипить» від злості, не може знайти в собі сили для позитивного, неагресивного виходу із ситуації.

Вправа «Плітка» (6 хв.).

Ведучий виводить за двері 4-х учасників, а решті учасників зачитує «плітку»: «Сьогодні четвер. Погода кепська: хмарно, накрапає дрібний дощик.

Настрій поганий, та ще й треба готуватися до завтрашньої контрольної з алгебри. Але хлопці збираються у кіно, на якийсь новий і досить цікавий фантастичний фільм. Але, в принципі, весь клас збирається на виставку собак, що розмістилася за кіно палацом. Треба взяти 3 гривні. Я не можу визначитися — куди все ж таки податися. Проблема. Складно».

Коли з-за дверей виходить перший учасник, один з присутніх у класі розповідає «плітку», яку він щойно слухав. Згодом заходить другий учасник і той перший, який щойно почув «плітку», розповідає її іншому і т.ін.

Висновок: отже, ситуація ніколи не може передатися достеменно. Одна людина, достовірно не запам'ятавши інформації, передає її іншій. А друга цю інформацію трактує по-своєму. І врешті-решт, це призводить до пліток.

Показ відеопритчі «Все залишає свій слід».

Ведуча: В.О. Сухомлинський зазначав: «Людина тільки тоді стає людиною, коли вона любить людей».

Люби людей! Живи так, щоб твоя серцевина була здоровою, чистою та сильною. Бути справжньою людиною – це значить віддати всі сили своєї душі в ім'я того, щоб люди навкруги тебе були кращими, духовно багатими; щоб у кожній людині, з якою ти зустрічаєшся в житті, залишалось щось гарне від тебе, від праці твоєї душі».

Ми хочемо залишити приємний слід у ваших серцях.

Пограймо в гру «Осіннє побажання для колеги».

Правила: ведучий проносить повз учасників гри коробочку, у якій лежать половинки осінніх кленових листочків, що пронумеровані. На половинці одного кленового листочка треба поставити однакові цифри і половинки перемішати. Половинок листочків повинно бути стільки, скільки й учасників.

Кожний із учасників бере половинку листочка і пише на ній побажання для колеги, ім'я якого ще не відоме. Коли всі учасники напишуть побажання, ведучий просить знайти людину, у якої половинка листочка з такою ж цифрою. Люди утворюють пари, обмінюються побажаннями.

Слова – побажання колегам.

Ведуча: Учитель не робить кар'єри. Він приходить у школу вчителем і йде в тому ж званні. Він – артист, але його глядачі і слухачі не аплодують йому, він лікар, але його пацієнти не завжди хочуть лікуватися. То де йому взяти сили для щоденного натхнення? Тільки в усвідомленні ВЕЛИЧІ своєї справи і підтримки з боку адміністрації.

А велич у нашому розумінні полягає в тій меті, яку ми з вами визначили і яка так співзвучна з ідеями В.О. Сухомлинського: створення школи радості!

- Коли вихователі будують “ДІМ”, в якому буде жити дитина, важливо турбуватись про якість окремих “цеглинок” і правильність їх “укладки”. Але дуже важливо пам'ятати, що одночасно ми будуємо “ХРАМ” життя і долі дитини, “СОБОР” її душі. І від нас залежить, на скільки цей храм буде наповнений світом радості, духовності і людяності.

Висновок: провідна ідея системи виховання дітей і вчителів в нашій школі – виховання гармонійної, духовно розвиненої особистості через будувannya:

ДОМУ життя, СОБОРУ душі, ХРАМУ долі, наповнення душі кожної дитини ЛЮБОВ'Ю.

Що нам потрібно зробити щоб наше серце було «чистим» для колег і дітей?

Огляд відеопристрічч «Шлях до сердець учнів».

У психолого-педагогічній літературі серед основних професійно-етичних і моральних якостей педагога визначають такі:

- любов і повага до дітей;
- відповідальність;
- емпатія, комунікативність;
- педагогічний такт;
- самоконтроль;
- спостережливість;
- толерантність;
- культура поведінки та мовлення.

Ліцензування на компетентність в педагогічній етиці.

Завдання: написати власні професійно-етичні і моральні якості (на зворотній стороні ліцензії).

Тільки людина визначає щось як цінне для себе, важливе для поваги. Якщо вона змінює свої цінності, її достоїнство падає у власних очах /вчителі записують свої професійно-етичні і моральні якості на чистому папері, перегортають лист, на зворотній стороні написано «Ліцензія на професійно-етичні і моральні якості».

Вправа № 4 «Подарунок».

Незалежно від віку і статі, усі люди люблять отримувати подарунки. Саме тому наш психолог підготувала для вас чудовий осінній подарунок у вигляді величезного букета калини, прикрашеного цукерками, до кожної з яких прикріплене побажання.

Візьміть, будь ласка, свою цукерку, прочитайте гарне побажання і з'їжте зернятко калини. Подивіться на кісточку калини, яка є в кожній ягідці, зверніть увагу, що кісточка має вигляд серця. Пам'ятайте, що ми з вами віддаємо свої серця дітям. Тому шкільні педагогічні колективи повинні бути психологічно здоровими, відносини дружніми.

Рекомендації педагогічної студії.

Морокко Л.М.,

директор

КЗО СЗШ № 6

м. Дніпро, Дніпропетровська область, Україна

ПЛАН УРОКУ - ГРОМАДСЬКОГО ОГЛЯДУ ЗНАНЬ УЧНІВ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 8 КЛАСІ «ТВОРЧІСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ»

Мета уроку:

- узагальнити знання про життєвий і творчий шлях Лесі Українки;
- довести учням, що письменниця – це визначна особистість;
- узагальнити ідейно-художній зміст її творів;
- розвивати розумові здібності щодо аналізу творів;
- розвивати уміння відстоювати свою думку;
- виховувати активну громадянську позицію, особисті риси характеру, почуття людської гідності, повагу до творчої особистості.

Обладнання: мультимедійний проектор, презентація, портрети Лесі Українки, ілюстрації до твору, аудіозаписи, тести, книжкова виставка.

Тип уроку: урок узагальнення та систематизації знань.

Теорія літератури. Поема, художні образи, антитеза, ліроопис.

Хід уроку

Грає музика. Оформлена виставка книг, рефератів, ілюстрацій.

I. Оголошення теми і мети уроку.

II. Мотивація навчальної діяльності школярів.

Вчитель: На попередніх уроках ми з вами познайомилися з Лесею Українкою як борцем, громадянкою, кволюю фізично, але сильною духом. Не забуваймо, що вона - жінка. У слово жінка ми вкладаємо зміст як весна, кохання, ніжність, родина. Сьогодні ми спробуємо досягнути велич поетеси, знайти в її творчості близькі нам мотиви (нашому українському патріотизму).

III. Актуалізація опорних знань учнів.

Вчитель: В одному вірші Леся Українка писала:

Може, квіти зійдуть і настане

Ще й для мене весела весна (На що сподівається поетеса?)

Напишіть на пелюстках квітки, що ви очікуєте від уроку? (ромашки).

Краща презентація творчості Л. Українки належить Троян Аліні. Будь ласка, презентуйте свою роботу.

Учениця показує свою презентацію.

Гра «Хто швидше?»:

1. Справжнє ім'я Лесі Українки? (Лариса Петрівна Косач)
2. Ким була мама поетеси? (Олена Пчілка, письменниця)
3. Коли вийшла перша збірка Л. Українки і яку назву вона мала? (1893 р., «На крилах пісень»)
4. Дата народження поетеси? (25 лютого 1871 р.)
5. Скільки в родині було дітей? (шість)

6. З ким, із родини, вона була найближча - він був другом? (брат Михайло)

7. Хто для Лесі найавторитетніший із родини? (дядько Михайло Драгоманов)

8. В якому році (або віці) вона застудилася? (1881 р.)

9. Де лікувалася Леся частіше всього? (Єгипет, Грузія)

10. Крім віршів Л. Українка писала: твори, драми, поеми.

Вчитель: Так, Леся Українка вела 30 річну війну з трьома туберкульозами – кісток, легень, нирок.

Робота біля дошки (5 учнів).

Риси характеру які притаманні Лесі? Доведіть це.

VI. Прошу відкрити зошити і записати з теорії літератури.

Поема – це ліроепічний твір, у якому зображені значні події і яскраві характери, а розповідь героїв супроводжується розкриттям авторських переживань і роздумів.

Неоромантизм – зображення реалістичного з романтичним.

Вчитель: Яку поему ми з вами вивчили? Так «Давня казка».

Не поет у кого думки

Не літають вільно в світі,

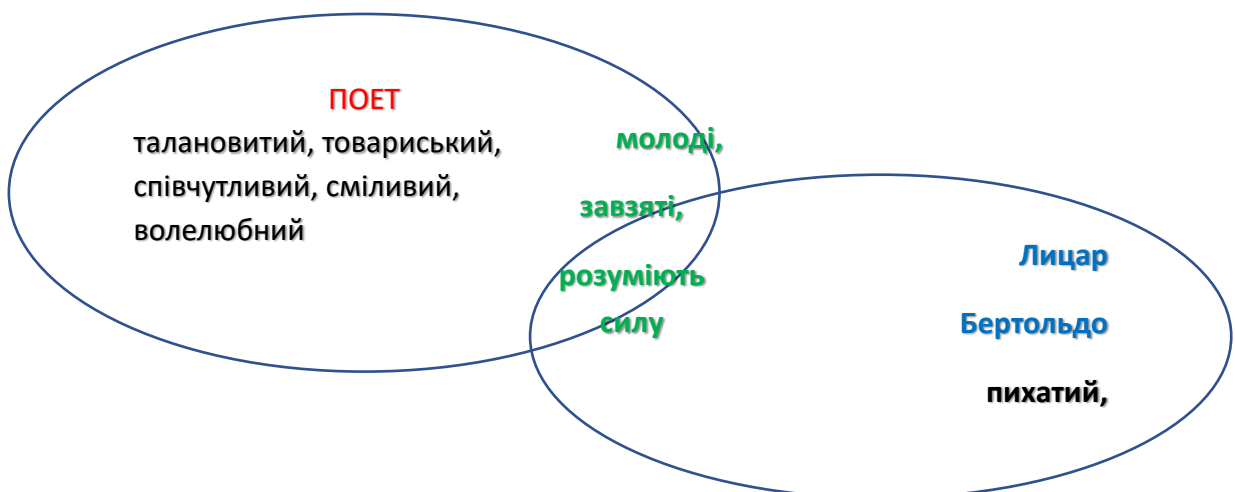
А заплутались навіки

В золотії тонкі сіті

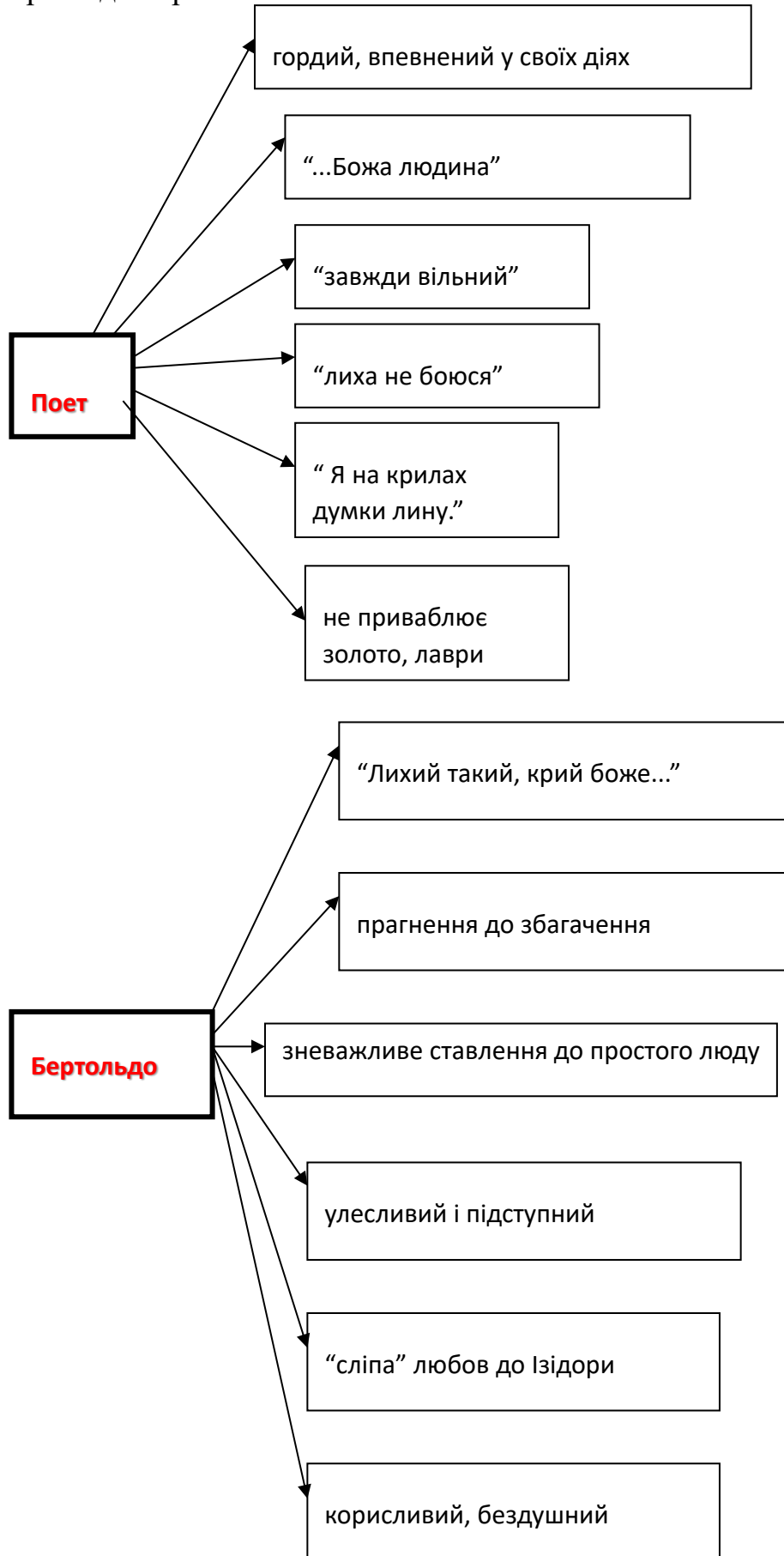
Особливості поеми: (слайд)

- зображення подій і характерів переважно високого, героїчного змісту;
- єдність епічної розповіді та глибокої ліричності;
- піднесення, яскраво-емоційна мова;
- ліричні відступи;
- наявність дійових осіб;
- докладність у зображенні подій та персонажів;
- тривалий час дії;
- віршована форма;
- середній (для ліроепічних творів) обсяг.

Головні герої

Гроно до образів.

I група виконує літературний диктант.

1. Де лицар уперше зустрівся з поетом?
2. Про кого такі слова:
«Був він гордий та завзятий,
Але ж тільки на упертість
Та на гордощі багатий»?
3. Яке щастя мав поет?
4. Хто сказав: «Що за дивна сила слова!»?
5. Як поет допоміг лицареві одружитися з вродливою донною Ізідорою?
6. Як поет допоміг Бертольдо перемогти у війні?
7. Звідки цей вираз: «Я один. А їх аж триста!»?
8. Як називається художній засіб, ужитий у вислові:
«Він робив походи довгі –
Від порога та до печі»?
9. Як змінився Бертольдо після походу?
10. Яким чином поет боровся з лицарем?
11. Чому поет відмовився жити в розкоші у графа в маєтку?
12. Що настане, коли скінчиться війна «того діла й того слова»?

II група виконує тести.

1. Щоб привернути до себе увагу Ізодори, Бертольдо вирішує для неї:

1. Виконати серенаду.
2. Станцювати.
3. Запропонувати поїхати на полювання.
4. Подарувати смарагд.

2. Чим поет чарував усю громаду?

1. Вчинками і думками.
2. Вмінням розуміти проблеми народу.
3. Красою душі.
4. Чудовими поезіями.

3. Яку винагороду отримав митець за послугу, надану Бертольду?

1. Золотих монет.
2. Буланого коня.
3. Дозвіл на прогулянку в графському лісі.
4. Жодної.

4. Характеризуючи Ізольду, лицар сказав, що вона:

1. Примхлива.
2. Приваблива.
3. Вродлива.
4. Всебічно обдарована.

5. Музичний інструмент, яким Бертольдо демонструє свою майстерність:

1. Сопілка.
2. Гармонь.
3. Гітара.
4. Мандоліна.

6. Після виконання серенади у Бертольда зникли:

1. Туга.
2. Лиха дума.
3. Надія.
4. Жорстокість.

7. У військовому поході солдатів розважає:

1. Пісня.
2. Музика.
3. Ізідора.
4. Вільна думка.

8. Залишивши рідний край воїни відчули:

1. Тугу за Батьківщиною.
2. Смертельну небезпеку.
3. Радість перемоги.
4. Сильними і мужніми.

9. Твідо, Карлос, Бертольдо військо обрало старшими, бо вони були:

1. Відважні.
2. Багаті.
3. Пани.
4. Кмітливі.

10. Завойовуючи бусурманські міста, Бертольдо відчув себе:

1. Сміливим.
2. Щасливим.
3. Бадьорим.
4. Жорстоким.

11. На що не витрачав гроші Бертольдо?

1. Забави.
2. Турніри.
3. Напитки, наїдки.
4. Відбудову храмів.

12. Щастя для поета мати:

1. Волю.
2. Гонорар.
3. Графство.
4. Повагу до себе від лицаря.

Учні декламують уривки поезій та поеми «Давня казка».

Перевірка диктанту, тести здають на перевірку.

Життя і для поетеси і для її героя – це змагання добра і зла, це дружба і кохання, це вірність і зрада.

Що в поемі казкове, а що реальне?

Який літературний прийом найпомітніший у творі? (прийом контрасту, протиставлення).

Так!

Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,

Без надії таки сповідатись,
Буду жити! Геть думки сумні!

І вона жила! За три тижні написала свій діамант – драму-феєрію «Лісова пісня». В 9 класі ми з вами будемо більш детально розглядати цю драму. А сьогодні я хочу вас зацікавити, щоб ви її прочитали.

Учні грають сценки із драми-феєрії.

Дякую, діти.

Які проблеми порушує поема? Що більш всього вразило Лукаша? Хто виходить переможцем в драмі? Ми дізнаємось, коли прочитаємо твір.

Чи виправдалися ваші сподівання! Хто прочитає і запише тепер на нашій ромашці свої враження від уроку.

V. Домашнє завдання.

Продовжить речення:

1. “Поезія Лесі Українки здалася мені...”
2. “Я вважаю, що кожна людина...”

Твір “Невмирущість духовної краси за творчістю Л. Українки”.

Паровенко Н.Е.,

вчитель математики

Криворізька гімназія № 56

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК (МАТЕМАТИКА, ІСТОРІЯ, ГЕОГРАФІЯ) «ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ ДЕСЯТКОВИХ ДРОБІВ» У 5 КЛАСІ

Мета уроку:

навчальна: удосконалити теоретичні та практичні знання і вміння учнів з теми в процесі розв’язування вправ.

розвивальна: стимулювати творчу та пізнавальну діяльність учнів; розвивати інтерес до предмета; сприяти розвитку логічного мислення, обчислювальних навичок учнів; формувати інтерес до знань; показати можливість використання набутих знань під час розв’язування практичних задач; формувати у здобувачів освіти знання з історії і географії рідного краю.

виховна: виховувати увагу, наполегливість, бажання здобувати знання; виховувати почуття відповідальності за збереження і наслідування національного багатства рідного краю.

Зміст уроку

1. Організаційний момент.

Привітання. Перевірка готовності учнів до уроку (у кожного на парті є лист оцінювання).

2. Повідомлення теми, мети уроку.

Всі ми любимо мандрувати і сьогодні я запрошую Вас до захоплюючої подорожі де в нагоді нам допоможуть знання з математики. Виконуючи завдання, ми разом з вами доторкнемося до географії і історії однієї з областей нашої країни, ознайомимось з містами і районами, які входять до складу

області, узнаємо деякі історико-культурні відомості, які відносяться до цієї області.

3. Актуалізація і систематизація опорних знань.

1. Прочитайте дробы, назвіть звичайні, десяткові, мішані.

2. Розташуйте дробы на координатній прямій.

- Якщо ми з Вами правильно розташуємо на координатній прямій точки то дізнаємось якою областю ми будемо мандрувати.

Вчитель дає коротку історичну довідку. Місто Катеринослав було утворено в 1787. Катеринославська губернія була утворена в 1802 році. В 1926 році Катеринослав було перейменовано на Дніпропетровськ.

Мета мандрівки: «Дніпропетровська область» - одна з найбагатших і найбільших областей нашої країни, обласним центром – є місто Дніпропетровськ раніше воно мало назву Катеринослав. На даний час у склад області входить 22 райони і 20 міст. Давайте дізнаємось які міста найбільші по кількістю населення.

4. Застосування знань на практиці.

Назвіть найбільше місто України, яке було засновано у 1775 році:

$$10,25 + (52,13 - 37,75) - 12,62 = 12,01 \text{ (Кривий Ріг)}$$

Місто, в якому було побудовано Мерефо-Херсонський залізничний міст - найперший міст, побудований у формі дуги?

$$x - 12,8 = 11,72$$

$$x = 24,52 \text{ (Дніпро)}$$

Місто єдине в Україні, яке веде свій літопис з дня заснування Запорізької Микитинської Січі. Тут в 1648 році обрано гетьманом Богдана Хмельницького

Від металевої труби завдовжки 37,92 м відрізали спочатку 21,17 м, а потім ще 13,42 м. Яка довжина решти труби?

$$37,92 - 21,17 - 13,42 = 3,33 \text{ (Нікополь)}$$

Місто, в якому була побудована пам'ятка архітектури Свято-Троїцький собор?

Знайти значення виразу

$12,62 - a$, якщо $a=8,91$

$12,62-8,91=3,71$ (Новомосковськ)

5. Фізкультхвилинка.

Щось не хочеться сидіти,

Треба трохи відпочити.

Руки вгору, руки вниз,

Руки в боки, руки так,

Руки вгору, як вітряк.

Вище руки підніміть

І спокійно опустіть.

Плесніть, діти, кілька раз.

За роботу, все гаразд!

6. Робота в парах.

Гра «Математичне лото».

6,9+12,6	9,3+10,8	25,9+5
45+7,2	14,7+5,29	12,42+24,5

Місто Павлоград. В кінці 19 століття Павлоград стає відомим центром торгівлі зерном і мукою. Павлоградський хліб експортувався в такі міста як Лондон, Стамбул та в міста Російської імперії.

3,8+11,9	5,6+10,5	9+3,63
5,07+1,6	32,58+1,4	7,2+15,68

Місто Кам'янське. Дуже багато промислових підприємств. Дніпродзержинськ входить до десяти міст України, де найбільша кількість шкідливих викидів у атмосферу

7. Індивідуальне завдання.

Гра «Магічний квадрат».

Вставити числа так, щоб сума по діагоналі, горизонталі і вертикалі була однаковою:

	3,6		1,6	3,6	3,2
4,4		1,2	4,4	2,8	1,2
2,4	2		2,4	2	4

Сума 8,4.

Місто Покров. Цей степовий край має багату історію. Відомий археолог Борис Мозолевський у 1971 році розкопав курган «Товста могила», саме в якому знайдено знамениту золоту скіфську пектораль — шедевр світової античної культури, древньої майстерності.

2,15			2,15	2,9	2,75
3,2		2	3,2	2,6	2
	2,3	3,05	2,45	2,3	3,05

Сума 7,8.

Місто Марганець. На території сучасного міста археологами було розкопано великий скіфський курган (4-3 століття до н.е.), у якому виявлено поховання вождя із золотими прикрасами, зброєю тощо.

Скільки років Дніпропетровській області:

$$2022-1932 = 90$$

8. Підведення підсумків уроку.

Рефлексія:

1. Що ми на уроці вивчали?
2. Що вам сподобалось?
3. Закінчить речення:

Сьогодні я узнав...

Було цікаво...

Я навчився...

Мене здивувало...

9. Домашнє завдання с. 272 №1249, №1251, №1255*.

Буткєсва Н.А.,

вчитель основ здоров'я

Криворізька гімназія № 56

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Коржовська І.В.,

вчитель англійської мови та зарубіжної літератури

Криворізька гімназія № 56

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Ривкіна К.Є.,

вчитель біології

Криворізька гімназія № 56

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ТЕМА УРОКУ: "ЗЕМЛЯ - НАШ СПІЛЬНИЙ ДІМ"

Мета уроку: закріпити основні поняття учнів з проблем стану екології в місті, привернути увагу до проблем захисту тваринного та рослинного світу; розвивати спостережливість, вміння працювати в команді; виховувати бережливе ставлення до природи.

Тип уроку: Комбінований урок.

Обладнання: презентація PowerPoint, роздатковий матеріал, плакати.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація уроку.

Перегляд і обговорення відео.

Вчитель основ здоров'я: Яка чудова і прекрасна наша Земля - це наш дім, де живуть всі люди та брати наші менші - звірі, птахи, рослини. Але на нашій землі, у кожного з нас є свій дім, в якому ми живемо.

Чи доглядаєте ви за своїм домом? Що ви для цього робите?

Орієнтовні відповіді учнів: прибираємо, ремонтуємо, прикрашаємо.

Перед нами постає проблема, а як же треба доглядати за нашим великим домом Земля. Що треба зробити, щоб цей великий дім був охайним, чистим, гарним?

Перегляд і обговорення відео.

Сьогодні він далеко не такий, як нам хотілося б. І якщо ми з вами визначимо, який внесок може зробити кожен з нас, для того, щоб наша Земля стала кращою, тоді наш урок, наше спілкування не пройдуть марно.

Вчитель біології: Отже, тема нашого уроку: «Земля – наш спільний дім».

Виконаємо вправу “Синоптик”.

III. Актуалізація опорних знань.

Вчитель зарубіжної літератури: Ось і настала осінь. Стало холодно всім: і людям, і тваринам, і рослинам. У таку погоду ми краще можемо зрозуміти навколишній світ, бо, за словами Е. Сетона-Томпсона, ми – діти однієї матері – Природи.

Вчитель біології: Людина і природа. В цих двох словах міститься різнобарвне життя планети Земля. Природа має власну душу і мову. Її тільки потрібно навчитися розуміти.

Світ природи живе за власними законами. Чи задумувалися ви над тим, що ми, дорослі і діти, є частиною природи, а відповідно, як і увесь рослинний і тваринний світ, підкорюємось їй.

І якщо якийсь із законів природи порушується, то страждають від цього всі: і люди, і рослини, і тварини.

Вчитель зарубіжної літератури: За змістом твору «Лобо» ми з'ясуємо, хто і який закон природи порушив, призвівши до загибелі вовків?

Діти, сьогодні вранці, коли я прийшла до школи, листоноша вручив мені конверт. Я з цікавістю дістала лист і прочитала такі слова: «Люди і звірі – діти однієї матері-природи», а замість підпису вовчий слід. Щоб це могло означати? Хто написав цього листа?... Вовки не вміють писати? Справді, звичайні не вміють, а Чорний Вовк умів, бо це людина. Таке ім'я дали канадські індіанці своєму другу – Е. Сетону-Томпсону.

Чому автор звернувся до нас з цим листом?

Давайте згадаємо, що відбувалося в творі?

- ✓ Де відбуваються події оповідання? (Курумпо)
- ✓ Як називали мексиканці старого Лобо? (Володар Лобо)
- ✓ Скільки вовків було в зграї Лобо? (п'ять)
- ✓ Як звали подругу Лобо? (Бланка)
- ✓ Яку данину збирала вовча зграя зі скотарів? (одна корова щодня)
- ✓ Як розважалися вовки? (різали овець)
- ✓ Чого боявся Лобо? (вогнепальної зброї)
- ✓ На кого вовки ніколи не нападали? (на людину)
- ✓ Яка звичка вовків допомагала уникнути небезпеки? (їсти тільки впольовану дичину).

Самотній, зраджений, поранений звір помер. Які почуття виникли у вас в кінці повісті? Чому?

На чиєму боці ваші читацькі симпатії – на боці вовка чи мисливця?

Як ви вважаєте, хто порушив закон і який?

Що нового ви відкрили для себе у світі тварин, коли прочитали повість?

В ім'я чого створював письменник твори?

Безумовно, в ім'я захисту тварин від людської жорстокості, варварського знищення, нищівних наслідків втручання людей у світ тварин. Персонажі повістей Сетона-Томпсона в один голос закликають нас отямитися.

Чи доводилося вам захищати наших «братів менших», допомагати їм? Як саме? Ми знаємо, що багато з вас утримують вдома домашніх тварин, дуже цікаво буде послухати про ваших улюбленців.

Розповіді учнів про домашніх улюбленців.

1-й учень. Розповідь про собаку.

2-й учень. Розповідь про котів.

Вчитель біології: Цікаво знати, що в США кількість котів на 1 людину - 24, в Україні - 17. Тому дуже добре, що в сім'ї Каплунова Данила доглядають за 5 котами.

3-й учень. Розповідь про собаку.

Вчитель біології: В Кривому Розі є центр, де утримують безпритульних собак. На сьогодні всього відловлено 128 собак. Після стерилізації 39 відпустили, а 4 взяли в сім'ї на виховання. Взагалі в Кривому Розі волонтери нарахували 7000 безпритульних собак. Не можна бити і катувати, викидати, коли награвся - це головна проблема сучасного суспільства.

Вчитель зарубіжної літератури: Ми з вами дізнаємося про людську жорстокість не лише з творів, а й у реальному житті.

Якби звірі говорили, щоб вони сказали нам, людям?

А чому люди так вчиняють?

Вчитель біології: Адже, ми знаємо, що людина – це частина живої природи. Давайте згадаємо ознаки живої природи.

Все живе народжується, росте, дихає, розвивається, розмножується.

Що ж відрізняє людину від тварини?

Орієнтовні відповіді учнів: Мислення, мовлення, здатність до творчості, праця.

Діти! Звірів, птахів на нашій землі стає менше тільки тому, що їх вбивають люди? Як ви вважаєте?

Звірі вимирають від жахливого стану навколишнього середовища, господарської діяльності, екологічної недбалості.

До якої книги заносять вимираючі види тварин? (Червона книга)

Фізкультхвилинка (учні по черзі піднімаються і називають правила поведінки на природі).

1. Не залишати сміття.
2. Не ламати гілочки на деревах та кущах.
3. Не ловити метеликів.
4. Не ловити птахів.
5. Не можна різати на корі дерев.
6. Не можна руйнувати пташині гнізда.
7. Не обривати павутину
8. Не палити багаття.
9. Не рвати квіти.
10. Не розкидати сміття.
11. Не руйнувати мурашники.
12. Не топтати плазунів.

Вчитель біології: Це стосується не тільки тварин, а й рослин.

І ця проблема не оминула й наше місто (флора і фауна Криворіжжя). Під загрозою зникнення такі тварини та рослини.

Перегляд і обговорення відео.

Вчитель основ здоров'я: Ми хочемо, щоб ви звернули увагу на те, що відбувається в нашому місті сьогодні. Ми з вами живемо у місті, в якому є підприємства, що забруднюють повітря і навколишнє середовище. По вулицях

міста їздять машини, автобуси, мотоцикли. Наше місто, як і інші мають проблеми зі сміттям, його по місту збирають машинами і вивозять на смітникові звалища за місто.

Як впливають на стан екології підприємства, автотранспорт, смітники? Учні класу побували в ролі детективів і сьогодні презентують проект “Детективи з охорони довкілля”.

Захист проєктів.

1-й учень. Повідомлення про автотранспорт.

2-й учень. Повідомлення про смітники у місті.

Перегляд і обговорення реклами.

3-й учень. Повідомлення про підприємства міста.

4-й учень. Дослід з магнітом (визначення вмісту металевих частинок в пилу).

Діти, як ви гадаєте чи вирішили ми проблему, яка постала перед нами на початку уроку?

Перегляд і обговорення відео.

IV. Закріплення навчального матеріалу.

Вчитель зарубіжної літератури: Подивіться на ці сліди і вирішіть для себе, що ви залишаєте, а що візьмете з собою в подальше життя.

Перегляд і обговорення відео.

Адже від того, що ви візьмете з собою, залежить не тільки ваше майбутнє, а й майбутнє нашої планети, нашого великого дому, ім'я – якому – Земля!

V. Повідомлення домашнього завдання.

Радченко Г.М.,

вчитель початкових класів

Синельниківський ліцей № 2

м. Синельникове, Дніпропетровська область, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ ДІЯЛЬНІСНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ НА УРОКАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Школа повинна допомогти кожній дитині стати щасливою людиною: знайти своє місце в житті, придбати вірних друзів, побудувати родину, самореалізуватися в обраній професії. Здатність людини до реалізації соціально значущої діяльності є базовою для його особистісного розвитку [1, с. 3].

Розуміння цього сформувалося в культурі ще сотні років тому. «Головна мета вихователя, - вважав німецький педагог Адольф Дистервег, - повинна полягати в розвитку самодіяльності, завдяки якій людина може згодом стати розпорядником своєї долі, продовжувачем освіти свого життя...».

У контексті розвивального навчання доречною є думка про те, що позитивний ефект розвитку творчої особистості повинен поширюватися через активну діяльність учнів. Це співзвучно з технологією діяльнісного методу

навчання, бо є передумовою активної пізнавальної діяльності учнів: нестандартна, цікава, творча робота, що пробуджує у дітей інтерес до знань і сприяє емоційному, духовному розвитку школярів [1, с. 4].

Технологія діяльнісного методу навчання сприяє особистісно-зорієнтованому навчанню, що дозволяє учням реалізувати свої задатки, здібності, показати високий рівень знань, самостійність у різних сферах діяльності. На уроках потрібно вчити школярів самостійності, умінню створювати освітній продукт як результат спільної діяльності учня та вчителя.

Ця технологія в практичному викладенні реалізується завдяки такій системі дидактичних принципів: діяльності, безперервності, цілісності, мінімаксу, психологічної комфортності, варіативності і творчості [2, с. 5].

Принцип діяльності - полягає в тому, що учень, отримуючи знання не в готовому вигляді а, добуваючи їх сам, усвідомлює при цьому зміст і форми своєї навчальної діяльності, розуміє і приймає систему її норм, активно бере участь в їх удосконаленні, що сприяє активному успішному формуванню його загальнокультурних і діяльнісних здібностей.

Принцип безперервності - означає наступність між всіма ступенями і етапами навчання на рівні технології, змісту і методик з урахуванням вікових психологічних особливостей розвитку дітей.

Принцип цілісності - передбачає формування учнями узагальненого системного уявлення про світ.

Принцип мінімаксу - полягає в наступному: школа повинна запропонувати учневі можливість освоєння змісту освіти на максимальному для нього рівні і забезпечити при цьому його засвоєння на рівні соціально безпечного мінімуму (державного стандарту знань).

Принцип психологічної комфортності - припускає зняття всіх стрессоутворюючих факторів навчального процесу, створення на уроках доброзичливої атмосфери, орієнтованої на реалізацію ідей педагогіки співробітництва, розвиток діалогових форм спілкування.

Принцип варіативності - передбачає формування учнями здібностей до систематичного перебору варіантів та адекватному прийняттю рішень в ситуаціях вибору.

Принцип творчості - означає максимальну орієнтацію на творче начало в освітньому процесі, набуття учнями власного досвіду творчої діяльності.

Використання технології діяльнісного методу навчання в освітньому процесі пов'язана з потребою вдосконалення системи початкового навчання, яка стимулюється соціальним замовленням. Згідно з Державними стандартами початкової загальної освіти основними принципами її розбудови є створення умов для повної реалізації здібностей, таланту, всебічного розвитку кожної людини; гуманітаризація; демократизація освіти; пріоритет загальнолюдських цінностей, формування компетентної особистості [3, с. 26].

Ці завдання успішно вирішуються при широкому використанні і впровадженні в практику роботи вчителів початкових класів діяльнісного

методу навчання, коли вчитель пропонує учням не готові істини, а їх самостійний пошук і створення.

Сьогодні стало вже очевидним, що саме таке навчання не тільки робить уроки цікавими, а засвоєння знань успішним, але і допомагає дітям набутти досвіду діяльності й спілкування, завдяки якому їм легше своєчасно знайти своє покликання і успішно реалізувати себе в житті.

Діяльнісний спосіб навчання - це особистісне включення школяра в процес, коли компоненти діяльності їм самим спрямовуються і контролюються. При даному способі навчання забезпечується комфортне психологічне самопочуття учнів і вчителя, різко знижуються конфліктні ситуації на уроках. Створюються сприятливі передумови для підвищення рівня загальнокультурної підготовки.

Найголовніше, що діяльнісний спосіб навчання не руйнує традиційну систему навчання, а перетворює її, зберігаючи все необхідне для реалізації нових освітніх цілей.

На підставі наведених фактів, можна зробити висновок про те, що сучасна сфера освіти переживає період переходу від навчання, орієнтованого, перш за все, на «засвоєння всієї суми знань, які виробило людство», до навчання, в процесі якого формується ключова та предметна компетентність людини її здатність до самовизначення та самореалізації [4, с. 121].

Метод навчання, при якому дитина не отримує знання в готовому вигляді, а здобуває їх сама в процесі власної навчально-пізнавальної діяльності називається діяльнісним методом.

Технологія діяльнісного методу (ТДМ) навчання (включає структуру сучасного уроку і системну типологію уроків), яка дозволяє замінити методи пояснення нового матеріалу на уроках у початковій школі побудовою усвідомлених учнями способів самостійного «відкриття» нових знань, проектування способів вирішення завдань, корекції та самооцінки власної діяльності, рефлексії її результатів.

Ця технологія забезпечує:

- ефективний розвиток інтелекту і творчих здібностей молодших школярів
- виховання соціально значущих особистісних якостей при збереженні здоров'я учнів;
- сприяє активному формуванню здатності до рефлексивної самоорганізації, що дозволяє учням ставати самостійними суб'єктами своєї навчальної діяльності і в цілому успішно орієнтуватися і самовизначатися в житті.

Для того, щоб знання учнів були результатом їх власних пошуків, необхідно організувати ці пошуки, управляти учнями, розвивати їх пізнавальну діяльність, вчити здобувати знання - це функція вчителя.

Для успішної реалізації технології діяльнісного методу навчання, потрібно визначити оптимальний вибір методів навчання: проблемний виклад нового матеріалу; частково-пошуковий і дослідницький.

Проблемну ситуацію вчитель створює проблемним формулюванням питань, задач, завдань пошукового характеру.

На уроках математики потрібно частіше використовувати проблемну ситуацію з ускладненням, яке викликається практичним завданням, не схожим з попередніми.

В основі проблемних ситуацій «з ускладненнями» лежить протиріччя між необхідністю та неможливістю виконати завдання. Наприклад, учням дається завдання, не здійсненне взагалі.

Вчитель ставить питання, які допомагають школярам зрозуміти закладене в проблемній ситуації протиріччя. Узагальнюючими питаннями можуть бути такі:

- Хто здогадався, яка тема сьогоднішнього уроку?
- Яке виникає питання?

При діалозі можлива поява неточних або абсолютно помилкових відповідей учнів. Здогадатися, прийти до більш точних відповідей вчитель допомагає учням наступними питаннями:

- Хто думає інакше?
- Хто може висловити думку точніше?
- Хто ще хоче сказати?

Мета пошуку – вирішення навчальної проблеми. Вчитель допомагає учням відкрити нові знання і організує навчання на уроці таким чином, щоб учні отримували не готове знання, а здобували його в процесі власної навчальної діяльності.

Використовування проблемних ситуацій на уроках відбувається із зіткненням думок учнів. Пропонує учням написати слова або пропозицію на нове правило, визначити нову частину мови і при цьому можлива наступна форма організації роботи в класі.

У якій би формі не створювалася проблемна ситуація, після виконання практичного завдання, отримані результати вчитель озвучує. У цей момент і виникає проблемна ситуація з подивом. Далі організовуємо з класом діалог, що спонукає до гіпотез.

Якщо новий матеріал не складний, і учні справляються із завданням самостійно, можна у декількох учнів запитати відповіді. Як правило, вони бувають різні, тому доречна репліка:

- Завдання було одне, а результати різні. Чому так вийшло?
- Чим це завдання не схоже на попереднє?

Вчитель створює проблемну ситуацію і забезпечує вирішення трьох завдань: більш якісне засвоєння знань; потужний розвиток інтелекту, творчих здібностей; виховання активної особистості.

При цьому, учень формулює навчальну проблему і відкриває нові знання, лише для нього самого, а не для всього людства, висловлюючи її в найпростіших формах.

Таким чином, головне в реалізації технології діяльнісного методу навчання полягає не в тому, щоб учень знав більше, а в тому, щоб він умів пізнавати, здобувати необхідні знання, вміло застосовувати їх у житті, в роботі, в будь-яких ситуаціях [1, с. 128].

Систематичне і методично правильне застосування діяльнісного методу і прийомів роботи з розвитку загальнонавчальних умінь у початковій школі розвивають не тільки навчальну діяльність учнів, але і підвищують якість знань, так як характерною рисою технології діяльнісного методу навчання в освітньому процесі є здатність учня проектувати майбутню діяльність, бути її суб'єктом.

Діяльнісний метод навчання молодших школярів, знімає в учнів страх перед помилкою, вчить сприймати невдачу не як трагедію, а як сигнал для її виправлення.

Такий підхід до вирішення проблем, особливо у важких ситуаціях, необхідний і в житті: у разі невдачі не впадати в зневіру, а шукати і знаходити конструктивний шлях вирішення проблеми [5, с. 240].

Література

1. Бех І. Д. Духовні цінності розвитку особистості // Педагогіка і психологія. – 1997. - №4. – С. 124 – 129.
2. Горгош Л.І. Інтеграція традиційних та інноваційних технологій в навчально-виховному процесі початкової школи // Розкази онуку – 2009 - №1-2. – С.4-8.
3. Державний стандарт початкової освіти.- К.: 2004.- 26 с.
4. Дідик О. В. Компетентнісно орієнтовне навчання // Х.: Основа. – 2010.С.121
5. Інноваційні технології навчання в початковій школі / Упорядники: В. П. Телячук, О. В. Лесіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 240 с.

Буткєєва Н.А.,
вчитель основ здоров'я
Криворізька гімназія № 56
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Кожухарь І.О.,
вчитель історії
Криворізька гімназія № 56
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

РОЗРОБКА ВИХОВНОГО ЗАХОДУ: ЗАСІДАННЯ ДИСКУСІЙНОГО КЛУБУ «СУЧАСНИЙ ПІДЛІТОК: ЯКИЙ ВІН?»

Мета: Поглиблювати знання учнів про людину, а, саме – підлітків, яким важливо оцінити себе і своє місце у світі; розвивати вміння критично мислити та висловлювати власні судження; виховувати повагу до оточуючих та суспільства.

Обладнання: мультимедійний супровід, роздатковий матеріал.

Тип заходу: дискусійний клуб.

Хід заходу

Перший вчитель: Добрий день діти та присутні. Сьогодні у нас незвичайна зустріч.

Другий вчитель: Ми хочемо занурити вас у проблему: який він, сучасний підліток?

Перший вчитель: Що характеризує сучасного підлітка? (відповіді учнів).

Другий вчитель: Зрозуміло, що це питання багатогранне і висвітлити всі аспекти та дати на них відповіді бракує часу.

Перший вчитель: Але, принаймні, разом з вами спробуємо це зробити.

Другий вчитель: Людина завжди намагається вслухатися і вдивитися в себе. Зрозуміти себе й інших, почути голос власного сумління, намагається замислюватися над своїми почуттями, над тим, що означає: «жити».

Перший вчитель: Відомо, що людина на планеті – найцінніший скарб. Кожен із вас – особистість і, саме такої людини як ви, більше на цій землі нема і не буде.

Другий вчитель: Ти знаєш, що ти людина?

Ти знаєш про це, чи ні?

Перший вчитель: Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої – одні.

Другий вчитель: Упродовж свого життя людина стикається з потребою бути серед людей, взаємодіяти з ними, тобто, входити в систему міжособистісних відносин.

Перший вчитель: Людина сама творить себе, робить своє життя унікальним і неповторним, вдосконалюючи своє вміння орієнтуватися в світі соціальних взаємодій і самій будувати цей світ.

Другий вчитель: Отже, сучасний підліток, який він? (У вас на столах є стікери. Напишіть будь ласка, що ви очкуєте від зустрічі сьогодні та прикріпіть їх на планшетах).

Перший вчитель: Особистість підлітка – доволі складний феномен. Підлітки і дорослі люди живуть, так би мовити, у різних часових вимірах.

Другий вчитель: А, звідси, розбіжності в оцінюванні однакових подій, явищ, питань (з приводу одягу, зачіски, моди та інше). Підлітки не завжди спроможні усвідомити зміст тих змін, що відбуваються з ними.

Перший вчитель: Як допомогти собі? Як стати сучасним?

Другий вчитель: Усім відоме прислів'я: здоров'я не купиш ні за які гроші. І це дійсно так. А щоби бути здоровим, що треба? (відповіді учнів).

Спорт.

Перший вчитель: Дійсно, заняття спортом у вільний час не тільки розвивають у вас певні якості, але й організовують, надають впевненість у своїх діях і в своїй компетентності. Це не тільки дозволяє бути здоровішими, але й робить тінейджерів щасливішими, ніж їх однолітки, що не займаються спортом.

Другий вчитель: Вам необхідно займатися спортом, оскільки це дарує відчуття здоров'я і задоволення життям. Беріть участь у командних видах спорту, що посилюють дружні зв'язки між дітьми.

Перший вчитель: До речі, які ви знаєте командні види спорту? (відповіді учнів).

Другий вчитель: Я із задоволенням сьогодні хочу представити вам вчителів, що мають високі спортивні досягнення, відзначені нагородами та спортивними званнями.

Перший вчитель: Майстер спорту міжнародного класу з пауерліфтингу [прізвище]¹. Кандидат в майстри спорту з легкої атлетики (зі спринту) [прізвище]. До речі, наш вчитель має перший розряд із стрибків на лижах.

Кандидат у майстри спорту з волейболу [прізвище].

Другий вчитель: Шановний (ім'я), розкажіть нам будь ласка, як спорт допоміг вам у житті, сприяв вашому становленню як людини та особистості?

Розповідь.

Перший вчитель: Хочу запитати і всім буде цікаво це знати: з чого у вас починається кожен день? (Розповідь: Звичайно з ранкової зарядки).

Другий вчитель: Просимо вас показати вправи сучасної ранкової зарядки. Дякуємо.

Демонстрація фізичних вправ.

Перший вчитель: Шановна [другий вчитель], дозвольте запитати у вас: яке місце в нашій гімназії є улюбленим для дітей, окрім спортивної зали?

Харчування.

Другий вчитель: Відповідь доволі проста: це – їдальня.

Перший вчитель: Сучасна людина багато уваги приділяє здоровому, збалансованому харчуванню. Медики наголошують, що незбалансоване харчування призводить до падіння працездатності, погіршення зору та пам'яті, апатії, дисгармонії із зовнішнім світом і самим собою.

Другий вчитель: Отже, основне правило здорового харчування для вас, діти, це споживання збалансованої їжі, збагаченої живильними речовинами.

Перший вчитель: На нашій зустрічі присутня головна людина, що забезпечує харчування в гімназії, це шеф-кухарка та завідувачка нашою їдальнею [ім'я особи]. Надаємо їй слово.

Другий вчитель: Усе, що ви робите, потребує витрати енергії. Навіть коли лежиш, енергія витрачається на роботу серця, дихання, перетравлювання їжі.

Перший вчитель: Витрачену енергію необхідно поповнювати. Отже, їжа, що споживається, має бути енергетично цінною, достатньо калорійною.

Другий вчитель: Відомо, що у середньому за добу 11-13 річні дівчатка витрачають майже 2500 кілокалорій, а хлопчики 2700.

Перший вчитель: Наші учні підготували проект, метою якого було з'ясувати скільки кілокалорій споживають в якості їжі діти на добу. Учасники проекту взяли шкільне меню і підрахували це.

Захист проекту.

Другий вчитель: Можемо зробити висновок, що їжа, яку отримують наші підлітки, достатньо поживна і калорійна.

Мода.

Перший вчитель: Сучасний підліток багато уваги приділяє власній зовнішності. Роздивляється себе у дзеркалі, розмірковує, що сьогодні одягнути, яку зробити зачіску.

Другий вчитель: Дитяча мода в Україні і світі багатогранна та різноманітна. Сучасні дизайнери розробляють нові колекції різних стилів і напрямків. Проте, не все, що пропонує дизайнерська мода, приймають без змін наші підлітки.

Перший вчитель: Якщо раніше моду одягатися підлітку диктували батьки, громадська думка, вчителі, то сьогодні ситуація кардинально змінилася і підліткова мода формується під впливом особистих якостей і пристрастей підлітка.

Другий вчитель: Індустрія моди набирає обертів. Телебачення, реклама, шоу-бізнес пропагують образи ідеальних хлопців та дівчат і тисячі товарів та послуг які, начебто, допомагають кожному наблизитися до омріяного образу.

Перший вчитель: Та чи варто сліпо гнатися за модою? По-перше, так ти завжди ризикуєш «на 5 хвилин спізнитися».

Другий вчитель: По-друге, який сенс надягати ультрамодну річ, якщо вона тобі не пасує.

Перший вчитель: По-третє, гонитва за модою вимагає значних витрат.

Другий вчитель: Щоби простіше було орієнтуватися в новинках моди, вивчить пропозиції. Запрошуємо до нас представників Міжрегіонального центру професійної підготовки робітничих кадрів. Вони нам покажуть сучасні моделі (показ моделей одягу).

Перший вчитель: Звичайно, завершенням образу гарно одягненого підлітка є його зачіска. (демонстрація зачісок).

Інтелектуальні конкурси.

Другий вчитель: Дякуємо шановним гостям за чудову презентацію.

Перший вчитель: Як то кажуть в народі, зустрічають по одязі, а проводжають по розуму. Бути розумним – модно. В Україні багато геніальних винаходів зроблені вашими однолітками. Гімназисти підготували повідомлення про дітей, що зробили винаходи.

Повідомлення дітей про винаходи:

- 12-річний Максим Лема зі Львова створив робота, що виконує функції інженерів. Робот сканує приміщення, заміряє площу за допомогою радіосигналу та передає дані на комп'ютер.

- 13-річний школяр Дмитро Резніков зробив унікальну зубну щітку для космонавтів на орбітальній станції. Завданням було дотримання гігієни в умовах дефіциту води.

- 16-річний житомирянин Вадим Хоміч винайшов прилад, що блокує автомобіль, якщо в ньому сидить водій в нетверезому стані.

- Андрій Пирог (учень 11 класу Криворізької Центрально-Міської гімназії) та Михайло Хараджян (учень 9 класу Криворізького Центрального-Міського ліцею) створили гаджет для людей з вадами зору. Його надягають на голову. Коли незряча людина наближається до перешкоди, датчик починає розпізнавати її та подає сигнал на вібромотор.

- Катерина Малкіна, 14 років, створила вражаючий винахід, щоб за допомогою певного виду личинок перетравлювати поліетилен. 100 личинок за день з'їдають 1,7 грами поліетилену, а природі щоби переробити такий пакет знадобиться більше 100 років.

Усі люди народжуються талановитими, але дуже важливо розкрити усі власні можливості. Для того необхідно постійно тренувати свій мозок.

Для тих із вас, хто прагне бути розумним, наші конкурси.

Другий вчитель: Отже, розминка. «Хто швидше»:

- Винагорода, яку вручають переможцеві конкурсу (приз).
- Масове інфекційне захворювання (епідемія).
- Музичний супровід (акомпанемент).
- Льодова гора що плаває в морі (айсберг).
- Слова, що мають протилежне значення (антоніми).
- Завіса з тканини на дверях (порт'єра).
- Певний режим харчування (дієта).
- Відступ у першому рядку тексту (абзац).
- Прохід, прокладений під землею (тунель).
- Особа, що очолює вищий навчальний заклад (ректор).
- Людина, що ставить над усе особисті інтереси (егоїст).
- Слова, різні за звучанням, але близькі за значенням (синоніми).
- Той, хто любить свою Батьківщину (патріот).
- Розмова між двома особами (діалог).

Добре, молодці! Далі.

Другий вчитель: Таблиця Шульте (знайти числа у правильному порядку, хто швидше). Позначаємо фломастером.

Перший вчитель: Вправа «Кажі протилежне»: веселий, твердий, порожній, товстий, легкий, ледачий, білий, твердий, злий, день, перший, початок, світлий.

Другий вчитель: Вправа «Утвори нові слова» (з кожного слова візьми тільки другий склад і запиши нове слово):

Болото, контора – лото.

Овочі, корова, глина – ворона.

Осока, коровай, рука – сорока.

Будинок, витинанка, спина – дитина.

З кожного слова взяти останній склад

Насос, гуска – соска.

Курка, нора, диван – караван.

Молоко, відро, картина – корона.

Гума, орли, вікторина – малина.

Хата, шаурма, гора – Тамара.

Перший вчитель: Назви предмети в цій кімнаті, назва яких починається на літеру «С».

Другий вчитель: Вправа «Синоптик». Умова: якщо опівночі йде дощ, чи можна очікувати, що через 72 години буде сонячна погода? Відповідь: ні. За 72 годин знов буде північ.

Перший вчитель: Вправа «Загадкове число». Визначте, що це за число, якщо відомо що воно тризначне і складається з цифр, які зліва направо збільшуються, якщо тризначне число прочитати, то усі слова в ньому будуть починатися на одну літеру (147).

Другий вчитель: Кухар розрізав палку ковбаси чотирма розрізами. Скільки шматків ковбаси вийшло? (5).

Перший вчитель: Чоловік йшов під дощем без парасолі і головного убору. Коли прийшов додому, не було жодної мокрої волосини. Чи це можливо? (Він лисий).

Другий вчитель: Вправа «Якого числа немає?». Хто швидше (плакати).

Перший вчитель: Вправа «Три не говори». Рахуємо числа, не називаємо число «три» та числа, які діляться на три. Замість числа три, плескаємо в долоні.

Інтерв'ю.

Другий вчитель: Багато людей, що перебувають поруч із нами, досягли успіху в житті завдяки наполегливості у навчанні. Ще із шкільних років вони мали мрію і здійснили її завдяки постійному прагненню вдосконалюватися.

Перший вчитель: Пропонуємо вашій увазі інтерв'ю з директором школи [ім'я особи] (перегляд інтерв'ю).

Другий вчитель представляє інтерв'ю з головним інженером великого металургійного підприємства ПАТ Арселор Міттал.

Перший вчитель: Ось і добігла до кінця наша зустріч. Отже, як ми побачили, сучасний підліток і може і має бути і модним, і спортивним і розумним. В житті має бути місце і навчанню, і спорту і здоровому відпочинку. Бажаємо вам здійснити усі ваші мрії.

Ковальська Г.Є.,
вчитель української мови та літератури
ліцей № 2
м. Копичинці, Тернопільська область, Україна

НАПИСАННЯ ПРИСЛІВНИКІВ РАЗОМ І ЧЕРЕЗ ДЕФІС

Мета. Повторити й поглибити знання учнів про способи творення прислівників; сприяти зміцненню навичок правопису складних прислівників разом і через дефіс; домогтися практичного засвоєння школярами цих правил; формувати загальнопізнавальні вміння правильно писати складні прислівники з вивченою орфограмою, знаходити й виправляти помилки у їх правописі;

розвивати творчі вміння зіставляти, порівнювати, моделювати й конструювати мовні явища та вміння працювати з ПК; удосконалювати навички самостійної роботи та роботи в групах, в тому числі – роботи зі словниками; формувати вміння практичного застосування теоретичних знань, правильного використання їх в усному та писемному мовленні; розвивати зорову й слухову пам'ять учнів; сприяти розвитку логічного й творчого мислення школярів, збагаченню їх лексичного запасу;

за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу сприяти вихованню загальнолюдських цінностей і здорового способу життя.

Тип уроку: урок формування практичних умінь і навичок.

Технології: інтерактивні, здоров'язберігаючі.

Обладнання: підручник, проектор, мультимедійна презентація, комп'ютери, роздавальний матеріал; картки для групової роботи, учнівські презентації – пісні.

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

Добрий день!

Дзвоник нам сигнал вже дав:

Працювати час настав.

Тож і ми усі сідаймо.

Роботу швидко починаймо!

Учні читають вірш у голос:

Коли однакові у нас інтереси:

Любимо спорт чи читаємо пресу.

У групу тоді об'єднаємось ми,

Бо краще гуртом працювати завжди! (Слайд 1)

Як називаються такі вірші? (акровірш)

Ви відгадали слово «КЛУБ».

- Сьогодні урок української мови ми проведемо у клубі.

Лексичне значення слова КЛУБ:

Клуб – громадська організація, що об'єднує людей певного кола, професії для спільного відпочинку, розваг, занять спортом. (Слайд 2)

Для чого призначені клуби? Чи доводилось вам бувати у них? Мабуть, ви були не самі, а з друзями. Тому пропоную вибрати того, з ким ви відвідаєте клуб.

Учні розділяються на пари.

Бажаю вам бути:

У- усміхненими.

К – кмітливими.

Р – рішучими.

А – активними.

І – ініціативними.

Н – наполегливими.

А – артистичними.

Протягом уроку ми будемо користуватися послугами «Інтернет-клубу» і дотримуватися 5 правил:

- Увага;
- Дисципліна;
- Взаємодопомога;
- Згуртованість;
- Швидкість.

II. Перевірка домашнього завдання.

Виконання учнями індивідуальних завдань.

III. Повідомлення теми і мети уроку.

Гра «Передбачення».

На дошці розміщено прислівники. У парах обговоріть, що в них спільного.

Спробуйте за цими прислівниками передбачити, чим ми з вами будемо сьогодні займатися.

По-осінньому	Казна-де	Тихо-тихо	Босоніж
По-перше	Як-небудь	Часто-густо	Чимраз

Слайд 3.

Молодці, ви вірно визначили тему нашого сьогоднішнього уроку.

Оголошення епіграфа уроку:

Головним скарбом життя є здоров'я.

І щоб його зберегти, потрібно багато чого знати.

Авіценна (Слайд 4).

IV. Мотивація навчальної діяльності школярів.

На уроці ми вивчимо правила правопису прислівників разом і через дефіс, навчимося використовувати їх на практиці.

А що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

Метод незакінчених речень:

- Сьогодні на уроці я з'ясую...
- Я ознайомлюсь...
- Я навчусь...

V. Актуалізація опорних знань.

Дослідження-спостереження.

Прочитати текст. Назвати прислівники. (Слайд 5)

Грип

Із приходом холодів всі навколо починають говорити про грип, а все тому, що саме взимку трапляються епідемії грипу, які негативно позначаються на здоров'ї дуже багатьох людей.

Грип починається досить інтенсивно і гостро. Основними симптомами захворювання є висока температура тіла, загальна слабкість, біль у суглобах і м'язах, головний біль, біль за грудиною, інтенсивний кашель, нежить.

Лікування грипу необхідно розпочинати негайно, як тільки виникли перші його симптоми.

Вірус грипу досить сильно і різко знижує захисні сили організму. Особливо небезпечний грип для літніх людей, дітей і вагітних жінок.

Для профілактики захворювання дуже важливо, по-перше, постійно проводити зміцнення імунітету, по-друге, дотримуватися повноцінного та збалансованого харчування, по-третє, вести здоровий спосіб життя.

Проблемне питання:

Чи потрібно бережливо ставитися до свого здоров'я?

VI. Сприйняття й засвоєння учнями навчального матеріалу.

Робота в парах. Опрацювання теоретичного матеріалу підручника (§39)

Робота із таблицею

Через дефіс пишуться прислівники		
Із префіксом по- і суфіксами -е, -и, -ому, -ему (-єму)	Із частками казна-, хтозна-, бозна-, будь-, -небудь, -таки, -от	Утворені повторенням однакових, синонімічних чи антонімічних слів
По-друге, по-нашому, по-англійськи, а також прислівник по-латині	Казна-коли, бозна-де, будь-як, як-небудь	Ледве-ледве, тишком-нишком, не сьогодні-завтра

Моделювання синтаксичних одиниць.

Утворити словосполучення «дієслово + прислівник з префіксом по». Пояснити правопис прислівників через дефіс.

Співати (італійський), пояснити (батьківський), написано (дитячий), попросити (добрий), одягнутися (модний), визнати (чесний), прибрати (хазяйський), думати (свій), захищати (геройський).

Розподільний диктант.

Розподілити прислівники, що пишуться через дефіс, за колонками таблиці відповідно до правил правопису.

Префікс по- суфікси -ому (-ему), -и, -е	Префікси будь-, казна-, хтозна-	Суфікси -небудь, -таки, -то, -от	Складання однакових чи близьких за змістом слів
---	--	---	---

По/азіатськи, по/вашому, десь/то, будь/де, повік/віки, далеко/далеко, по/восьме, казна/звідки, по/давньому, ледве/ледве, так/то, казна/куди, як/небудь, по/доброму, тихо/мирно, навіщо/таки, мало/помалу, по/інакшому, по/козацьки, хтозна/скільки, звідки/таки, хтозна/як, по/своєму.

Дослідження-спостереження.

Записати прислівники. Запам'ятати їх правопис.

Будь-що-будь, віч-на-віч, всього-на-всього, де-не-де, коли-не-коли, пліч-о-пліч, як-не-як.

Пісня про дефіс у прислівниках:

Про прислівники хочем залюбки

Пісеньку заспівати,

Щоби знали те всі школярики,

Пам'ятали. Як їх писати.

Ми через дефіс пишем префікс по

Й вам по-дружньому радим!

Казна-, хтозна-, будь-, -небудь, -от і -то –

Слід через дефіс їх писати.

Десь-то, казна-де і казна-коли,

Хтозна-як і як-небудь...

Чи по-вашому, чи по-нашому,

А дефіс у цих словах треба!

А коли складемо два прислівники

Ми в одне складне слово,

Вірно-вірно знай, добре-добре дбай –

Став дефіс тут обов'язково!

5.Ну а віч-на-віч, всього-на-всього,

Як-не-як і пліч-о-пліч –

Тут дефіса вже мало одного,

Став іще один дефіс в поміч!

Два останні рядки кожної строфи повторюються двічі.

Учнівська презентація.

Робота з таблицею.

Разом пишуться прислівники	
Поєднанням прийменника з іменником	уголос, навесні
Поєднанням прийменника з прислівником	позавчора, наскрізь
Поєднанням прийменника з прикметником	зрідка, нашвидку
Поєднанням прийменника з числівником	поодинці, удвоє
Поєднанням кількох прийменників з будь-якою частиною мови	попідвіконню, спідлоба
Поєднанням кількох основ	Мимоволі, ліворуч
За допомогою часток аби-, ані-, де-, чи-, що-, як-, -сь і будь-якої частини мови	Абияк, анітрохи, декуди, чимало, щодня, кудись, якнайдовше

Слайд 6.

Лінгвістична гра «Добери синонім»

До поданих сполучень слів дібрати з довідки прислівники-синоніми. Пояснити, яким способом вони утворені.

На босу ногу, ненароком, по дорозі, дедалі, з власної волі, справа, похапки, зліва, навзнаки, заразом, проти волі, будь-коли.

Довідка: мимохіть, водночас, босоніж, нашвидкуруч, повсякчас, чимраз, мимохідь, праворуч, самохіть, горілиць, силоміць, ліворуч.

Три – чотири прислівники ввести в самостійно складені речення.

Робота в парах. Складіть 3-4 правила роботи в мережі Інтернет, використовуючи прислівники.

Зверніть увагу! На правопис і наголошення слів: дарма що, поки що, тільки що, хіба що, чи що.

Запам'ятайте наголос у прислівниках: босоніж, горілиць, навзнаки, заразом, водночас. Зробити фонетичний розбір одного з них.

Руханка:

Щоб ніколи не хворіти,

Треба вправи нам робити.

Із-за парт швиденько встали,

Спинки гарно розрівняли,

На носочки піднялись

І ліворуч повернулись.

Руки разом опустили

І швидесенько присіли.

Потім встали, руки в боки,

Всі красиво робим кроки.

Назад – вперед прогнулись добре.

Ми не будемо мати хвороби.

Пісня про написання прислівників разом:

Як займенник вивчали, ми частки зустрічали,

Які пишуться разом завжди.

Дехто, дещо, абихто –

Написати потрібно

Тільки разом, це знаємо ми.

Приспів: А сьогодні пригадати треба знову ці частки,

Щоб нам більше з'ясувати про прислівники. (двічі)

Абиде і чимало, анітрохи, дедалі

І щоразу, щосили, щодня

Треба разом писати, треба запам'ятати

На відмінно, а не абияк!

Приспів: У правописі чимало різних правил нелегких,

Але це нас не злякало, ми заучим їх. (двічі)

Учнівська презентація.

Логічний диктант.

До сталих виразів дібрати й записати прислівники-відповідники, знімаючи ризик.

На всі заставки, скільки є сили, де припало, на живу нитку, жодним способом, з бігом часу, страшне діло скільки, правду кажучи, жодною мірою.

Довідка: аби/як, що/духу, де/далі, чи/мало, аби/де, що/сили, ані/трохи, що/правда, ані/як.

Дослідження-зіставлення.

Списати, розкриваючи дужки. Порівняти написання співзвучних слів. Зробити висновок про правопис прислівників із префіксом по- й однозвучних прикметників і числівників із прийменником по. Свої міркування звірити з теоретичним матеріалом підручника (ст. 141).

Мисливець ішов (по)лисячому сліду. — Він дивився на їжу (по)лисячому. Пташки защебетали вже (по)весняному. — (По)весняному небі пролетіли перші ластівки.

Індивідуальна робота.

Сильніші учні складають речення із співзвучними словами, слабші списують речення, розкриваючи дужки.

Підписати зошит (по)шкільному. — (По) шкільному подвір'ї розбіглися школярі.

Якщо (на)пам'ять не покладаєшся, запиши. — Завчили правило (на)пам'ять.

Вилийте воду не (в)перше, а (в)друге відро. — (В)перше познайомилися давно, а тепер зустрілися (в)друге.

Пташки защебетали вже (по)весняному. — (По)весняному небі пролітали перші ластівки.

Дослідження-відновлення.

Утворити складні прислівники поєднанням прийменника із самостійними частинами мови. Записати, підкреслити орфограму.

У(зима), в(літо), з(бік), на(зустріч), о(північ), у(гора), на(сила), в(ручний), на(четверо), на(що), в(ранок), на(двоє), на(швидкий), с(повний), с(перший), по(маленький), за(новий), до(купа), на(весна), над(вечір), до(низ), в(другий), по(малий), з(легкий), до(голий), по(рука), на(показ)

VII. Закріплення вивченого матеріалу.

«Метелик».

Розподіліть прислівники у формі метелика відповідно до написання разом чи окремо з компонентом що.

У колонці, де прислівники написані разом, підкресливши кожен п'яту літеру, прочитаєте фольклорний жанр.

Хіба(що), (що)секунди, чи(що), (що)правда, дарма(що), поки(що), (що)року, тільки(що), (що)квартала, (що)разу.

Самостійна робота.

- Виписати прислівники: варіант 1 — утворені сполученням прийменника з прислівником; варіант 2 — прийменника з іменником; варіант 3 — прийменника з прикметником; варіант 4 — прийменника з числівником; варіант 5 — прийменника із займенником. Пояснити правопис.

На/приклад, у/день, на/багато, в/нічию, в/третє, с/проста, на/вічно, до/тепер, на/певне, у/п'яте, в/тім, на/віки, на/скрізь, на/що, на/четверо, у/ночі, за/одно, по/одинці, на/віщо, по/декуди, з/низу, в/рівень, за/довго, з/гарячу, за/видна, с/проста, на/початку, на/скрізь, у/голос, на/троє.

VIII. Підсумок уроку. Оцінювання.

1. Які прислівники пишуться через дефіс? Навести приклади.
2. Назвати істотні ознаки прислівників, що пишуться разом.
3. Навести приклади прислівників, які за звучанням збігаються зі сполученнями іменників, прикметників чи числівників з прийменниками. Чи однакове написання цих співзвучних слів?

Вправа «Літературна морока».

Знайдіть другу половину прислів'я.

Здоров'я –

було б здоров'я.

Світ великий –

як готові гроші.

Ліпше здоров'я,

половина здоров'я.

Весела думка -

це найбільший скарб.

Проблемне питання?

А чи потрібно бережливо ставитися до свого здоров'я? Який ви зробили висновок із сьогоднішнього уроку?

IX. Домашнє завдання.

1. Опрацювати §-39, ст. 137-138. Виконати вправи 394-397.

2. Індивідуальні диференційовані завдання:

I група. Скласти діалог на лінгвістичну тему «Я знаю прислівник».

II група. Ввести подані слова в самостійно складені речення. Пояснити їх правопис.

- По-вашому — по вашому; по-восьме — по восьме; по-домашньому — по домашньому.

- Пояснити, чому подані пари спільнокореневих слів пишуться по-різному.

Попросту — по-простому,
порізно — по-різному.

III група. Виписати із творів художньої літератури 5 речень із прислівниками, які пишуться через дефіс, разом. Зробити їх морфологічний розбір.

Данюк А.О.,
викладач української мови та літератури
Дніпровський фаховий коледж
будівельно-монтажних технологій та архітектури
м. Дніпро, Дніпропетровська область, Україна

СПЕЦИФІКА ХАРАКТЕРОТВОРЕННЯ У РОМАНІ В. ПІДМОГИЛЬНОГО «МІСТО»

У статті запропоновано варіант конспекту заняття з української літератури за романом Валер'яна Підмогильного «Місто» для студентів II курсу закладів фахової передвищої освіти.

Ключові слова: маргінальність, урбаністичний роман, екзистенціалізм, інтерпретація, прототип, характер, художній образ.

Мета: визначити місце роману «Місто» в літературному процесі 20-х рр.; здійснити детальний ідейно-художній аналіз твору; дослідити особливості жанру та художньої організації твору, визначити засоби характеротворення героїв; простежити еволюцію внутрішнього світу головного героя – Степана Радченка; навчитися застосовувати технологію SWOT-аналізу під час складання характеристики героїв; виробити навички критичного мислення в ході пошуково-дослідницької роботи, порівняння та узагальнення вивченого; виховувати патріотичні почуття, повагу до творчості письменника, естетику, моральні цінності.

Обладнання: портрет Валер'яна Підмогильного, виставка малюнків до твору, виставка прозових творів письменника, фото сучасного Києва, роздатковий матеріал для SWOT-аналізу, мультимедійна дошка.

Тип заняття: комбіноване.

Форми роботи: презентація, робота в групах із застосуванням SWOT-аналізу, метод «Мікрофон», самостійна пошукова робота учнів.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Повідомлення теми, мети заняття. Мотивація навчальної діяльності.

Вступне слово вчителя.

«Він ступав поволі, з гідністю, високо піднісши голову, втупивши очі в осяяний сонцем просвіт дерев. Почув, як перебігає по його тілу трепет, той холодний трепет, що його дає безмежне щастя. Він не помічав нікого. Він думав тільки про себе. Підійшовши до порога, він побачив густий натовп, темний, галасливий натовп, що зібрався тут для нього – для Жоржа Дю Руа.

Весь Париж із заздрістю дивився на нього», – саме так описав остаточне підкорення міста Парижа аморальним і нахабним пройдисвітом Жоржем Дю Руа у своєму романі «Любий друг» Гі де Мопассан. А український читач зміг познайомитися з образом безпринципного шукача легкої наживи, породженням своєї епохи завдяки перекладам найбільш інтелігентного, на думку публіциста Юрія Смолича, письменника Валеріана Підмогильного.

Так, численним перекладам В. Підмогильного пощастило більше, ніж власним творам письменника. Перші друкувалися в 30-ті, 50-ті роки, щоправда без зазначення імені перекладача. Блискучо знаючи французьку літературу, В. Підмогильний не міг не перейнятися її поетикою, не захопитися темами, проблемами, висвітленими у світовій літературі. Тож не дивно, що в 1927 році з'являється твір, у якому В. Підмогильний, як і Мопассан, звертається до актуального на той час світового мотиву – підкорення людиною міста. Головний герой роману «Місто», що є сьогодні об'єктом вивчення для нас стверджує: «Не ненавидіти треба місто, а здобути», а виправдана його думка або ні, ми сьогодні дізнаємося.

Робота з епіграфами твору.

Учитель: Як ви розумієте епіграфи до роману «Місто»?

Зробіть позначку в картці.

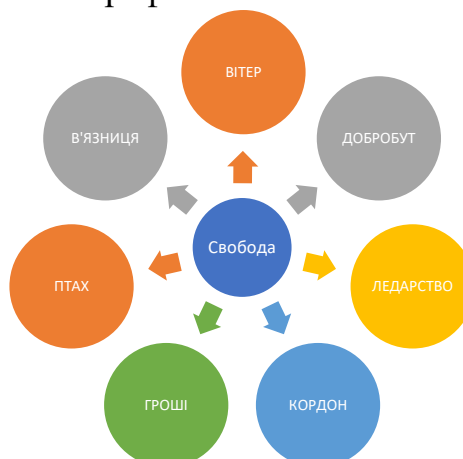
Зразок картки:

	Прочитав і не зрозумів.
	Прочитав і зрозумів.
	Прочитав і зрозумів навіть те, що не написано.

Аналізуючи вислів із Талмуда, доходимо висновку: в кожній людині є щось від тварини та янгола, проте лише від неї самої залежить, що переважить. І тільки споконвічна боротьба людини за чистоту своєї душі робить її подібною до янгола. У праці «По той бік добра і зла» Ф. Ніцше, наголошуючи на амбівалентній природі особистості, зазначав: «В людині тварина і творець з'єднані воєдино: в людині є матеріал, уламок, глина, бруд, безглуздя, хаос: але в людині також і творець, вершитель, твердість молота, божественний глядач і сьомий день...»

Метод асоціацій.

Аналізуємо другий епіграф.

Висновок: абсолютно вільною людина не може бути. В її житті є певні «кордони»: людські стосунки, зобов'язання, необхідність працювати, потреби тіла тощо.

Учитель: Спробуємо дослідити твір у трьох аспектах: фактуальному, концептуальному та образному.

Фактуальний	Концептуальний	Образний
Місце, час дії, сюжет	Відображення світогляду автора, порушені проблеми	Зміст твору, що реалізується через образи персонажів та обставин.

III. Пошуково-дослідницька робота.

Робота в групах (презентація роботи кожної групи).

I група (аналіз фактуального аспекту).

Місце і час у творі яскраво визначені. З перших сторінок з боку Дніпра перед нами постає Київ. А далі – описи вулиць, завулків, парків, Дніпра, пляжів, університету, академії, багатьох історичних та архітектурних пам'ятників промовисто свідчать про це. В. Підмогильний старанно зафіксував усе чарівне й огидне, здорове і гниле, моральне й аморальне в житті нашої столиці 20-х років XX століття. У романі з надзвичайною уважністю зафіксовано в типових рисах культурне, студентське, академічне й літературне життя киян і Києва.

В. Підмогильний подає образ метушливого, байдужого міста, яке морально тисне на особистість, знеособлюючи її, вписуючи в натовп або викидаючи із загального потоку життя: «Місто шуміло й хвилювалось, кипіло й реготалось. Життя виштовхувало на вулиці тисячі, десятки тисяч людей, котрі бігли, метушилися, щось думали, обмірковували, сміялися, плакали, сподівалися і, нарешті, помирали».

По-різному літературознавці оцінювали значення образу міста у творі Підмогильного. Деякі, зокрема Андрій Музичний, звинувачував автора у «ворожому ставленні до міста». А ось Григорій Костюк вважав, що у творі яскраво передано «описи знайомих колись і вже, можливо, призабутих вулиць, завулків, парків, Дніпра, пляжів, університету, академії, багатьох історичних та архітектурних пам'ятників».

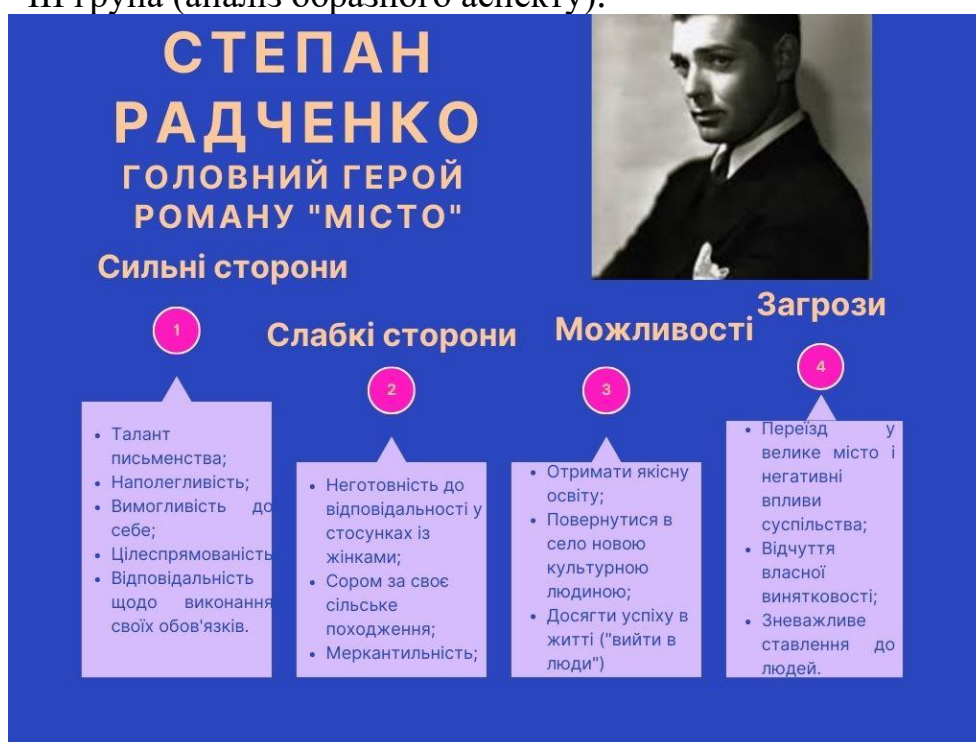
Відтворені в легкому іронічному плані літературні вечірки, що їх систематично влаштовувала Культкомісія Місцевкому ВУАН у малій залі Національної бібліотеки, подана характеристика тогочасних літературних угруповань і трохи шаржові образи тогочасних літераторів і критиків (наприклад, в образі критика Михайла Світозарова читач легко впізнає Миколу Зерова). Збірний тип поета Вигорського дає дуже багато для пізнання думок і настроїв тогочасного київського літературного Олімпу. Сюжет твору нескладний. Це історія перебування в місті вихідця із села – Степана Радченка. Він із нікому невідомого сільського хлопця поступово вибивається на вершини літературної слави. Цей «селюк з жадобою неофіта пізнав до кінця всі ступені безглузлого життя того хвилюючого видава, що зветься містом».

II група (аналіз концептуального аспекту).

Ще у попередньому творі, повісті «Третя революція», В. Підмогильний вустами старого революціонера проголосив: «Людськість хитається між дикунством і культурою. А їх треба поєднати, а не протиставити!». Культура ж – це місто. Пояснюючи задум роману «Місто», автор зауважив, що прагне «показати людей і ідеї нашого часу в їхніх сутичках і перетворенні». Та проблеми твору значно ширші:

- село і місто;
- добро і зло;
- прогрес і регрес;
- освіта і неосвіченість;
- шляхетність і непорядність;
- любов і ненависть.

III група (аналіз образного аспекту).

ЗОСЬКА ГОЛУБОВСЬКА

Рита

СИЛЬНІ СТОРОНИ

Талановита, яскрава, загадкова

СЛАБКІ СТОРОНИ

Легковажна

МОЖЛИВОСТІ

Здобути світову славу

ЗАГРОЗИ

Може стати наступною жертвою Степана Радченка

ОБРАЗ

Тамари Василівни Гнідої ("Мусіньки")

S Сильні сторони Зразкова дружина; Гарна мати; Чудова домогосподарка	W Слабкі сторони Нереалізована; Нещаслива в особистому житті	O Можливості Покинути чоловіка і сина; Залишити все, як є; Відчути себе коханою	T Загрози Ненавість чоловіка та сина через її зраду; Нещасливе життя до кінця її днів
--	--	---	---

IV. Рефлексійно-оцінювальний етап.

Бліц-опитування (робота в групах).

Запитання до першої групи:

Степан Радченко і місто
1. Хто він – цей енергійний юнак, що приїхав до Києва? 2. У нього є мета в житті? Чи змінюється вона під час перебування в місті? 3. Як Степан відчуває життя? Чому він самотній у натовпі? 4. Степан підкорив місто чи став його жертвою?

Запитання до другої групи:

Степан Радченко та його жінки
1. Який шлях самоствердження долає Степан? 2. Яку роль відіграють жінки в його житті? 3. Чи щасливий Степан хоча б із однією з них? Він здатен любити? 4. Чим, на вашу думку, скінчиться остання любовна пригода Радченка, і чи остання вона?

Запитання до третьої групи:

Степан Радченко і коло літераторів
1. Чи вдалося Степанові реалізувати свій творчий потенціал? 2. Чого він прагне? Яке значення для нього має кар'єра? 3. Чому Степан не має друзів? 4. Степан Радченко – соцреаліст чи модерніст?

V. Підбиття підсумків.

Слово вчителя.

У романі «Місто» В. Підмогильний із властивою йому схильністю психологічного аналізу звертається до теми змалювання внутрішнього світу людини. Протягом заняття ви намагалися довести новаторство письменника, показати способи характеротворення персонажів роману. Підсумувати ваші дослідження хотілося б словами Р. Мовчан, яка зазначала: «Підмогильний зробив значний внесок у розвиток національної літератури, який полягав насамперед у його намаганні пізнати модерну українську людину, свого сучасника – типового вихідця з села, простежити і проаналізувати його поведінку в нових суспільних умовах, які виявились екзистенційно випробувальними». І йому це блискуче вдалося.

VI. Оцінювання роботи здобувачів освіти та повідомлення домашнього завдання.

Трифорова О.В.,

заступник директора з навчально-виховної роботи

Київська інженерна гімназія

м. Київ, Київська область, Україна

УРОК НА ТЕМУ: «ХІМІЧНІ РІВНЯННЯ»

Мета уроку: поглибити і розширити знання учнів про хімічні реакції; продовжити формування поняття про хімічне рівняння як умовне зображення хімічної реакції; формувати вміння і навички складання рівнянь хімічної реакції.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: Періодична система хімічних елементів Д.І. Менделєєва.

Структура уроку:

I. Організаційний етап	1 хв.
II. Перевірка домашнього завдання	4 хв.
III. Актуалізація опорних знань учнів	8 хв.
IV. Оголошення теми та мети уроку	2хв.
V. Вивчення нового матеріалу	15 хв.
VI. Узагальнення та систематизація знань учнів	10 хв.
VII. Домашнє завдання	2 хв.
VIII. Підведення підсумків уроку	3 хв.

Хід уроку

I. Організаційний етап.

Привітання, перевірки готовності учнів до уроку.

II. Перевірка домашнього завдання.

Формувальне опитування.

➤ Сформуйте закон збереження маси речовини. (Маса речовини, що вступила в хімічну реакцію, дорівнює масі речовини, що утворилася в результаті реакції).

➤ Коли і ким був відкритий цей закон? (1748 р. М. Ломоносовим, 1789 р. А. Лавуазьє).

Розв'язування задач.

№ 1. При розкладанні води під дією електричного струму утворилось 0,6 г водню та 4,8 г кисню. Яка маса води, що розклалась?

№ 2. Визначте масу кальцій оксиду, що утворюється при взаємодії 4,43 г кисню та 7,57 г кальцію.

III. Актуалізація опорних знань учнів.

Розповідь учителя з елементами бесіди.

➤ У чому полягає сутність хімічної реакції з погляду закону?

➤ Що відбувається з атомами під час хімічної реакції?

➤ Що таке хімічна реакція?

Хімічна реакція відбувається тоді, коли одні речовини перетворюються на нові. Щоб це відбулося, необхідно розірвати зв'язки між атомами і молекулами і переформувати їх іншим чином. Ці зв'язки можуть бути

міцними, нові речовини (продукти) мають властивості, відмінні від властивостей початкових речовин (реагентів). Хімічні реакції відбуваються не лише в лабораторних умовах, вони відбуваються всюди, наприклад, коли іржавіють автомашини або коли готують їжу.

Суть хімічних процесів полягає в перегрупуванні атомів, які містяться у складі різних речовин.

Пригадаймо, що записувати хімічну реакцію можна по-різному. Наприклад: цинк + сірка $\rightarrow$ цинк сульфід. Але такий запис не вказує хімічний склад реагентів і продуктів. Тому існує інший запис хімічної реакції, де замість назви речовин містяться хімічні формули: $\text{Zn} + \text{S} \rightarrow \text{ZnS}$.

IV. Оголошення теми та мети уроку.

V. Вивчення нового матеріалу.

Вчитель: Схема реакції є тільки її якісною характеристикою. Кількісний бік реакції відображає закон збереження маси. Відповідно до закону число атомів різних елементів до хімічної реакції дорівнює числу атомів елементів після реакції. Це має бути відображено в схемі хімічної реакції, тоді вона стає хімічним рівнянням. Число атомів зрівнюють за допомогою коефіцієнтів.

Рівняння хімічної реакції – це умовний запис хімічної реакції за допомогою хімічних формул та коефіцієнтів.

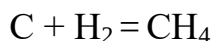
Пригадаємо:

➤ Що таке коефіцієнт? (число перед хімічною формулою, що показує кількість молекул речовини).

➤ Що таке хімічна формула? (умовний запис складу речовин за допомогою хімічних знаків та індексів).

➤ Що таке індекс? (число, яке показує кількість атомів, що входять до складу речовини).

Розглянемо, рівняння реакцій утворення бінарних сполук із простих речовин. Складемо, наприклад, рівняння реакції утворення метану CH_4 , - основного компоненту природного газу. Метан складається з атомів Карбону та Гідрогену. Отже, для його добування необхідні прості речовини, одна з яких складається з атомів Карбону (вугілля C), а друга - з атомів Гідрогену (водень H_2). У лівій частині рівняння записуємо вихідні речовини (реагенти) C і H_2 , а в правій - продукт реакції CH_4 .

Але цей запис ще не є рівнянням реакції - це схема реакції. Для того щоб вона перетворилася на рівняння, необхідно зрівняти число атомів кожного елемента в лівій і правій частинах. Для цього необхідно підібрати коефіцієнти - цифри перед хімічними формулами, які вказують число молекул (атомів). Як видно, у лівій і правій частинах схеми по одному атому Карбону, але в лівій частині два атоми Гідрогену (одна молекула водню), а в правій - чотири атоми (у складі однієї молекули метану). Це суперечить закону збереження маси. Щоб це виправити, перед формулою водню в лівій частині рівняння необхідно поставити коефіцієнт 2:

Тепер в обох частинах рівняння число атомів Гідрогену та Карбону однакове.

VI. Узагальнення та систематизація знань учнів.

Робота біля дошки.

1. Учні за бажанням біля дошки добирають коефіцієнти в хімічних реакціях та читають їх.

$\text{H}_2 + \text{O}_2 \rightarrow \text{H}_2\text{O}_2$	$\text{P} + \text{O}_2 \rightarrow \text{P}_2\text{O}_5$
$\text{Zn} + \text{O}_2 \rightarrow \text{ZnO}$	$\text{FeBr}_3 + \text{Cl}_2 \rightarrow \text{FeCl}_3 + \text{Br}_2$
$\text{Fe} + \text{Cl}_2 \rightarrow \text{FeCl}_3$	$\text{Al}(\text{OH})_3 + \text{HCl} \rightarrow \text{AlCl}_3 + \text{H}_2\text{O}$
$\text{CH}_4 + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$	$\text{H}_2 + \text{F}_2 \rightarrow \text{HF}$
$\text{Pb} + \text{O}_2 \rightarrow \text{PbO}$	$\text{Na} + \text{Br}_2 \rightarrow \text{NaBr}$
$\text{Li} + \text{O}_2 \rightarrow \text{Li}_2\text{O}$	$\text{C}_2\text{H}_2 + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$

2. Запишіть рівняння взаємодії таких простих речовин і доберіть коефіцієнти:

- водень та сірка;
- алюміній та сірка;
- цинк та кисень;
- натрій та сірка;
- магній та бром.

Робота в групах. Доберіть коефіцієнти в рівняннях реакцій.

1 група $\text{CO} + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2$ $\text{NaOH} + \text{Al}_2(\text{SO}_4)_3 \rightarrow \text{Al}(\text{OH})_3 + \text{Na}_2\text{SO}_4$ $\text{KOH} + \text{CuSO}_4 \rightarrow \text{Cu}(\text{OH})_2 + \text{K}_2\text{SO}_4$ $\text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{HNO}_3 \rightarrow \text{Ca}(\text{NO}_3)_2 + \text{H}_2\text{O}$ $\text{CaO} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Ca}(\text{OH})_2$	2 група $\text{Na}_2\text{O} + \text{HNO}_3 \rightarrow \text{NaNO}_3 + \text{H}_2\text{O}$ $\text{C}_2\text{H}_4 + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$ $\text{CuSO}_4 + \text{NaOH} \rightarrow \text{Cu}(\text{OH})_2 + \text{Na}_2\text{SO}_4$ $\text{CuCl}_2 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{CuSO}_4 + \text{HCl}$ $\text{Fe} + \text{O}_2 \rightarrow \text{Fe}_2\text{O}_3$
3 група $\text{CuO} + \text{HCl} \rightarrow \text{CuCl}_2 + \text{H}_2\text{O}$ $\text{H}_2\text{CO}_3 \rightarrow \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$ $\text{Fe}_2\text{O}_3 + \text{Al} \rightarrow \text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}$ $\text{CuO} + \text{H}_2 \rightarrow \text{Cu} + \text{H}_2\text{O}$ $\text{V}_2\text{O}_5 + \text{CO} \rightarrow \text{V} + \text{CO}_2$	4 група $\text{FeCl}_3 + \text{NaOH} \rightarrow \text{Fe}(\text{OH})_3 + \text{NaCl}$ $\text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{HCl} \rightarrow \text{CaCl}_2 + \text{H}_2\text{O}$ $\text{Fe}_2\text{O}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3 + \text{H}_2\text{O}$ $\text{BaCl}_2 + \text{K}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{BaSO}_4 + \text{KCl}$ $\text{Ca} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{H}_2$

VII. Домашнє завдання.

Прочитати параграф підручника.

VIII. Підбиття підсумків уроку.

Рефлексія:

- Що ми вчили на сьогоднішньому уроці?
- Чи досягли ми очікуваних результатів?
- Що сподобалось на уроці?
- Що не сподобалося?

Разгільдєєва Л.В.,
вчитель початкових класів
Марганецький ліцей № 9
м. Марганець, Дніпропетровська область, Україна

УРОК НА ТЕМУ: «НЕЗВИЧАЙНА ШКОЛА В. СУХОМЛИНСЬКОГО. ЩО ТАКЕ ШКОЛА ПІД ГОЛУБИМ НЕБОМ?»

Мета: удосконалювати вміння виразно читати, виділяти основну думку прочитаного; аналізувати текст за запитаннями; розвивати критичне мислення, зв'язне мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати любов до рідної школи, бажання творити добро.

Методичне забезпечення уроку: портрет В. Сухомлинського, книга «Серце віддаю дітям»; тлумачний словник, схеми складання сенкану, слова на картках-блискавках.

Тип уроку: позакласне читання.

Використані методи й прийоми: вправи «Настрій», «Очікування», асоціативний кущ, складання сенкану.

Хід уроку

I. Організація класу.

1. Привітання:

Ось дзвінок нам дав сигнал:

Працювати час настав.

Тож і ми часу не гаймо

І урок наш починаймо.

2. Вправа «Настрій».

- З яким настроєм ви прийшли сьогодні до школи? Покажіть смайликом.

3. Емоційне налаштування.

Добре те, що сонце світить!

Добре те, що віє вітер!

Добре гратися надворі!

Добре вчитися у школі!

Добре плавати в ставку,

Добре те, що я живу!

4. Ознайомлення з планом уроку (на дошці схема уроку в малюнках).

- Розпочати нашу роботу я пропоную зі знайомства з тими завданнями, які чекають на вас сьогодні на уроці. Ми проведемо мовну розминку, ви розкажете про свої очікування, потім ознайомимось з новим твором, проведемо фізкультхвилинку, виконаємо завдання в зошиті, підведемо підсумок нашої роботи і ви отримаєте домашнє завдання.

II. Мовна розминка.

Промовляння чистомовки:

Ина-ина-ина – червона калина.

Ина-ина-ина – мова солов'їна.

Ина-ина-ина – це ж рідна Україна.

Ава-ава-ава – наша це держава.

III. Підготовка до сприйняття нового матеріалу.

1. Бесіда з учнями:

- А чи подобається вам вчитися у школі?
- А хто з вас пам'ятає свій перший день у школі?
- Для чого діти приходять до школи?

2. Складання асоціативного куща «Школа».

Наприклад: Школа –це друзі; вчителі; вона дає знання; навчає вчитися; місце зустрічі з друзями; радість і т.і.

- Послухайте, як звернувся до своїх учнів Учитель вчителів Василь Олександрович Сухомлинський: «Ходімо, діти, до школи, - сказав загадковим голосом учитель і ... попрямував у сад. Так, наша школа буде тут, під голубим небом, на зеленій травиці, під гіллястою грушею. Скинемо ось тут черевички і підемо босі, як звикли ви бігати ціле літо...».

- Вчителі й учні називали школу Сухомлинського Школою під Голубим Небом. Про неї він написав у своїй книзі «Серце віддаю дітям» (показ книги).

IV. Повідомлення теми і мети уроку.

- Отже, діти, тема нашого уроку сьогодні:

«Незвичайна школа. В. Сухомлинський. Що таке Школа під Голубим Небом?»

Завдання нашого уроку (на дошці):

- правильно, швидко, виразно читати, аналізувати прочитане,
- вчитися складати сенкани.

Вправа «Очікування»:

- У вас на партах лежать маленькі сердечка. Напишіть на зворотній стороні свої очікування від сьогоднішнього уроку. А тепер прочитайте свої очікування.

V. Засвоєння нових знань.

- А які твори Василя Сухомлинського ми читали в 2 та 3 класах?

1. Розповідь про В.О. Сухомлинського (перегляд презентації).
2. Читання оповідання вчителем.
3. Перевірка сприйняття тексту.

- Коли ж почала діяти школа під Голубим небом?

4. Словникова робота.

- Прочитайте слова на картках-блискавках (на дошці).

- Як ви зрозуміли слово «столітній», «мерехтить»?

Підберіть до цих слів синоніми: мерехтити – мигтяти, блимати, виблискувати; столітній – сторічний, віковий.

- А хто такий цвіркун?

- Прочитаємо значення цього слова у тлумачному словнику.

5. Самостійне читання твору учнями.

6. Фізхвилинка.

VI. Застосування знань учнів. Робота з текстом оповідання.

1. Вибіркове читання і аналіз змісту:

- Прочитайте, як автор описав вечір.

- Чим діти займалися в Школі під Голубим Небом?
- Які прикметники автор дібрав до іменників «зірочка», «вечір», «звуки», «години», «дуб», «небо». Прочитайте.
- Від чийого імені ведеться розповідь в оповіданні?
- 2. Робота зі схемою « Як написати сенкан?».
- 3. Складання сенкану «Незвичайна школа».

Наприклад:

Незвичайна школа добра, справедлива, весела навчає, поважає, розуміє вчить нас любити рідний край. Школа радості і добра.

VII. Підсумок уроку.

- 1. Бесіда:
 - Чи сподобалася вам школа В. Сухомлинського?
 - Чому вчить дітей вчитель в Школі під Голубим Небом?
 - Чи справдились ваші очікування на уроці?
 - Прикріпіть свої сердечка на дошку біля портрету В. Сухомлинського, якщо ваші очікування справдились.

2. Заключне слово вчителя:

- Школа - це сходинки у ваше майбутнє життя. Її можна порівняти з великою горою. Рік за роком ви будете наближатися до її вершини. Я знаю, що дехто з вас мріє стати вчителем. Тож я вам бажаю, щоб ваша мрія здійснилася.

VIII. Оцінювання учнів.

IX. Домашнє завдання.

- Скласти власну казку (за бажанням).
- Намалювати ілюстрації до оповідання.

Малюга Н.Б.,

вчитель зарубіжної літератури

КЗО СЗШ № 6

м. Дніпро, Дніпропетровська область, Україна

УРОК НА ТЕМУ: «ТРАГЕДІЯ «РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА» У. ШЕКСПІРА. ГУМАНІСТИЧНА ЦІННІСТЬ ТРАГЕДІЇ, ЇЇ ПОПУЛЯРНІСТЬ СЕРЕД РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ»

Мета:

- розкрити гуманістичну думку про велике значення кохання як джерело розвитку і духовного збагачення людини; розвивати естетичні смаки учнів, удосконалювати уміння аналізувати драматичні та музичні твори;
- вчити орієнтуватися у життєвих ситуаціях, оцінювати свої вчинки та дії інших людей;
- виховувати моральну чистоту та здатність до сильних і суворих почуттів.

Тип: застосування знань, умінь, навичок.

Форма проведення: урок-роздум про невмирущу силу кохання з використанням елементів проектних технологій (дослідницькі, пошукові, творчі, рольові та інформаційні технології).

Обладнання: тексти, презентації, портрети, проекти.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Ознайомити учнів з метою, яка поставлена на цьому уроці: через застосування різних проектних технологій довести, що п'єса У. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» несе в собі велику гуманістичну цінність трагедії про «невмирущість силу кохання».

Учні готували свої проекти (міні-проекти) і за такими темами:

- ✓ Я – бібліограф.
- ✓ Я – маркетолог.
- ✓ Я – лінгвіст.
- ✓ Я – поет.
- ✓ Я – полемік.
- ✓ Я – декламатор.
- ✓ Я – театральний критик.
- ✓ Я – художник.
- ✓ Я – турист.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Захист проекту «Я – бібліограф», присвячений життю та діяльності У. Шекспіра.

Перед учнями, які були залучені до цього проекту, було поставлене завдання: скласти кластер.

Складання кластера – виділення смислових одиниць тексту та їх графічне оформлення у формі.

Кластер включає ключові слова, ідеї, подані у логічній послідовності текстових суб'єктів, котрі створюють цілісну картину. Метод «кластера» дозволяє представити на уроці великий обсяг інформації в структурованому і систематизованому вигляді, виявити ключові слова теми. Зупинитися безпосередньо саме на трагедії «Ромео і Джульєтта».

2. Захист міні-проекту «Я – маркетолог».

Маркетолог – це спеціаліст з вивчення смаків покупців і просування товару. Досліджує, яка продукція буде використана великим попитом і чому, оцінює ринок конкретних товарів і послуг.

Завданням цієї групи було, залучити увагу прихильників творчості Шекспіра саме до цієї п'єси, а тим, хто зовсім незнайомих з його творчістю, обов'язково прочитати п'єсу.

Приклади реклами:

Реклама №1. Ви вірите у кохання? Ні? Даремно! Приходьте на відкритий урок з зарубіжної літератури у 8, і ви повірите! Ми вчимо «Ромео і Джульєтта». На вас чекають дива! (По секрету: прийдуть навіть вчителі).

Реклама №2. Кохання Ромео і Джульєтти – нестримне, чисте й героїчне триває лише декілька днів і протистоїть давнім поглядам і відносинам середньовічної заклості, під владою якої перебувають Монтеккі й Капулетті. Це справжній бій за вільне життя й права людини. Трагічна загибель дітей нарешті примирила ворогуючі родини, але якою ціною! Своєю

смертю закохани немовби купують перемогу нового життєвого принципу: миру, дружби, кохання. Горе втрати примушує Монтеккі і Капулетті зрозуміти, що безглуздою ворожнечею вони знищили власне майбутнє. У загибелі закоханих народжується нова істина: людські почуття святіше й значніше за вікові забобони. Так було й так буде завжди, доки живе людина.

Завітайте на урок! Буде дуже цікаво і повчально!

III. Перевірка знання тексту трагедії.

Робота з текстом.

- Де і коли відбувається дія трагедії? (Італія, Верона, XVI століття)
- Через що тужив Ромео? (Через нерозділене кохання до Розаліни)
- За кого батьки хочуть видати заміж Джульєтту? (За Париса)
- Як познайомилися Ромео і Джульєтта? (На балу Капулетті)
- Чому Загинув Тібальт? (Був заколотий Ромео)
- Як Ромео був покараний князем? (Його було вислано з міста)
- Що вирішила зробити Джульєтта, щоб не одружуватися? (Погодилась випити зілля)
- Чому Ромео отруївся? (Через звістку про смерть Джульєтти)
- Що було причиною смерті Ромео і Джульєтти? (Ворожнеча між родинами)
- Як поведуться Монтеккі і Капулетті, дізнавшись про смерть дітей? (Миряться)

IV. Робота над образами головних героїв.

Вчитель: «Ромео і Джульєтта» – одна із найсвітліших і в той же час найтрагічніших історій про кохання у світовій літературі. Головні герої трагедії стали «вічними образами», що уособлюють силу і велич справжнього кохання.

3. Наступний номер проект «Я – лінгвіст».

Творчій групі треба було скласти психологічний портрет героя через знакову систему імені.

ДЖУЛЬЄТТА

Д – довірлива

Ж – життєрадісна

У – упевнена

Л – любляча

Ь

Є – занепокоєна

Т – тактовна

Т – таємнича

А – активна

РОМЕО

Р – рішучий

О – образливий

М – мрійливий

Е – енергійний

О – оптимістичний

4. Наступний міні-проект «Я – поет».

Учасники цього проекту повинні були скласти сенкан до імен головних героїв. Сенкан допомагає узагальнювати інформацію, сформулювати складні ідеї та формувати їх декількома словами. Як правило, на його складання багато часу не потрібно.

План до сенкану:

1 строчка: Тема – іменник.

2 строчка: Опис – 2 прикметника.

3 строчка: Дія – 3 слова (дієслово).

4 строчка: Ставлення – речення 4 слова.

5 строчка: Синонім до першого (одне слово).

Джульєтта:

Юна, мужня.

Кохає, страждає, вмирає.

Втілення добра справедливості й мужності.

Вірна.

Ромео:

Люблячий, добрий.

Кохає, чекає, пропонує.

Вірно кохає свою Джульєтту.

Закоханий.

V. Пояснення нового матеріалу.

Шекспір – один із найвидатніших представників доби Відродження. Доби, яка піднесла людину до рівня самого Бога, відродила новий світогляд – гуманізм. Ми бачимо, що герої Шекспіра діють згідно до своїх переконань, беручи на себе відповідальність за свої вчинки. Для них характерні благородство, чесність, щирість. Вони стають на захист справедливості, честі, гідності, але їм доводиться боротися за утвердження ідеалів добра, долати труднощі, перепони. Заради своїх переконань віддають життя. Але чиста загибель героїв несе в собі оптимістичне ствердження життя.

Скептик – людина, яка до всього відноситься з недовірою, крайнє сумнівається у чому-небудь.

Наступний проект «Я – полемік».

Метою проектів цієї групи є переконати читців, що ця п'єса несе гуманістичний або трагічний фінал.

Виступ прихильників.

Скептик: «Світлий трагізм» фіналу трагедії «Ромео і Джульєтта»
Кохання – одне з найкращих і найглибших людських почуттів, невичерпне та вічне, як саме життя. Його сила облагороджує, робить людину добрішою і кращою, спрямовує на величні справи, героїчні вчинки, а іноді змушує тяжко страждати. А що є в нашій трагедії? Слова, думки, вчинки героїв свідчать про зло, жорстокість, помсту, смерть. Молоде, щире почуття стикається з тим суспільством, яке поділене одвічної ворожнечею двох старовинних феодальних сімей. Ця ворожнеча – зла доля Ромео і Джульєтти, яка призводить їх до смерті. Закохані гинуть, а вороже ставлення до їхнього кохання забирає

у могилу Меркуціо, Тібальта, Паріса. Гинуть п'ятеро молодих здорових людей. Всі вони- жертви ворожнечі між Монтеккі і Капулетті.

Ось ціна непримиренності, спричиненої середньовічними звичаями. Доля карас ненависників коханням та смертю їх дітей. Тож, яким може бути гуманістичний фінал трагедії.

Оптиміст: кохання до Ромео і Джульєтти приходить несподівано, коли у шаленому галопі час раптово зупиняється. Коли в калюжах повсякденного життя відбиваються промені невловимої тріпотливої радості, коли душа спалахує барвистими іскорками мрії кохання. Раптове і несподіване... А за ними надія і натхнення. Ромео і Джульєтту їхнє кохання робить дорослими. Побачивши Джульєтту, Ромео наче відроджується, відчуває, що вона його доля, стає дорослою, зрілою людиною, яка не тільки мрія, але й діє: бориться за своє чисте почуття. Його слова і вчинки сповнені енергії, рішучості, щирості. Джульєтта перетворюється з наївної дівчинки на насильну і впевнену жінку, яка заради кохання готова долати будь-які перепони. Все забуто: й родичі, й минулі обов'язки. Душі героїв розкриті назустріч коханню, щастю. Так, можна погодитись з опонентом, що зла доля закоханих призводить до їх загибелі, але їхня загибель водночас є перемогою, адже припиняє ворожнечу. Кохання не помирає, не розвіюється попелом. Вона живе словом, подихом вітру. Кохання і любов– категорії вічні. Попри всі біди, попри всі катаклізми, у світі володарює чистота, честь, гідність, любов. Ось чому ми можемо говорити про світлий трагізм фіналу.

Висновок:

В трагедії «Ромео і Джульєтта» запеклі вороги Монтеккі і Капулетті над могилою дітей мириться між собою. Це народжує надію, що світ може стати кращим, життя – розумнішим, прихильнішим до людини.

VI. Виразне читання напам'ять.

Проект «Я – декламатор».

Учні, які належать до цієї групи, читають уривки з п'єси на різних мовах та мові оригіналу. Уривки читають під музику Скрябіна «Романс».

VII. Науково-дослідницька робота.

Вчитель: герої загинули, але ми вже не сприймаємо їх представниками двох родин. Вони стають уособленням чистого і вірного кохання, здатного і після їх смерті позитивно впливати на життя інших людей. Образи юних героїв в світовій літературі є вічними образами закоханих, здатних йти до кінця заради утвердження свого права людини. На честь кохання Ромео і Джульєтти складаються пісні, ставляться постанови, присвячуються романи.

Наступні проекти «Я – театральних критик» та «Я – художник».

Метою цих проектів було привести приклади, як ця історія знайшла своє відображення в театрі, кінематографії, та живопису.

Останнім є проект «Я – турист».

Учасникам цього проекту треба було привести приклади того, як у Вероні історія двох закоханих, яку вигадав поет, перетворилася в дійсно існуючу. Показати пам'ятні місця, які пов'язані з героями.

VIII. Висновок.

Кохання – найсвітліше почуття, яке осяває життєвий шлях людини яскравим світлом, дає сили, живить розум, дарує крила.

Вічною темою, наскрізною ниткою проходить воно крізь літературу і мистецтво всіх епох, митці яких намагалися розгадати його дивну таємницю. І кожного разу воно неповторне, єдине, чаруюче, але завжди чисте, прекрасне.

Для героїв трагедії Шекспіра кохання – це спалах, який зайнявшись вогнем, спопелив життя юних закоханих, але дав крила їхнім душам, возвеличив їх над світом.

ІХ. Підсумок уроку.

Робота з картками.

Кожна група учнів, які приймати участь у міні-проектах, отримала картки з питаннями:

- Під час роботи з проектом я дізнався...
- Було цікаво...
- Було важко...
- Я зрозумів, що я можу...
- Я навчився...
- Я зміг...
- Я спробував...
- Сьогодні я дізнався...
- Мене здивувало...
- Цей урок-проект дав мені...

Дубровська О.Б.,

вчитель фізики та інформатики

Криворізька гімназія № 69

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ПЕРЕВЕРНУТЕ НАВЧАННЯ АБО ЯК СПЛАНУВАТИ ВСЕ ІНАКШЕ

На сучасному етапі в освітньому процесі, в умовах Нової української школи, особливої уваги набуває проблема формування самоефективної особистості.

Інформаційний простір сучасної дитини - це дуже динамічне середовище.

Об'єм інформації з кожним роком зростає. І на перше місце в освітній діяльності дитини виступає не здобуття суми знань, а вміння знайти потрібну інформацію та практично її використовувати.

Учителю, в свій час, необхідно формувати в учнів впевненість, що вони самі здатні керувати своїм життям, допомогти навчитись приймати рішення, розвивати в собі сильні особисті якості, справлятися зі стресами, допомогти стати гармонійною особистістю, життєстійкою, самодостатньою та самоефективною, щоб реалізувати власні можливості та відчувати себе щасливою людиною.

Реалізувати вищезазначене хочу запропонувати через сучасну альтернативну технологію «Перевернуте навчання», яка дозволяє значно краще використати інформаційні технології в освітній діяльності, залучити учнів до процесу отримання знань, підготувати здобувачів освіти до самостійного навчання і ще й, що дуже важливо, отримати від цього задоволення. Це можливість отриману інформацію трансформувати з когнітивного рівня на конструктивний, діяльнісний. Ця технологія чудово впроваджується в різних форматах освітньої діяльності, як при звичайному, так і при дистанційному чи змішаному.

Ні для кого не секрет, що технологія «перевернутого навчання» є достатньо молодого і впроваджується в Україні, приблизно, з 2010 року.

Засновником такого відносно нового виду навчання є Салман Хан, основоположник міжнародної освітньої мережі «Академія Хана» [2, с. 103]. В тому ж, 2010 році у Детройті (США) з'явився перший «перевернутий» освітній заклад, котрий повністю перейшов на технологію перевернутого навчання. Послідовниками впровадження цієї технології стали В. Кухаренко, І. Травкін, М. Лівинець, М. Курвітс та ін.

Методичне впровадження новітньої технології передбачає висококваліфікованого вчителя, майстра своєї справи, адже робота за таким напрямком вимагає не лише досконале володіння предметом за фахом, при чому, набагато більшим рівнем, ніж матеріал підручника, але й досконале володіння активними формами та методами навчання й неабиякі вміння роботи з ІКТ технологіями.

«Перевернуте навчання» (англ. flipped learning) – це форма активного навчання, яка дозволяє «перевернути» звичний процес навчання таким чином, що домашнім завданням для учнів виступає перегляд відповідних відео-фрагментів із навчальним матеріалом наступного уроку. У класі ж час використовується на виконання практичних завдань [4, с. 1].

Звичайно ж структуру уроку ніхто не відміняв й, тому, основну частину уроку необхідно організувати так, щоб учні могли на практиці перевірити, чого вони навчилися, що побачили, так би мовити, використати знання в дії. Головне на початку – з'ясувати проблемні або незрозумілі питання. На уроці фізики це можна зробити за допомогою завдань у вправах, на картах, робочий аркуш, практичний лист, спільне створення ментальних карт, плакатів, інфографіки, наочні експерименти, досліди, дискусії на проблемні питання, якісні та кількісні задачі. Але задачі повинні бути підібрані так, щоб вони відповідали можливостям різних учнів, чітко підтверджували або, навіть, «розповідали» теоретичну частину або той матеріал, який діти вже мають у своїх знаннях. Тут дуже важливу роль відіграє учитель, бо повинен спланувати роботу так, щоб можна було досягнути поставленої мети та побачити результат своєї роботи. Підібрати відповідні форми роботи, щоб це дозволило учням обмінятися інформацією, побачити, як використовувати її, можливо, в житті, а, можливо, просто різними способами. Адже фізика навколо нас.

В цьому випадку на зміну звичних, для багатьох педагогів, прийомів: виступи учнів біля дошки, фронтальне опитування, диктування конспектів,

перегляд тривалих навчальних фільмів і презентацій запроваджуються елементи педагогіки співробітництва: учитель виступає в ролі, скоріше, колеги, консультанта, тренера. Учень стає активним, взаємодіє з усіма учасниками освітнього процесу, несе відповідальність за власне навчання. При цьому змінюється структура освітнього заняття: адже для розуміння нового матеріалу надається більше часу, що надає змогу ретельніше закріпити отриманні знання. Мета: пробудити інтерес через практичну діяльність, щоб діти отримали практичний досвід.

Найважливішу роль в роботі з технологією «Перевернуте навчання» відіграє створення учителем інформаційного контенту. Це той підбір матеріалів з яким учень ознайомлюється вдома, напередодні уроку. Це те, що дає дітям відповідь на запитання: «навіщо це нам?», «де воно застосовується?», «чого можна досягти?». З цим «багажем» учень приходить на урок. Саме тому, цій частинці «невидимого фронту», я спробую приділити більш ретельну увагу.

Готувати те, чим учитель буде «ділитися» з дітьми необхідно заздалегідь, трохи наперед. Бо треба взяти до уваги, насамперед те, з якою групою учнів проходитиме робота. Інколи доводиться в одній паралелі класів готувати різний контент. Від цього буде залежати вибір матеріалів, їхній спектр, кількість, спосіб презентації тощо. Підбір необхідного, цікавого, зрозумілого не лише вчителю, а й учням, з того, що вже розміщено або створення власного, забирає багато часу та вимагає досвіду використання ІКТ.

Підготовчі матеріали для учнів відповідно до потреб конкретного уроку можна зібрати різними способами. Це можуть бути окремі сторінки з підручника розміщені на Google диску у випадку дистанційного або змішаного формату освіти, або інтерактивні аркуші створені за допомогою сервісів Liveworksheets або Wizerme тощо, де зібрані вчителем фрагменти текстів, графіки, фотографії, схеми та багато інших, які є придатними для представлення проблеми і реалізації мети. Умовою є лише те, щоб кожен учень мав рівний доступ до підготованого контенту. Це можуть бути власноруч створені презентації, схеми, графіки, опорні конспекти і, за допомогою хмарних технологій, надані дітям для опрацювання. Або власний відеоконтент з Вашим голосом за кадром або з Вами в головній ролі, розміщений на каналах YouTube, Telegram, Instagram тощо. Тут неоціненним є вміння та можливість використання ІК технологій, внаслідок чого, ми можемо повторювати той самий матеріал багато разів та редагувати, модифікувати, копіювати, скорочувати, доповнювати і публікувати в доступних, зрозумілих та улюблених для дітей умовах соціальних мереж. Використовуючи вищезазначені способи подання матеріалу для домашнього опрацювання дітям, пропоную свій власний спосіб, який поєднує як відеоконтент з певною інформацією, так і можливість одночасного проведення самооцінювання, або, навіть, просто саморозуміння матеріалу, який дитина бачить вперше вдома, коли поруч немає вчителя чи наставника.

Спеціальна теорія відносності

A. Einstein

Довгий час діти: «Чому це діє?» Пропоную вам цікаву теоретичну і експериментальну розповідь про цю «Спеціальну Теорію Відносності». Вам необхідно прочитати матеріал і відповісти на питання: «Чому це працює?» та надати відповідь на запитання: «Чому це працює?»

https://www.youtube.com/watch?v=6d0Q2B4k0s

https://www.youtube.com/watch?v=6d0Q2B4k0s

завантажено з: 1) Відкриті та відкриті відкриті. Частково відкриті. Відкриті відкриті

Einstein

It made me feel like a

child on the beach

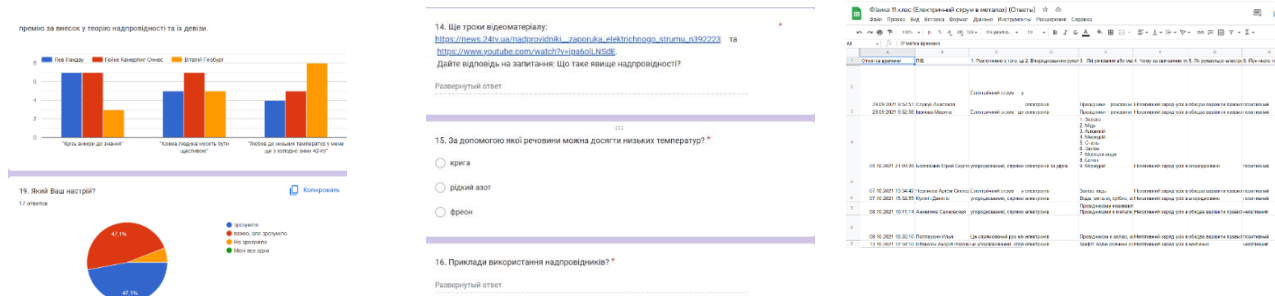
E=mc²

Цей спосіб створений за допомогою додатку Google Form, включає в себе і лист - звернення до учнів, і посилання на відеоматеріал, і проблемні запитання з орієнтиром на те, до чого необхідно повернути свою увагу. Так, наприклад, я з учнями 10-го класу невеличкий розділ «Спеціальна теорія відносності» розглядала саме технологією «Перевернуте навчання».

Спочатку, учні отримують посилання в якості домашнього завдання з повним поясненням, що потрібно їм виконати. Перевага такого додатку в тому, що посилання працює при завантаженні його з будь-якого гаджета. Вдома діти потрапляють за посиланням в середовище, частинка якого представлена Вам для ознайомлення. Спершу здобувачі освіти отримують моє звернення і посилання на відеоконтент. Коли передивилися матеріал, їх очікує певна кількість запитань для розуміння чи закріплення переглянутого. А наприкінці, обов'язково, для будь-якого класу, чи то 7-й, чи 11-й, розміщую ось такого роду запитання «Який Ваш настрій?», яке дає змогу зрозуміти мені, як учителю, що саме або кому з дітей не зрозуміло, та на чому при зустрічі на уроці, треба зупинити увагу. Адже, як зрозуміло, коли учні натиснуть «відправити», їх відповіді потрапляють на особистий аккаунт учителя, так як це тестування створено власноруч. Спробувати себе в якості учня 10-го класу, який розпочинає вивчати вищезазначену тему пропоную за посиланням: <https://forms.gle/ciUh8YXx9mMNDJA>.

Для прикладу надаю ще лінк на один з таких контентів запропонувати приклад вивчення теми 11-го класу «Електричний струм в різних середовищах» на прикладі електричного струму в металах, також у вигляді «Перевернутого навчання». <https://forms.gle/5C2xnH3paxXZ9Pgw9>.

Такий контент створений окремо для твердих тіл, газів, що є дуже цікавою частинкою фізики, якій приділяється замало уваги та часу. Учні опановують навчальний матеріал, значною мірою за допомогою самонавчання, що сприяє розвитку пізнавальної активності та самостійності.

За допомогою такого «гібридного тестування», учитель бачить рівень успішності кожного ще на етапі підготовки до уроку. В цьому випадку можна вчасно допомогти дитині зорієнтуватися у величезному інформаційному просторі. Так учитель бере на себе роль провідника, який допомагає, підтримує тих, хто навчається.

Перестає бути єдиним джерелом інформації, але завдання вчителя стає складніше – воно потребує вмінь планування, прогнозування результатів, уміння ведення переговорів та модерації, уяви та відваги, відіграє дуже важливу роль в підготовці завдань, матеріалу, організацію уроку і, навіть, ось такий тестовий підсумовуючий елемент, за допомогою якого учні отримують, майже, щоурочний результат в рамках формувального оцінювання, і відразу розуміють, що вони знають, а що викликає труднощі.

На уроці вдається розглянути проблемні питання, практичні приклади, якісні та кількісні задачі і вже не витрачається час на пояснення, а приділяється увага проблемі, враховуючи рівні підготовки дітей вдома. Так, навіть, менш охочі до роботи зауважують, що не так вже багато і треба, аби мати можливість брати активну участь на уроці. Здобувачі освіти шукають той конкретний зв'язок між матеріалами, підготовленими для них до уроку, і конкретним використанням їх під час уроку. Власне, такі вправи, що покажуть наслідки непередготовленості, унаочнять їм з часом, що робота в команді полягає в тому числі у спільному внеску до роботи кожного з членів групи. Для багатьох учнів брак цих умінь і навичок буде створювати бар'єри. Тому не тільки оцінка, але й саме «відставання» від групи, виключення з активності на уроці – спричинить поступові зміни.

Такого роду інформаційний простір, створений власноруч, дає змогу організувати диференційований підхід до викладення та опрацювання матеріалу, в залежності від класу, навіть, в одній паралелі. Дозволяє створити «конкретні» матеріали, а не подавати їх в загальному вигляді.

Завдяки цьому діти отримують підтримку не лише від вчителя, а й від решти виконавців. Такий перевернутий урок підтримують, навіть, батьки. Джош Корбат жартівливо зауважив, що працюючи за таким методом і створюючи власні інструменти, ми зможемо довести батькам нашу компетентність [5, с. 3]. Й самі батьки можуть користуватися матеріалами, щоб допомогти дітям. Адже, співпраця та партнерські стосунки з батьками мають сьогодні величезне значення в роботі школи.

Сьогодення вимагає від учителя вміння організовувати дистанційний, а подекуди й змішаний процес здобування освіти. І тут на допомогу приходить перевернутий урок. Сучасний учитель має особистий блог або сайт, використовує соціальні мережі або електронну пошту для спілкування та співпраці. Все це є інструментами для накопичення матеріалів в одному місці, поданих в різній формі.

Сильною стороною роботи з використанням стратегії перевернутого навчання є те, що учні беруть відповідальність за процес навчання і знаходять найкращі для себе форми отримання знань. Систематичне перевертання уроків

допомагає учням усвідомити, які способи є для них найефективнішими та найприємнішими.

Інноваційним під час такого виду навчання виступає те, що продивившись вдома відеоматеріал, презентації або, навіть, текст, які вчитель розміщує в Інтернеті або використовує наявні в мережі, в класі витрачається час на вирішення завдань різної складності: з'ясування незрозумілого, виконання практичного закріплення, застосування отриманих знань та навиків, оформлення проектів, обговорення результатів тощо.

Творчу інноваційну, соціально адаптовану особистість визначає не тільки творчий потенціал, а й активність у його реалізації. Дослідження науковців свідчать, що в залежності від ступеню активності людини у цих видах діяльності формується особистість; у спілкуванні набувається моральний досвід, розвиваються організаторські здібності; у пізнавальній діяльності формується світогляд та інтелектуальні здібності.

Перевернуте навчання вимагає самостійності, самодисципліни та відчуття відповідальності за своє навчання. Учень навчається розв'язувати різнопланові проблеми навчання в обговореннях, дискусіях, іграх, експериментах, використовує гаджет як інструмент навчання. Навчається у власному темпі, розвиває навички з ІКТ і партнерської взаємодії. Практика показує, що технологія «перевернутого навчання» дає змогу істотно покращити показники успішності, але вибір за вчителем. Воно спрямоване на себе. Найбільш ефективним навчання є тоді, коли ми маємо можливість діяти: переживати, спостерігати, співпрацювати, перевіряти ідеї та рішення. В шкільних умовах урок не завжди дає нагоду створити таке середовище, тому треба поставити учня в конкретну ситуацію по-іншому. На допомогу приходить інформаційний контент, в який учень потрапляє самостійно при підготовці до уроку. При цьому полегшується засвоєння матеріалу, тому що діти можуть працювати у зручній для себе час та у звичній для себе ситуації, а отже швидше й ефективніше. Перевернутий урок вписується також у вимоги формуючого оцінювання, оскільки передбачає спільну роботу, створює можливості для співпраці, перевірки отриманих знань та навичок, надання і отримання зворотного зв'язку не лише від вчителя, а й від однокласників. Це є, фактично, навчання на випередження, що збільшує можливості амбітних і старанних учнів, бо має диференційований підхід, дає можливість багаторазового використання матеріалів, поділених на частини, впливає на формування навичок планування та пунктуальності, відповідальності та самостійності, сприяє зростанню відчуття безпеки під час уроку, адже учень знає що і для чого відбувається – це має велике значення для активної роботи на уроці, на якому залишається більше часу на практичне опрацювання. А чи не це є метою сучасної освітньої системи?..

Література

1. Агата Лучинська. Урок навпаки або навчання через діалог / Лучинська А., // Інформаційно-комунікативні технології для якісної сучасної освіти. Методичний посібник: Українсько-польський досвід у програмі «Класна

школа» / Ред. Вербицька П., Лучинська А., Магерський І. Педан-Слепухіна О. — Львів:, 2016. — С.15-22.

2. Білоусова Н.В., Гордієнко Т.В. Застосування технології перевернутого навчання в роботі загальноосвітнього навчального закладу / Білоусова Н.В., Гордієнко Т.В. // «Молодий вчений»(травень). – 2019. - № 5.2 (69.2). – С.102-105.

3. Пилипчук О. «Перевернене» навчання інформатики / О. Пилипчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/method/42677/>.

4. Приходькіна Н. О. Використання технології «переверненого» навчання у професійній діяльності викладачів вищої школи / Н. О. Приходькіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://qoo.by/2Bk>

5. J.Corbat, Sześć kroków do odwróconej lekcji, CEO, <http://www.ceo.org.pl/pl/szkolazklasa2zero/news/szesc-krokow-doodwroconej-lekcji>, доступ: 17.07.2015 r.

6. <https://sites.google.com/site/scenarioforflippedclassroom/1-modul-perevernutyj-klass-cto-zacem>

7. <https://sites.google.com/site/chemistryflipped/urok-1>

Соловйова О.В.,

вчитель української мови та літератури

Харківський ліцей № 113

м. Харків, Харківська область, Україна

УРОЧИСТИЙ ЗАХІД ДО ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ

Мета: розширити знання учнів про життя і творчість Т.Г. Шевченка; формувати вміння працювати в команді, здатність до взаємодії; формувати громадянську і загальнокультурну компетентності, бажання читати твори Т. Шевченка; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати творчі здібності, спонукати до власної творчості; виховувати любов до національної культури, прагнення бути справжніми українцями; виховувати почуття гордості за Україну, за її національного генія Тараса Григоровича Шевченка.

Форма проведення: літературно-музична композиція.

Обладнання: вишивані рушники, стіннівки, портрет Т.Г. Шевченка, мультимедійні презентації, музичне оформлення.

Хід заходу

«Пісня про Кобзаря» (Н. Май)

<https://www.youtube.com/watch?v=EEEKd2Id3vw&t=2s>

«Садок вишневий коло хати» (читає учень).

Вступне слово вчителя: Березень в Україні часто називають Шевченковим.

І це не випадково - щороку навесні Великий Кобзар приходить до нас і щороку новим, неповторним. Тарас Григорович Шевченко - велика і невмируща слава українського народу. У його особі український народ ніби

об'єднав найкращі сили й обрав співцем своєї історичної слави та гіркої долі, виразником власних сподівань і прагнень. Під думи народні налаштував свою ліру Кобзар, тому й оживало в його полум'яному слові все те, що тайлося в глибині душі народу.

Як весна оновлює природу, так само поезія Великого Тараса оновлює наші душі, закликає бути чесними і милосердними, щиро любити свій народ, свою Україну.

Ведучий 1: Тарас Шевченко... Такий великий, що бути більшим не можна. Як Україна. Як світ. Ріс безридним сиротою, а став найриднішим усім нам із покоління і в покоління. Був кріпаком, а заговорив і показав шлях до свободи. Жив у імперії сваволі, насильства й наруги, кликав порвати кайдани і йти просто, щоб не було за собою і зерна неправди.

Ведучий 2: Мордувався в тюрмі народів і був свідком зречення материнської мови, культури й історії, а залишився вірним ідеалом волі й братерства, горів очисним вогнем сумління і вражав своїм запитанням, як полум'ям сорому: хто ж ми, чийх батьків, ким і за що закуті... Він безсмертний, як саме життя, тому став нашою долею і заповітом. І на сторожі правди, любові і честі стоїть його слово.

Ведучий 3: Найбільш точно, мабуть, сказав про Тараса Шевченка інший великий поет України – Іван Франко: "Він був сином мужика і став володарем у царстві духа".

"Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури...".

"Він був самоуком і вказав нові, світлі і вільні шляхи професорам і книжним ученим".

Богдан Ступка «Чи то недоля та неволя»

https://www.google.com/search?q=%D0%B1%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD+%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BA%D0%B0+%D1%87%D0%B8+%D1%82%D0%BE+%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%8F+%D1%82%D0%B0+%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8F&rlz=1C1CHBD_ruUA872UA872&oq=%D0%B1%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD+%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BA%D0%B0+%D1%87%D0%B8+%D1%82%D0%BE+&aqs=chrome.1.69i57j0i22i30.8678j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:e809b74d,vid:n8T66jZc9wM

Учитель: Україна дала світові Шевченка. Шевченків «Кобзар» став синонімом сумління свого часу, бо сам автор зібрав сюди кожну сльозину, найменший стогін болю кріпака. Духовну велич і красу народу він підніс на найвищий ступінь, чим збагатив увесь світ.

Ведучий 1: Ім'я Тараса Шевченка стало синонімом нашого народу. Його «Кобзар» лежить на столі поряд із хлібом, а його пісні вишиті на рушниках.

Ведучий 2: «Кобзар» є в кожному домі, він друкується мільйонними тиражами, десятками мов. Люблять, шанують у нас геніального поета, художника, мислителя.

Учень 1: В дні перемог і в дні поразок,
в щасливі дні, і в дні сумні

Іду з дитинства до Тараса,
крізь глум юрби і суєти.
Ні, не в минуле, а в майбутнє,
до тебе я, Тарасе йду.
Коли в душі моїй тривога,
коли в душі пекельний щем,
Іду до нього до живого,
У Всесвіті віршів й поем.
Учень 2: І в дощ, і в сніг карбую кроки
і чую, дивлячись в блакить:
Реве та стогне Дніпр широкий,
щоб розбудити всіх, хто спить.
Я не один іду до нього –
Ідуть до нього тисячі.
Неначе грішники до Бога
Свої печалі несучи.
І доки в римах Заповіту
вогонь поезії не згас.
Той рух до сонця не спинити,
бо зветься сонце те – Тарас.

Учитель: Минуло 209 років з дня народження славного сина України, але в багатьох українських родинах ви бачите прикрашений вишитим рушником портрет Кобзаря. Він - як член сім'ї, як найдорожча людина. В день народження Т. Шевченка дорослі і діти йдуть до його пам'ятника, щоб поставити свічку, покласти квіти, почитати його вірші, поспівати пісні, вшанувати великого Кобзаря.

Учень 3: Шевченко - наш. Він для усіх століть,
Він - як Ісус Христос для України.
Візьміть його вогню, хоч крихітку візьміть,
І з цим вогнем виходьте із руїни.
І стане вам певніше на душі,
Засвітиться вона душею в храмі.
Його слова - освячені ножі,
Вони болять народів, як рани.
Учень 4: Шевченків біль. Він протинає нас.
І гнівом вибухає в кожному слові.
І крізь віки іде сумний Тарас
Предтечею в терновому вінкові.
Не малюйте Шевченка сумним!
Не малюйте із поглядом грізним!
Як з живим привітайтеся з ним.
І читайте, читайте допізна.
Я не раз так стрічалася з ним.
Він уміє в полоні тримати.
Своїм словом високо святим

Він дарує уяву багату.

https://www.youtube.com/watch?v=RnvixhjOX6I&list=RDRnvixhjOX6I&start_radio=1&rv=RnvixhjOX6I&t=20

Учитель: Шевченко – явище унікальне. Його немає з ким порівняти у письменстві інших народів. Не тому, що він кращий за інших. Йдеться про особливий генотип культури нашої країни.

Ведучий 1: Шевченко для свідомості українців – не просто література. Він – наш всесвіт.

Священним обов'язком для кожного митця є особисте слово про Кобзаря. Тож і маємо сьогодні величезну мистецьку Шевченкіану: у поезії й прозі, у бронзі й дереві, у листівках і на великих полотнах...

Учень 5: Ми чуємо тебе, Кобзарю,

Крізь століття,

І голос твій нам душі окриля.

Стає в новій красі

Крізь лихоліття

Твоя, Тарасе, звільнена земля.

Учень 6: Важке, але світле в Тараса життя,

А пам'ять про нього нетлінна!

Його вільні думи ідуть в майбуття...

Шануймо поета уклінно.

Уклін тобі, Тарасе,

Великий наш пророче,

Для тебе вірно б'ється

Те серденько дитяче.

За тебе вічно б'ється,

За твої заповіти,

Чого батьки не зможуть,

Те сповнять їхні діти.

Учень 7: Спи спокійно, Тарасе!

Нащадки твої

Словом шани й любові

Тебе пом'януть.

І народу України

Заповітів священних твоїх

Не забудь!

Пам'ять про Шевченка

Не вмере, не загине,

Хай живе і квітне

В серці України!

Заключне слово вчителя: Свого національного поета Тараса Шевченка народ називає Генієм. У чому ж феномен цього світового митця? Чому майже через півторастоліття після його смерті твори, написані Великим Кобзарем, хвилюють, навчають, тривожать душі?

Актуальність Шевченка не в тому, що він порушив великі й вічні питання або дав нам відповідь на них. Кожне покоління має самостійно шукати відповіді на питання, поставлені часом.

Сьогодні ми повертаємось обличчям до загальнолюдських цінностей, а отже, й до Шевченка. Він приходить у наш день. Але ми повинні йти в його час. Лише так між нами і ним глибшатиме взаєморозуміння.

Через сто п'ятдесят вагомих літ

Читаємо Шевченків «Заповіт».

Соборно жито засіваймо,

Соборно правду пожинаймо,

Соборно волю бережімо,

Соборно славу вознесімо.

Соборно чужого навчаємось,

Соборно й свого не цураємось,

Соборно думу засіваймо,

Соборно Бога в серці маймо.

До 30-ї річниці Незалежності України реалізували проект із творчої реконструкції голосу найвідомішого українця Тараса Шевченка. Про це повідомляє прес-служба Міністерства закордонних справ. «Відтепер кожен може почути, як міг би звучати великий Тарас Шевченко. До 30-ї річниці Незалежності України TABASCO за підтримки МЗС України реалізувало фантастичний проект із творчої реконструкції голосу найвідомішого українського митця», – сказано в повідомленні. У МЗС пояснили, що записів мови письменника немає, але завдяки новітнім технологіям на основі антропометричних даних та нейромережі за відсутності будь-якого запису команді TABASCO вдалося синтезувати голос Шевченка.

<https://pb-news.info/2021/08/22/zavdiaky-novitnim-tekhnohiiam-vidtvoryly-holos-tarasa-shevchenka-video/>

Осипенко І.В.,

вчитель біології

Ніжинська гімназія №10

м. Ніжин, Чернігівська область, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ З БІОЛОГІЇ ДЛЯ 8 КЛАСУ НА ТЕМУ: «ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОКА ЛЮДИНИ»

Мета: продовжувати розглядати будову ока та його функцій, опанувати поняття акомодация, короткозорість, далекозорість, косоокість; продовжувати розвивати критичне мислення, пам'ять, увагу, вміння працювати у групах, парах, з різними джерелами інформації. формувати навички гігієнічної поведінки; виховувати дбайливе ставлення до власного зору та до здоров'я інших.

Тип уроку: комбінований.

Наочність та обладнання: підручники, таблиці, роздатковий матеріал, відеоматеріал, комп'ютер.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Психологічне налаштування.

Сьогодні на нас чекає цікава робота, але перш ніж ми почнемо знайомство з новою темою, я хочу побажати вам, діти, якомога більше приємних і радісних хвилин у житті, а також успіху та плідної праці на уроці.

II. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності.

Мозковий штурм:

1. Як по-іншому називають сенсорні системи?
2. Перерахуйте відомі вам сенсорні системи.
3. Назвати складові сенсорних систем.
4. За допомогою якої сенсорної системи ми отримуємо 90% інформації?

Технологія кооперативно-групового навчання «Продовжити речення»:

1. Орган зору складається з ... (очного яблука та допоміжного апарату).
2. Очне яблуко розташоване в ... (очній ямці).
3. Стінки очного яблука складаються з ... (трьох оболонок).
4. Передня прозора частина білкової оболонки називається ... (рогівка).
5. Середня оболонка, пронизана густою сіткою кровоносних судин, має назву ... (судинна).
6. Передня частина судинної оболонки - це - ... (райдужка із зіницею).
7. Райдужка містить спеціальний пігмент, що зумовлює колір очей, це ... (меланін).
8. За райдужкою розташований війковий м'яз, він утримує прозору капсулу, всередині якої розташований двоопуклий ... (кришталік).
9. Внутрішня оболонка ока, що сприймає світло, називається ... (сітківка).
10. Колбочки – це фоторецептори, які розташовані по центру сітківки і пристосовані до сприйняття ... (яскравого світла і кольорів).
11. Палички – це фоторецептори, які розташовані по периферії сітківки і збуджуються під дією ... (світла малої інтенсивності).
12. До допоміжного апарату ока відносяться ... (брови, повіки, вії, слізні залози та м'язи ока).

Робота в парах. Завдання «Увага! Помилка» Про виконання завдання учні повідомляють сигнальною картою.

I. Від ока відходить зоровий нерв. У місці його виходу розташовано безліч паличок та колбочок. Це сліпа пляма.

II. Збоку від сліпої плями, навпроти зіниці, є місце найбільш чутливого сприйняття світла – жовта пляма, де переважно розташовані палички.

Учні складають логічний ланцюжок «Оптична система ока»:

1. Рогівка.

2. Зіниця райдужної оболонки.
3. Передня та задня камери ока, заповнені рідиною.
4. Кришталик.
5. Склисте тіло.

Записують складові оптичної системи на дошці та показують на таблиці.

Моделлю оптичної системи ока є фотоапарат. Різниця в тому, що фотоапарат ми налаштовуємо для роботи, а око – це прилад, який налаштовується самостійно. Головне - уміти їм правильно користуватись. Подивіться, будь ласка, відео, яке повідомляє про ситуацію, яка складається у світі та Україні стосовно проблем із зором. (Перегляд відео). То ж тема уроку «Око. Гігієна зору». Сьогодні ми поглибимо знання про зорову сенсорну систему та опануємо такі поняття як акомодация, короткозорість, далекозорість та косоокість. Запишіть тему уроку.

III. Засвоєння нових знань.

Розповідь вчителя з елементами бесіди.

Взаємодія різних складових зорової сенсорної системи, а особливо важливу роль відіграє оптична система ока, дає можливість людині бачити цілісну картину світу. Рухи правого і лівого ока відбуваються узгоджено. Вони контролюються ококоруховими центрами, розташованими у ділянці моста й середнього мозку. Людині притаманний біполярний зір.

Випереджальне завдання.

1-й учень: Око – складний оптичний прилад, що здатний реагувати на найменші порції світла. Ці долі такі малі, що потрібно було б 10 років, щоб нагріти на 1 градус 1 гр. води. Рецептори, що не отримують цього мінімуму атрофуються. Людина може сприймати промені світла з довжиною хвиль від 400 до 750 нм.

2-й учень: Проходячи через оптичну систему, хвилі потрапляють на сітківку, при цьому утворюється зменшене та перевернуте зображення предмета, який ми спостерігаємо. Після аналізу у корі головного мозку людина сприймає предмети у їхньому природному положенні. Людина не здатна однаково чітко бачити предмети, розташовані на різній відстані.

Робота з підручником.

Акомодация – властивість оптичної системи ока створювати чітке зображення предметів, розташованих на різній відстані.

Лабораторне дослідження.

Промені світла, які пройшли крізь оптичну систему ока, потрапляють на сітківку, зоровим нервом через середній і проміжний мозок передається до зорових зон – потиличних ділянок кори великих півкуль. Там формується остаточне відчуття форми, розмірів, забарвлення предметів, які спостерігає людина.

Важлива властивість зору – це його гострота.

Повідомлення учня «Чи є різниця між окулістом та офтальмологом?».

Існують різні вади зору, причини яких ми сьогодні дослідимо, а результати оформимо у вигляді таблиці (робота в групах). Формуються чотири групи, кожна з яких досліджує певну хворобу (далекозорість, короткозорість, косоокість, дальтонізм), її причини та ознаки.

Робота з підручником, скласти пам'ятку «Правила, яких потрібно дотримуватись, щоб зберегти гостроту зору».

Повідомлення учениці «Де знайти вітамін А?».

IV. Закріплення матеріалу.

Сформувані чотиризначне число неправильних відповідей:

1. Людині притаманний бінокулярний зір.
2. Центр зорової сенсорної системи знаходиться у скроневих частках кори головного мозку.
3. Око – складний оптичний прилад, що здатний реагувати на найменші порції світла.
4. Промені світла, потрапляючи на сітківку, утворюють зменшене та перевернуте зображення предмета.
5. Акомодація – властивість оптичної системи ока створювати чітке зображення предметів, розташованих на різній відстані.
6. Гостроту зору людини перевіряють лікарі-стоматологи.
7. Дальтонізм – вроджена вада, пов'язана з порушенням функцій колбочок.
8. Під час короткозорості людина бачить далеко, але не бачить близько.
9. Далекозорість зумовлена тим, що зображення фокусується перед сітківкою.
10. Косоокість – це порушення одночасних і співдружних рухів очних яблук.
11. Джерело світла на робочому столі розташовуйте ліворуч, на відстані 50-60 см від робочої поверхні.
12. Не варто дивитись телевізор або працювати з комп'ютером більше, ніж дві години на добу.

Код: 2, 6, 8, 9.

Прийом «Три, два, один»:

- Що сьогодні для вас стало відкриттям?
- Про що ви вже знали?
- Що вас найбільше вразило?

V. Підсумки уроку.

VI. Домашнє завдання. §43 - опрацювати, скласти по 5 запитань до теми, підготувати презентацію «Складові слухової сенсорної системи», випереджальне завдання «Гігієна слуху». Переглянути відео за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=Ce7ofRYTyiI>

Корнус І.В.,

вчитель хімії

КЗ «Опорний заклад освіти Малоданилівський ліцей»

смт Мала Данилівка, Харківська область, Україна

Жуковіна Г.В.,

вчитель математики

КЗ «Опорний заклад освіти Малоданилівський ліцей»

смт Мала Данилівка, Харківська область, Україна

Жуковіна Т.В.,

вчитель біології

КЗ «Опорний заклад освіти Малоданилівський ліцей»

смт Мала Данилівка, Харківська область, Україна

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ЗАХІД «СИМЕТРІЯ В ПРИРОДІ І ПРИРОДА СИМЕТРІЇ»

Однією з основних концептуальних засад реформування Нової української школи є створення сучасного освітнього середовища, яке сприятиме індивідуальному розвитку й мотивації учнів до навчання. Сучасний етап модернізації системи освіти характеризується посиленням уваги до особистості, спрямування зусиль педагогів на розвиток творчого потенціалу здобувачів освіти.

Історично так склалося, що наш ліцей завжди був центром і осередком культурно-освітнього середовища Малоданилівської громади.

Під час воєнних дій (починаючи з листопада 2022 року) ми започаткували роботу освітнього простору WORKSHOP «Освіта – незламна у війні».

Головною метою ставимо не лише забезпечення якісної освіти, але й створення багатофункціонального та комфортного простору для учнів, тому що шкільне середовище живить навчальний досвід учня. Усе – від естетики дизайну приміщення до емоційного фону – покликане створити такі умови, за яких учні зростатимуть, як особистості.

Ми розробили і провели цикл інтеграційних занять для дітей 10-15 років, які залишилися на території громади. Сценарій одного із інтегрованих заходів надаємо.

Мета:

- **Освітня:** поглибити та систематизувати знання про симетрію в математиці, біології, хімії.
 - **Розвиваюча:** розвивати інтерес до предметів природничо-математичного циклу, формувати вміння логічно, лаконічно і науково грамотно висловлювати свою думку.
 - **Виховна:** виховувати працьовитість, спостережливість, кмітливість, вміння злагоджено працювати в групах, досягати компромісного рішення.
 - **Тип заходу:** інтегрований урок формування умінь і навичок.
- Форма проведення: урок – дослідження.

Форми та методи: індивідуальна робота, ілюстративний, пізнавально-пошуковий методи, метод співпраці “учитель-учень”, “учень-учень”, ігровий.

I. Організаційний блок.

Вчитель математики: Доброго дня, любі діти!

Вчитель хімії: Перше завдання для вас: обведіть на аркуші паперу свою долонь 🖐️.

Вчитель біології: А тепер спробуйте покласти в цей контур руку, якою ви обводили.

Вчитель хімії: Як думаєте, чому це не вдається?

Вчитель математики: Тому, що наші долоні симетричні і дзеркально відображені одна відносно одної.

Вчитель біології: Симетрія – це привабливо. Ми бачимо її навколо: в архітектурі, в кіно, в кожній людині. Симетрія може бути звичною, лячною і навіть вбивчою.

Вчитель хімії: Сьогодні ви дізнаєтесь, чому симетрія і асиметрія впливають на наше життя і на життя Всесвіту.

Вчитель математики: Приготуйтеся, це складна історія але дуже цікава.

Вчитель біології: (Равлик 🐌).

Вчитель хімії: Але мова не про равлика, а про його черепашку.

Вчитель математики: У вас на столах є різні черепашки молюсків. Що в них спільного і чим вони відрізняються?

Відповіді.

Вчитель хімії: Подивіться, в яку сторону закручені черепашки? (Розказати як правильно розмістити ракушку в руках).

Вчитель біології: У більшості равликів раковина закручена вправо. У більшості, але не у всіх.

Вчитель математики: Раковина може бути закручена вліво, але з ймовірністю 1 на мільйон!

Вчитель хімії: Здавалося б яка різниця?

Вчитель біології: Так, але знайти пару такому равлику майже неможливо. Равлики з різними раковинами не можуть відтворювати собі подібних, тобто давати потомство.

Вчитель хімії: Це змушує нас замислитися над тим, чому світ поділяється на право і на ліво, і чому це так важливо!

Вчитель математики: Давайте з'ясуємо, що таке симетрія і яка вона буває. Симетрія - розмірне, пропорційне розміщення частин якогось цілого щодо центру, середини.

Вчитель біології: Люди також симетричні, ну чи намагаємося такими бути.

Вчитель хімії: Але є живі організми, які мають більш цікаву симетрію.

Вчитель біології: Наприклад, для одноклітинних низ і верх, право і ліво – взагалі не мають значення, адже вони утворені найдосконалішою симетрією.

Вчитель хімії: Така симетрія називається сферична. (Показуємо м'ячик 🏀).

Вчитель математики: Будь який розріз через тіло такої клітини буде поділяти її на однакові частини. (намалювати).

Надути кульку .

Вчитель хімії: Для того щоб бути кулястої форми, треба залишатися дрібним.

Вчитель математики: Якщо клітина починає збільшуватися в розмірах – то її форма зміниться під дією сили тяжіння (намалювати .

Продовжити надування кульки.

Вчитель біології: В процесі еволюції в живій природі симетрія переходить на новий рівень. Змінюється на радіальну симетрію.

Вчитель математики: Це коли тіло залишається однаковим, якщо його обертати навколо своєї осі на певний кут.

Вчитель хімії: Так буває у морських зірок або у медуз. А в неживій природі ми можемо спостерігати це на сніжинках.

(Розглядаємо сніжинки, які мають різну кількість виступаючих частин).
Ваше завдання: визначити скільки разів можна обернути вашу сніжинку навколо своєї осі.

Вчитель математики: Для молекул також властива симетрія.

Вчитель хімії: Згадаємо, склад повітря. Якого газу найбільше? Азоту N_2 ? На другому місці - кисень і третє місце за вмістом посідає вуглекислий газ CO_2 .

Вчитель математики: Пропонуємо вам відтворити структурні молекули цих речовин з пластиліну.

Вчитель хімії: Зверніть увагу на симетрію цих речовин: і простих (N_2 , O_2) і складної CO_2 . $+H_2O$. Молекулярна симетрія — властивість будови молекул, яка проявляється в тому, чи можна які-небудь частини молекули поміняти місцями без зміни її вигляду у цілому.

Вчитель біології: Симетрія в хімії виявляється в геометричній конфігурації молекул, що позначається на специфіці фізичних і хімічних властивостей молекул в ізольованому стані, в зовнішньому полі і при взаємодії з іншими атомами і молекулами.

Вчитель математики: Деякі молекули, віддзеркалюючись повністю змінюють свої властивості. Такі відмінності ми зараз з вами можемо відчути. Візьміть у праву і ліву руку апельсин і лимон і порівняйте запахи.

Вчитель хімії: У молекул запаху і смаку, апельсину і лимону однакова формула, це одна й та сама речовина - Лемонен ($C_{10}H_{16}$).

Діти розглядають молекулу у дзеркалі.

Вчитель біології: Повернемося до історичного розвитку живих організмів. Для того щоб бути спритним і активним в пошуках їжі радіальна симетрія перетворюється на білатеральну.

Вчитель математики: Передня половина тіла відрізняється від задньої, а верхня від нижньої. Залишається тільки право і ліво. така симетрія вперше з'явилася 500 млн. років тому.

Вчитель хімії: Наша симетрія з'являється на стадії зародку. Положення органів контролюється і регулюється спеціальними молекулами.

Вчитель біології: Ці молекули, навіть, визначають кількість пальців на руках. На створення долоньки з пальчиками необхідно 48 годин. Це дві доби, а користуємося все життя.

Вчитель математики: Іноді в цих молекулах відбувається порушення, і тоді виникає асиметрія.

Вчитель хімії: давайте підведемо підсумки нашого заняття. Симетрія на всіх рівнях живого й неживого підкорюється одним законам.

Вчитель математики: Ми результат взаємодії симетрії й асиметрії.

Вчитель біології: Ми результат боротьби правого і лівого.

Вчитель хімії: Все, що ми знаємо й бачимо в природі: спіралі, сфери, наші тіла... все це побудовано за рахунок взаємодії симетрії й асиметрії мільярди років тому.

Вчитель біології: І досі все відбувається за тими ж законами. Висновок: білатеральна симетрія притаманна найбільш еволюційно розвиненим організмам. Тварини, які вели пасивний спосіб життя перейшли до активного способу життя.

Ми з вами також маємо білатеральну симетрію. У неживих тіл також ю симетрія: Сніжинка, форми листків (фрактали у папороті).

Вчитель математики: Дякуємо за увагу і плідну співпрацю!

Рудько Г.М.,
директор, вчитель історії
*КЗЛОП "Жовківський багатопрофільний
навчально - реабілітаційний центр "Злагода"
м. Жовква, Львівська область, Україна*

РОЗРОБКА УРОКУ НА ТЕМУ: «КИРИЛО-МЕФОДІЇВСЬКЕ БРАТСТВО»

Мета: охарактеризувати процес утворення, програмові документи, громадсько-політичну діяльність та значення Кирило-Мефодіївського братства для розгортання національно-визвольного руху в Україні; розвивати в учнів уміння працювати з документами та іншими історичними джерелами, аналізувати їх, робити висновки, порівняння, висловлювати свої думки; на прикладах діяльності братчиків виховувати в учнів почуття любові до Батьківщини і свого народу.

Основні поняття: Кирило-Мефодіївське братство, «Книга буття українського народу», «Статут слов'янського братства Св. Кирила і Мефодія», Слов'янська федерація, Слов'янський собор.

Обладнання: мультимедійна презентація «Кирило-Мефодіївське братство», роздавальні картки з історичними джерелами, портрети учасників Кирило-Мефодіївського братства.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Очікувані результати

Після цього уроку учні зможуть:

- охарактеризувати програмові документи Кирило-Мефодіївського братства і на їх основі визначити мету, цілі та завдання, які ставило перед собою товариство;
- з'ясувати значення Кирило-Мефодіївського братства для розгортання національно-визвольного руху в Україні;
- вдосконалити вміння працювати з документами та іншими історичними джерелами, аналізувати їх, робити висновки, порівняння, висловлювати свої думки;
- давати власну оцінку діяльності товариства.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Привітання вчителя з учнями, перевірка присутніх.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

Завдання:

1. Які ви знаєте течії суспільно-політичного руху, що діяли в Україні наприкінці XVIII — на початку XIX ст.?
2. Чи однаково вони бачили майбутнє України?
3. А чому вони мали різні точки зору з цього питання?

III. Мотивація навчальної діяльності.

3 березня 1847 р. студент Київського університету Олексій Петров доніс царським властям про таємне товариство, яке він випадково виявив. Поліція одразу ж арештувала провідних членів цієї групи й доставила їх у Петербург. У результаті посилених допитів власті дізналися про існування Кирило-Мефодіївського товариства — першої на Україні організації політичного спрямування. Незабаром стало очевидним, що побоювання влади щодо існування широкого підпільного руху були перебільшеними. Товариство складалося всього з десятка активних членів та кількох десятків співчуваючих, тому власті вирішили, що товариство не є серйозною загрозою для самодержавства. Зокрема, шеф жандармів граф Орлов зазначав у своєму листі до Миколи I: «Общество было не более как ученый бред трех молодых людей».

А чи насправді це було так і товариство не становило загрози самодержавному російському правлінню на українських землях? На сьогоднішньому уроці ми спробуємо знайти відповідь на це запитання.

IV. Сприйняття та усвідомлення навчального матеріалу.

Розповідь учителя про передумови утворення Кирило-Мефодіївського братства.

- Перш ніж ми познайомимося із діяльністю Кирило-Мефодіївського товариства, давайте пригадаємо, які існували етапи розвитку національних рухів у Східній Європі (в т. ч. і в Україні):

1. Фольклорно-етнографічний - на цьому етапі невеликі групи вчених з метою підтвердження самобутності власного народу збирають та вивчають історичні документи, етнографічні експонати, фольклорні пам'ятки.
2. Літературний (або культурницький) - відродження мови народу, боротьба за розширення сфери її вжитку, особливо в літературі та освіті.

3. Політичний - більш організоване згуртування національних сил, поява та зміцнення їхніх політичних організацій, усвідомлення національних інтересів, активна боротьба за національне визволення.

Проблемне завдання: якому етапу розвитку національного руху відповідає діяльність Кирило-Мефодіївського братства?

Відповідь на це завдання учні повинні дати в кінці уроку.

Під час лекції учителя про зовнішньополітичні й внутрішньополітичні обставини, які вплинули на процес формування товариства, діти мають визначити передумови утворення Кирило-Мефодіївського товариства, склавши таблицю:

Передумови утворення Кирило-Мефодіївського товариства	
Зовнішні	Внутрішні
• загострення протистояння в Європі між силами абсолютизму і демократією; • розвиток європейської філософської думки та ідей польського романтизму; • поява європейських таємних організацій	• подальший наступ російського царизму на права українців; • посилення процесу русифікації; • виникнення української національної ідеї; • збереження та подальший розвиток традицій українського національно-визвольного руху

Робота учнів з програмовими документами Кирило-Мефодіївського братства.

1-а група. Опрацювати уривок з «Книги буття українського народу» й виконати завдання.

Текст 1.

«Україна встане із своєї могили і кликне знову до братів-слов'ян, і почують її поклик, встане Слов'янщина, і не залишиться в ній ні царя, ні князя, ні графа, ні герцога, ні сіятельства, ні превосходительства, ні пана, ні боярина, ні мужика, ні холопа, ні в Великій Росії, ні в Польщі, ні на Україні, ні в Чехії, ні у хорутан, ні в сербів, ні у болгарів. І Україна буде незалежною республікою в слов'янському союзі. Тоді скажуть всі народи, показуючи на те місце, де на карті буде намальована Україна: «От камінь, відкинений будівничим, — а він ліг основою всього». (Грушевський М. Ілюстрована історія України. — К.: Наукова думка, 1992. - С. 458)

Завдання:

1. Яким братчики бачили майбутнє України?
2. У чому вони вбачали історичне покликання України?
3. Як ви вважаєте, чому саме Україні відводилася вирішальна роль у боротьбі за утворення Слов'янської федерації?
4. Прокоментуйте вислів, виділений у тексті.

2-а група. Опрацювати записи одного з братчиків Василя Білозерського і виконати завдання.

Текст 2.

«Як вірні сини своєї батьківщини, одушевлені бажанням всякого добра до неї, ми повинні йти до здійснення в ній божої правди, царства свободи,

братської любові і народного добробуту. Однак ясно, що окреме існування її (України) неможливе: вона буде між кількома огнями, буде під натиском і може підпасти гіршій долі, ніж яку потерпіли поляки. Одинокий спосіб для повернення прав, прийнятий розумом і ухвалений серцем, полягає в об'єднанні слов'янських племен в одну сім'ю, з охороною закону, любові і свободи кожного». (Грушевський М. Ілюстрована історія України. — К.: Наукова думка, 1992. - С. 459)

Завдання:

1. На яких засадах повинно було здійснитися об'єднання слов'янських держав?

2. Чому братчики вважали, що буде неможливим окреме існування України як самостійної демократичної держави, а тільки у союзі з іншими слов'янськими народами?

3-я група. Опрацювати Статут Кирило-Мефодіївського товариства і виконати завдання.

Розділ І. «Головні ідеї».

1. Визначаємо, що духовне і політичне об'єднання слов'ян є тією справжньою метою, до якої вони повинні прагнути.

2. Визначаємо, що під час об'єднання кожне слов'янське плем'я повинне мати свою самостійність, а такими племенами вважаємо: південно-русів (українців), північно-русів (росіян), білорусів, поляків, чехів зі словенцями, лужичан, ілліросербів з хуруганами (хорватами) і болгар.

3. Визначаємо, що кожне плем'я повинне мати народне правління і дотримуватися повної рівності співгромадян за їх народженням, християнським віросповіданням і станом.

4. Визначаємо, що правління, законодавство, право власності та освіта у всіх слов'ян повинні ґрунтуватися на святій релігії господа нашого Ісуса Христа.

5. Визначаємо, що при такій рівності освіченість і чиста мораль повинні служити умовою участі в правлінні.

6. Визначаємо, що має існувати спільний Слов'янський собор з представників всіх племен». (Турченко Ф. Г., Мороко В. М. Історія України. Кін. XVIII — поч. XX ст. — К.: Генеза, 2000. — С.71)

Завдання:

1. Визначте, які завдання ставили братчики для розв'язання соціальних і національних проблем українців.

2. Як має бути організовано управління Слов'янською федерацією?

3. Як ви думаєте, чому у переліку слов'янських племен, які повинні увійти до Слов'янської федерації, українці стоять на першому місці?

4-а група. Опрацювати Статут Кирило-Мефодіївського товариства і виконати завдання.

Розділ II. «Головні правила».

1. Товариство утворюється з метою поширення вищевикладених ідей переважно через виховання юнацтва, літературу і примноження членів товариства. Товариство визнає своїми покровителями святих Кирила і

Мефодія і приймає своїм знаком перстень або ікону з іменами чи зображеннями цих святих.

2. Кожний член товариства при вступі приймає присягу використовувати талант, працю, статки, свої громадянські зв'язки для цілей товариства, і якщо б котрийсь з членів зазнав гонінь і навіть страждань за прийняті товариством ідеї, то, відповідно до присяги, він не видасть нікого з членів, своїх побратимів.

3. У випадку, коли член потрапляє до рук ворогів і залишає в нужді сімейство, товариство допомагає йому.

4. Кожний член товариства може прийняти нового члена товариства, не повідомляючи йому імена інших членів. <...>

8. Товариство буде прагнути зарані про викорінення рабства і всякого примушення бідних класів, а водночас і про повсюдне поширення грамотності.

9. Як все товариство в цілому, так і кожний член окремо повинні узгоджувати свої дії з євангелійськими правилами любові, покірності і терпіння; правило ж «Мета виправдовує засоби» товариство визнає безбожним. <...>

11. Ніхто з членів товариства не повинен оголошувати про існування і склад товариства тим, котрі не вступають або не подають надії на вступ до нього». (Турченко Ф. Г., Мороко В. М. Історія України. Кін. XVIII - поч. XX ст. - К.: Генеза, 2000.- С. 71)

Завдання:

1. На яких засадах мало діяти Кирило-Мефодіївське товариство?

2. Про що свідчить відмова товариства від принципу «Мета виправдовує засоби»?

Робота над узагальнюючою таблицею.

За результатами роботи учні складають узагальнюючі таблиці.

Головне завдання
Спонукати всіх слов'ян до боротьби за економічне, соціальне й національне визволення

Значення діяльності товариства
• Поклало початок переходу від культурницького до політичного етапу боротьби за національний розвиток України. • Це була спроба передової частини української інтелігенції осмислити та визначити місце і роль українського народу в тогочасному світі. • Спроекували передові західноєвропейські ідеї на український ґрунт. • Сформулювали основні засади українського національного відродження. • Визначили форми і методи досягнення поставленої мети. • Діяльність товариства - то був початок довгої безупинної боротьби української інтелігенції з російським царизмом.

V. Узагальнення та систематизація знань.

Учні дають відповідь на питання, яке прозвучало на початку уроку:

- А чи насправді це і товариство не становило загрози самодержавному російському правлінню на українських землях?

Завдання виконується методом «Прес».

VI. Підведення підсумків. Домашнє завдання.

Висновок. Поява та діяльність Кирило-Мефодіївського товариства фактично поклала початок переходу від культурницького до політичного етапу боротьби за національний розвиток України.

1. Опрацювати відповідний матеріал підручника.
2. Підготувати повідомлення «Місце Т.Г. Шевченка в українському національному відродженні» (чотирьом учням).
3. Усім учням підготувати уривки із творів Т.Г. Шевченка, в яких звучать українські національні ідеї.

Орлова С.В.,

вчитель біології

ліцей інформаційних технологій

м. Олександрія, Кіровоградська область, Україна

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ЛЮДИНИ

Критичне мислення - це система суджень, що застосовується для аналізу явищ, речей і подій із наступним формулюванням обґрунтованих висновків. Саме так люди отримують достовірні оцінки та інтерпретації, а також можливість використовувати отримані результати до актуальних для них проблем та питань [3].

Річард Пол визначає критичне мислення як «дисципліноване, самоспрямоване мислення, яке ілюструє удосконалення думки, відповідні до специфічного способу чи галузі думки» [5].

Формування критичного мислення учнів є надзвичайно важливим завданням у системі освіти, оскільки в освітній діяльності поняття критичного мислення часто помилково ототожнюється з такими розумовими процесами, як запам'ятовування та розуміння. Проте, важливо розуміти, що запам'ятовування – це не мислення. Розвитку ж інтелекту більшою мірою сприяє процес не засвоєння і запам'ятовування готової інформації, а самостійне спрямоване мислення. Люди, які спроможні аналізувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення та виражати свою думку, потрібні для активної участі в громадському житті та політиці

Світ шукає спеціалістів, здатних до творчого мислення, розв'язання складних задач і прийняття нестандартних рішень.

Мета моєї роботи: розробити низку вправ, завдань, підходів для формування і розвитку критичного мислення учнів на уроках біології людини.

Тема: Обмін речовин та перетворення енергії.

Завдання 1. Кето дієта – це особливий план харчування, який максимально обмежує споживання всіх вуглеводів – як швидких цукрів, так і

повільних вуглеводів – компенсуючи їх нестачу тваринними та рослинними жирами.

Виявіть позитивні і негативні сторони даного виду дієти. Доведіть свою думку

Завдання 2. Дайте відповіді на запитання:

1. Чому їжа, підібрана за складом і кількістю, забезпечує нормальний обмін речовин?

2. Як та які гормони можуть впливати на обмін речовин?

3. Чи добре витрати енергії компенсувати одним видом їжі (наприклад, булочки зі шкільної їдальні)?

4. Поясніть зв'язок між процесом фотосинтезу, що відбувається в зелених рослинах і обміном та перетворенням речовин в організмі людини

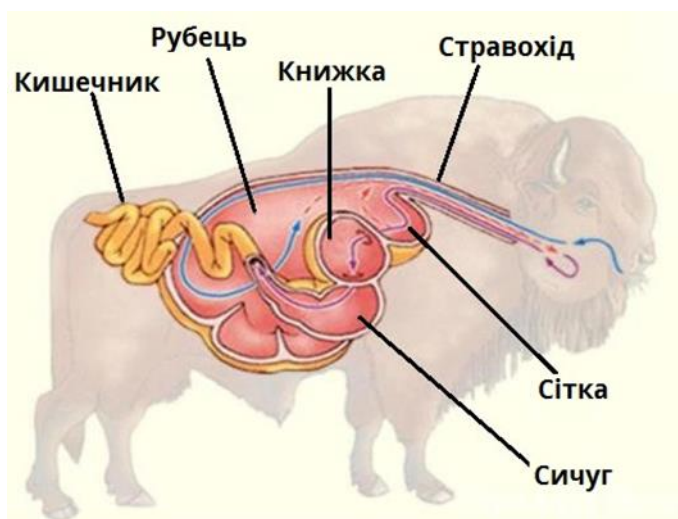
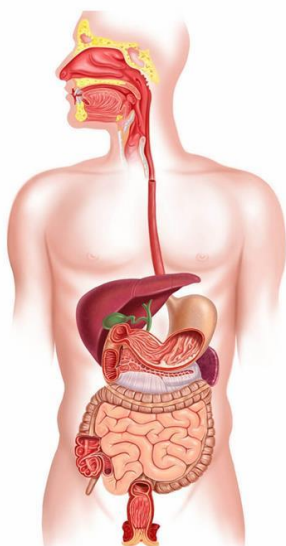
Завдання 3. Китайське видання China Daily оприлюднило цікаві відомості. Виявилося, що жителі Китаю вирости на цілих 10 сантиметрів протягом 100 років. Спробуйте пояснити явище, проаналізувавши сучасний раціон китайців.

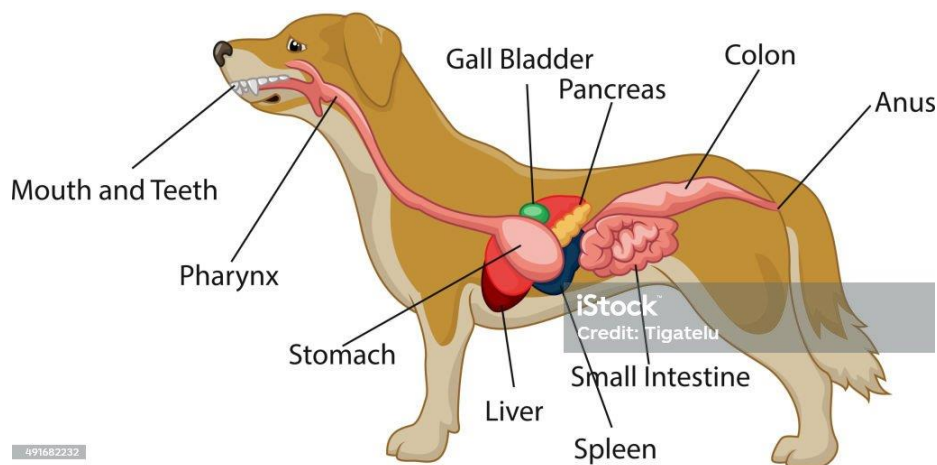
Завдання 4. Уявіть себе лікарем-трихологом, до якого звернулася дівчина з приводу випадіння волосся. Відомо, що вона вирішила схуднути і перейшла на веганську дієту. Що ви зможете порекомендувати пацієнтці?

Завдання 5. Існує думка, що еволюція людини тісно пов'язана з кулінарними уподобаннями наших людиноподібних пращурів. А саме, із переходом від вегетаріанства до поліфагії і м'ясоїдства. Доведіть або спростуйте думку!

Тема: Травлення людини. Огляд будови травної системи.

Завдання 1. Порівняйте особливості будови травних систем поданих організмів, зробіть висновки про причини подібностей та відмінностей:

Завдання 2. Нерідко чула від лікаря-стоматолога, що зараз багато дорослих людей так і не мають третіх молярів, або як ми їх називаємо «зубів мудрості». Або, якщо зуб мудрості і виріс, то приносить більше проблем, ніж користі. Спробуйте пояснити це явище.

Завдання 3. Чому нам так подобаються солодощі і так неприємно вживати гіркі мікстури?

Завдання 4. Поясніть народну приказку: «Коли я їм, то глух і нім».

Завдання 5. Проаналізуйте інформацію із ЗМІ:

«Допомагає скинути вагу. Музика під час їжі може бути відмінним інструментом для схуднення, оскільки допомагає їсти менше. Одне дослідження показало, що музика і освітлення допомогли створити більш розслаблене середовище, де учасники споживали їжу повільніше і швидше відчували ситість».

Висловіть свої судження.

Завдання 6. Чиї зуби? За якими критеріями ви визначали?

Тема: Опора та рух.

Завдання 1. Розгляньте різні типи кісток. З'ясуйте взаємозв'язок форми, розмірів, рельєфу кістки із функціями, які вона виконує.

Можна запропонувати це завдання до вивчення будови відділів скелету, а потім повернутися і пригадати припущення учнів).

Завдання 2. Спробуйте визначити, чий череп? Чому?

Завдання 3. Порівняйте будову компактної кісткової тканини та губчастої кісткової тканини. Яке значення має розміщення кісткових пластинок у губчастій речовині кістки?

Завдання 4. Знайдіть у себе зображені суглоби. Визначте, які рухи можливі у цих суглобах? Заповніть таблицю:

Форма суглоба	місцезнаходження	рухи

Завдання 5. Що робити вчителю фізичної культури, якщо учень під час невдалого стрибка у довжину має симптоми:

- біль, що підсилюється при будь-якому русі й навантаженні на кінцівку;

- припухлість;
- поява набрякості й синця;
- скорочення і викривлення кінцівки.

Що за різновид ушкодження може бути в учня?

Завдання 6. Виміряйте сантиметровою стрічкою окружність свого плеча у руки, що опущена донизу. Потім стисніть кисть у кулак і сильно зігніть руку в лікті. Визначте, наскільки збільшується окружність плеча під час скорочення м'язів.

Зробіть висновки.

Завдання 7. Розподіліть особливості будови опорно-рухової системи людини, пов'язану з прямоходінням, трудовою діяльністю та розвитком мови:

Особливості ОРС, пов'язані з прямоходінням	Особливості ОРС, пов'язані з трудовою діяльністю	Особливості ОРС, пов'язані з мовленням

Для яких трудових рухів особливо важливе протиставлення великого пальця іншим пальцям руки?

Завдання 8. Як м'язова система пов'язана з іншими фізіологічними системами організму людини? Наведіть приклади. (Можна супроводити малюнками або відео матеріалами).

Завдання 9. Що мав на увазі П. Брегг, сказавши «Людина настільки молода, наскільки молодий її стовбур життя»? Що за стовбур життя?

Завдання 10. «Жоден орган не має такої потреби в такій кількості мускулів, як цей. Їх відомо 24, не враховуючи інших, які я відкрив. А з усіх членів, які рухаються довільним рухом, він перевищує інші за числом рухів». Про що це написав Леонардо да Вінчі?

Тема: Дихання.

Завдання 1. Заповніть таблицю «Відповідність будови органів дихання функціям, які вони виконують».

Органи	Особливості будови	Функції
Носова порожнина		
Гортань		
Трахея		
Бронхи		
Легені		

Завдання 2.

Задача. Видихуване повітря містить 16% кисню, на 4% менше, ніж вдихуване. Визначте, скільки кисню споживає учень за урок математики 45 хвилин, якщо за 1 хв. він робить 18 дихальних рухів у спокійному стані, та

скільки його організм споживатиме кисню під час уроку фізкультури, якщо частота дихання зростає до 25 дихальних рухів. Скільки кисню споживатиме мама учня, якщо вона займається йогою і практикує глибоке черевне дихання?

Тема: Транспорт речовин.

Завдання 1. Біологічний диктант з «шифром».

Дати відповіді на питання, використовуючи «код»:

1. Рідка трофічна сполучна тканина червоного кольору?
2. Як називають рідину, яку добувають із крові після віддалення з неї формених елементів і фібрину?
3. Що випадає в осад після відстоювання крові?
4. Що вводять в організм вівці для вироблення лікувальної сироватки?
5. Що виступає на шкірі у вигляді прозорих крапель після маленьких подряпин?
6. Чим утворене внутрішнє середовище організму?
7. Де утворюються лейкоцити?
8. Які елементи крові беруть участь у зсіданні крові?
9. Яким клітинам крові властивий фагоцитоз?
10. При недокрів'ї різко знижений рівень яких формених елементів крові?
11. З чого складається верхній шар крові, яка відстоялася?

А-сироватка, б-плазма, в-кров, г-лімфа, д-тканинна рідина, є-еритроцити, е-лейкоцити, д-тромбоцити, ж-червоний кістковий мозок, з-селезінка, і-фагоцитоз, и-вакцина, к-захисні речовини, л-мікроби, м-місце запалення.

Завдання 2. Чому у пойкилотермних тварин вміст солей складає 0,65%, а у гомойотермних - 0,9%?

Чому не можна пити морську воду? Дистильовану воду?

Завдання 3. Часто можна прочитати таку інформацію:

«Група крові О - це генетично найдавніша група крові, яка сформувалася у той період, коли люди були мисливцями-збиральниками, тобто близько 30 тисяч років тому. Людям з цією групою крові слід формувати своє меню, орієнтуючись на продукти, які були доступними для мисливців в давнину. Для них ідеальною буде дієта, яка складається з фруктів, овочів, м'яса, риби, горіхів і зернових. У дієті групи А повинні бути присутніми овочі, рослинні олії, крупи, фрукти (ананас, абрикос, грейпфрут, інжир, лимон, слива), риба та морепродукти (зокрема тріска, окунь, сардини, форель). Вважається, що у представників групи крові А низький вміст шлункової кислоти, і як результат - слабе травлення. Власникам групи В утримуватися від арахісу, кукурудзи, гречихи, насіння кунжуту, сочевиці та помідорів, оскільки вони містять лектини, які подразнюють імунну систему цієї групи крові. Групі АВ краще утриматися від тих же продуктів, які не рекомендовані групам А і В, за винятком помідорів. У раціоні повинні бути риба та ікра, соя у різному вигляді, рис, ягоди, а з напоїв можна обрати червоне вино [4].

Висловіть свої судження з цього приводу? Міф чи реальність?

Тема: Зв'язок організму людини із зовнішнім середовищем. Нервова система.

Завдання 1. У пацієнта спостерігається відсутність чутливості болю у правій нижній кінцівці. Які нервові шляхи при цьому можуть бути ушкоджені?

Завдання 2. Чому у давнину вчені називали довгастий мозок «життєвим вузлом»?

Завдання 3. Що спільного у будові великих півкуль і мозочка?

Завдання 4. Руйнування певних ділянок гіпоталамусу може призвести до сильного ожиріння людини. Це відбувається тому, що зруйнована ділянка відповідала за що?

Завдання 5. Чим пояснюється явище, що до розвитку однієї й тієї самої рухової реакції здатні призвести найрізноманітніші впливи на організм людини?

Тема: Сенсорні системи.

Завдання 1. Як вік, стать, стан здоров'я впливає на сприйняття й відчуття? Чому? Проаналізуйте зв'язок сенсорних систем з іншими фізіологічними системами організму людини.

«Крик», Едвард Мунк, 1893

«Соняшники», В. Ван Гог, 1888

«Сталість пам'яті», Сальвадор Далі, 1931

Завдання 2. Що допомагало Бетховену створювати музику після того, як він втратив слух?

Завдання 3. Чому при ураженні слухової зони кори порушується не тільки слух, а й мова?

Завдання 4. Поясніть прислів'я «Вночі всі кішки - сірі».

Завдання 5. Яким би був зір людини, якби на сітківці були тільки палички? Тільки колбочки?

Завдання 6. Проведіть дослід і поясніть його результати:

Піддослідного саджають на стілець обличчям до класу і просять дивитися тільки прямо. Після цього демонструють олівці, пофарбовані у різні кольори (швидко, у русі). Запитують, які предмети він бачив, якого кольору вони були?

Тема: Ендокринна система.

Завдання 1. Заповнити таблицю, проаналізувавши вплив різних гормонів на органи або системи органів людини:

№з/п	Орган	Дія адреналіну	Дія тироксину
1.	Серцево-судинна система		
2.	Травна система		
3.			
4.			

Завдання 2. Вікторина:

1. У крові хворого виявлено підвищений вміст цукру. Якого гормону не вистачає в цього хворого?

2. Які гормони підвищують витрати енергії в організмі?

3. Гормони яких залоз впливають на зріст людини?

4. Яку залозу називають «диригентом оркестру ендокринних залоз»? Чому?

5. Які гормони чинять протилежний вплив на вуглеводний обмін у печінці?

6. Унаслідок деяких захворювань, травм, нещасних випадків може статися зупинка серця. З якою метою потерпілому вводять адреналін?

7. Чорнобильська трагедія завдала великої шкоди. Особливо постраждали люди-ліквідатори аварії. Поясніть, чому велика кількість постраждалих мали ураження щитоподібної залози?

8. Відомо, що Юлій Цезар, як досвідчений полководець залишав собі тих воїнів, які, побачивши ворогів, червоніли. Чому?

Тема: Розмноження та розвиток людини.

Завдання 1. У чому полягає перевага статевого розмноження над нестатевим?

Завдання 2. Через несприятливу екологічну обстановку у світі в цьому продукті зараз стільки небезпечних домішок, що американський еколог Д. Брауер одного разу сказав про нього: «Будь він у будь-якому іншому упакованні, ми б заборонили його ввезення у країну» [2]. Про який продукт йдеться?

Завдання 3. У колишні часи в арабських племенах можна було спостерігати таку картину: декілька вершників мчалися на повному скаку на жінку, прив'язану до дерев'яного стовпа, повертаючи у бік тільки в останній момент. А в чому полягав сенс цього дійства? [2].

Література

1. Анісімова В.С та ін. Самостійні роботи учнів з анатомії, фізіології і гігієни людини: посібник для вчителя/В.С. Анісімова, Є.П. Бруновт, Л.В. Реброва.-К; Освіта,1993.-112с.:іл

2. Ніколенко В.О. Інтелектуальні ігри на уроках біології.-Х; Основа,2010.-141,[3]с.:табл.-(Б-ка журн.»Біологія»; Вип.9 (93)).

3. Психологія критичного мислення [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.psychologyed.org/criticalthinking>

4. Як працює дієта за групою крові [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://harchi.info/articles/yak-pracyuye-diyeta-za-grupoyu-krovi>

5. Paul R.W. Critical Thinking: Sonoma State University, 1990.- 571 с.

Возьна Ю.Р.,
вчитель хімії
ліцей № 2

м. Копичинці, Тернопільська область, Україна

ГРА «ЮНІ ЗНАВЦІ ХІМІЇ». УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ З ТЕМИ «ПОЧАТКОВІ ХІМІЧНІ ПОНЯТТЯ»

Тема: Узагальнення знань з теми «Початкові хімічні поняття». Гра «Юні знавці хімії».

Мета: поглибити та систематизувати знання учнів з курсу хімії 7 класу, сприяти розширенню кругозору учнів; створити можливості для розкриття індивідуальних здібностей учнів та формування вміння спільно працювати в команді; розвивати швидкість логічного мислення, здібність узагальнювати й порівнювати; розвивати вміння використовувати наявні теоретичні знання з предмета у повсякденному житті, пізнавальний інтерес і стійку мотивацію учнів до вивчення хімії; формувати культуру спілкування, вміння висловлювати свою думку, творчо застосовувати в повсякденному житті здобуті знання.

Тип уроку: урок-гра.

Обладнання: мультимедійне забезпечення, плакати, роздатковий матеріал.

Перебіг уроку

1. Організаційний момент.

Вчитель: Добрий день! Вітаю вас на сьогоднішньому уроці і пропоную провести його у формі гри. На попередніх уроках ми з вами по сходинок піднімалися вгору, вивчаючи основні поняття з хімії. Це дуже важливо для вас, оскільки є основою для подальшого вивчення предмета. Сьогодні вам належить показати, як високо і впевнено ви піднялися вгору. Я сподіваюся, що сьогоднішнє наше заняття принесе усім нам користь, дасть можливість активно, успішно і головне спільно попрацювати.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

Вчитель: Знання із хімії потрібні кожному в житті,
Ніхто не заперечить істину одвічну:
Бо все навколо нас, та й ми самі,
Утворені із речовин хімічних.

Участь у грі приймають учні 7-х класів. Перевіримо їхні глибокі знання, кмітливість, артистичні здібності та вміння сприймати з гумором як перемогу, так і поразку. Адже це тільки гра.

Хід гри

Конкурс «Розминка».

Привітання командами один одного. Не оцінюється.

Конкурс «Розумники».

Кожній команді ставляться по черзі запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється 1 балом.

1. Найлегший газ (водень);
2. Елемент, найпоширеніший у космосі (гідроген);
3. Елемент, найпоширеніший на Землі (кисень);
4. Рідкий метал, що використовується в термометрах (ртуть);
5. Елемент, що міститься у крові (Fe);
6. У молоці міститься... (кальцій);
7. № 8 у періодичній системі (кисень);
8. Елемент, що входить до складу зубної пасти (фтор);
9. Назвіть речовину, яка може перебувати у трьох агрегатних станах (вода);
10. Який газ необхідний рослинам для фотосинтезу? (вуглекислий газ);
11. Що важче: 1 кг вати чи 1 кг заліза? (їх вага однакова);
12. Який неметал одержують із морських водоростей? (йод);
13. Те, з чого складається тіло (речовина);
14. Всі речовини поділяють на... (прості та складні);
15. Цифра, яка стоїть праворуч знизу від символу хімічного елемента і показує число атомів у молекулі (індекс);
16. Як називається число, що стоїть перед хімічною формулою (коефіцієнт).

Конкурс «Художник».

Команда повинна відгадати назву хімічного посуду. Кожна вгадана назва оцінюється 2 балами. Але це ще не все. Щоб завдання було цікавішим, ми запрошуємо по одному учаснику від команд. Ваше завдання полягає у тому, щоб із зав'язаними очима намалювати хімічний посуд, що зображений на картинці. Картинку із зображенням посуду представник команди виймає із торбинки. Отож, розпочнемо з команди...

Конкурс «Хімічний лабіринт».

Перед вами поле, на якому зазначено знаки хімічних елементів. Вам потрібно пройти шлях: розпочати з верхнього лівого квадрата, на якому написано «Старт», і завершити правим нижнім квадратом, де зазначено «Фініш». Шлях, який принесе вам перемогу, – це шлях, у якому зазначені елементи одного періоду Періодичної системи хімічних елементів Д.І. Менделєєва.

старт	Cl	Mg	Na	Fe
Mn	Sn	Cu	Fe	Ca
V	Ti	K	B	фініш

Конкурс «Визнач валентність».

Кожна команда одержує пакет стікерів із формулами речовин. Члени команд повинні наклеїти на аркуш паперу стікери з формулами за валентністю першого елемента.

Завдання однакові для обох команд.

Na_2O , N_2O_3 , CuO , N_2O_5 , SO_3 , MnO_2 , CrO_3 , MgO , Cu_2O , Al_2O_3 , P_2O_5 , SiO_2 .

Конкурс «Склади назву елемента».

Перед вами листочки, на яких написані буква і групи букв. Вам потрібно із них скласти назви хімічних елементів. Правильна відповідь – 1 бал. Також команда, яка швидше виконає це завдання, отримає один додатковий бал. Успіху!

П, Х, ОК, Г, Л, М, Й, Н, М, Л, А, Р, Т, С, У, И, ЕР, Е, РІ, Й, Р, У, Ф, Т, КУ, О, І. (Оксиген, Літій, Натрій, Ферум, Купрум, Хлор).

Пауза «Руки вгору».

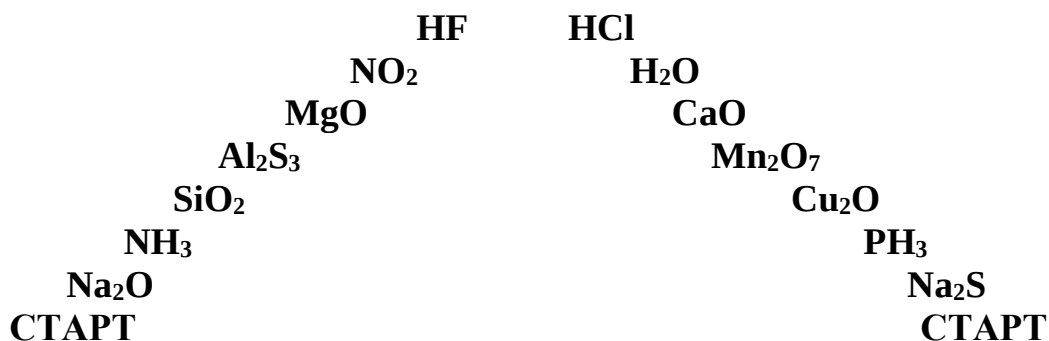
Учитель зачитує приклади хімічних і фізичних явищ. Учні плескають у долоні, коли йдеться про хімічне явище, а коли про фізичне - марширують на місці. Наприклад:

1. Горіння магнію
2. Кування заліза
3. Кипіння води
4. Утворення іржі на цвяхах.
5. Горіння іменинних свічок.
6. Скисання молока.
7. Обвуглювання цукру.
8. Утворення туману.
9. Замерзання води.
10. Утворення інею.

Конкурс «Естафета».

Учасники команд по черзі підходять до дошки і рахують відносні молекулярні маси речовин, які записані. Починають свій шлях від старту до фінішу. Перемогу святкує та команда, яка не лише першою дістанеться до вершини, але й виконає всі розрахунки правильно. Максимум балів для кожної команди -14, 1 бал додається за швидкість виконання завдання.

ФІНІШ

Конкурс «Знайди пару».

Цей конкурс на швидкість і якість знань. Команди отримують по два конверти: в одному – назви елементів, у другому-атомна маса цих елементів.

Вам потрібно знайти пару кожній групі елементів з відповідним значенням атомної маси. Правильно знайдена пара - 1 бал, за швидкість - додатковий 1 бал.

1 конверт

- а) Оксисен, Літій
- б) Гідроген, Бор
- в) Нітроген, Алюміній
- г) Сульфур, Кальцій
- д) Калій, Неон
- є) Магній, Гелій
- е) Купрум, Хлор
- ж) Фосфор, Ферум
- з) Нікель, Силіцій
- і) Магній, Аргентум

2 конверт

- а) Ar=1, Ar=11
- б) Ar=16, Ar=7
- в) Ar=32, Ar=40
- г) Ar=14, Ar=27
- д) Ar=39, Ar=20
- є) Ar=64, Ar=35,5
- е) Ar=24, Ar=4
- ж) Ar=59, Ar=28
- з) Ar=31, Ar=56
- і) Ar=55, Ar=108

Конкурс «Хто більше».

Завдання полягає у тому, що потрібно правильно і швидко вписати у таблицю назви і символи лише тих елементів, які мають назву простої речовини відмінну від назви елемента. Зразок:

Символ хімічного елемента	Назва хімічного елемента	Назва простої речовини
Н	Гідроген	Водень

Конкурс «Хто швидший».

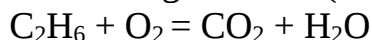
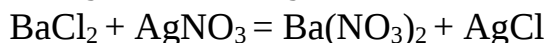
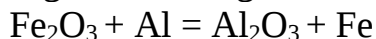
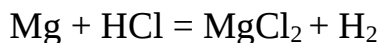
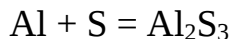
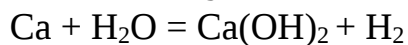
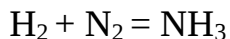
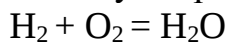
Цей конкурс допоможе закріпити знання про хімічні формули речовин. Час на виконання – 2 хвилини. Участь по черзі беруть усі учасники команди. Правильна відповідь – 1 бал.

Записати у вигляді хімічних формул:

- 3 атоми Гідрогену;
- 4 молекули води;
- 5 молекул кисню;
- 3 атоми Оксигену;
- 10 молекул вуглекислого газу;
- 2 атоми Сульфуру;
- 5 молекул хлору, кожна з яких складається з двох атомів Хлору;
- молекулу речовини, що складається з трьох атомів Натрію, одного атома Фосфору і чотирьох атомів Оксигену;
- молекулу речовини, що складається з двох атомів Калію, одного атома Сульфуру і чотирьох атомів Оксигену;
- 2 атоми Купруму.

Конкурс «Слідство».

Потрібно знайти «загублені» коефіцієнти у наведених рівняннях хімічної реакції. Завдання оцінюють по 2 бали за правильно розставлені коефіцієнти у запропонованих рівняннях.

Конкурс «Хто більше?».

Потрібно записати якнайбільше назв елементів, що починаються на одну літеру, наприклад «л». Літери загадує вчитель або члени журі, при цьому вони повинні бути однаковими для обох команд. Правильна відповідь - 1 бал.

3. Підведення підсумків.

Вчитель: Щиро дякую вам за урок. Ви гарно попрацювали. Перемогла дружба.

Привітання команд.

Казмирчук А.І.,

заступник з НВР

ліцей «Надія»

м. Львів, Львівська область, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОВОГО КУРСУ «ЛІТЕРАТУРА» ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ

Проектній діяльності здобувачів освіти у концепції НУШ приділяється вагома увага як такої, що допомагає учням розвивати вроджені здібності в новий спосіб, що не завжди вдається у традиційній системі уроку. Проектне навчання у межах інтегрованого курсу «Література» створює можливості для міжгалузевої та міжпредметної інтеграції. Це значно розширює поле діяльності для вчителя і сприяє креативності, а учні часто мають завдання, у процесі вирішення яких отримують практичні навички, непередбачені в теоретичній частині навчального процесу, та розвивають свої творчі здібності.

Процес створення власного продукту розвиває в учнів навички критичного мислення, співпраці, спілкування, міркування, синтезу та стійкості в умовах обмеженого часу та визначеної мети. Водночас, захист учнем такого проєкту дає можливість вчителю діагностувати рівень навчальних досягнень здобувача освіти у розрізі груп загальних результатів за ДСБСО.

Пропоную кілька ідей для індивідуальних проєктів учнів 5-6 класу.

Планування навчального проєкту:

1. Визначаємо навчальні цілі.

2. Плануємо та узгоджуємо зміст, терміни виконання, час та місце презентації.

3. Спільно розробляємо критерії оцінювання проєкту.

4. Плануємо, як відбуватиметься публічна презентація результатів проєкту.

Завдання до проєкту для учнів 5 класу наприкінці вивчення теми «Дивовижний світ природи», за чинною модельною навчальною програмою «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 класи» (автори – Т.О. Яценко, І.А. Тригуб).

Проєкт «Дивовижний світ природи моїми очима» (учень обирає один із двох запропонованих).

1. Мої домашні улюбленці.

План:

Портрет (фото або малюнок).

Історія появи у нашому помешканні.

Хто доглядає за улюбленцем?

Звички (погані й хороші).

Що полюбляє, а чого не любить?

Кого в родині любить, поважає найбільше (чому?).

Що вміє? Чого я навчив (навчила) свого улюбленця?

Чого можна навчитися в мого домашнього улюбленця?

Цікава історія, пов'язана з улюбленцем (Одного разу...).

2. Мій куточок природи.

План:

Фото, малюнок пейзажу.

Що відомо про це місце?

Де воно знаходиться?

Коли вперше відвідав (побачив)?

Що привертає увагу в цих місцях?

Опис особливостей пейзажу (гірський, морський, сільський, міський тощо).

Мої відчуття та емоції від побаченого.

Завдання до проєкту для учнів 5 класу наприкінці вивчення теми «Легенди й перекази» за чинною модельною навчальною програмою «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 класи» (автори – Т.О. Яценко, І.А. Тригуб).

Проєкт «Легенди Львівщини» (індивідуальний або парний).

Поцікавтесь у домашній, шкільній бібліотеці, в інтернет-ресурсах, які легенди створено про Львів та Львівщину. Оберіть легенду, про яку хочете розповісти однокласникам.

План проєктної роботи «Легенди Львівщини»:

1. Заголовок: назва легенди.

2. Стислий зміст легенди (3-4 речення).

3. Вид легенди. Відомості про походження, джерела легенди.

4. Персонажі легенди.

5. Реальні та фантастичні елементи в легенді.
6. Ілюстрації (авторські малюнки, фотоілюстрації).
7. Посилання на джерела інформації.
8. Автори проєкту.

Проект виконайте на аркуші А-3, яскраво оформивши та підготувавшись до захисту.

Захист проєкту:

1. Перекажіть обрану легенду. Презентуйте проєкт за поданим вище планом, поділіться враженнями про спільну пошукову роботу. Тривалість захисту 3-5 хвилин.

2. Критерії оцінювання:

- Змістовність (розкриття всіх пунктів плану);
- Естетичне оформлення;
- Змістовність, грамотність мовлення під час усного захисту (переказ легенди, її представлення).

Завдання до проєкту для учнів 5 класу наприкінці вивчення теми «Художні твори сучасної української та зарубіжних літератури» за чинною модельною навчальною програмою «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної. 5–6 класи» (автори – Т.О. Яценко, І.А. Тригуб).

Проект «Презентування самостійно прочитаної книги сучасного автора».

План проєкту:

1. Автор, країна.
2. Жанр та назва книги.
3. Видавництво або посилання на інтернет-джерело.
4. Тема. Про що розповідається у творі.
5. Герої твору (головні, другорядні).
6. Загальні враження про книгу: що сподобалось, чим привернула увагу, які події вразили, запам'яталися.
7. Чому порадиш прочитати книгу друзям, однокласникам, дорослим тощо.

Завдання до проєкту для учнів 6 класу наприкінці вивчення теми «Різдвяні дива» за чинною модельною навчальною програмою «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 класи» (автори – Т.О. Яценко, І.А. Тригуб).

Проект «Магія Різдва. Традиції святкування Різдва у житті героїв книг і в моїй сім'ї».

Завдання-інструкція для учнів:

1. Пригадай основні твори про Різдво, прочитані у темі «Різдвяні дива»: повість Ч. Дікенса «Різдвяна пісня у прозі», повість М. Гоголя «Ніч перед Різдвом», оповідання М. Коцюбинського «Ялинка», казка Б. Матіяш «Єва і білосніжна квітка лілії», казка І. Калинця «Вертеп маленького Хлопчика», повість Т. Флетчера «Різдвозавр і Зимова Відьма».

Герої згаданих творів переживають цікаві пригоди, випробування на шляху до щастя, кращих змін, самоудосконалення. Ці дива стають можливими

і трапляються з героями у дивовижний час Різдва. Прославляти Різдво Христове, його дива допомагають Різдвяні традиції, що їх зберігають і дотримуються люди в різних куточках Землі.

Досліди, які різдвяні традиції згадують письменники різних країн у прочитаних творах: які страви готують, чим пригощають, як прикрашають помешкання, як вітають один одного, що дарують, куди ходять напередодні і в час Різдва, що співають, чого бажають тощо.

2. Пригадай і розпитай рідних, яких традицій Різдва завжди дотримувались і дотримуються у твоїй родині. Можливо, якісь традиції започатковані віднедавна, а якісь зберігаються вже давно.

Знайдену у прочитаних творах інформацію про традиції святкування персонажами Різдва та розповідь про твої сімейні традиції святкування Різдва запиши у вигляді проєкту на папері А-3. Доповни інформацію малюнками, ілюстраціями, візерунками, світлинами родини тощо. Якщо використовуєш інтернет-джерела, не забудь записати посилання. Презентувати свою роботу однокласникам будемо на початку II семестру.

Заголовок: «Магія Різдва. Традиції святкування у житті героїв книг і в моїй сім'ї».

Підзаголовки:

- «Традиції святкування Різдва героями прочитаних книг»;
- «Як святкуємо Різдво у нашій родині».

Завдання до проєкту для учнів 6 класу «Література української діаспори. Е. Андіївська. Казка про яян» за чинною модельною навчальною програмою «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 класи» (автори – Т.О. Яценко, І.А. Тригуб).

Завдання для проєкту:

1. Прочитай коротку інформацію про українську письменницю Емму Андіївську. Знайди додаткові відомості про її дитинство в Україні, причини еміграції та діяльність за кордоном. На аркуші А-4 запиши найцікавішу інформацію, що знайшов (знайшла), вкажи джерело інформації.

2. Прочитай «Казку про яян». Поміркуй над нею. Дай відповіді повними реченнями на запитання, також запиши їх на аркуші А-4:

1) Чому мешканців країни, куди потрапив пастушок, називають ЯЯНами?

2) Чому завалювалися вежі, які будували яяни?

3) Якими рисами наділені яяни? Намалюй схему: допиши, якими рисами наділені яяни.

4) Чому мешканці казкового міста були майже вічними? Відповідь підтвердь цитатою.

5) Завдяки чому дідусь і пастушок вибралися з міста яян?

6) Порівняй опис місцевості на початку казки і в кінці. Що, на думку письменниці, робить світ прекрасним?

7) «Казка про яян» має ознаки Притчі. (Притча – повчальний твір з мораллю). Чого тебе навчила ця казка-притча?

Оформи на аркуші А-4 заголовок проекту, інформацію про Е. Андіївську, відповіді на запитання, схему. Спробуй створити невелику ілюстрацію. Використай яскраві кольори для оздоблення проекту.

Інформація: Андіївська Емма (1931-2019) - українська письменниця, художниця, перекладачка. Учасниця «Нью-Йоркської групи» українських поетів. Член-засновник Об'єднання українських письменників «Слово». Член ПЕН-клубу та Вільної Академії у Мюнхені. Лауреат Фундації Антоновичів. Номінувалася на Національну премію України ім. Т.Г. Шевченка. В еміграції з 1943 року: Німеччина, Франція, США, згодом повернулася до Німеччини. Писала прозу й поезію: «Поезія», «Народження ідола», «Первні», «Наука про землю», «Вілли над морем», «Подорож», «Герострати», «Роман про добру людину», «Роман про людське призначення» тощо. Для дітей адресувала «Казки Емми Андіївської» (2000), куди увійшло 18 казок-притч («Говорюча риба», «Казка про ян» та ін.).

Шапран Т.М.,

практичний психолог

ліцей № 6 ім. В.Г. Короленка

м. Житомир, Житомирська область, Україна

ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИЙ БАЛАНС ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я Україна входить у першу десятку країн світу з найвищим рівнем завершених суїцидів, причому останні 45 років спостерігається їх постійне зростання у всіх вікових категоріях [3]. Український суїцидолог В.І. Канєвський [1] у своїй праці наводить вражаючу статистику по смертності населення України з причини навмисного самоушкодження станом на 2011 рік, в якому Житомирська область відноситься до другої групи регіонів за кількістю померлих на 100 000 осіб.

Незважаючи на те, що вивчення проблеми самогубства на науковому рівні розпочалося ще наприкінці ХІХ сторіччя і було пов'язано із виходом у світ у 1897 році книги «Самогубство» французького соціолога Еміля Дюркгейма, цей міждисциплінарний феномен ще й досі не має остаточного патофізіологічного обґрунтування.

В умовах сучасного суспільного стану в Україні найбільш вагомою розробкою у вивченні суїцидальних тенденцій є дослідження американського психолога Нормана Фарбероу [2], який при вивченні феноменології самотності, серед інших ознак, виокремив потрапляння людини у середовище із зниженою комунікативністю або у складні особисті чи соціальні ситуації, як еміграція, статус біженця і т.п. та втрата близьких, роботи, соціального статусу. Це саме ті тригери, які наразі можуть запускати механізм суїцидальних тенденцій у здобувачів підліткового віку.

Працюючи із здобувачами освіти у ракурсі даної проблематики, необхідно пам'ятати про можливість ефекту Вертера, який яскраво демонстрували свого часу прихильники гри у соціальній мережі «Сині кити».

Пропонуємо для первинного ознайомлення із профілактичною програмою по роботі з підлітками матеріали для заняття, які можуть бути використані для разової зустрічі з класом навіть при дистанційній формі навчання.

Мета: створення умов для знаходження внутрішньоособистісного балансу у здобувачів підліткового віку в умовах війни.

Первинний шерінг: учасникам пропонується визначити власний емоційний стан на початок зустрічі: виміряти його інтенсивність за шкалою від 10 до 100 та позначити його для себе на аркуші паперу.

Основна частина.

Обговорення розуміння підлітками сенсу слова «незламність». Пропонуємо пригадати приклади незламності в їхньому досвіді з реального життя.

Орієнтовні питання:

1. Що для вас означає слово «незламність»?
2. Які два слова звучать у цьому терміні?
3. Що означає для вас бути незламними?
4. Що може порушити вашу незламність?
5. Що чи хто допомагає вам зберігати власну незламність?
6. Що чи хто допомагає вам відновити вашу незламність?
7. Кому ви можете допомогти зберегти чи відновити їхню незламність?

Пропонуємо підліткам до перегляду відео «Рука в руці» без попереднього озвучування будь-якої інструкції.

Посилання на відео: <https://www.youtube.com/watch?v=FxU1FefVO2Q>

Орієнтовні питання для обговорення:

1. Яке враження залишилося у вас після перегляду цього відео?
2. Чи одразу ви помітили незвичність пари?
3. Що найбільше вразило вас при перегляді?
4. На що ви акцентували власну увагу при перегляді відео, а на що зовсім не звертали уваги?

Вправа «Зграя моєї сили» (автор Вікторія Назаревич).

Пропонуємо підліткам:

- уявити будь-яку зграю, яку намалює їм власна уява;
- уявити серед цієї зграї себе;
- відчувати силу та енергію підтримки зграї;
- намалювати зграю своєї сили;
- презентувати власний малюнок та відчуття у просторі групи.

Вправа «Власне кільце Соломона».

Пропонуємо підліткам пригадати легенду про напис на внутрішній стороні кільця Соломона. Пропонуємо створити ескіз аналогічного кільця з персональним значимим для них на сьогодні написом.

По завершенню процесу малювання, пропонуємо до презентації власних ескізів.

Кінцевий шерінг. Учасникам пропонується переглянути записи та власні малюнки, зроблені на зустрічі, та здійснити рефлексію власного емоційного стану на кінець зустрічі в груповому просторі. Виміряти інтенсивність власного емоційного стану за шкалою від 10 до 100 та позначити його для себе на аркуші паперу. Порівняти кінцевий показник із початковим, проаналізувати чому відбулися/не відбулися зміни та що із почутого/побаченого/усвідомленого на зустрічі у груповому просторі вплинуло на цей процес.

Література

1. [Каневський В.І.](#) Суїцидологія в соціальній роботі. Миколаїв. Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 348 с.
2. Farberow N. L. Personality patterns of suicide mental hospital patients / J.E.Exner // Genet. Psychol. Monogr, 1950. № 42. P. 3-79.
3. WHO – Suicide Prevention. SUPRE. Multisite Intervention Study on Suicidal Behaviours – SUPRE-MISS: protocol of SUPRE-MISS. Management of Mental and Brain Disorders. Department of Mental Health and Substance Dependence / World Health Organization. Geneva, 2002. WHO/MSD/MBD/02. 197 p.

Косован Ю.О.,

вчитель фізичної культури

Криворізька гімназія № 108

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТХВИЛИНОК ДЛЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В СИСТЕМІ НУШ

В умовах сучасного освітнього середовища, де домінує сидячий спосіб життя та інтенсивне навчальне навантаження, важливість фізкультхвилинок стає особливо актуальною. З огляду на психофізіологічні особливості молодших школярів, перерви на фізичну активність сприяють не тільки підтриманню фізичного здоров'я, але й покращенню уваги, концентрації та ефективності освітнього процесу. У контексті НУШ, яка прагне до оновлення та гуманізації української освіти, фізкультхвилинки можуть виступати як важливий інструмент інтеграції фізичної активності та навчання. Дана тема має бути актуальною для педагогів, батьків, а також для ширшого кола фахівців у сфері освіти та охорони здоров'я, оскільки вона відображає сучасні підходи до освітнього процесу, де акцент робиться на гармонійний розвиток особистості школяра.

За останні роки спостерігається тенденція до зниження природної рухової активності серед дітей, на що вказують фахівці у сферах педагогіки,

фізіології, медицини, гігієни та психології. Паралельно, збільшується інтелектуальне навантаження, що впливає на нервово-емоційний стан учнів. У зв'язку з цим використання фізкультхвилинки в освітньому процесі початкової школи є важливим напрямком роботи вчителя.

Фізкультхвилинка ефективно здійснюють функцію переорієнтації уваги дітей. Вони відрізняються короткою тривалістю, але дають значні результати. Підбір вправ для таких перерв має бути здійснений з урахуванням типу занять, що передують один одному. Сутність фізкультхвилинки полягає в зміні виду активності та пози дитини через фізичні вправи, які допомагають зняти втому і відновити позитивний емоційний стан. Дослідження впливу вправ різної інтенсивності на фізичне самопочуття та розумову діяльність молодших школярів показує, що фізкультхвилинка повинні викликати у них емоційний відгук та бажання до активності.

Сучасними дослідженнями встановлено, що фізкультхвилинка ефективно допомагають у зменшенні втоми та підвищенні розумової активності учнів під час уроків. Вони позитивно впливають на фізичний стан дітей, запобігаючи проблемам з поставою. До ключових характеристик фізкультхвилинки відносяться: активний відпочинок для дитячого організму, відновлення працездатності та уваги, зняття м'язового та інтелектуального напруження, покращення розумової активності учнів, профілактика втоми, поліпшення емоційного стану та інші. Психологи підтвердили, що протягом навчального дня у дітей зростає втома і знижується здатність до навчання. Вони стають менш уважними, частіше роблять помилки під час виконання завдань і можуть порушувати дисципліну (відволікатися від навчання, проявляти неспокій, спілкуватися). І якщо не використовувати фізкультхвилинка, то всі ці тенденції з часом будуть тільки посилюватися.

Важливо враховувати, що фізкультхвилинка приносять позитивний ефект лише за умови їхнього грамотної організації та методично коректного проведення. Тому вчителю початкових класів важливо враховувати основні психолого-педагогічні принципи застосування фізкультхвилинки у освітньому процесі.

Тривалість фізкультурної хвилинка має становити 2-3 хвилини, включаючи комплекс з 3-4 простих вправ, які легко виконати і які не потребують складної координації, а також впливають на головні м'язові групи. Кожна вправа повторюється 4-6 разів у помірному або повільному темпі. Такі вправи сприяють поліпшенню кровообігу, дихання, підвищують розумову активність та позитивно впливають на емоційний стан учнів.

Для учнів 1-2 класів, особливо під час письмових робіт, коли м'язи рук втомлюються від одноманітних рухів, рекомендується виконувати фізичні вправи для рук і пальців. Корисним є включення в фізкультхвилинка вправ на розтягування, випрямлення, згинання хребта, розпрямлення грудної клітки та інші. Після тривалого сидіння, що може призводити до уповільнення кровообігу в нижніх кінцівках, області тазу та живота, рекомендується виконувати вправи для ніг. Вчитель початкових класів повинен досконало

оволодіти комплексом вправ, вміти їх демонструвати та контролювати їх правильне виконання учнями.

Отже, фізкультхвилинки в початковій школі мають важливе значення для створення безпечного освітнього простору для здобувачів освіти у системі Нової української школи. Однак, важливо дотримуватись правил їх проведення та створювати необхідні для цього умови. У цьому випадку фізкультхвилинки стають ефективним засобом зменшення втоми і підвищення працездатності школярів на уроках.

Література

1. Марчук С. Чемерис І. Психолого-педагогічні умови використання фізкультхвилинки у навчально-виховному процесі початкової школи. Молодь і ринок. № 7 (150), 2017. С. 83-88.

2. Ващенко О.М. Фізкультхвилинки. Початкова освіта. 2004. № 45. С. 19-21.

3. Кочерга О. Психофізіологія навчання та здоров'я молодших школярів. Початкова школа. 2007. № 11. С. 1-4.

Юрченко О.С.,

вчитель української мови та літератури

Криворізька гімназія № 16

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Літйакіна О.В.,

вчитель української мови та літератури

Криворізька гімназія № 16

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НУШ

У сучасному світі, який швидко еволюціонує, збільшується кількість та складність інформації, а науково-технічний прогрес стрімко просувається вперед. Це має значний вплив на освітній процес, особливо в умовах, коли навчальний матеріал стає все більш глибоким та складним. Виникає потреба в підвищенні стандартів якості освіти, що ставить перед учнями виклики у сприйнятті та освоєнні великої кількості навчальних даних. У цьому контексті традиційні методики навчання стають менш ефективними, а ключовим завданням є знаходження нових підходів, які б змогли підвищити ефективність та результативність навчання. Щоб діти могли ефективно адаптуватися до таких умов і розвивати важливі навички, освітній процес має бути активним, захоплюючим і продуктивним. Важливою складовою сучасної освіти є візуалізація, яка сприяє кращому розумінню, запам'ятовуванню та застосуванню мовних знань.

Для підвищення ефективності уроків української мови критично важливо застосовувати сучасні та інноваційні методики навчання. Вважається,

що уроки, які інтегрують сучасні технології, стимулюють активність учнів та забезпечують рівні можливості для всіх учасників, є більш результативними. Використання різноманітних технологічних рішень сприяє створенню атмосфери взаєморозуміння та підтримки, допомагає подолати бар'єри в навчанні, зміцнює віру у власні здібності та сприяє розвитку творчих здібностей учнів.

Основна мета використання візуальних методів у процесі навчання - це підтримка логічного мислення учнів на різних стадіях освітнього процесу, зокрема під час аналітичних завдань, таких як аналіз, порівняльний огляд, формулювання висновків, систематизація даних, виявлення зв'язків, узагальнення інформації та ін. Застосування візуальних методів у освіті відкриває широкі можливості й допомагає вирішувати різноманітні навчальні завдання: збільшення ефективності навчання, стимулювання освітньої та пізнавальної активності учнів, розвиток критичного мислення та візуального сприйняття, поліпшення зорової чутливості, формування уявного сприйняття знань та вмінь, ефективна передача інформації та спрощення процесу розпізнавання образів, а також підвищення рівня візуальної грамотності й культури.

Візуалізація в навчанні базується на особливостях зорової системи та природній здатності людського мозку ефективно обробляти візуальні образи. Зорова система має важливе значення не лише через свою роль у наданні важливої інформації про навколишній світ, а й як внутрішній канал зв'язку, який інтегрує різні аналізатори та перетворює зорові сигнали.

Корисними для уроків української мови можна визначити наступні види візуалізації:

- 1) Схематичне зображення кількісних даних, що відповідає на питання "скільки?" (прикладом є кругові та стовпчасті діаграми, лінійні графіки, гістограми та таблиці).
- 2) Візуалізація, яка допомагає краще уявити об'єкт (наприклад, ієрархічні карти, семантичні мережі, діаграми Венна).
- 3) Концептуальна візуалізація для представлення складних ідей (такі як концептуальні карти, діаграми Ганта).
- 4) Метафорична візуалізація, де інформація відтворюється за допомогою метафор (наприклад, схеми у формі дерева, піраміди або будинку).
- 5) Комбінована візуалізація, яка включає елементи інших типів (такі як комікси, освітні карти та ін.).

Візуалізація може бути визначена як інноваційний метод освіти, який включає в себе використання складних інформаційно-комунікаційних технологій, таких як мультимедіа та комп'ютерна графіка, для ефективного візуального відображення навчального матеріалу. Такий підхід характеризується високою інформаційною щільністю і сприяє інтеграції абстрактного та конкретного, стимулюючи одночасно як словесне, так і образне мислення. В сучасному освітньому середовищі ключовим напрямом є впровадження інформаційних технологій та комп'ютерних інструментів у

процес навчання, що значно покращує якість та результативність освітнього процесу в школах.

Отже, впровадження технік візуалізації на заняттях з української мови набирає популярності, адже це сприяє кращому усвідомленню матеріалу та робить процес навчання більш захоплюючим. Застосування візуальних методів сприяє залученню учнів до активної участі в навчанні, перетворюючи його на процес взаємодії.

Література

1. Андрощук І. Візуалізація навчальної інформації під час викладання дисципліни «Педагогічна майстерність». Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2011. № 37. С. 62–70
2. Безуглий Д., Юрченко А. Огляд засобів комп'ютерної візуалізації для підтримки навчального матеріалу. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2018. Вип. 153. С. 11–14.
3. Мазна Н.Н. Сучасні методичні прийоми візуалізації на уроках української мови у 5-6 класах. Universum. № 1, 2023. С. 130-137.

Хозяйнонок Л.О.,

вчитель початкових класів

Криворізька гімназія № 16

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Письменна О.І.,

вчитель початкових класів

Криворізька гімназія № 16

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НУШ

Дидактичні ігри є ефективним інструментом для стимулювання розумового та пізнавального розвитку учнів під час занять в початкових класах, особливо в рамках Нової Української Школи. Використання ігор як інтерактивного методу навчання може підвищити інтерес до навчальних предметів та мотивувати учнів у процесі їх вивчення.

Ігрова активність, по своїй суті, служить дидактичним інструментом, що сприяє розвитку у молодших школярів самостійності, створює умови для свободи, колективної розкритості, творчості та самовдосконалення, а також напрядує учнів до пізнавальної та розумової активності. У найширшому розумінні кожна дидактична гра повинна бути спрямована на розвиток пізнавальних і розумових процесів. Під час вивчення предметів в початковій школі через дидактичні ігри важливо забезпечити, щоб такий підхід стимулював мислення дитини, але при цьому не викликав надмірної втоми, тривоги чи втрати інтересу до процесу навчання.

Дидактичні ігри в якості інструменту для розвитку розумових здібностей та пізнавальної активності молодших школярів в системі НУШ, часто використовуються після спостережень, обговорень та інших виховних заходів. Ігри, що містять дидактичний матеріал, служать як освітнім, так і виховним цілям, допомагаючи вчителю підготувати учнів до кращого розуміння світу та його явищ. На заняттях в початковій школі ігри можуть бути використані для знайомства учнів із новими предметами, стимуляції до відтворення та глибшого усвідомлення вже вивчених понять та розвитку навичок мислення.

Досліджуючи мотиваційні чинники, які залучають учнів до активної участі в дидактичних іграх, відзначимо перехід мотивації від самого процесу діяльності, характерної для дитячих ігор, до її результату, а саме до перемоги. Тут можна виділити такі мотиви: використання особистих здібностей та потенціалу, які не знаходять застосування в інших формах навчання; прагнення до отримання високих оцінок; потреба в самовираженні; розв'язання комунікативних завдань; самооцінка, яка в деяких іграх є ключовою, адже діти зацікавлені в інтелектуальних викликах і отримують задоволення від їх розв'язання.

Сучасні вчителі часто застосовують різноманітні форми дидактичних ігор, включаючи ігри з предметами, словесні ігри, настільні та друковані ігри. Структура дидактичної гри охоплює дидактичні завдання, правила, ігрові дії та результати гри. Під час підготовки до занять вчителю потрібно заздалегідь підготувати відповідний матеріал, організувати дітей, оцінити їх за результатами гри, дотримуючись її структури. Ігри можуть активізувати емоційну реакцію дітей і відволікати від основної мети, тому їх рекомендується проводити на заключному етапі уроку. До пізнавальних ігор належать такі види, як ребуси, кросворди та головоломки, які допомагають дітям вчитися рахувати, вирішувати складні завдання та робити висновки. Ігри сприяють розвитку різноманітних пізнавальних процесів, включаючи увагу, спостережливість та пам'ять. Існують три рівні пізнавальної активності учнів: відтворююча активність, яка полягає у засвоєнні та відтворенні знань; інтерпретуюча активність, орієнтована на освоєння способів застосування знань; творча активність, що стимулює дітей до самостійного здобуття знань.

Елементи дидактичної гри відіграють ключову роль у розвитку пізнавальних здібностей дітей, дозволяючи зацікавити їх складними темами, якими та процесами, на які зазвичай складно зосередити увагу дітей. Коли дитина залучена у гру, вона навчається без усвідомлення цього, закріплюючи в пам'яті нові знання та орієнтуючись у незвичних ситуаціях. В результаті це сприяє розширенню її знань, уявлень та розвитку фантазії.

У сучасних умовах розвитку освіти дидактична гра є критично важливою для навчання молодших школярів. Цей підхід дозволяє дітям навчатися та розвиватися непомітно для самих себе під час гри. Головна мета таких ігор полягає у залученні учнів до пізнавальної активності, де вони навчаються та розвивають свої здібності, одночасно отримуючи задоволення від самого процесу.

Отже, в системі НУШ, дидактичні ігри є важливим інструментом для стимулювання розумового та пізнавального розвитку учнів на заняттях у початковій школі, підтримуючи їхній інтерес до навчання. Застосування різних дидактичних ігор сприяє інтелектуальному розвитку та освоєнню методів та технік навчальної діяльності. Інтеграція дидактичних ігор в освітній процес сприяє індивідуалізації освіти та збагаченню знань молодших школярів.

Література

1. Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи: матеріали І науково-практичної інтернет-конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти першого року навчання факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди (17 травня 2022 р., м. Харків) / за заг. ред. д. пед. н., доц. В. В. Ушмарової. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. Ч. 1. 39 с.

2. Концепція Нової української школи. ухвал. ріш. колегії МОН. 27/10/2016. за ред. Грищенко М. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/301/Nova_ukrainska_shkola_Koncepcija_2016_Pedrada.pdf

3. Майданник О.П. Дидактична гра дієвий засіб активізації пізнавальної діяльності учнів. URL: https://school1.olexandrivka.info/blog/didaktichna_gra_dijovij_zasib_aktivizaciji_piznavalnoji_dijalnosti_uchniv/2015-12-02-177

Відомості про авторів

Баштова Наталія Вікторівна, вчитель української мови та літератури, Харківська гімназія № 42, Харків, Харківська область, Україна

Буткєсва Наталя Андріївна, вчитель основ здоров'я, Криворізька гімназія № 56, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Василець Ольга Олександрівна, вчитель, Харківський ліцей № 85, Харків, Харківська область, Україна

Данюк Анна Олександрівна, викладач української мови та літератури, Дніпровський фаховий коледж будівельно-монтажних технологій та архітектури, Дніпро, Дніпропетровська область, Україна

Дубровська Олена Борисівна, вчитель фізики, Криворізька гімназія № 69, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Жуковіна Ганна Веніамінівна, вчитель математики і інформатики, КЗ "Опорний заклад освіти Малоданилівський ліцей", смт Мала Данилівка, Харківська область, Україна

Жуковіна Тетяна Вячеславівна, вчитель біології, КЗ "Опорний заклад освіти Малоданилівський ліцей", смт Мала Данилівка, Харківська область, Україна

Зозуляк Лідія Семенівна, заступник директора, КЗО СЗШ № 6, Дніпро, Дніпропетровська область, Україна

Ковальська Галина Євгенівна, вчитель української мови та літератури, ліцей № 2, м. Копичинці, Тернопільська область, Україна

Кожухарь Ірина Олександрівна, вчитель історії, Криворізька гімназія № 56, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Коржовська Ірина Володимирівна, вчитель англійської мови та зарубіжної літератури, Криворізька гімназія № 56, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Корнус Ірина Вікторівна, вчитель хімії та екології, КЗ "Опорний заклад освіти Малоданилівський ліцей", смт Мала Данилівка, Харківська область, Україна

Косован Юлія Олександрівна, вчитель фізичної культури, Криворізька гімназія № 108, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Кульменко Олена Юріївна, кандидат філологічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, Житомирська область, Україна

Літяйкіна Олександра Володимирівна, вчитель української мови та літератури, Криворізька гімназія № 16, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Малюга Наталія Борисівна, вчитель, КЗО СЗШ № 6, Дніпро, Дніпропетровська область, Україна

Малютіна Катерина Володимирівна, вчитель української мови та літератури, КЗ ОШ «Оскільський ліцей», с. Оскіл, Харківська область, Україна

Мельниченко Інна Леонідівна, магістрант, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, Житомирська область, Україна

Мороз Олена Федорівна, вчитель початкових класів, заклад загальної середньої освіти «Гута-Боровенський ліцей», с. Гута-Боровенська, Волинська область, Україна

Морокко Людмила Миколаївна, директор, КЗО СЗШ № 6, Дніпро, Дніпропетровська область, Україна

Мохтан Ірина Юріївна, вчитель, Криворізька гімназія № 93, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Орлова Світлана Вікторівна, вчитель біології, ліцей інформаційних технологій, м. Олександрія, Кіровоградська область, Україна

Осипенко Ірина Володимирівна, вчитель біології, Ніжинська гімназія № 10, Ніжин, Чернігівська область, Україна

Паровенко Наталя Едуардівна, вчитель математики, Криворізька гімназія № 56, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Письменна Оксана Іванівна, вчитель початкових класів, Криворізька гімназія № 16, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Радченко Галина Миколаївна, вчитель початкових класів, Синельниківський ліцей № 2, Синельниково, Дніпропетровська область, Україна

Разгільдєєва Любов Василівна, вчитель початкових класів, Марганецький ліцей № 9, Марганець, Дніпропетровська область, Україна

Ривкіна Катерина Євгенівна, вчитель біології, Криворізька гімназія № 56, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Рудько Галина Михайлівна, директор, вчитель історії, КЗЛОП Жовківський багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр "Злагода", Жовква, Львівська область, Україна

Соловійова Оксана Василівна, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель української мови та літератури, Харківський ліцей № 113, Харків, Харківська область, Україна

Сомик Людмила Петрівна, вчитель математики та інформатики, Тальнівський НВК ЗОШ І-ІІІ ступенів гімназія № 1, с. Гордашівка, Черкаська область, Україна

Трифоновна Ольга Валеріївна, заступник директора з навчально-виховної роботи, Київська інженерна гімназія, Київ, Київська область, Україна

Устименко Алла Миколаївна, вчитель зарубіжної літератури, Криворізька гімназія № 93, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Хозяйнон Лідія Олегівна, вчитель початкових класів, Криворізька гімназія № 16, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Чебикіна Ірина Василівна, вчитель, Херсонський загальноосвітній навчально-виховний комплекс № 48, Херсон, Херсонська область, Україна

Шляхова Оксана Володимирівна, вчитель початкових класів, Майська гімназія-філія Кислянського ліцею, с. Майське, Дніпропетровська область, Україна

Юрченко Оксана Сергіївна, вчитель української мови та літератури, Криворізька гімназія № 16, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції

Освіта XXI століття: міждисциплінарні підходи та наукові розробки

27 листопада 2023 р.

Видавник: Центр прогресивної освіти «Генезум»

Електронна пошта: mail@genezum.org

сайт: genezum.org

tel: +38 (096) 277 14 16

Підписано до друку 25.11.2023 р. Здано до друку 26.11. 2023 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 7,91.

Тираж 100 прим.